

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Rasa TAMULIENĖ

**PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO MODELIS
KOLEGINĖSE STUDIJOSE**

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, edukologija (07 S)

Kaunas, 2014

UDK 378
Ta-91

Disertacija rengta 2010–2014 metais Vytauto Didžiojo universitete Edukologijos katedroje

Mokslinis vadovas:

prof. dr. Laima Sajienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, edukologija – 07 S)

ISBN 978-609-467-009-1

TURINYS

PAGRINDINĖS SAŲVOKOS.....	5
ĮVADAS.....	8
1. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO TEORINĖ DIMENSIJA	14
1.1. Paramos studentams sąsajos su į studentą orientuotomis studijomis koleginiame sektoriuje	14
1.1.1. Koleginio sektoriaus ypatumai Lietuvos ir Europos aukštojo mokslo sistemoje	14
1.1.2. Paramos studentams samprata aukštojo mokslo institucijose	16
1.1.3. Studijų turinio kaita į studentą orientuotų studijų paradigmoje	18
1.2. Paramos studentams tipai ir paslaugos užsienio šalių aukštojo mokslo institucijose	24
1.2.1. Paramos studentams paslaugų tipai	24
1.2.2. Akademinio tipo paramos studentams paslaugos.....	28
1.2.3. Neakademinio tipo paramos studentams paslaugos	38
1.3. Veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus.....	45
1.3.1. Studento charakteristikos veiksniai	45
1.3.2. Studento išsipareigojimo darbo rinkoje veiksnys	53
1.3.3. Studijų proceso veiksniai.....	57
1.3.4. Studento tipologijos veiksnys.....	60
1.4. Paramos studentams teikimo etapai aukštojo mokslo institucijose	67
2. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO KOLEGINĖSE STUDIJOSE TYRIMO METODOLOGIJA IR METODIKA.....	71
2.1. Tyrimo „Veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus koleginiuose studijose“ metodologija ir metodika.....	71
2.2. Tyrimo „Pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikių identifikavimas koleginiuose studijose“ metodologija ir metodika.....	78
3. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE.....	81
3.1. Tyrimo „Veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus koleginiuose studijose“ rezultatų analizė.....	81
3.1.1. Paramos studentams paslaugų poreikių svarba koleginiuose studijose	81
3.1.2. Paramos studentams poreikiai pagal studento integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą lygmenį.....	83
3.1.3. Paramos studentams poreikiai pagal studijavimo tikslą.....	88
3.1.4. Paramos studentams poreikiai pagal studijų formą, kursą ir ankstesnę mokymosi patirtį.....	93
3.1.5. Dirbančių ir nedirbančių studentų paramos poreikių skirtumai	101
3.1.6. Paramos studentams poreikiai pagal sociodemografines charakteristikas.....	104

3.1.7. Paramos studentams poreikiai atliekant savarankiško darbo užduotis.....	113
3.2. Tyrimo „Veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus koleginiuose studijose“ rezultatų aptarimas	119
3.3. Tyrimo „Pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikių identifikavimas koleginiuose studijose“ rezultatai	122
3.3.1. Pažeidžiamiausių koleginio sektoriaus studentų grupių emocinis poveikslas.....	122
3.3.2. Pažeidžiamiausių studentų grupių akademinės paramos poreikių identifikavimas koleginiuose studijose	124
3.3.3. Pažeidžiamiausių studentų grupių neakademinės paramos poreikių identifikavimas koleginiuose studijose	128
3.4. Tyrimo „Pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikių identifikavimas koleginiuose studijose“ rezultatų aptarimas.....	131
3.5. Paramos studentams identifikavimo modelis koleginiuose studijose.....	133
DISKUSIJA.....	137
IŠVADOS.....	141
REKOMENDACIJOS.....	146
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	147
PRIEDAI.....	160

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Akademinė parama – aukštosios mokyklos paslaugos, skirtos studentų poreikiams, tiesiogiai susijusiems su studijų procesu, išpildyti (Sajienė ir Tamulienė, 2012).

„Akademinių“ tipo studentai – studentai, kurių pagrindinis studijų tikslas yra naujų požiūrių, idėjų bei žinių įgijimas apie supantį pasaulį. Pastarojo tipo studentai įprastai pasižymi aukštais akademiniais pasiekimais (Hendel ir Harrold, 2007).

„Atsitiktinai įkritisio“ tipo studentai – studentai, kurių studijų tikslas yra ne konkrečios profesijos kvalifikacinio laipsnio įgijimas, tačiau „studento statuso“ gavimas (Bahr, 2010).

„Aš kartos“ studentai – dar kitaip vadinami tūkstantmečio kartos studentai. Pastarajai kartai priskiriami studentai, gimę po 1983 metų (Stewart ir Bernhart, 2010).

„Bendradarbiaujančio“ tipo studentai – studentai, kurie aktyviai įsitraukia į įvairias popaskaitines aukštosios mokyklos veiklas (dalyvavimas studentų atstovybėje, įvairių klubų, būrelių veikloje ir pan.); Hendel ir Harrold (2007).

Dėstomasis studijų turinys – studijų turinys, kurį realizuoja dėstytojas (Glatthorn ir kt., 2009).

„Eksperimentinio“ tipo studentai – studentai, kurie studijas kolegijoje renka kaip galimybę, kuri padėtų apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo tikslų (Bahr, 2010).

Išmoktasis studijų turinys – besimokančiojo žinių, vertybių, supratimo ir elgesio pokyčiai, kurie atsiranda studijuojant (Glatthorn ir kt., 2009).

Modelis – pavyzdys, pagal kurį kas nors gaminama, kuriama, tiriama (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

Neakademinė parama – aukštosios mokyklos paslaugos, orientuotos į studento emocinių ir socialinių poreikių, tiesiogiai nesusijusių su studijų procesu, išpildymą (Sajienė ir Tamulienė, 2012).

„Nekonformistinio“ tipo studentai – studentai, kurie yra nutolę nuo aukštosios mokyklos gyvenimo (Hendel ir Harrold, 2007).

„Nekreditinio“ tipo studentai – studentai, kurie aukštojo mokslo institucijoje studijuoja ne pagal ištisą studijų programą, bet pagal atskirus laisvai pasirinktus dalykus (Bahr, 2010).

Netradicinio amžiaus studentai – vyresni nei 25 metų amžiaus studentai, studijuojantys aukštojo mokslo institucijoje (Wyatt, 2011).

Nulinis studijų turinys – studijų turinys, apimantis tas vertybes, kurias mokiniai (studentai) atsineša, ateidami į mokyklą (aukštąją mokyklą) iš šeimos bei visuomenės, ir į kurias tenka mokytojams (dėstytojams) atsižvelgti planuojant bei organizuojant praktinį ugdomąjį darbą (Pukelis, 1999).

Parama studentams – aukštosios mokyklos teikiamų paslaugų sistema, padedanti patenkinti studento emocinius, akademinus bei socialinius poreikius ir sudaranti prielaidas studento asmeninei gerovei ir studijų sėkmei užtikrinti (Sajienė ir Tamulienė, 2012).

Paremiamasis studijų turinys – studijų turinys, apimantis pagalbinius išteklius, reikalingus, tačiau neprivalomus, rašytinio ir dėstomojo studijų turinio įgyvendinimui (Glatthorn ir kt., 2009).

Paslėptasis studijų turinys – apima dėstytojų-dėstytojų, studentų-studentų, dėstytojų-studentų, aukštosios mokyklos administracijos ir dėstytojų santykių turinį ir jį lydintį pobūdį, vertybes, kurias išpažįsta aukštosios mokyklos kolektyvas (Pukelis, 1999).

„Pereinamojo“ tipo studentai - studentai, kurie studijas kolegijoje pasirinko todėl, kad nepavyko įstoti į universitetą. Šio tipo studentai studijas kolegijoje suvokia kaip „tiltą“ į universitetines studijas (Bahr, 2010).

„Pirmos kartos“ studentai – studentai, kurie savo šeimoje yra pirmieji, siekiantys įgyti aukštąjį išsimokslinimą (Franklin ir Slates, 2012; Forbus ir kt., 2011).

„Profesinio“ tipo studentai – studentai, kurių pagrindinis studijų tikslas yra pasirinktos profesijos kvalifikacinio laipsnio įgijimas (Bahr, 2010; Hendel ir Harrold, 2007).

Poreikis – tai, ko subjektyviai arba objektyviai reikia asmens fiziniam ar psichiniam (dvasiniam) patogumui (Lietuvos Respublikos terminų bankas, 2005).

Rašytinis studijų turinys – įformintas rekomenduojamas studijų turinys, užtikrinantis numatytų studijų rezultatų pasiekimo sistemiškumą (Glatthorn ir kt., 2009).

Rekomenduojamas studijų turinys – politiniu lygmeniu formuluojami apibendrinti reikalavimai studijų turiniui (Glatthorn ir kt., 2009).

Studijavimo pasiekimai – subjektyvūs studento studijavimo rezultatai (žinios, mokėjimai, vertybės ir požiūriai), pademonstruoti vertinimo metu (Studijų terminų žodynas, 2011).

Studijų rezultatai – tai, ką studentas privalo žinoti, suprasti ir gebėti padaryti pasibaigus studijų procesui, atsižvelgiant į reglamentuojančiuose dokumentuose aprašytus darbo rinkos bei visuomenės reikalavimus, kad jam būtų suteikta kvalifikacija ar kreditai (Studijų terminų žodynas, 2011).

Studijavimo rezultatai – objektyvizuoti tam tikru studijavimo pažymiu studento studijavimo pasiekimai po vertinimo procedūros, grindžiamos jo asmeninių studijavimo pasiekimų lyginimu su iš anksto nustatytais studijavimo pasiekimų įvertinimo kriterijais (Studijų terminų žodynas, 2011).

Tipas – asmuo, turintis bruožų, būdingų kuriai nors etninei, profesinei ar kitokiai žmonių grupei (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

Tipologija – tyrimo objektų grupavimas pagal jų tipus (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

Tradicio amžiaus studentai – 18–25 metų amžiaus studentai, studijuojantys aukštojo mokslo institucijoje (Wyatt, 2011).

„Žvalgomojo“ tipo studentai – studentai, kurie tikslingai renkasi studijuojamų studijų sritį, tačiau ne kryptį. Pastarųjų studentų studijų tikslas yra apsisprendimas dėl studijų programos, pagal kurią norima studijuoti, krypties (Bahr, 2010).

IVADAS

Paramos studentams aktualumas Europos aukštojo mokslo erdvėje siejamas su iššūkiais, kylančiais institucijose diegiant į studentą orientuotas studijas (Liuvėno komunikatas, 2009). Studijų rezultatų integravimas į studijų programas (Berlyno komunikatas, 2003) planuojant bei įgyvendinant aukštojo mokslo institucijų studijų turinį lemia daug fundamentalių pokyčių: sumažėjęs kontaktinių valandų skaičius tarp dėstytojo bei studento, didesnis dėmesys studentų savarankiškomis studijoms lemia tai, jog studentai netenka galimybės gauti neformalią emocinę paramą iš dėstytojų bei kitų besimokančiųjų, silpnėja bendruomeniškumo aukštojoje mokykloje jausmas. Liuvėno komunikate (2009) pažymima, kad viena iš priemonių sėkmingam į studentą orientuotų studijų diegimui Europos aukštojo mokslo erdvėje yra *paramos studentams* plėtojimas aukštojo mokslo institucijose. Akcentuojant paramos studentams svarbą skirtinguose Bolonijos proceso dokumentuose (Bergeno komunikatas, 2005; Londono komunikatas, 2007; Budapešto-Vienos komunikatas, 2010; Bukarešto komunikatas, 2012) teigiama, kad svarbu studentams sudaryti sąlygas, leidžiančias pabaigti studijas nepriklausomai nuo socialinių ir ekonominių kliūčių. Pažymima, kad socialinių Bolonijos proceso uždavinių išpildymas turi vykti per paramos studentams plėtojamą aukštojo mokslo institucijose (Liuvėno komunikatas, 2009). Teigiama, kad parama studentams yra vienas iš pagrindinių elementų, lemiančių studentų patirtį aukštojo mokslo institucijose ir sudarančių sąlygas didesniai studijų prieinamumui. Pažymima, kad parama studentams, teikiama aukštojo mokslo institucijose, leidžia sėkmingai integruotis į aukštojo mokslo instituciją, sudaro sąlygas teigiamai patirčiai kaupti studijuojant ir padeda užtikrinti sklandų absolventų perėjimą iš aukštojo mokslo institucijos į darbo rinką (Bolonijos proceso įgyvendinimo Europos aukštojo mokslo erdvėje ataskaita, 2012¹).

Nepaisant paramos studentams svarbos, siekiant Bolonijos proceso tikslų, Europos universitetų asociacijos paskelbtoje ataskaitoje (Trends VI², 2010) suabejota paramos studentams kokybe Europos aukštojo mokslo erdvėje teigiant, kad: „paramos studentams svarba Europos aukštojo mokslo institucijose buvo sąlyginai ignoruojama politikų įgyvendinant Bolonijos proceso tikslus, nors pastaroji yra būtina suprantant Bolonijos reformų naudą būsimiems ir esamiems studentams, sudarant sąlygas lankstesniems studijų metodams taikyti, padedant studentams sėkmingai pasiekti jų numatytus studijavimo tikslus ir padedant jiems integruotis darbo rinkoje“ (p. 82).

Paramos studentams identifikavimas koleginiame sektoriuje aktualus tampa ne tik dėl iššūkių, kylančių diegiant į studentą orientuotas studijas, tačiau ir dėl studento, besirenkančio

¹The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report (2012).

²Trends 2010: A decade of change in European Higher Education (2010).

kolegines studijas, profilio. Pastebima, kad pastarojo lygmens studijas yra linkę rinktis menčiau akademiškai pasirengę (Wilmer, 2008; Giancola ir kt., 2008), žemesnio socioekonominio statuso, pirmos kartos (Darmony ir Fleming, 2009; Darmody ir Smyth, 2008) studentai. Pažymima, kad tarp asmenų, pasirinkusių kolegines studijas, yra didesnis dirbančiųjų studentų procentas nei tarp universitetines studijas pasirinkusių asmenų (Darmody ir Smyth, 2008). Lietuvoje atlikto Mokslo ir studijų stebėsenos centro (2012) tyrimo³ duomenys taip pat parodė, kad kolegines studijas pasirinkę asmenys yra labiau linkę studijuoti pagal iššęstinę studijų formą, t. y. 42 procentai kolegijų studentų buvo pasirinkę iššęstinę studijų formą, kai universitetinėse studijose šis skaičius siekė 29 procentus. Kito atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, jog Lietuvoje kolegines studijas pasirinkusių studentų tėvų išsimokslinimas yra žemesnis nei universitetines studijas pasirinkusių studentų tėvų (Tendencijos aukštajame moksle: suinteresuotųjų šalių požiūris, 2012). Tai leidžia daryti prielaidą, jog kolegines studijas Lietuvoje, kaip ir užsienio šalyse, dažniau yra linkę rinktis pirmos kartos, žemesniam socioekonominiam statusui priklausantys studentai.

Europos aukštojo neuniversitetinio sektoriaus institucijas vienijančios asociacijos⁴ vizijoje numatyta, kad iki 2025 metų apie 40 procentų asmenų, besirenkančių studijas aukštosiose neuniversitetinėse mokyklose, sudarytų: a) vyresniojo amžiaus asmenys, siekiantys įgyti aukštąjį neuniversitetinį išsimokslinimą pirmą kartą; b) vyresniojo amžiaus asmenys, sėkmingai plėtojantys savo karjerą ir siekiantys įgyti antrąjį aukštąjį išsimokslinimą; c) žemesniam socialiniam statusui priklausantys studentai (Leuven 2020: Europe's Knowledge Future, 2009).

Moksliniai tyrimai (Davies, 2013; Bennion ir kt., 2011; Laird ir Cruce, 2009; Handel, 2009) rodo, kad žemesnius akademinis pasiekimus turintiems, pirmos kartos, žemesniam socioekonominiam statusui priklausantiems, vyresniojo amžiaus, dirbantiems bei iššęstinę studijų formą besirenkantiems asmenims yra būdinga didesnė „iškritimo iš studijų“ rizika, šių studentų adaptacija aukštojo mokslo institucijose yra sudėtingesnė.

Pastarieji veiksniai, kartu su iššūkais, kylančiais diegiant į studentą orientuotas studijas, rodo paramos studentams aktualumą šiandienos aukštojo mokslo institucijose. Vis dėlto siekiant teikti paramą studentams kyla klausimas, kaip nuspręsti, kokios paramos reikia? Atsakant į pastaruosius iššūkius disertaciniame darbe keliamas probleminis klausimas: *kokie studentų poreikiai pagrindžia paramos studentams identifikavimo modelį koleginiuose studijose?* Disertacinio tyrimo objektas – *studentų poreikiai, pagrindžiantys paramos studentams identifikavimo modelį koleginiuose studijose*. Disertaciniame darbe keliamas tikslas *nustatyti*

³ Lietuvos Švietimas skaičiais 2012. Studijos (2012).

⁴UASnet (Universities of Applied Sciences Network)

studentų poreikius, pagrindžiančius paramos studentams identifikavimo modelį. Numatytajam disertacinio darbo tikslui pasiekti keliami šie *uždaviniai*:

1. atskleisti paramos studentams sąsajas su į studentą orientuotų studijų diegimu aukštojo mokslo institucijose;
2. išskirti paramos studentams tipus bei paslaugas, aktualias užsienio šalių aukštojo mokslo institucijose;
3. teoriškai pagrįsti veiksnius, lemiančius paramos studentams poreikių skirtumus;
4. aptarti paramos studentams teikimo etapus aukštojo mokslo institucijose;
5. nustatyti paramos studentams poreikių skirtumus priklausomai nuo studento tipo, studentų charakteristikų ir studijų proceso veiksnių bei studento įsipareigojimo darbo rinkoje Lietuvos koleginiuose studijose;
6. nustatyti pažeidžiamiausių studentų grupių Lietuvos koleginiuose studijose paramos poreikius.

Ginamieji teiginiai:

- Parama studentams yra aukštosios mokyklos teikiamų paslaugų sistema, padedanti išpildyti studento emocinius, akademinus bei socialinius poreikius ir sudaranti prielaidas studento asmeninei gerovei ir studijų sėkmei užtikrinti.
- Paramos studentams poreikiai koleginiuose studijose skiriasi priklausomai nuo studento integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą lygmens, studijavimo tikslo, studento įsipareigojimo darbo rinkoje, amžiaus, studijų formos, šeiminių įsipareigojimų, ankstesnės mokymosi patirties bei gyvenamosios vietos.
- Parama studentams koleginiuose studijose yra aktualiausia dviejų grupių studentams: a) vyresniojo amžiaus, iššęstinę studijų formą pasirinkusiems, dirbantiems ir (ar) šeiminių įsipareigojimų turintiems studentams, kurie studijas aukštojo mokslo institucijoje pasirinko ne iš karto po vidurinės mokyklos baigimo; b) nuolatinių studijų formos, tradicinio amžiaus studentams, pasižymintiems žemu integracijos į aukštąją mokyklą lygmeniu bei neturintiems aiškaus studijavimo tikslo.
- Vyresniojo amžiaus, iššęstinę studijų formą pasirinkusiems, dirbantiems ir (ar) šeiminių įsipareigojimų turintiems studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko ne iš karto po vidurinės mokyklos baigimo, aktualiausia yra ši parama: akademinis studentų informavimas ir konsultavimas, užsienio kalbų centro, bibliotekos, nuotolinių studijų centro paslaugos, konsultavimas teisiniais klausimais, studentų priėmimas ir integravimas į studijas, psichologinis konsultavimas ir paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti.

- Nuolatinų studijų formos, tradicinio amžiaus studentams, pasižymintiems žemu integracijos į aukštąją mokyklą lygmeniu, neturintiems aiškaus studijavimo tikslo bei nedirbantiems ir (ar) neturintiems šeiminių įsipareigojimų, aktualiausia yra ši parama: karjeros projektavimas, studentų priėmimas ir integravimas į studijas, psichologinis konsultavimas, studentų apgyvendinimas, finansinė parama, konsultavimas teisiniais klausimais bei paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti.

Disertacinio darbo *mokslinį naujumą* nusako tai, jog mokslinėje literatūroje (Johnson, 2009; Packham ir Miller, 2000) analizuojant paramos studentams poreikius jie tik fragmentiškai siejami su į studentą orientuotų studijų paradigma, didžioji dalis tyrėjų (Guo ir kt., 2011; Ryan ir kt., 2010; Thompson, 2008; Schumann, 2008; Milouse ir kt., 2008; Hunt, 2005; Motterdam ir Forrester, 2005; Derby ir Smith, 2004; Melrose ir kt., 2001) savo darbuose analizuoja skirtingas akademinio bei neakademinio tipo paramos studentams paslaugas, nesiedami jų į vientisą sistemą. Veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus, analizuojami vertinant tik atskirų paramos studentams paslaugų svarbą (Gibson ir Slate, 2010; Bitzer, 2009; Petersen ir kt., 2009; Marina ir McGuire, 2008; Lawson ir Fuehrer, 2001). Pažymėtina, kad Lietuvos mokslininkų darbuose paramos studentams tematika nagrinėjama tik platesnių aukštojo mokslo sistemos reiškinių kontekste: analizuojant aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo iššūkius (Baranauskienė ir kt., 2011; Pukelis ir Savickienė, 2004), socialinius studijų proceso ypatumus (Janušauskas ir Darulis, 2010; Monkevičienė ir Stankevičienė, 2007; Antinienė ir kt., 2004), aukštojo mokslo internacionalizavimo iššūkius (Juknytė-Petreikienė ir Pukelis, 2007; Bulajeva, 2005) bei nuotolinio mokymo(-si) plėtrą (Rutkienė ir Trepulė, 2009). Paramos studentams poreikių nustatymo tyrimų, pastaruosius siejant su į studentą orientuotų studijų perspektyva, Lietuvos koleginiame sektoriuje aptikta nebuvo.

Disertacinio darbo *praktinį reikšmingumą* nusako tai, jog parengtas paramos studentams poreikių identifikavimo modelis leis Lietuvos kolegijų administraciniam bei akademiniam personalui numatyti konkrečioje kolegijoje studijuojančio studento profiliui aktualiausią paramos strategiją. Paramos studentams plėtojimas kolegijose padės mažinti studentų nubyrėjimą, ankstyvąjį iškritimą iš aukštojo mokslo sistemos, sudarys sąlygas geresnei studentų adaptacijai bei studijavimo motyvacijai aukštojo mokslo institucijoje, sklandesniam perėjimui iš aukštojo mokslo sistemos į darbo rinką. Paramos studentams poreikių identifikavimas kolegijų administraciniam bei akademiniam personalui padės sklandžiau plėtoti į studentą orientuotas studijas, galės tarnauti tobulinant vidinę aukštosios mokyklos veiklos kokybės užtikrinimo sistemą bei rengiantis išoriniam studijų programų bei instituciniam

vertinimui (parama studentams yra vienas iš aukštosios mokyklos institucinio bei studijų programos kokybės vertinimo kriterijų).

Tyrimo *metodologinį pagrindą* sudaro *socialinio konstrukcionizmo* filosofinės nuostatos. Pagrindinė socialinio konstrukcionizmo idėja remiasi prielaida, kad žinios neegzistuoja nepriklausomai nuo žmogaus ir jos nuolatos yra kuriamos socialiniame kontekste (Berger ir Luckmann, 1999; Hendry ir kt. 1999). Pasak socialinio konstrukcionizmo (Khalifa, 2010; Berger ir Luckmann, 1999), dalykai, kuriuos mes laikome savaime suprantamais, yra nuolatos vykstančio socialinio proceso rezultatas. Disertaciniame darbe taip pat remiamasi prielaida, kad paramos studentams teikimas aukštojo mokslo institucijose yra neatsiejamas nuo jose studijuojančiųjų studentų asmenybinių ypatumų ir poreikių, o paramos studentams kokybės užtikrinimas turėtų remtis nuolatiniu paramos poreikių identifikavimu atsižvelgiant į besikeičiantį studento profilį bei aukštojo mokslo institucijos veiklos lauką.

Disertaciniame darbe taikyti šie *mokslinio tyrimo metodai*:

- teoriniame tyrime taikyti tyrimo metodai: struktūrinė ir sisteminė analizė, teorinis modeliavimas;
- empiriniame tyrime taikyti kiekybiniai ir kokybiniai metodai:
 - duomenų rinkimo metodai: apklausa raštu (anketa), focus grupės⁵ interviu.
 - duomenų analizės metodai: statistinė duomenų analizė (aprašomosios statistikos, koreliacijos koeficiento, Mann-Whitney kriterijaus skaičiavimai, dispersinė analizė), turinio analizė.

Tyrimo rezultatų aprobavimas.

Disertacijoje nagrinėjama problema analizuota šiuose *moksliniuose straipsniuose*:

- Sajienė, L., Tamulienė, R. (2012). *Studijų turinio kaita į studentų orientuotų studijų paradigmoje: teorinis aspektas* // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 23, p. 96–108.
- Sajienė, L., Tamulienė, R. (2012). *Paramos studentams kokybės vertinimo parametrai aukštojo mokslo institucijose* // Aukštojo mokslo kokybė, Nr. 9, p. 120–139.
- Tamulienė, R. (2013). *Student Support Needs in Individual Work Tasks: Student-Centred Approach* // Baltische Studien zur Erziehungs und Sozialwissenschaft, ISBN 1434-8748 – priimtas spaudai.

⁵ arba „diskusijų grupė“ (angl. „focus group“).

- Tamulienė, R. (2013). *Adjusting college students' support services to students' type: Lithuania's case* // Procedia-Social and Behavioral Journal, ISSN 1877-0428 – pateiktas spaudai.

Disertacijos tema buvo skaityti **pranešimai tarptautinėse ir šalies konferencijose:**

1. Tamulienė, R. *Į studentų orientuotų studijų plėtojimas Lietuvos kolegijose: Kokios paramos reikia studentams?* praktinė konferencija „Praktinio mokymo modernizavimas: teorijos ir praktikos dermė“, Kauno kolegija, 2013 m. gruodžio 4 d.
2. Tamulienė, R. *College Students Types and Their Academic Support Needs: Lithuanian Case.* Trečiasis tarptautinis kongresas „Improving the Quality of Thinking and Action in Higher Education: The Roles of Cognition and Emotion“, Latvijos universitetas, 2013 m. liepos 17–19 d.
3. Tamulienė, R. *Paramos studentams poreikiai atliekant savarankiško darbo užduotis: į studentų orientuotų studijų perspektyva.* Tarptautinė mokslinė konferencija „Edukologijos mokslas globalaus identiteto paieškose“, Lietuvos Edukologijos universitetas, 2013 m. spalio 10–11 d.
4. Tamulienė, R. *Paramos studentams poreikiai pagal studentų tipus: koleginių studijų atvejis.* Tarptautinė mokslinė konferencija „Meilės Lukšienės pedagoginio palikimo įžvalgos praeičiai, dabarčiai, ateičiai“, Lietuvos Edukologijos universitetas, 2013 m. balandžio 25–26 d.
5. Tamulienė, R. *Paramos studentams paslaugų plėtojimas įgyvendinant į studentų orientuotas studijas.* Nacionalinė jaunųjų mokslininkų konferencija „Pedagoginių kompetencijų gilinimas ugdymo(si) procese“, Lietuvos Edukologijos universitetas, 2012 m. spalio 19 d.
6. Sajienė, L., Tamulienė, R. *Studijų turinio kaita į studentų orientuotų studijų paradigmoje.* Tarptautinė mokslinė konferencija „Kvalifikacija – asmeniui, valstybei, pasauliui“, Vytauto Didžiojo universitetas, 2012 m. gegužės 11 d.

Disertacijos struktūra. Darbas susideda iš įvado, pagrindinių sąvokų sąrašo, trijų dalių, išvadų, diskusijos ir rekomendacijų. Disertacijos teorinė ir empirinė dalys iliustruotos 14 paveikslų, 43 lentelėmis. Tyrimai pagrįsti 185 literatūros šaltiniais. Prieduose pateikiami empirinio tyrimo metu naudotų klausimynų pavyzdžiai ir statistinių skaičiavimų rezultatai. Darbo apimtis – apytiksliai 49 500 žodžių.

1. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO TEORINĖ DIMENSIJA

1.1. PARAMOS STUDENTAMS SAŠAJOS SU Į STUDENTĄ ORIENTUOTOMIS STUDIJOMIS KOLEGINIAME SEKTORIUJE

Siekiant atskleisti paramos studentams sąsajas su į studentą orientuotų studijų diegimu Europos aukštojo mokslo erdvėje pirmojoje skyriaus dalyje yra aptariami koleginio sektoriaus ypatumai Lietuvos ir Europos aukštojo mokslo sistemoje. Antrojoje skyriaus dalyje yra pristatoma paramos studentams samprata, o trečiojoje - diskutuojama apie studijų turinio (parama studentams yra vienas iš studijų turinio elementų) kaitą į studentą orientuotų studijų paradigmoje.

1.1.1. KOLEGINIO SEKTORIAUS YPATUMAI LIETUVOS IR EUROPOS AUKŠTOJO MOKSLO SISTEMOJE

Remiantis Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatymu (2009), Lietuvoje yra dviejų tipų aukštosios mokyklos: universitetai ir kolegijos. Kolegijų teikiamas išsimokslinimas yra vis dar ganėtinai jaunas reiškinys Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje, skaičiuojantis antrąjį dešimtmetį. Misiūnas ir Tūtlys (2003) teigia, kad kuriant kolegijas Lietuvoje vadovautasi nuostatomis, kad jos turi būti plačių studijų krypčių aukštosios mokyklos, teikiančios kokybišką aukštąjį išsimokslinimą ir profesinę kvalifikaciją. Pirmosios kolegijos Lietuvoje buvo įsteigtos pagal PHARE programos finansuotą aukštojo mokslo reformos projektą, kuriame buvo numatyti esminiai kolegijų misijos principai⁶ (Lietuvos aukštasis mokslas. Baltoji knyga, 1999, cituota iš Navickienė, 2011). Šiandien galiojančiame Lietuvos Respublikos Mokslo ir Studijų įstatyme (2009) apibrėžti kolegijos veiklos tikslai remiasi pastaraisiais kolegijų veiklos principais, akcentuojant, jog kolegijų tikslas yra: „1) vykdyti studijas, teikiančias asmeniui aukštąjį koleginių išsilavinimą ir aukštojo mokslo kvalifikaciją, tenkinančias Lietuvos valstybės bei visuomenės ir ūkio reikmes atitinkančias mokslo bei naujausių technologijų lygį; 2) plėtoti regionui reikalingus taikomuosius mokslinius tyrimus, konsultuoti vietos valdžios ir ūkio subjektus; 3) sudaryti sąlygas asmenų įgytoms žinioms ir gebėjimams tobulinti; 4) ugdyti švietimui ir kultūrai

⁶ a) sudaryti sąlygas įgyti Lietuvos ūkio reikmes ir šiuolaikinį mokslo ir technologijos lygį atitinkantį aukštąjį išsimokslinimą ir profesinę kvalifikaciją; b) sudaryti tęstinio mokymosi sąlygas; c) padėti ūkio struktūroms organizuoti darbuotojų profesinį tobulėjimą; d) ugdyti visuomenės nuostatą mokytis visą gyvenimą; e) kartu su universitetais ir kitomis švietimo įstaigomis ugdyti švietimui ir kultūrai imlią visuomenę, pasirengusią veikti sparčios technologijų kaitos sąlygomis; f) atlikti regionų plėtrai reikalingus taikomuosius tyrimus ir mokslo bei technologijų plėtros darbus; g) tapti regionų intelektualinės ir šviečiamosios veiklos centrais.

imlia visuomenę, gebančią dirbti sparčios technologijų kaitos sąlygomis“ (p. 8). Nepaisant to, jog Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatyme (2009) gana aiškiai apibrėžta kolegijų paskirtis, jų misiją aiškiai atskiriant nuo universitetų misijos (universitetų veikla yra orientuota į fundamentinių tyrimų vykdymą, o kolegijų į taikomuosius tyrimus bei regiono poreikių atliepimą), vis dėlto Navickienė (2011) pastebi, kad plačiojoje visuomenėje vis dar painiojama kolegijų ir universitetų paskirtis. Tyrėja (Navickienė, 2011), atlikusi Lietuvos kolegijų tinklalapiuose skelbiamų misijų analizę, prieina prie išvados, kad dažnai dar neatskiriama kolegijoms bei universitetams būdinga veikla, o kolegijos, siekdamos būti labiau pripažintos ir įsitvirtinusios visuomenėje, nori kai kuriomis veiklomis, būdingomis universitetams, atskleisti savo pranašumus, kelti prestižą.

Koleginio sektoriaus identiteto paieškos yra aktualios ne tik Lietuvos, tačiau ir Europos aukštojo mokslo erdvėje. Europos taikomųjų mokslų universitetų tinklo⁷ paskelbtoje deklaracijoje dėl į profesinę kvalifikaciją orientuoto aukštojo mokslo (2005) pastebima, kad nors aukštasis neuniversitetis sektorius yra visavertis Bolonijos proceso dalyvis, vis dėlto viso proceso metu teikiamas nepakankamas dėmesys profesiniam aukštajam mokslui. Pastebima, kad Bolonijos procesas kol kas dar nepakankamai pripažįsta profesijos magistro laipsnio studijų programas, studentams nesudaromos galimybės tęsti profesinio aukštojo mokslo studijas magistro bei daktaro lygmens studijų programose. Akcentuojant koleginio sektoriaus išskirtinumą pažymima, kad koleginiam sektoriuje vykdomi tyrimai yra taikomojo pobūdžio, pastarieji siejami su įmonių užsakymais (Joint statement of Universities of Applied Sciences to the Bologna Process Ministerial Summit, 2007). Atkreipiamas dėmesys, jog koleginis sektorius, priešingai nei klasikiniai universitetai, turi gana galias tradicijas organizuojant studijas vyresniojo amžiaus, šeiminių išpareigojimų turintiems studentams, priklausantiems žemesnio socioekonominio statuso šeimoms (Joint statement of Universities of Applied Sciences to the Bologna Process Ministerial Summit, 2007). Deklaruojama, jog vienas iš Taikomųjų mokslų universitetų tikslų yra „paslėpto potencialo ugdymas“, t. y. sąlygų sudarymas pirmos kartos, netradicinio amžiaus bei žemesnio socioekonominio statuso šeimų studentams įgyti kokybišką aukštąjį išsimokslinimą (Joint statement of Universities of Applied Sciences to the Bologna Process Ministerial Summit, 2007).

Nepaisant skirtingos universitetų ir kolegijų orientacijos į potencialaus studento profilį bei vykdomų tyrimų specifiškumo, Lietuvos koleginis sektorius kartu su universitetais yra

⁷UASnet (Universities of Applied Sciences Network). Remiantis šio tinklo pozicija, taikomųjų mokslų universitetais vadinamos institucijos, teikiančios profesinę kvalifikaciją aukštojo mokslo neuniversitetinėse įstaigose. Pagal šią koncepciją Lietuvos koleginis sektorius atitinka taikomųjų mokslų universiteto sampratą.

pilnateisis Bolonijos proceso dalyvis. Lietuvos kolegijos, kaip ir universitetai, siekdamos užtikrinti teikiamų studijų kokybę, remiasi Aukštojo mokslo veiklos kokybės užtikrinimo nuostatomis (2006). Tiek universitetuose, tiek kolegijose nacionaliniu lygmeniu vykdomas išorinis kokybės vertinimas grindžiamas tomis pačiomis aukštosios mokyklos veiklos vertinimo (2010)⁸ ir vykdomų studijų programų vertinimo (2010)⁹ metodikomis. Šiuose dokumentuose tiek universiteto, tiek kolegijos veikla vertinama pagal tas pačias keturias sritis (strateginį valdymą, studijas ir mokymąsi visą gyvenimą, mokslo ir (arba) meno veiklą, poveikį regionų ir visos šalies raidai), o vykdomų studijų programų kokybė vertinama pagal tiek universitetams, tiek kolegijoms taikomas šešias sritis (studijų programos tikslus ir numatomus studijų rezultatus, programos sandarą, personalą, materialiuosius išteklius, studijų eigą ir jos vertinimą, programos vadybą). Sekant Bolonijos proceso nuostatomis, Lietuvos koleginius sektorius, kaip ir universitetinis, pereina prie studijų, orientuotų į studentą, dėl ko tiek koleginiu, tiek universitetinio lygmens studijų programos pertvarkomos pagal Europos kreditų kaupimo bei perkėlimo sistemą, o Lietuvos kolegijų teikiamas profesijos bakalauro kvalifikacinis laipsnis, kaip ir universitetų teikiamas bakalauro kvalifikacinis laipsnis, pagal šiuo metu galiojančią Lietuvos kvalifikacijų sąrangą priskiriamas tam pačiam, t. y. šeštajam, lygmeniui.

Apibendrinant galima teigti, kad prasidėjus antrajam koleginio sektoriaus dešimtmečio gyvavimui Lietuvos aukštojo mokslo erdvėje pastarasis sėkmingai įsiliejo į Europos aukštojo mokslo erdvėje vykstantį Bolonijos procesą, jo inicijuotą studijų programų pertvarką pagal Europos kreditų kaupimo bei perkėlimo sistemą, grįstą į studentą orientuotų studijų diegimu, dalyvauja tarptautiniuose studijų programų bei instituciniuose akreditavimo procesuose bei vis labiau atranda savo identitetą studijas grindžiant taikomaisiais tyrimais. Kita vertus, pastebima, kad nemaža dalis studentų, besirenkančių kolegines studijas, pasižymi netradicinėmis, aukštojo universitetinio sektoriaus studentui mažiau būdingomis charakteristikomis (Darmony ir Fleming, 2009; Darmody ir Smyth, 2008; Giancola ir kt., 2008; Wilmer, 2008), kas rodo paramos studentams sistemos plėtojimo aktualumą aukštajame neuniversitetiniame sektoriuje.

1.1.2. PARAMOS STUDENTAMS SAMPRATA AUKŠTOJO MOKSLO INSTITUCIJOSE

Epistemologine prasme „paramos studentams“ sąvoka yra sudaryta iš dviejų žodžių – „parama“ ir „studentas“. Naujajame Oksfordo žodyne (2005) žodis „parama“ yra apibrėžiamas

⁸ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymas „Dėl aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodikos patvirtinimo“, 2010 m. spalio 25 d., Nr. 1-01-135.

⁹ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymas „Dėl vykdomų studijų programų vertinimo metodikos patvirtinimo“, 2010 m. gruodžio 20d., Nr. 1-01-162.

dviem prasmėmis: piniginio paskatinimo arba pagalbos kažkam, esančiam sudėtingoje situacijoje (p. 1541-1542). Dabartiniame Lietuvių kalbos žodyne (2012) „parama“ yra aiškinama pasitelkiant tokius sinonimus kaip „ramstis“, „atrama“, „parėmimas“, „pagalba“. Žodis „studentas“ Studijų terminų žodyne (2011) yra apibrėžiamas kaip: „asmuo, studijuojantis aukštojoje mokykloje pagal studijų programą arba doktorantūroje“. Taigi kalbos prasme sąvoka „parama studentams“ gali būti apibrėžiama kaip pagalba, finansinis paskatinimas, teikiamas asmenims, studijuojantiems aukštojo mokslo institucijoje.

Mokslinėje literatūroje aptinkama skirtingų sąvokos „parama studentams“ interpretacijų. Morgan (2012), apžvelgusi įvairią mokslinę literatūrą „paramos studentams“ tematika, teigia, kad šiandien dažniausiai vartojamos sąvokos yra „parama studentams“¹⁰ bei „paslaugos studentams“¹¹. Analizuojant mokslinę literatūrą (Lacovidou ir kt., 2009; Dhillon ir kt., 2008) aptinkama ir trečia sąvoka paramai studentams aprašyti – „paramos studentams paslaugos“¹². Įdomu tai, kad sąvokos „parama studentams“, „paslaugos studentams“ bei „paramos studentams paslaugos“ yra skirtingų tyrėjų panašiai apibrėžiamos. Pavyzdžiui, LaPadula (2003) teigia, kad parama studentams – tai studentų informavimas ir pagalbos jiems teikimas šalia studijuojamos medžiagos. Lacovidou ir kt. (2009) vartoja sąvoką „paramos studentams paslaugos“ kaip vieną iš aukštosios mokyklos institucinio vertinimo dimensijų pastarąją apibūdindamas kaip konsultavimą, mokymą bei patarimus studentams registracijos ir studijų programas bei karjeros klausimais. Thomas ir kt. (2002, cituota iš Morgan, 2012) pasiūlytas paramos studentams apibrėžimas apibendrina „paramos studentams“, „paslaugų studentams“ bei „paramos studentams paslaugų“ konstruktus teigiant, kad parama studentams yra aukštosios mokyklos teikiamos paslaugos, kurios padeda studentams studijuoti.

Japonų studijų kokybės užtikrinimo terminų žodyne (2007) vartojama sąvoka „studijavimo parama“¹³ ją apibrėžiant kaip: „visapusę paramos sistemą aukštojo mokslo institucijose, kuri sudaro sąlygas studentams susitelkti efektyviam studijavimui, padedant studentui pasirinkti studijų kryptį, konsultuojant studentus bei jiems patariant“ (p. 50). Pastarajame paramos studentams apibrėžime akcentuojamos tokios studentams teikiamos paslaugos: konsultavimas, patarimas bei orientavimas, pabrėžiant, kad paramai studentams užtikrinti teikiamos paslaugos turėtų būti sistemiškos, t. y. parama studentams yra apibrėžiama kaip sistema.

Europoje įgyvendintame projekte „Kokybės kultūros plėtojimas Europos aukštojo mokslo institucijose“ (2003) vartojama sąvoka „paramos studentams paslaugos“. Paramos

¹⁰ angl. *student support*

¹¹ angl. *student services*

¹² angl. *student support services*

¹³ angl. *learning support*

studentams paslaugos yra išskiriamos kaip viena iš aukštųjų mokyklų vidinės kokybės užtikrinimo sistemos sričių, teigiant, kad: „paramos studentams paslaugos apima programas bei veiklas, parengtas aukštosios mokyklos siekiant gerinti studentų akademinę veiklą kartu su studento asmenine gerove, siūlant universiteto bendruomenės nariams paslaugas, kurios papildo universitetinę patirtį ir prisideda prie asmenų gerovės“ (p. 27). Iš pastarojo apibrėžimo matyti, kad pagrindinė priemonė paramai studentams suteikti yra paslaugos, kurios turi dvi kryptis: a) sudaryti sąlygas studentams aukštesnio lygmens akademiniam mokėjimams įgyti; b) užtikrinti studento, kaip asmens, gerovę.

Prebble ir kt. (2004), teigia, kad parama studentams – tai studentų socialinių, emocinių bei akademinų poreikių išpildymas aukštojo mokslo institucijoje pasitelkiant skirtingas paslaugas, veiklas, infrastruktūrą bei atitinkamą akademinio ir administracinio personalo elgesį. Remiantis Prebble ir kt. (2004) paramos studentams samprata, paslaugos yra tik viena iš priemonių paramai studentams užtikrinti (t. y. siekiant suteikti paramą studentams nepakanka vien tik paslaugų, taip pat reikia atitinkamos infrastruktūros, akademinio ir administracinio personalo ir t.t.). Vis dėlto pastarasis tyrėjų (Prebble ir kt., 2004) paslaugų, infrastruktūros bei paslaugas teikiančio personalo atskyrimas yra diskutuotinas. Remiantis klasikiniu Parasuraman ir kt. (1985) paslaugos kokybės vertinimo modeliu teigiama, kad paslaugos kokybiškumas susideda iš tokių kintamųjų kaip infrastruktūra, paslaugą teikiančio personalo kompetentingumas ir kt. Taigi „paslaugos“ sąvoka apima infrastruktūrą, veiklas ir akademinio bei administracinio personalo elgesį. Kita vertus, Naujajame Oksfordo terminų žodyne (2005) sąvoka „paslauga“ yra apibrėžiama kaip: „sistema, kuri padedanti išpildyti <...> poreikius“ (p. 1386). Tai reiškia, kad paramos studentams paslaugos turėtų apimti ne atskitas aukštosios mokyklos paslaugas, tačiau pastarųjų sistemą.

Apibendrinant skirtingų tyrėjų pristatytus paramos studentams apibrėžimus galima prieiti prie išvados, kad paramos studentams sąvoka šiame disertaciniame darbe bus suprantama kaip *aukštosios mokyklos teikiamų paslaugų sistema, padedanti išpildyti studento emocinius, akademinus bei socialinius poreikius ir sudaranti prielaidas studento asmeninei gerovei ir studijų sėkmei užtikrinti.*

1.1.3. STUDIJŲ TURINIO KAITA Į STUDENTĄ ORIENTUOTŲ STUDIJŲ PARADIGMOJE

Į studentą orientuotų studijų diegimas Europos aukštojo mokslo institucijose yra siejamas su fundamentaliais studijų turinio pokyčiais. Siekiant atskleisti paramos studentams sąsajas su studijų turinio tipais visų pirma aptarsime į studentą orientuotų studijų sampratą, o

vėliau pristatysime aukštojo mokslo institucijose realizuojamo studijų turinio (parama studentams yra vienas iš studijų turinio tipų) pokyčius, sąlygotus į studentą orientuotų studijų.

Nors šiandien į studentą orientuotos studijos yra siejamos visų pirma su Bolonijos procesu, vis dėlto į besimokantįjį orientuoto studijų turinio idėja nėra naujas konstruktas švietime. Pasak Brush ir Saye (2001), į studentą orientuotas mokymasis buvo plėtojamas kaip alternatyva tradiciniam studijų turiniui tokių konstruktyvistinės krypties atstovų kaip Dewey bei Vygotsky jau nuo dvidešimtojo amžiaus pradžios. Vis dėlto epistemologinės į studentą orientuoto studijų turinio ištakos yra siejamos su Rogerso į klientą orientuota terapija psichologijoje, kurio idėjos vėliau buvo perkeltos ir į švietimą (Motsching-Pitric, Holzinger, 2002). Rogerso (1969) išplėtotą į studentą orientuoto mokymosi idėja rėmėsi hipoteze, kad kai studijų procesas yra organizuojamas empatiško, padedančio ir suprantančio dėstytojo, o studentams sudaromos galimybės domėtis studijų sritimis, kurios yra artimos besimokančiojo asmenybei, pastebimi ne tik aukštesni studentų akademiniai pasiekimai, tačiau plėtojamos ir studento vertybės, pasitikėjimas savimi bei socialiniai mokėjimai (Rogers, 1969). Pagrindinė tuo metu atsiradusios į studentą orientuotos paradigmos idėja rėmėsi prielaida, kad studentų akademiniai pasiekimai ir asmenybės augimas yra intensyvesnis, kai sukuriamą studijų atmosfera yra empatiška, saugi bei pagarbi besimokančiajam (Motsching-Pitric, Holzinger, 2002).

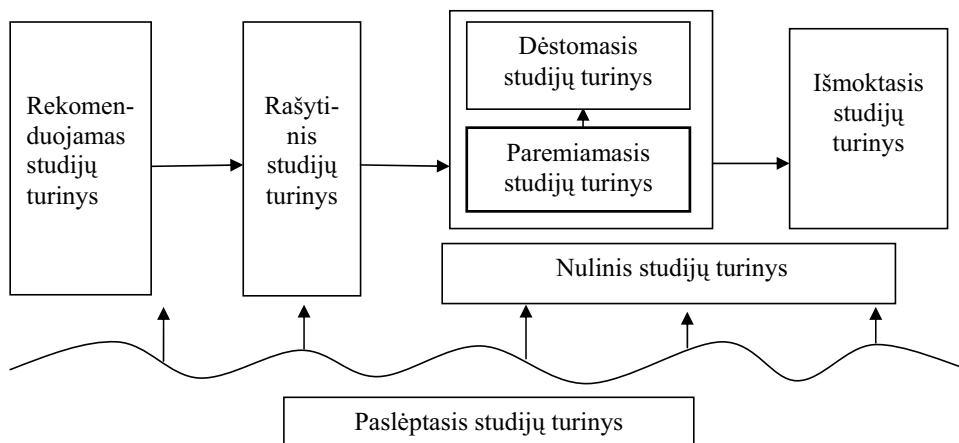
Į studentą orientuotų studijų idėjos buvo plėtos Europos tyrėjų dar iki Bolonijos proceso, vis dėlto perėjimas prie žinių visuomenės paskatino pastarąsias idėjas „įteisinti politiniu lygmeniu“. Šiandien į studentą orientuotų studijų plėtojimas yra išskiriamas kaip vienas iš prioritetinių Bolonijos proceso tikslų (Berlyno komunikatas, 2003; Bergeno komunikatas, 2005; Londono komunikatas, 2007; Liuvono komunikatas, 2009; Budapešto-Vienos komunikatas, 2010). Tiesa, jei iki Bolonijos proceso į studentą orientuotų studijų plėtojimas buvo paliktas paties dėstytojo atsakomybei, tai Bolonijos proceso metu pasiūlomos tokios konkrečios taktikos į studentą orientuotų studijų įgyvendinimui kaip Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema (ECTS), studijų rezultatai. Kaip vienas iš sėkmingų į studentą orientuotų studijų įgyvendinimo veiksnių yra įvardijamas studijų rezultatų, išreikštų Europos kreditų kaupimo bei perkėlimo sistema, diegimas į studijų programas (Trends VI, 2010).

Paramos studentams sąsajos su į studentą orientuotomis studijomis akcentuojamos Liuvono komunikate (2009) pabrėžiant, kad *parama studentams yra viena iš priemonių sėkmingam į studentą orientuotų studijų įgyvendinimui*. Europos universitetų asociacijos skelbiamose ataskaitose apie Bolonijos proceso tikslų įgyvendinimo pažangą (Trends VI, 2010;

Trends V, 2007¹⁴) taip pat akcentuojama sąsajų tarp paramos studentams ir į studentą orientuotų studijų įgyvendinimo svarba pabrėžiant, kad į studentą orientuotos studijos turi sudaryti sąlygas lanksčių studijų būdų plėtojimui, kurie gali būti tinkamai realizuojami užtikrinant paramą studentams. Pažymima, kad perėjimas prie į studentą orientuoto studijų turinio pareikalauja aukštojo mokslo institucijas daugiau dėmesio teikti studentų informavimui ir konsultavimui, siekiant studentams sudaryti individualius studijų grafikus bei sukurti lankstesnę studijų aplinką (Trends VI, 2010).

Į studentą orientuoto, studijų rezultatais grįsto požiūrio plėtojimas Europos aukštojo mokslo erdvėje yra neišvengiamai susijęs su studijų turinio kaita. *Paramos studentams sąsajos su į studentą orientuotomis studijomis taip pat gali būti geriausiai atskleidžiamos analizuojant atskirų studijų turinio tipų pokyčius, sąlygotus studijų rezultatais grįstos paradigmos*. Tiesa, skirtingi tyrėjai įvairiai klasifikuoja studijų turinio tipus. Pavyzdžiui, Eisner (1985) išskiria tris studijų turinio tipus: *detaļuji* (studijų turinys, kuriame atsispindi visuomenės poreikiai, pastarieji reglamentuojami politiniu lygmeniu, *numanomą* (studijų turinys, kurį įgyvendina dėstytojas) bei *nulinį* (studijų turinys, kuris yra už studijų programos ribų). English (2010) apibrėžia taip pat tris studijų turinio tipus: *formalųjį* (apibrėžtą politiniu lygmeniu), *neformalųjį* (tai, kaip studijų turinį interpretuoja, pavyzdžiui, dėstytojai priklausomai nuo savo vertybių, įsitikinimų ir pan.) ir *paslėptąjį* (ugdomi gebėjimai, kurie nebuvo numatyti studijų programoje). Glatthorn ir kt. (2009) išskiria septynis studijų turinio tipus: *rekomenduojamąjį*, *rašytinį*, *paremiamąjį*, *dėstomąjį*, *patikrintąjį*, *išmoktąjį* ir *paslėptąjį*. Skirtingų tyrėjų apibrėžiami studijų turinio tipai leidžia prieiti prie išvados, kad studijų turinio pokyčiai, sąlygoti į studentą orientuotų studijų, išsamiausiai gali būti atskleidžiami aprašant kaitą, vykstančią rekomenduojamojo, rašytinio, dėstomojo, paremiamojo, nulinio, išmoktojo bei paslėptojo studijų turinio tipuose (1 pav.), tokiu būdu kartu atskleidžiant paramos studentams sąsajas su studijų rezultatais grįstų studijų diegimu.

¹⁴ Trends V: Universities shaping the European Higher Education Area. (2007).

1 pav. Skirtingų studijų turinio tipų tarpusavio sąveika plėtojant į studentą orientuotas studijas (adaptuota remiantis Glatthorn ir kt., 2009)

Į studentą orientuotos studijos bei jas įgyvendinti padedantys įrankiai (ECTS, studijų rezultatai), reglamentuoti skirtinguose Bolonijos proceso dokumentuose (Berlyno komunikatas, 2003; Bergeno komunikatas, 2005; Londono komunikatas, 2007; Liuveno komunikatas, 2009; Europos kvalifikacijų sąranga, 2008; ECTS naudotojo gidas, 2009 ir kt.) apibrėžia **rekomenduojamąjį studijų turinį** (1 pav.). Kaip pastebi Glatthorn ir kt. (2009), rekomenduojamasis studijų turinys dažniausiai yra labai abstraktus, numatantis tik bendriausias, strategines studijų turinio kaitos gaires. Rekomenduojamasis studijų turinys yra atrama **rašytiniam studijų turiniui parengti** (1 pav.). Pasak Glatthorn ir kt., (2009), rašytinis studijų turinys atlieka tarpininko funkciją, t. y. rašytiniame studijų turinyje atsispindi santykis tarp to, koks turėtų būti dėstomasis studijų turinys remiantis rekomenduojamu studijų turiniu, bei to, koks jis gali būti atsižvelgiant į dėstytojo mokėjimus bei turimus išteklius (1 pav.). Fraser ir Bosanquet (2006) atliktas tyrimas parodė, kad dalis akademinio personalo sąvoką „studijų turinys“ suvokia tik studijų programos, t. y. rašytinio studijų turinio lygmeniu, kas reiškia, jog ne visi dėstytojai rašytinį studijų turinį sieja su dėstomuoju studijų turiniu arba jį sieja tik „paskaitų temų bei joms skirto išdėstyti laiko“ kontekste. Žvelgiant iš Bolonijos tikslų perspektyvos, toks siauras sąvokos „studijų turinys“ suvokimas, gali lemti tai, jog į studentą orientuotų studijų įgyvendinimas apsiribos studijų programų uždavinių performulavimu studijų rezultatų teiginiais bei aritmetiniu Nacionalinių kreditų pavertimu ECTS tik „popieriuje“.

CEDEFOP¹⁵ (2010) vykdyto tyrimo, kuriuo buvo siekta atskleisti studijų rezultatų diegimo į studijų programas ypatumus, atskaitoje taip pat pastebima, kad studijų programa, grįsta studijų rezultatais, automatiškai netaps orientuota į studentą. Pažymima, kad sąsaja tarp rezultatais grįsto studijų turinio bei į studentą orientuotų studijų priklauso nuo to, kaip pastarasis (rašytinis studijų turinys) yra įgyvendinamas (CEDEFOP, 2010). O'Brien ir Brancaleone (2011) pastebi, kad studijų rezultatų diegimas į studijų programas vyksta dviem lygmenimis: a) studijų rezultatų aprašymo; b) pastarųjų „įteisinimo“ tarp administracinio ir akademinio personalo bei tarp akademinio personalo ir studento. Studijų rezultatų aprašymo lygmuo apima rašytinio studijų turinio dalį, o studijų rezultatų „įteisinimas“ žymi, kaip rašytinį studijų turinį akademinis personalas interpretuoja **dėstomojo studijų turinio** (1 pav.) lygmeniu. Erdogan ir kt. (2011) atlikę tyrimą teigia, kad net ir tuomet, kai dėstytojais pripažįsta į studentą orientuotų studijų privalumus, nemažai laiko praeina, kol į studentą orientuotas požiūris yra pradedamas įgyvendinti užsiėmimų su studentais metu, nes pastarojo požiūrio tapimas tikrove dėstymo lygmeniu reikalauja daug fundamentalių pokyčių akademinio personalo požiūriuose, vertybėse bei įpročiuose (Gunel, 2008). Pasak Brush ir Saye (2000), įgyvendinant į studentą orientuotas studijas dėstytojo vaidmuo turi keistis iš dėstytojo kaip „auditorijos vadovo“ į dėstytojo kaip padėjėjo. Danford (2006) atlikęs tyrimą apie projekto metodo integravimą į studijų procesą siekiant plėtoti į studentą orientuotas studijas pastebėjo, kad viena iš priežasčių, kodėl dėstytojais patiria nesėkmes taikydami aktyvius studijavimo metodus yra tai, jog akademinis personalas nesugeba atsisakyti savo tradicinio vaidmens. Tyrėjas (Danford, 2006) pastebi, kad tradicinio vaidmens („dėstytojas centre“) atsisakymas paprastai dėstytojams asocijuojasi su autoriteto praradimu.

Į studentą orientuotų studijų įgyvendinimas plėtojant studijų rezultatais grįstas studijas reikalauja ne tik dėstytojo, tačiau ir studento vaidmens kaitos. Adam (2007) pažymi, kad studijų rezultatais grįstos studijos akcentuoja studento savarankiškų studijų svarbą, dėl ko studentai tampa aktyviais savo studijų proceso vadybininkais. Tyrėjas (Adam, 2007) teigia, kad į studentą orientuotos studijos, viena vertus, studentui suteikia daug nepriklausomybės, kita vertus, skatina pastarąjį priimti daugiau atsakomybės už studijas. Danford (2006) taip pat pastebi, kad mokėjimų savarankiškai studijuoti stoka gali tapti viena iš kliūčių siekiant įgyvendinti į studentą orientuotas studijas (Danford, 2006). Sklandaus savarankiškų studijų proceso užtikrinimas yra glaudžiai susijęs su **paremiamuoju studijų turiniu** (1 pav.). Prebble ir kt. (2004) pastebi, kad nors teorinėje literatūroje yra bandoma parodyti savarankiškų studijų naudą, atlikti empiriniai tyrimai rodo, kad studentai susiduria su daugybe sunkumų mokydami savarankiškai. Tyrėjai

¹⁵ European Centre for the Development of Vocational Training

(Prebble ir kt., 2004) pažymi, kad savarankiškų studijų sėkmingumas priklauso nuo aukštojoje mokykloje egzistuojančios paramos studentams. Pastebima, kad netinkama parama studentams grindžiant studijas savarankišku mokymusi gali tapti viena iš studentų nubyrežimo priežasčių. Įvairioje mokslinėje literatūroje (Morgan, 2012; Nichols, 2010; Thompson ir Mazer, 2009; Jacklin ir Le Riche, 2009; Dhillon ir kt. 2008) netinkamai teikiama parama studentams aukštojo mokslo institucijoje siejama su studentų nubyrežimo problemomis. Pažymima, kad nors aukštosios mokyklos skiria daug dėmesio formaliai studentų paramai (Thompson ir Mazer, 2009), vis dėlto šiandienos aukštosiose mokyklose pagrindinę paramą studentams teikiančiu šaltiniu išlieka šeima (Buissink-Smith ir kt., 2010) bei bendramoksliai (Jones, 2008). Lacovidou ir kt. (2009) atliktas tyrimas taip pat parodė, kad parama studentams yra vienas iš svarbiausių aukštosios mokyklos veiklos elementų, kurio kokybė, remiantis studentų nuomone, yra viena iš prasčiausių. Nors remiantis Glatthorn ir kt. (2009), paremiamasis studijų turinys apima tik laiko ir materialiuosius išteklius, reikalingus numatytojo studijų turinio įgyvendinimui, vis dėlto analizuojant į studentą orientuotų studijų sąlygotus studijų turinio pokyčius, paremiamasis studijų turinys apima daugiau sudedamųjų dalių nei laiko ir materialiuosius išteklius. Brush ir Saye (2000) taip pat pastebi, kad į studentą orientuotos studijų aplinkos kūrimas dažnai aukštosiose mokyklose apsiriboja tik techninių išteklių, tokių kaip kompiuterizuotų duomenų bazių, duomenų rinkimo bei analizavimo įrankių bei internetinių išteklių prieinamumo studentams didinimu. Vis dėlto Stukalina (2010) pažymi, kad plėtojant studijų aplinką ne mažiau svarbu atsižvelgti į tai, jog fiziniai ištekliai derėtų su psichologine aplinka. Johnson ir kt. (2009) taip pat pažymi, kad į studentą orientuotų studijų įgyvendinimas reikalauja ne tik tinkamo studijų laiko paskirstymo tarp skirtingų studijų formų, auditorijų, pritaikytų į studentą orientuotiems studijų metodams, tačiau ir psichologiškai saugios aplinkos, skatinančios studentus mokytis vieniems iš kitų. Sumažėjus kontaktinių valandų skaičiui, studentai automatiškai praranda galimybę gauti neformalią emocinę paramą iš dėstytojų bei kitų besimokančiųjų, dėl ko atsiranda poreikis tokioms paramos studentams paslaugoms kaip psichologinis konsultavimas, karjeros projektavimas ar bendruomeniškumą skatinančios paslaugos. Vis dėlto, tai, koks turėtų būti paremiamasis studijų turinys priklauso ne tik nuo į studentą orientuotų studijų sąlygotų pokyčių dėstomajame studijų turinyje, tačiau ir nuo to, su kokiomis vertybėmis bei asmeninėmis charakteristikomis (amžius, socioekonominis statusas, ankstesnė mokymosi bei darbo patirtis ir pan.) studentai ateina į aukštąją mokyklą, t. y. nuo **nulinio studijų turinio** (1 pav.). Kita vertus, į studentą orientuotų studijų diegimas tiek rekomenduojamojo, tiek raštinio, dėstomojo, pariamojo, nulinio bei išmoktojo studijų turinio lygmeniu visuomet bus veikiamas **paslėptojo studijų turinio** (1 pav.), t. y. skirtingų aukštojo

mokslo institucijų veikloje dalyvaujančių veikėjų (švietimo politikų, dėstytojų, aukštosios mokyklos administracijos darbuotojų, studentų ir kt.) turimų įsitikinimų, nuostatų bei vertybių.

Apibendrinant galima teigti, kad parama studentams yra viena iš aukštojo mokslo institucijose įgyvendinamo studijų turinio sudedamųjų dalių. Į studentą orientuotų studijų nulemti tokie studijų turinio pokyčiai kaip sumažėjęs dėstytojo ir studento kontakto laikas, padidėjusi studentų savarankiško darbo apimtis lemia tai, kad pariamiamasis studijų turinio tipas (pastarasis apima aukštosios mokyklos teikiamą paramą studentams) turi taip pat keistis, siekiant užtikrinti sklandų perėjimą prie į studentą orientuotų studijų. Vis dėlto kyla klausimas, kokia parama studentams geriausiai atliepia į studentą orientuotų studijų koncepciją? Į pastarąjį klausimą bus siekiama atsakyti kitame skyriuje pagrindžiant paramos studentams tipus bei paslaugas.

1.2. PARAMOS STUDENTAMS TIPAI IR PASLAUGOS UŽSIENIO ŠALIŲ AUKŠTOJO MOKSLO INSTITUCIJOSE

1.2.1. PARAMOS STUDENTAMS PASLAUGŲ TIPAI

Skirtingi tyrėjai įvairiai tipologizuoja paramos studentams paslaugas. Pavyzdžiui, Morgan (2012) paramą studentams klasifikuoja pagal du tipus – akademinį bei neakademinį. Tyrėja (Morgan, 2012) akademinį paramos studentams paslaugų tipą sieja su akademinio personalo teikiama parama studentams, kuri yra grįsta administraciniais sprendimais bei susijusi su studentams kylančiomis problemomis dėstyto ar studijų srityje. Ši parama dažniausiai yra teikiama studijų programos, katedros ar fakulteto lygmeniu. Neakademinės paramos studentams paslaugų tipas apima centralizuotas aukštosios mokyklos paslaugas, kurios tiesiogiai nėra susijusios su akademiniais klausimais, tačiau yra svarbios siekiant sudaryti tinkamas sąlygas studijavimui (pavyzdžiui, psichologinis konsultavimas, studentų apgyvendinimo paslaugos, finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais). Pažymima, kad neakademinė parama gali būti teikiama ir kuratoriaus ar studijų programos koordinatoriaus lygmeniu jei teikiama parama yra susijusi ne su akademinio, tačiau su socialinio bei emocinio pobūdžio problemomis (Morgan, 2012). Pabrėžiama, kad siekiant užtikrinti aukštos kokybės paramą studentams yra svarbu plėtoti mechanizmus, padedančius užtikrinti tarpusavio sąveiką tarp akademinės ir neakademinės paramos (Morgan, 2012).

Thompson ir Mazer (2009) išskiria du paramos studentams paslaugų tipus – formalų bei neformalų. Tyrėjai (Thompson ir Mazer, 2009) teigia, kad formali parama studentams apima aukštosios mokyklos paslaugas, padedančias studentams spręsti akademinis klausimus, o neformali parama apima studentų socialinius ryšius su bendramoksliais bei emocinę paramą,

gaunamą iš dėstytojų bei administracijos darbuotojų. Remiantis Thompson ir Mazer (2009) bei Morgan (2012) apibrėžtais paramos studentams tipais matyti, kad akademinė parama studentams visuomet yra formali, o neakademinė parama studentams gali būti tiek formali, tiek neformali. Neakademinė parama studentams, apibrėžianti socialinius ryšius su bendramoksliais bei emocinę paramą, gaunamą iš dėstytojų bei aptarnaujančio personalo, gali būti tiek formali, tiek neformali, t. y., pavyzdžiui, emocinė parama gali būti teikiama aukštojoje mokykloje veikiančiame psichologijos centre arba emocinė parama gali būti gaunama ir neformalių pokalbių su bendramoksliais arba dėstytojais metu. Vis dėlto Thompson ir Mazer (2009) atliktas tyrimas parodė, kad neformalią paramą studentai paprastai sieja su parama, gaunama iš bendramokslių. Studentai nurodė, kad iš bendramokslių jie gauna informacinę¹⁶, emocinę¹⁷, pagarbos¹⁸ bei motyvacinę¹⁹ paramą, kuri yra svarbus veiksnys apsisprendžiant tęsti studijas bei sukuriant teigiamą emocinę atmosferą studijų metu.

Jones (2008) atlikto tyrimo metu taip pat buvo pastebėta, kad nors daugelis aukštųjų mokyklų turi formalias paramos studentams paslaugas, vis dėlto studentai mieliau naudojami neformalia dėstytojų teikiama parama, nes pastarieji yra pirmieji asmenys, kurie pastebi, jog studentas turi problemų. Tyrimo metu (Jones, 2008) buvo nustatyta, kad neformali parama studentams, gaunama iš dėstytojų ne paskaitų metu yra dvejopo pobūdžio: a) emocinė (idėmus studento klausymasis, susidomėjimas jo problemomis); b) informacinė (konsultavimas bei patarimai studentams). Dhilon ir kt. (2008) atliktas tyrimas taip pat atskleidė, kad studentai intensyviau naudojami tiek formalia, tiek neformalia parama, teikiama studijų programos ar katedros, o ne instituciniu lygmeniu.

LaPadula (2003) apibrėždamas paramos studentams paslaugas akcentuoja instituciniu lygmeniu teikiamas formalias aukštosios mokyklos paslaugas: studentų priėmimą, studentų nusiskundimus, finansinę paramą, biblioteką, knygyną bei konsultavimo paslaugas. Tyrėjas (LaPadula, 2003) analizuodamas studentų, studijuojančių nuotoliniu būdu poreikius, apibrėžia tris paramos studentams paslaugų grupes: a) akademinio patarimo bei konsultavimo karjerai; b) konsultavimo asmeniniais, psichologiniais ir sveikatos klausimais; c) paslaugos, kurios skatina bendruomeniškumo jausmą. Bendruomeniškumo jausmo plėtojimas yra išskiriamas kaip svarbi paramos studentams dimensija ne tik nuotolinių, tačiau ir tradicinių studijų metu, atsižvelgiant į tai, jog vis didesnė studijų dalis yra perkeliama į virtualią erdvę, o aukštojo mokslo institucijose studijuoja vis daugiau vyresniojo amžiaus šeimos bei darbo atsakomybes turinčių žmonių

¹⁶bendramokslių pagalba paaiškinant užsiėmimų metu dėstytojų pateiktų užduočių atlikimą, patarimai apie dėstytojų pasirinkimus; diskusijos apie paskaitas su bendramoksliais, bendramokslių patarimai sprendžiant problemas, studijų užduotis;

¹⁷dar kitaip tyrėjų apibrėžiama kaip parama išreiškiant jausmus, pavyzdžiui, bendramoksliai išklauso esant sudėtingai emocinei situacijai;

¹⁸bendramokslių pagyrimai dėl atliktų užduočių, pastangų pripažinimas;

¹⁹bendramokslių paskatinimas dalyvauti paskaitoje, tęsti studijas;

(LaPadula, 2003). Pažymima, kad studentai, kuriuos sieja menkesni emociniai ryšiai su aukštąja mokykla yra dažniau linkę nutraukti studijas nei tie, kurie yra užmezgę intensyvius socialinius ryšius su kitais besimokančiais. Paslaugos, skatinančios bendruomeniškumo jausmą yra neakademine parama studentams ir gali būti tiek formalus (pavyzdžiui, studentų atstovybė, įvairūs meno bei sporto kolektyvai), tiek neformalus (neformalus pokalbiai su dėstytojais, bendramoksliais) pobūdžio. Vis dėlto formali neakademine parama yra svarbi sąlyga neformaliai studentų paramai plėtotis. Remiantis LaPadula (2003) išskirtomis paramos studentams paslaugomis, studentų konsultavimas asmeniniais, psichologiniais ar sveikatos klausimais gali būti priskiriamas formalioms neakademiniams paramos studentams paslaugoms, kurios yra susijusios su socialine bei emocine studentų gerove. Kita vertus, akademinio patarimo bei konsultavimo karjerai paslaugos aukštojoje mokykloje paprastai yra priskiriamos akademiniams paramos studentams paslaugoms, kurios visuomet yra formalios.

Pukelio ir Savickienės (2004) išskirtos paramos studentams paslaugos taip pat gali būti klasifikuojamos į du tipus - akademines ir neakademines. Pavyzdžiui, prie akademines paramos studentams paslaugų galėtų būti priskiriamos tokios tyrėjų (Pukelis ir Savickienė, 2004) išskirtos paslaugos kaip studentų akademinis konsultavimas ir karjeros plėtra, pagalba naujiems studentams padedant prisitaikyti prie aplinkos, studentų poreikių tyrimai. Neakademine paramą studentams galėtų apimti tokios Pukelio ir Savickienės (2004) išskirtos paramos studentams paslaugos kaip pagalba studentams sprendžiant asmenines ir fizines problemas, rūpinimasis studentų sveikatos ugdymu bei jų psichologine gerove, institucijoje esančios aplinkos sukūrimas. Nors tyrėjų apibrėžtos paramos studentams paslaugos yra formalus pobūdžio, vis dėlto, pavyzdžiui, toks kriterijus kaip „pagalba studentams sprendžiant asmenines problemas“ gali būti įvykdomas tiek pasitelkiant formalias aukštosios mokyklos paslaugas (pavyzdžiui, psichologinio konsultavimo centrą), tiek neformalias, t. y. bendramokslų bei dėstytojų teikiamą paramą.

Nors didžiosios dalies tyrėjų (Morgan, 2012; Thompson ir Mazer, 2009; Jones, 2008; Pukelis ir Savickienė, 2004; LaPadula, 2003) išskiriamos paramos studentams paslaugos gali būti klasifikuojamos į akademines ir neakademines bei formalias ir neformalias, vis dėlto Prebble ir kt. (2004) vykdyto tyrimo metu buvo prieita prie išvados, jog parama studentams yra sudaryta iš dviejų tipų – socialinės/emocinės paramos ir akademines paramos. Prebble ir kt. (2004) teigia, kad akademine parama studentams yra teikiama pasitelkiant aukštosios mokyklos paslaugas, susijusias su akademinio konsultavimu, studentų-dėstytojų santykiais, dėstymo kokybės problemomis, o neakademine parama studentams tyrėjų (Prebble ir kt., 2004) yra įvardijama kaip socialinė/emocinė parama. Prie socialinės/emocinės paramos tyrėjai priskiria tokias aukštosios mokyklos paslaugas kaip socialinių tinklų tarp studentų plėtojimą, pagalbą

teikiama naujiems studentams pradedant studijas, sveikatos užtikrinimą bei konsultavimą, patariamąsias paslaugas, poilsio paslaugas, apgyvendinimo paslaugas, paslaugas išdarbinimo klausimais, saugios atmosferos sukūrimą, tautinių mažumų integravimą (Prebble ir kt., 2004). Galima būtų diskutuoti, ar pagalba, teikiama naujiems studentams pradedant studijas, turėtų būti priskiriama prie akademinės ar prie socialinės/emocinės paramos. Viena vertus, informacinė parama, teikiama naujiems studentams pradedant studijas, gali būti priskiriama prie akademinės paramos, kita vertus, emocinio pobūdžio parama studentams padedant integruotis į aukštosios mokyklos gyvenimą gali būti priskiriama ir prie neakademinių pobūdžio socialinės/emocinės paramos. Prebble ir kt. (2004) konsultavimo karjeros klausimais priskyrimas prie neakademinių (socialinės, emocinės) paramos prieštarauja kitų tyrėjų (La Padula, 2003; Morgan, 2012) idėjoms, kurie konsultavimą karjeros klausimais priskiria prie akademinės paramos. Taip pat diskutuotinas ir socialinės, emocinės dimensijos kaip vientiso konstrukto išskyrimas. Remiantis Tarptautinių žodžių žodynu (2012) sąvoka „socialinis“ yra apibūdinama kaip susijęs su visuomeniniu gyvenimu, visuomeninis, o sąvoka „emocinis“ yra apibrėžiama kaip reiškiny, kuris yra susijęs su jausmais. Taigi paslaugos, skirtos studentų saugios emocinės atmosferos sukūrimui, (pavyzdžiui, psichologinis konsultavimas), neformalaus pobūdžio bendramokslų bei dėstytojų parama galėtų būti priskiriamos prie emocinio paramos studentams paslaugų tipo, o tokios paslaugos kaip socialinių tinklų kūrimas, apgyvendinimas, poilsio ir sporto paslaugos, konsultavimas finansiniais klausimais yra labiau tapatinamos su socialine parama studentams.

Paramos studentams paslaugų tipai skirtingai klasifikuojami Europos universitetų asociacijos įgyvendinto mokslinio projekto „Kokybės kultūros plėtojimas Europos aukštojo mokslo institucijose“ ataskaitoje (2005)²⁰, teigiant, kad parama studentams gali būti klasifikuojama pagal keturis tipus: a) akademinės paramos; b) neakademinių paramos ; c) konsultavimo ir patarimų; d) materialiosios paramos. Kaip ir LaPadula (2003) pasiūlytoje paramos studentams tipologizacijoje, Kokybės kultūros plėtojimo projekte (2005) konsultavimas ir patarimai yra išskiriamas kaip atskiras paramos studentams paslaugų tipas. Vis dėlto, kaip jau buvo minėta, konsultavimas gali tarnauti tiek akademinėi paramai (pavyzdžiui, konsultavimas karjeros, kursų pasirinkimo klausimais), tiek neakademinėi paramai (pavyzdžiui, psichologinis konsultavimas). Kokybės kultūros projekte apibrėžtos studentų konsultavimo paslaugos taip pat tarnauja akademinėi (konsultavimas karjeros klausimais, mentorių bei kuratorių konsultacijos) bei neakademinėi (psichologinis konsultavimas, sveikatos propagavimas, konsultavimas teisiniais klausimais) paramai studentams. Todėl konsultavimo kaip atskiro paramos studentams tipo išskyrimas yra diskutuotinas.

²⁰ Report on the Quality Culture Project: Developing an Internal Quality Culture in European Universities. (2005).

Remiantis Kokybės kultūros projekto duomenimis (2005) prie akademinio paramos studentams tipo yra priskiriama biblioteka, duomenų bazės, elektroniniai ištekliai, mokymosi mokyti paslaugos, užsienio kalbų centras, pirmo kurso studentų „įtraukimas į studijas“, tarptautiniai studentai, kuratorių rengimas. Prie materialiosios paramos studentams priskiriami tokie kriterijai kaip finansinė parama, medicininė pagalba, pagalba neįgaliesiems studentams, apgyvendinimo paslaugos bei tokios netradicinės paslaugos studentams kaip vaiko priežiūra, šeimos programos ir pan. Neakademinis paramos studentams tipas apima tokius kriterijus kaip sportą, religines grupes, sociokultūrinį centrą, taip pat tokias netradicines paslaugas kaip susisiekimą bei saugumą aukštosios mokyklos teritorijoje (Kokybės kultūros projektas, 2005). Didžioji dalis paslaugų, priskirtų materialiai bei neakademiniai paramai iš esmės apima socialinės paramos lygmenį, pavyzdžiui, finansinė parama, medicininė pagalba ir pan.

Remiantis Europos universitetų asociacijos ataskaita apie Bolonijos tikslų įgyvendinimą (2010)²¹ parama studentams yra viena iš aukštosios mokyklos veiklos kokybės vertinimo sričių. Remiantis šia ataskaita, parama studentams vertinama instituciniu lygmeniu per tokius kriterijus: psichologinio konsultavimo paslaugas, apgyvendinimo paslaugas, informaciją apie studijų galimybes, socialinius ir kultūrinius renginius, konsultavimą karjerai, sportą, kalbų mokymąsi bei akademinio orientavimo paslaugas. Šiuos vertinamus kriterijus taip pat galime sugrupuoti į a) skirtus užtikrinti akademinę paramą studentams (informacija apie studijų galimybes, konsultavimas karjerai, kalbų mokymasis, akademinio orientavimo paslaugos) bei b) padedančius užtikrinti socialinę/ emocinę paramą (psichologinis konsultavimas, apgyvendinimo ir sporto paslaugos, socialiniai bei kultūriniai renginiai).

Apibendrinant galima išskirti du kertinius paramos studentams paslaugų tipus – akademinį bei neakademinį. *Akademinis paramos studentams paslaugų tipas apima paslaugas, susijusias su studentų poreikiu, tiesiogiai susijusių su studijų procesu, išpildymu, o neakademinis paramos studentams paslaugų tipas yra orientuotas į emocinių bei socialinių studento poreikių, tiesiogiai nesusijusių su studijų procesu, išpildymą.* Tolesnėje teorinio tyrimo dalyje bus siekiama aptarti akademinį bei neakademinį paramos studentams tipą sudarančias paslaugas, aktualias į studentą orientuotų studijų kontekste.

1.2.2. AKADEMINIO TIPO PARAMOS STUDENTAMS PASLAUGOS

Apžvelgus įvairioje mokslinėje literatūroje (Morgan, 2012; Thompson ir Mazer, 2009; Prebble ir kt., 2004, Savickienė ir Pukelis, 2004; La Padula, 2003) aprašomas paramos

²¹ Trends 2010: A decade of change in European Higher Education. (2010).

studentams paslaugas buvo prieita prie išvados, kad prie akademinio paramos studentams paslaugų tipo gali būti priskiriamos tokios paslaugos: *karjeros projektavimo, akademinio studentų informavimo ir konsultavimo, studentų priėmimo ir integravimo į studijas, pagalba tarptautiniams studentams, užsienio kalbų centro, bibliotekos bei nuotolinių studijų centro paslaugos*. Tolimesnėje šio poskyrio dalyje išsamiai apibūdinsime kiekvieną iš nurodytų paslaugų.

Karjeros projektavimo paslaugos. Šiandieninės aukštosios mokyklos svarbiu veiklos kokybės rodikliu tampa ne tik kvalifikacinių laipsnių teikimas, tačiau ir absolventų įsidarbinamumas (Williams, 2007). Pasak Miller ir Liciardi (2003), daugelis šiandienų aukštosios mokyklos absolventų stokoja įsidarbinamumo gebėjimų, absolventų žinios apie darbo rinkoje egzistuojančią situaciją yra menkos. Melrose ir Reid (2001) pažymi, kad absolvento gebėjimas įsidarbinti priklauso nuo to, kaip jis geba suderinti savo asmenines savybes su aukštojoje mokykloje įgytais gebėjimais bei darbdavių poreikiais. Šiame kontekste vis daugiau dėmesio skiriama aukštojoje mokykloje teikiamoms karjeros projektavimo paslaugoms. Daugelyje aukštojo mokslo institucijų už pastarąsias paslaugas yra atsakingi karjeros centrai, kuriuose yra teikiamos karjeros konsultavimo paslaugos (Greenbank, 2011; Williams, 2007). Pukelis ir Navickienė (2011) pažymi, kad vienas svarbiausių šių paslaugų kokybę apibrėžiančių rodiklių yra karjeros projektavimo specialistų tinkamas išsimokslinimas bei kompetentingumas. Vis dėlto mokslinėje literatūroje pristatomi tyrimų rezultatai (Greenbank, 2011; Williams, 2007; Damaske, 2005) atskleidžia, kad, remiantis studentų nuomone, karjeros centruose teikiamų karjeros konsultavimo paslaugų kokybė nėra pakankama. Menon (2010) atliktas tyrimas atskleidė, kad studentų priimamiems su karjera susijusiems sprendimams karjeros konsultantų duodami patarimai turi mažai įtakos. Greenbank (2011) atliktas tyrimas taip pat atskleidė, kad didžioji dalis studentų neigiamai vertina karjeros centro darbuotojų teikiamų konsultavimo bei informavimo paslaugų naudą. Tyrimo metu (Greenbank, 2011) buvo pastebėta, kad studentai dėstytojus laiko kompetentesniais patarėjais karjeros klausimais nei aukštojoje mokykloje veikiančių karjeros centrų darbuotojus. Tyrime (Greenbank, 2011) dalyvavę studentai pastebėjo, kad karjeros centro darbuotojų teikiamos paslaugos dažnai yra formalus pobūdžio, karjeros konsultantai nepažįsta jų kaip asmenybių, todėl negali pasiūlyti optimalių karjeros sprendimų, darančių su studento turimais gebėjimais bei esama situacija darbo rinkoje.

Williams (2007) atliktas tyrimas atskleidė ir kitas problemas, susijusias su karjeros centrų teikiamų paslaugų kokybe. Pažymima, kad nemaža dalis aukštosios mokyklos studentų apskritai nežino apie galimybes gauti paramą karjeros klausimais, patys karjeros centrai dažnai yra įsikūrę nuo akademinų padalinių, kuriuose dažniausiai lankosi studentai, geografiškai

nutulusioje vietoje (Williams, 2007). Pažymima, kad pagrindinis konsultavimosi karjeros klausimais šaltinis išlieka studentų tėvai, draugai bei giminės (Greenbank, 2011).

Melrose ir Reid (2001) teigia, kad siekiant didinti karjeros centrų teikiamų paslaugų efektyvumą, konsultavimas karjeros klausimais aukštojoje mokykloje turėtų būti decentralizuojamas studijų programų koordinatoriams, studentų kuratoriams organizuojant mokymus, o įsidarbinamumo gebėjimų ugdymo moduliai turėtų būti integruojami į studijų programas kaip privalomieji dalykai. Miller ir Liciardi (2003) atliktas tyrimas parodė, kad įsidarbinamumo gebėjimų ugdymo moduliai ženkliai pagerina aukštųjų mokyklų studentų suvokimą apie situaciją darbo rinkoje, leidžia susidaryti aiškesnius savo karjeros planus, geriau pasirengti darbo paieškai. Tyrėjai (Miller ir Liciardi, 2003) pažymi, kad įsidarbinamumo gebėjimų ugdymo moduliai turėtų būti integruojami į studijų programas jau nuo pirmojo studijų semestro, nes tai leidžia studentams susidaryti geresnę savo būsimo darbo viziją bei studijų metu rinktis akademinis dalykus, prisidedančius prie susidarytosios vizijos realizavimo. Williams (2007) siūlo, jog karjeros centras turėtų organizuoti specialius įsidarbinamumo gebėjimų ugdymo kursus, parengtus įvairioms tikslinėms grupėms: studentams, turintiems negalią, vyresniojo amžiaus studentams, jau turintiems patirties darbo rinkoje, užsienio šalių studentams ir kt.

Damaske (2005) atliktas tyrimas, kuriame buvo taikytas dalyvaujančio stebėjimo metodas, atskleidė ir kitas karjeros projektavimo paslaugas teikiančių centrų problemas. Tyrimo rezultatai parodė, jog dėl didėjančio darbo krūvio, tenkančio karjeros centrams aukštojo mokslo institucijoje, karjeros konsultavimo paslaugos yra teikiamos tik tiems studentams, kurių pažymių vidurkis yra aukštas. Į įsidarbinamumo gebėjimų ugdymo programas taip pat yra įtraukiami tik pažangiausi studentai. Pastaroji strategija (geriausiai besimokančiųjų studentų įtraukimas į karjeros programas) aukštojoje mokykloje yra taikoma sąmoningai, siekiant potencialiems darbdaviams „parduoti“ geriausius studentus bei tokiu būdu pelnyti darbdavių pasitikėjimą aukštosios mokyklos absolventų turimais gebėjimais. Tyrėjas (Damaske, 2005) pažymi, kad tokiu būdu dar aukštojoje mokykloje gerai besimokantiems studentams sudaroma daugiau galimybių rasti „gerą darbą“ nei tiems, kurių akademinis pažymių vidurkis yra žemesnis.

Atliktuose tyrimuose (Melrose ir Reid, 2001; Williams, 2007) pažymima, kad siekiant didesnio karjeros projektavimo paslaugų efektyvumo pastarosios paslaugos turi būti integruojamos su akademinų padalinių veiklomis. Pažymima (Greenbank, 2011), kad karjeros konsultavimo specialistai ne visuomet yra pakankamai kompetentingi komentuoti situaciją skirtinguose darbo rinkos sektoriuose lyginant su dėstytojais, dirbančiais konkrečiose studijų programose. Kita vertus, karjeros projektavimo paslaugas teikiantys darbuotojai aukštojo

mokslo institucijoje gali suteikti profesionalias žinias daugeliu techninių klausimų, susijusių su pasirengimu pokalbiui dėl darbo, gyvenimo aprašymo parengimu ir kt. (Greenbank, 2011). Pastebima (Williams, 2007), kad aukštojo mokslo institucijose studijuoja vis didesnis skaičius studentų, turinčių darbo bei šeimos atsakomybes, dėl to jie aukštojoje mokykloje praleidžia mažai laiko. Siekiant teikti paramą pastariesiems studentams karjeros klausimais yra siūloma organizuoti konsultavimą karjerai nuotoliniu būdu (Williams, 2007).

Apibendrinant galima pastebėti, kad karjeros projektavimo centrų teikiamos paslaugos aukštojoje mokykloje turėtų turėti kelias pagrindines kryptis: konsultavimą karjeros klausimais, informavimą apie situaciją darbo rinkoje, įsidarbinamumo gebėjimų ugdymo modulių integravimą į studijų programas ar jų plėtojimą šalia realizuojamos studijų programos. Siekiant decentralizuoti karjeros centrų veiklą svarbi reikšmė turi būti skiriama ir dėstytojų bei kitų akademinėjų darbuotojų karjeros projektavimo gebėjimų plėtojimui. Siekiant didinti aukštojoje mokykloje karjeros centrų teikiamų paslaugų efektyvumą ne mažiau svarbu yra plėtoti pastarųjų paslaugų prieinamumą studentams karjeros centrus steigiant šalia studentų aukštojoje mokykloje dažniausiai lankomų vietų, pastaruosius geografiniu požiūriu integruoti kartu su kitomis paramą studentams teikiančiomis struktūromis, plėtojant karjeros projektavimo paslaugų teikimą nuotoliniu būdu (Williams, 2007).

Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos. Pasak Hester (2008), akademinis informavimas apima tokias aukštojo mokslo institucijos paslaugas kaip pagalbą studentui susidarant studijų planą, pasirenkant studijų dalykus bei padedant pasiekti kitus aukštosios mokyklos keliamus reikalavimus, siekiant įgyti numatytą kvalifikaciją. Diskutuojant apie studentų akademinio informavimo kaitą pastebima, kad šiandienos aukštojo mokslo institucijose studentų akademinis informavimas vis labiau įgauna akademinio konsultavimo pavidalą. Pažymima, kad jeigu seniau akademinis informavimas buvo suvokiamas tik kaip patarimai studentams pasirenkant studijų dalykus bei sudarant studijų planą, tai šiandien akademinis konsultavimas vis labiau yra siejamas su studento karjeros planais (Hester, 2008), atsiranda glaudesnis bendradarbiavimas tarp akademinio informavimo, konsultavimo bei karjeros projektavimo paslaugas teikiančių padalinių. Wilmer (2008) taip pat pastebi, kad siekiant užtikrinti kokybišką akademinio konsultavimo paslaugų teikimą svarbu pastarąjį sieti su karjeros projektavimo paslaugomis. Tyrėja (Wilmer, 2008) teigia, kad akademinio studentų konsultavimo paslaugos turėtų apimti penkis žingsnius: 1) pagalbą padedant studentui identifikuoti savo gyvenimo tikslus; 2) pagalbą nustatant karjeros tikslus; 3) tinkamos studijų krypties ar studijų programos parinkimą; 4) pagalbą padedant pasirinkti studijų dalykus; 5) pagalbą susidarant tvarkaraštį. Pastaroji penkių žingsnių programa rodo, kad aukštojoje mokykloje turėtų būti sudaromos lanksčios sąlygos pirmuose studijų kursuose keisti studijų

kryptį bei studijų programą tuo atveju, jeigu pasirinkta studijų programa neatitinka studento lūkesčių, nedera su jo gyvenimo bei karjeros tikslais. Wilmer (2008) pastebi, kad didžioji dalis studentų nubyra ne dėl nepakankamo akademinio pasirengimo, tačiau dėl asmenybės problemų, pasirinktos studijų programos nesiejimo su tolimesniais studento gyvenimo bei karjeros tikslais. Todėl akademinis studentų konsultavimas ir informavimas visų pirma turėtų koncentruotis į „studijų prasmės“ suradimą, o ne formalios informacijos apie aukštojo mokslo institucijoje egzistuojančias taisykles pateikimą. Pastebima (Wilmer, 2008), kad siekiant užtikrinti kokybišką akademinio konsultavimo ir informavimo paslaugų teikimą svarbu, jog tai būtų ne vienkartinis veiksmas, o nuolatos stebimas procesas, kurio metu būtų vertinama studento pažanga, užmezgamas tarpusavio bendradarbiavimu bei pasitikėjimu grįstas ryšys tarp kuratoriaus bei studento.

Mayers (2008) pažymi, kad tradiciškai aukštojo mokslo institucijose už akademinio informavimo paslaugas būdavo atsakingi kuratoriai, kurie ne tik teikdavo informaciją akademiniais klausimais, tačiau ir emocinę paramą studentams. Pastebima, kad dėl augančio aukštojo mokslo dalyvių skaičiaus pastaruoju metu kuratoriai atlieka tik formalias savo funkcijas, o informacinio pobūdžio akademinę informaciją yra stengiamasi perkelti į virtualią erdvę. Simpson (2004) (cituota iš Knight, 2007) diskutuoja, jog akademinio informavimo perkėlimas į virtualią erdvę gali kelti grėsmę pastarųjų paramos studentams paslaugų efektyvumui, pažymi, kad tai gali lemti padidėjusį studentų nubyryjimą. Vis dėlto Knight (2007) atliktas tyrimas parodė, jog tai, ar akademinis informavimas, konsultavimas vyksta realioje ar virtualioje erdvėje neturi įtakos studentų nubyryjimo pokyčiams. Tyrimo metu (Knight, 2007) pastebėta, kad didžiausią įtaką studentų nubyryjimui turi studijų krūvis bei tai, ar studijų programa atitinka studentų poreikius.

Kita vertus, pastebima, kad akademinio informavimo pobūdžio efektyvumus yra glaudžiai susijęs su tiksline grupe, kuriai yra teikiama paslauga. Pavyzdžiui, Montano ir kt. (2005) atliktas tyrimas atskleidė, kad studentai yra labiau patenkinti asmeninio kuratoriaus teikiama parama nei centralizuotame akademinio informavimo centre gaunama informacija. Jarrell (2004) priėjo prie išvados, kad rizikos grupės studentams (akademiškai nepažangiems, priklausantiems žemesniam socialiniam sluoksniui) tikslingiausia teikti akademinio informavimo, konsultavimo kursus specialiai sudarytomis studentų grupėms. Aukštojo mokslo institucijoms vis labiau pereinant prie į studentą orientuotų studijų paradigmos, kurios metu daug dėmesio skiriama savarankiškam studento mokymuisi, akademinio studentų konsultavimo bei informavimo paslaugos turėtų apimti ir mokymosi mokytiis tematikos seminarų organizavimą studentams.

Apibendrinant galima teigti, kad akademinis informavimas, konsultavimas yra vienas iš pagrindinių veiksnių siekiant mažinti studentų nubybrėjimą. Kita vertus, Derby ir Smith (2004) pažymi, kad akademinio informavimo, konsultavimo efektyvumas priklauso nuo to, kiek už šią paslaugą atsakingi aukštosios mokyklos darbuotojai bendradarbiauja su kitomis studentų paramos struktūromis. Akademinis studentų informavimas gali būti vykdomas studento (panaudojant asmeninio kuratoriaus paslaugas), studijų programos (organizuojant specialias akademinio informavimo, konsultavimo programas bei jas integruojant į studijas) bei instituciniu lygmeniu (akademinė informacija teikiama aukštosios mokyklos centralizuotuose padaliniuose). Pasak Lutes (2004), kiekviena aukštojo mokslo institucija turi pati nuspręsti, kokią akademinio informavimo strategiją pasirinkti, priklausomai nuo organizacijos struktūros, joje studijuojančių studentų profilio bei kitų aukštosios mokyklos ypatybių.

Studentų priėmimas ir integravimas į studijas. Absolventų perėjimas į aukštojo mokslo sistemą sutampa su daugeliu pokyčių studentų gyvenime: susidūrimu su nauja aplinka, naujais reikalavimais, atsitraukimu nuo šeimos bei draugų. Pastebima, kad sėkminga studentų adaptacija aukštojo mokslo institucijoje priklauso nuo jose teikiamos socialinės paramos (Shankland ir kt., 2010). Petersen (2009) atliktas tyrimas atskleidė, kad sėkminga pirmojo kurso studentų adaptacija aukštojo mokslo institucijoje priklauso nuo tokių veiksnių kaip žinojimo, į ką galima kreiptis pagalbos iškilus problemoms, studento akademinės motyvacijos, savęs vertinimo, patiriamo streso bei akademinio krūvio. Bishop (2010) teigia, kad pirmojo kurso studentams kyla daug klausimų apie aukštojo mokslo institucijoje teikiamas paslaugas bei jų prieinamumą. Zepke ir Leach (2005) apibendrinami skirtingų tyrimų rezultatus taip pat pastebi, kad sėkminga studentų integracija į aukštojo mokslo instituciją priklauso nuo to, kiek studentams yra prieinama informacija apie universitete ar kolegijoje teikiamas paslaugas.

Derby ir Smith (2004) teigia, kad skirtingose aukštosiose mokyklose yra organizuojami akademinio orientavimo kursai, kurių tikslas – pirmojo kurso studentus supažindinti su aukštojo mokykloje egzistuojančiais padaliniais, ištekliais, paslaugomis bei taisyklėmis. Derby ir Smith (2004) atlikto tyrimo metu pastebėta, jog didesnioji dalis studijų metu nubybrėjusių studentų nedalyvavo šiuose kursuose. Pitkethly ir Prosser (2001) pažymi, kad netinkamas pirmojo kurso studentų įtraukimas į studijas yra viena iš nepakankamos studentų integracijos į aukštosios mokyklos kultūrą priežasčių, kuri vėliau nulemia studentų nubybrėjimą. Zepke ir Leach (2005) pastebi, kad pirmojo kurso studentų įtraukimo į studijas programos ne tik studentams suteikia informacijos apie aukštąją mokyklą, joje egzistuojančias paramos struktūras, tačiau atlieka ir socializacijos funkciją, t. y. padeda užmegzti ryšius su kitais besimokančiais, paramą studentams teikiančiu akademinio bei administracinio personalu.

Apibendrinant galima teigti, kad pirmojo kurso studentų įtraukimo į studijas programos padeda pastaruosius supažindinti su aukštojoje mokykloje egzistuojančia paramos studentams sistema, nuo ko vėliau priklauso, kiek efektyviai bus išnaudojamos aukštojo mokslo institucijos teikiamos paslaugos. Kita vertus, paramos studentams sistemos efektyvumas užtikrina mažesnę studentų nubyrijimą, didesnę studentų studijavimo motyvaciją bei geresnius akademinis pasiekimus.

Pagalba tarptautiniams studentams. Tarptautiškumo skatinimas yra įvardijamas kaip viena iš prioritetinių Bolonijos proceso sričių. Pažymima, kad tarptautinių studentų skaičius aukštojo mokslo institucijose per pastarąjį dešimtmetį pasiekė vieną didžiausių skaičių (Gu ir kt., 2010). Vis dėlto tarptautinių studentų skaičiaus didėjimas aukštojo mokslo institucijose kelia daug iššūkių akademiniam bei administraciniam personalui (Guo ir Chase, 2011; Gu ir kt., 2010; Barron ir kt., 2010; Lassegard, 2008). Gu ir kt. (2010) atliktas tyrimas atskleidė, kad integruojantis į naują akademinę aplinką studentams sudėtingesnė tampa socialinė, o ne akademinė adaptacija. Pastebima, kad tarptautiniai studentai turi adaptuotis prie skirtingos kalbos, kultūros bei akademinų tradicijų (Guo ir Chase, 2011).

Siekiant tarptautinius studentus integruoti į aukštosios mokyklos akademinę bei socialinę aplinką nepakanka vienkartinio tarptautinių ryšių centro darbuotojo pokalbio su studentais pastaruosius supažindinant su studijų procesu bei aukštojoje mokykloje egzistuojančiomis taisyklėmis (Guo ir Chase; 2011). Pastaraisiais metais aukštojo mokslo institucijose vis plačiau yra plėtojamos kelis mėnesius trunkančios tarptautinių studijų studentų integravimo bei adaptavimo programos, kurių metu atsakingo asmens moderuojamoje grupėje studentai diskutuoja apie savo patirtį, jausmus, išgyvenimus, kultūrinius skirtumus, su kuriais susidūrė svetimose šalyje. Pastebima, kad dalyvavimas šiose programose padeda tarptautiniams studentams išspręsti emocines problemas, susirasti draugų bei išplėtoti bendruomeniškumo jausmą (Guo ir Chase, 2011).

Nors tarptautinių studentų integravimo ir adaptavimo programos padeda plėtoti bendruomeniškumo jausmą, spręsti emocines problemas, rasti bendraminčių, vis dėlto pastebima, kad pastarosios programos skatina tarptautinių studentų uždaramą, t. y. neskatina jų bendrauti su vietiniais studentais. Siekiant tarptautinius studentus integruoti į aukštosios mokyklos vietinių studentų bendruomenes aukštosiose mokyklose yra plėtojamos ir mentoriavimo sistemos, t. y. atvykusiam studentui priskiriamas bendraamžis vietinis studentas, kuris yra atsakingas už reikiamos pagalbos suteikimą atvykusiam studentui (Lassegard; 2008). Lassegard (2008) atliktas tyrimas atskleidė, kad asmeniniai mentoriai yra naudingi padedant spręsti asmenines tarptautinių studentų problemas, vis dėlto nėra pakankamai kompetentingi padedant studentams spręsti administracines bei organizacines problemas. Barron ir kt. (2010)

atliktas tyrimas taip pat atskleidė, kad daugelį akademinį problemų tarptautiniams studentams padeda spręsti ne mentoriai, o dėstytojai. Tyrimo metu (Barron ir kt., 2010) buvo pastebėta, kad skiriamas nepakankamas dėmesys dėstytojų įtraukimui į paramos teikimą tarptautiniams studentams, dėstytojai ne visuomet žino, kokią pagalbą ir kaip turėtų suteikti tarptautiniams studentams.

Apibendrinant galima pastebėti, kad siekiant užtikrinti paramos tarptautiniams studentams kokybę yra svarbus pastarosios sistemiškumas. Centralizuotas paramos tarptautiniams studentams teikimas gali būti naudingas padedant spręsti administracinio pobūdžio problemas, o diskusijų grupės bei mentoriai gali prisidėti teikiant studentams emocinę paramą, sprendžiant psichologines problemas. Pažymima, kad turėtų būti teikiamas didesnis dėmesys dėstytojų integravimui į paramos teikimo tarptautiniams studentams sistemą.

Užsienio kalbų centro veikla. Įgyvendinant Bolonijos proceso tikslus didelis dėmesys skiriamas užsienio kalbų mokymuisi, pažymint, kad tai sudarys palankias sąlygas europietiškojo identiteto vystymuisi, pilietiškumui bei gerins absolventų įsidarbinamumą (Berlyno komunikatas, 2003). Bolonijos tikslų įgyvendinimo ataskaitoje (Trends VI, 2010) kalbų mokymas aukštojo mokslo institucijoje išskiriamas kaip vienas iš paramos studentams sistemos aukštojoje mokykloje kokybės kriterijų. Aukštosiose mokyklose yra gana įprasta, jog užsienio kalbos mokymasis priskiriamas prie bendrųjų mokėjimų bei integruojamas į studijų programas. Vis dėlto vis didesnę dėmesį skiriant studentų karjeros projektavimui, užsienio kalbos, kurią ketinama mokytis, pasirinkimas turėtų derėti su studento karjeros planais. Tai reiškia, jog aukštojoje mokykloje nebepakanka siūlyti kelių populiariausių užsienio kalbų, pastarųjų studijas integruojant į studijų programas. Vykstant globalizacijai studentų užsienio kalbos poreikiai vis labiau specifikuosis, todėl aukštojo mokslo institucijos turės sudaryti sąlygas vis įvairesnių užsienio kalbų mokymuisi. Natūralu, kad didesnė studentų pasirenkamų užsienio kalbų įvairovė kels naujus iššūkius studijų administraciniams procesams sudarant tvarkaraščius, planuojant studento akademinį krūvį.

Apibendrinant galima teigti, kad aukštojoje mokykloje turėtų būti ne tik sudaromos sąlygos kuo įvairesnių užsienio kalbų mokymuisi, t. y. siūlomas ne tik platus užsienio kalbų spektras, tačiau ir sudaromi kalbų studijoms palankūs tvarkaraščiai, užtikrinama galimybė studentams patiems planuoti savo studijų krūvį.

Bibliotekos paslaugos. Įgyvendinant į studentą orientuotas studijas vis daugiau dėmesio teikiama bibliotekos teikiamoms paslaugoms. Jucevičienė ir Tautkevičienė (2004) teigia, kad keletą pastarųjų dešimtmečių akademinė biblioteka patiria didelius ir nuolatinius pokyčius, į biblioteką žiūrima kaip aktyvų mokymosi proceso dalyvį, padedantį ugdyti mokymosi visą gyvenimą mokėjimus. Ryan ir kt. (2010) pažymi, kad bibliotekos teikiamos

paslaugos vis labiau persikelia į virtualią erdvę, tampa lankstesnės bei labiau prieinamos besimokantiejiems. Akcentuojama, kad nuotolinis mokymasis tampa vienu iš veiksnių, skatinančių bibliotekos teikiamų paslaugų kaitą pastarąsias perkeliant į virtualią erdvę (Arif ir Mahmood, 2008). Pažymima, kad bibliotekos veiklos išsiplėtimas virtualioje erdvėje apima tokias paslaugas kaip bibliotekos katalogo prieinamumą internete, tiesioginio ryšio duomenų bazes, informacijos lankytojams pateikimą internete, bendravimą su bibliotekos lankytojais virtualioje aplinkoje (Jucevičienė, Tautkevičienė, 2004). Vis dėlto, Arif ir Mahmood (2008) atliktas tyrimas atskleidė, kad didžioji dalis studentų nėra patenkinti bibliotekos darbuotojų teikiamomis paslaugomis tiek realioje, tiek virtualioje erdvėje. Tyrime dalyvavę studentai teigė, kad bibliotekoje esanti studijų aplinka nėra patogi mokymuisi, bibliotekos darbuotojai nenoriai konsultuoja studentus virtualioje erdvėje. Tyrimo metu nustatyta, kad siekiant tobulinti bibliotekose teikiamų paslaugų kokybę studentams turėtų būti organizuojami informacinio raštingumo mokėjimų²² ugdymo kursai (Arif ir Mahmood, 2008). Booth ir Fabian (2002) siūlo informacinio raštingumo mokėjimų ugdymą integruoti į studijų dalykų programas, tokiu būdu užtikrinant glaudesnę bibliotekos ir akademinę aukštosios mokyklos padalinių bendradarbiavimą bei plėtojant į studentą orientuotas studijas. Pažymima, kad informacinio raštingumo mokėjimų ugdymas yra viena iš prielaidų į studentą orientuotoms studijoms plėtoti, nes sudaro sąlygas tokių studijų metodų kaip probleminis mokymas bei įrodymais grįstas mokymas plėtojimui, lavina kritinį studentų mąstymą (Information Literacy Competency Standards for Higher Education, 2000).

Arif ir Mahmood (2008) atlikto tyrimo metu taip pat buvo pastebėta, kad studentams stinga žinių apie prisijungimą prie duomenų bazių, naudojimąsi bibliotekos katalogu. Garcia-Milian ir kt. (2012) pastebi, kad siekiant studentus informuoti apie bibliotekos teikiamas paslaugas vis didesnę dalis aukštųjų mokyklų bibliotekų naudoja socialinius tinklus. Socialiniuose tinkluose yra ne tik teikiama pagalba prisijungiant prie virtualių bibliotekos išteklių, tačiau taip pat siunčiama informacija apie gautus naujus išteklius, studentai informuojami apie bibliotekoje vykstančius renginius. Pastebima, kad bibliotekos teikiamų paslaugų viešinimas socialiniuose tinkluose didina studentų motyvaciją naudotis bibliotekos paslaugomis, padeda lengviau surasti reikiamą informaciją (Garcia-Milian ir kt., 2012).

Apibendrinant galima teigti, kad biblioteka atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant į studentą orientuotas studijas. Informacija apie bibliotekos teikiamas paslaugas studentams turėtų būti lengvai prieinama virtualioje erdvėje, periodiškai organizuojami informaciniai seminarai

²²Informacinis raštingumas yra mokėjimas rasti reikiamą informaciją, ją vertinti bei efektyviai panaudoti (Information Literacy Competency Standards for Higher Education, 2000).

apie naudojimąsi bibliotekos ištekliais, bendradarbiaujant su akademiniais padaliniais skatinamas informacinio raštingumo mokėjimų ugdymas.

Nuotolinių studijų pagalbos centras. Plėtojantis informacinėms-komunikacinėms technologijoms pastarosios vis intensyviau naudojamos realizuojant aukštųjų mokyklų studijų programas. Motteram ir Forrester (2005) pažymi, kad tiek realizuojant nuotolines studijas, tiek dalį realiu laiku organizuojamų studijų perkeltiant į virtualią erdvę studentai susiduria su problemomis. LaPadula (2003) atliktas tyrimas taip pat parodė, kad studentams trūksta konsultacijų techniniais klausimais virtualioje erdvėje.

Siekiant sėkmingai plėtoti mokymąsi virtualioje erdvėje yra svarbu prieš pradėdant kursą studentus supažindinti su techniniais reikalavimais, pristatyti pagrindines virtualioje mokymosi aplinkoje naudojamas funkcijas (Motteram ir Forrester, 2005). Pastebima, kad dažniausiai techninę pagalbą studentams teikia studijų programos kuratorius arba konkretų dalyką koordinuojantis dėstytojas. Vis dėlto, remiantis studentų nuomone, studijų programos kuratoriai ne visuomet operatyviai atsako į studentams iškilusius klausimus (Motteram ir Forrester, 2005), todėl yra svarbu, jog visa reikalinga informacija apie prisijungimus prie virtualių mokymosi aplinkų, bibliotekos katalogų būtų pateikiama aukštosios mokyklos internetiniame tinklalapyje nurodant konkrečius asmenis, atsakingus už papildomos informacijos suteikimą.

Forrester ir kt. (2005) pažymi, kad teikiant techninę pagalbą studentams virtualioje erdvėje svarbu neperkrauti informacijos. Siekiant atrinkti technines problemas, su kuriomis studentai dažniausiai susiduria virtualiose mokymosi aplinkose bei prisijungiant prie elektroninio bibliotekos katalogo, svarbu nuolatos atlikti studentų nuomonės tyrimus bei remiantis jais tobulinti studentų informavimo apie naudojimąsi virtualiais ištekliais sistemą (Forrester ir kt., 2005). Motteram ir Forrester (2005) taip pat pažymi, kad siekiant suteikti paramą studentams virtualioje mokymosi aplinkoje, siūloma kurti diskusijų forumus, kuriuose studentai galėtų dalintis savo patirtimi apie naudojimąsi virtualiomis mokymosi aplinkomis, problemas, kylančias prisijungiant prie virtualaus bibliotekos katalogo.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant besimokantiejiems suteikti kokybišką paramą nuotolinių studijų klausimais svarbus yra tinkamas administracinių procesų bei informacijos valdymo sistemų subalansavimas, kuris turi remtis vartotojų – studentų – nuomonės tyrimais.

1.2.3. NEAKADEMINIO TIPO PARAMOS STUDENTAMS PASLAUGOS

Literatūros analizė (Morgan, 2012; Prebble ir kt., 2004; Savickienė ir Pukelis, 2004; Projekto „Kokybės kultūros plėtojimas Europos aukštojo mokslo institucijose“ ataskaita, 2005) atskleidė, kad neakademinių tipo parama studentams gali būti apibūdinama šiomis paslaugomis: *psichologinio konsultavimo, studentų apgyvendinimo, finansinės paramos ir konsultavimo teisiniais klausimais, paslaugomis skirtomis bendruomeniškumo jausmui plėtoti bei paslaugomis, užtikrinančiomis studentų sveikatą ir paramą neįgaliems studentams*. Tolimesnėje poskyrio dalyje yra išsamiai pristatomos įvardintos neakademinių tipo paramos studentams paslaugos.

Psichologinio konsultavimo paslaugos aukštojo mokslo institucijoje. Bolonijos tikslų įgyvendinimo ataskaitoje (Trends VI, 2010) psichologinio konsultavimo paslaugos yra išskiriamos kaip vienas iš svarbiausių paramos studentams elementų įgyvendinant į studentą orientuotas studijas. Psichologinio konsultavimo svarba aukštojo mokslo institucijose tarptautinės psichologų bendruomenės buvo pripažintas ne tik kaip būtinas veiksnys siekiant akademinio studentų pažangumo, tačiau ir veiksnys, padedantis užtikrinti psichinę studentų sveikatą (Rott, 2006, cituota iš Milouse ir kt., 2008). Pasak Rott (2008), Bolonijos procese deklaruojami tikslai išugdyti kūrybingą, efektyviai problemas sprendžiantį, kuriantį inovacijas, bendraujantį bei bendradarbiaujantį Europos pilietį galimi įgyvendinti tik tuomet kai bus užtikrinta psichologė studentų gerovė. Vis dėlto, kaip pastebi Schumann (2008), per pastaruosius dešimtmečius aukštojo mokslo institucijose bene dvigubai padaugėjo studentų, turinčių psichologinių problemų. Kita vertus, studijas vis labiau perkeliančią į virtualią erdvę, mažinančią kontaktinių valandų skaičių, sąlygotą į studentą orientuotų studijų plėtotės, studentai praranda galimybę gauti neformalią emocinę paramą iš dėstytojų, todėl auga psichologinio konsultavimo paslaugų poreikis. Bishop (2010) taip pat pastebi, kad aukštosiose mokyklose, kuriose yra teikiamos psichologinio konsultavimo paslaugos, pastebimas mažesnis studentų nubybrėjimas. Vis dėlto Milouse ir kt. (2008) pažymi, jog aukštosiose mokyklose yra nenoriai plėtojamoms psichologinio konsultavimo paslaugoms dėl ribotų finansinių išteklių aukštojo mokslo institucijoje.

Pagrindžiant psichologinio konsultavimo paslaugų poreikį aukštojo mokslo institucijose pažymima, kad studentai, esantys tarpinėje grandyje tarp paauglystės bei suaugusio gyvenimo, susiduria su daugeliu iššūkių: atsiskyrimu nuo šeimos, savo socialinio tinklo susikūrimu, finansų valdymu, integracija į aukštojo mokslo sistemą, įžengimu į darbo rinką (Schumann, 2008). Milouse ir kt. (2008) apžvelgdami skirtingų tyrimų duomenis pažymi, kad

studentų psichologinės-socialinės problemos turi įtakos jų akademiniam pažangumui, didina iškritimo iš švietimo rinkos riziką.

Schumann (2008) akcentuoja, kad populiariausios problemos, dėl kurių studentai kreipiasi į psichologinio konsultavimo centrą, yra šios: savęs vertinimo bei nerimo, tarpusavio santykiai, egzaminų baimė. Pažymima, kad aukštojo mokslo institucijose psichologinis konsultavimas dažniausiai yra vykdomas trimis kryptimis: psichologinės tematikos seminarų organizavimas (laiko valdymas, mokymosi motyvacija, egzaminų baimė, tarpusavio santykiai), grupių konsultavimas, individualus psichologinis konsultavimas. Efstathiou (2009) pažymi, kad šiandien aukštojo mokslo institucijose vis didesnę populiarumą įgyja ir psichologinio konsultavimo nuotoliniu būdu paslaugos. Tyrėjas (Efstathiou, 2009) pastebi, kad psichologinis konsultavimas vykdomas ne tik panaudojant vaizdo konferencijų įrangą, tačiau ir elektroninį paštą bei diskusijų forumus. Pažymima, kad aukštosiose mokyklose vis labiau populiarėja duomenų bazių, kuriose kaupiamos realios studentų problemos bei specialistų pateikti atsakymai į jas, plėtojimas. Pastebima, kad tokio pobūdžio duomenų bazių plėtojimas padeda užtikrinti anonimiškumą bei psichologinio konsultavimo paslaugų prieinamumą, leidžia gauti pagalbą bet kuriuo paros metu (Efstathiou, 2009).

Apibendrinant galima teigti, jog psichologinio konsultavimo paslaugos aukštojoje mokykloje gali būti plėtojamos organizuojant seminarus, vykdant individualų bei grupinį konsultavimą. Taip pat siūloma dalį psichologinio konsultavimo paslaugų perkelti į virtualią erdvę panaudojant tokius įrankius kaip elektroninis paštas, diskusijų forumai, duomenų bazės. Pastebima, kad psichologinio konsultavimo paslaugos yra glaudžiai susijusios su kitomis paramos studentams paslaugomis: karjeros projektavimo centro teikiamomis paslaugomis, akademinio konsultavimu, studentų priėmimu ir integravimu į studijas.

Studentų apgyvendinimo paslaugos. Mokslinėje literatūroje menkai diskutuojama studentų apgyvendinimo paslaugų kokybės įtaka studentų mokymosi rezultatams bei studento emocinei būsenai. Kita vertus, masiškėjant aukštajam mokslui, aukštojo mokslo institucijos tampa nebepajėgios apgyventinti visų studentų. Mažėjantis aukštojo mokslo finansavimas skatina aukštojo mokslo institucijas pastarąsias paslaugas perduoti privačioms organizacijoms (Tight, 2011).

Thomsen (2007) kalbėdamas apie studentų apgyvendimo paslaugas pažymi, kad studentų bendrabutis tampa „pirmaisiais namais“ jaunam žmogui, ką tik palikusiam tėvų namus, todėl tinkamos emocinės aplinkos (pastaroji priklauso ir nuo fizinės aplinkos) sukūrimas tampa svarbia prielaida studento akademinėi sėkmei užtikrinti. Thomsen (2007) atliktas tyrimas atskleidė, kad aukštosios mokyklos siūlomuose bendrabučiuose nėra sukuriama namų atmosfera,

o tradicinė „koridorių sistema“ studentų neskatina bendrauti, bendrabučiuose nepakanka bendrų erdvių, kuriose studentai galėtų kartu mokytis, dalintis idėjomis.

Tight (2011) pažymi, kad studentų apgyvendinimo paslaugos yra aktualiausios pirmojo kurso, tarptautiniams bei studentams iš socialiai pažeidžiamų šeimų. Pastarieji studentai dažniausiai neturi galimybių nuomotis atskirą būstą, todėl turi tenkintis aukštųjų mokyklų siūlomis bendrabučių paslaugomis, kuriuose gyvenimo sąlygos dažnai yra prastesnės. Hassanain (2007) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad studentai dažniausiai susiduria su triukšmo, apšvietimo bei nepatogaus erdvių suplanavimo problemomis bendrabučiuose. Tyrėjas (Hassanain, 2007) pažymi, kad pastarosios sąlygos yra nelapankios mokymuisi, todėl pažeidžiamiausia studentų grupė susiduria su papildomais sunkumais studijuojant.

Apibendrinant galima pastebėti, kad aukštojo mokslo institucijos turi apibrėžti aiškius kriterijus, kuriais remiantis būtų nustatoma, kuriems studentams turėtų būti teikiamos apgyvendinimo paslaugos. Atsižvelgiant į tai, jog bendrabučiuose dažniausiai gyvena „pažeidžiamiausia“ studentų grupė (tarptautiniai studentai, pirmojo kurso studentai, studentai iš žemesnio socioekonominio statuso šeimų) bendrabučiuose turėtų būti sukuriama aplinka, užtikrinanti palankias sąlygas mokymuisi bei gerai studento savijautai.

Finansinė parama ir studentų konsultavimas teisiniais klausimais. Įvairiuose Bolonijos proceso dokumentuose (Bergeno komunikatas, 2005; Londono komunikatas, 2007) minint paramos studentams svarbą akcentuojama finansinė dimensija. Pažymima, kad aukštasis išsimokslinimas turi būti prieinamas visiems studentams nepriklausomai nuo jų socioekonominio statuso (Bergeno komunikatas, 2005; Londono komunikatas, 2007). Vis dėlto Callender (2008) atliktas tyrimas atskleidė, kad didžioji dalis studentų iš socialiai pažeidžiamų šeimų yra priversti dirbti studijų metu, nes jų turimų finansinių išteklių nepakanka net pagrindinėms reikmėms. Opheim (2011) taip pat pažymi, kad studentai iš žemesnio socialinio sluoksnio šeimų gauna mažesnę finansinę paramą, todėl turi dirbti mokamą darbą. Devlin ir kt. (2008) atliktas tyrimas atskleidė, kad dirbantys studentai praleidžia gerokai daugiau paskaitų nei nedirbantys. Purcell ir kt. (2005, cituota iš Callender, 2008) vykdyto tyrimo metu buvo nustatyta, kad dirbančių studentų akademiniai pasiekimai per ilgą laiko tarpą tampa žemesni, kas vėliau tampa viena iš priežasčių, jog studijų metais dirbę studentai gauna menkiausią mokamą darbą.

Su parama studentams yra susijęs ir studentų konsultavimas teisiniais klausimais. Nors mokslinėje literatūroje neaptinkama tyrimų, pagrindžiančių teisinio studentų konsultavimo kaip paramos studentams teikimą, vis dėlto Kokybės kultūros projekte (2005) konsultavimas teisiniais klausimais išskiriamas kaip vienas iš neakademinės studentų paramos kokybės vertinimo kriterijų. Teisinio konsultavimo poreikis studentams gali kilti ne tik dėl su studijomis

susijusių klausimų (egzaminų perlaikymo, šalinimo iš studijų tvarkos ir kt.), tačiau ir padedant studentams priimti sprendimus dėl paskolų, konsultuojant pastaruosius vartotojų teisių ir panašiais klausimais.

Apibendrinant galima teigti, jog finansinės paramos teikimo galimybės iš esmės daugiau apima valstybės politikos, o ne aukštosios mokyklos lygmenį. Vis dėlto socialiai atsakingos aukštojo mokslo institucijos turėtų numatyti bent minimalius finansinius išteklius studentų skatinamosioms bei socialinėms stipendijoms, sudaryti sąlygas studentams įmokas už studijas mokėti dalimis, įgyti paskolą studijoms. Vartotojų visuomenėje vis plačiau manipuliuojant intelektine nuosavybe tampa aktualus ir studentų konsultavimas teisiniais klausimais.

Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti. Jarrell (2004), apibendrinęs skirtingų tyrimų rezultatus prieina prie išvados, kad studento praleidžiamas laikas aukštojo mokslo institucijoje yra susijęs su jo akademiniais pasiekimais. Derby ir Smith (2004) pastebi, kad studento veikla gali būti sėkminga tik tuomet, kai aktyviai dalyvauja studijų procese, o ne pastarąjį stebi iš šalies. Įgyvendinant į studentą orientuotas studijas vis daugiau dėmesio skiriama savarankiškam studento darbui, todėl mažėja studento laikas, praleidžiamas aukštojo mokslo institucijoje. Sumažėjęs kontaktinių valandų skaičius, vis intensyvėjantis studijų perkėlimas į virtualią erdvę sudaro sąlygas studentų bendruomeniškumo jausmo praradimui bei gali tapti viena iš padidėjusio studentų nubybrėjimo priežasčių. Flores-Gonzalez (2000) atliktas tyrimas įrodė, kad studentų, dalyvaujančių įvairiose aukštosios mokyklos organizuojamose veiklose, kurios yra už oficialios studijų programos ribų, nubybrėjimas yra mažesnis nei studentų, nedalyvaujančių šiose veiklose.

Skirtingi tyrėjai (Zepke ir Leach; 2005; Case, 2011) pažymi, kad studentų socialinė integracija į aukštąją mokyklą priklauso nuo to, kaip studentai yra įtraukiami į įvairių studentų klubų, kultūrinių renginių bei sporto būrelių veiklą. Pažymima, kad studentų įtraukimas į už studijų programos ribų esančias veiklas padeda ugdyti kognityvinius, problemų sprendimo gebėjimus, lavina tarpasmeninio bendravimo įgūdžius, didina studento pasitikėjimą savimi (Case, 2011). Hunt (2005) teigia, kad studentų bendruomeniškumo, priklausymo aukštojo mokslo institucijai jausmas gali būti ugdomas tokiomis už studijų programos ribų esančiomis veiklomis kaip sportinė, savanoriška, religinė veikla, įvairių būrelių, suvienijančių studentus, turinčius panašių pomėgių (dviratininkų, kolekcininkų ir pan.) skatinimas, į meninę veiklą (teatro, muzikos ir pan.) orientuotas bei su studijuojama sritimi susijusių klubų (pavyzdžiui, jaunųjų mokslininkų klubas ir pan.) veiklas. Prie studentų bendruomeniškumo jausmą padedančių ugdyti veiklų priskiriama ir studentų atstovybė, veikianti tiek atskiruose akademinuose padaliniuose, tiek centralizuotai.

Apibendrinant galima teigti, kad studentai, dalyvaudami įvairiuose už studijų programos ribų veikiančiuose aukštojo mokslo institucijos būreliuose bei klubuose padeda ugdyti ne tik bendruosius mokėjimus, skatina bendruomeniškumo jausmą, tačiau kartu atlieka ir emocinės paramos funkciją, t. y. tokių susibūrimų metu studentai gauna daug neformalios, emocinės paramos iš kitų bendramokslų. Kita vertus, vertinant neakademine paramos studentams kokybę, svarbus ne tik aukštojo mokslo institucijoje siūlomų būrelių bei klubų skaičius, tačiau ir tai, kiek ši veikla yra skatinama aukštojo mokslo institucijos administracijos.

Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą. Floyd (2003) pastebi, kad nors aukštosios mokyklos priima vis didesnį skaičių studentų, studentų sveikatos klausimai kol kas nesulaukia reikiamo aukštųjų mokyklų administracijos bei akademinio personalo dėmesio. Pažymima, kad tradiciškai studentų sveikatos užtikrinimas aukštojoje mokykloje siejamas su fizinio aktyvumo paslaugomis bei slaugytojo pagalba ištikus nelamei.

Vis dėlto Brener ir Gowda (2001) atliktas tyrimas atskleidė, kad dažniausios sveikatos problemos, su kuriomis susiduria studentai, yra susiję su gyvenimo būdu bei asmeninėmis savybėmis: fizinio aktyvumo stoka, netinkama mityba, alkoholio, tabako bei narkotikų vartojimu. Tyrimas (Brener ir Gowda, 2001) parodė, kad studentai norėtų gauti daugiau informacijos sveikatos tematika, tačiau informacija pastaraisiais klausimais aukštojo mokslo institucijoje yra fragmentiška bei paviršutinė. Escoffery ir kt. (2005) atliktas tyrimas leido priėti prie išvados, kad didžioji dalis studentų, iškilus klausimams dėl sveikatos, informacijos ieško internete. Pažymima, kad studentų randama informacija internete dažnai yra chaotiška bei nepatikima. Siekiant skatinti studentus rūpintis savo fizine sveikata tyrėjai (Escoffery ir kt., 2005) siūlo organizuoti studentams virtualius sveiko gyvenimo būdo ugdymo kursus, pastebi, kad aukštosios mokyklos tinklalapyje yra tikslinga sukurti atskirus diskusijų forumus, kuriuose būtų pateikiama informacija apie studentams dažniausiai kylančias su sveikata susijusias problemas. Hallyburton ir kt. (2008) atliktas tyrimas taip pat atskleidė, kad studentams trūksta patikimos informacijos sveikatos klausimais. Siekiant spręsti pastarąją problemą siūloma aukštosios mokyklos interneto puslapyje sukurti nuorodas į aukštosios mokyklos sveikatos centro interneto puslapį.

Vis dėlto mažėjant aukštojo mokslo institucijoms skiriamam finansavimui sveikatos centrų kūrimas arba darbuotojų, atsakingų už studentams skirtų sveikatos ugdymo kursų įgyvendinimą, yra abejotinas. Turner (2003) pažymi, kad aukštosios mokyklos, turinčios atskirus fizinio aktyvumo padalinius ar realizuojančius biomedicinos studijų programas, sveikatos centrus galėtų integruoti su atitinkamais akademiniais padaliniais.

Apibendrinant galima teigti, kad paslaugos, skirtos studentų sveikatos bei geros savijautos užtikrinimui, turėtų apimti ne tik fizinio aktyvumo paslaugų pasiūlą, tačiau ir įvairius

kursus, seminarus, skirtus studentų sveikatos ugdymui. Sveikatos ugdymo kursai galėtų būti siūlomi ne tik atskirų seminarų pavidalu, tačiau ir įtraukiami į pasirenkamų dalykų sąrašą. Sveikatos ugdymo kursai, seminarai gali būti plėtojami ir virtualiu būdu. Siekiant didinti studentams aktualios informacijos sveikatos klausimais prieinamumą siūloma aukštosios mokyklos interneto puslapyje kurti diskusijų forumus, skelbti informaciją sveikatos klausimais specialiai tam skirtoje skiltyje.

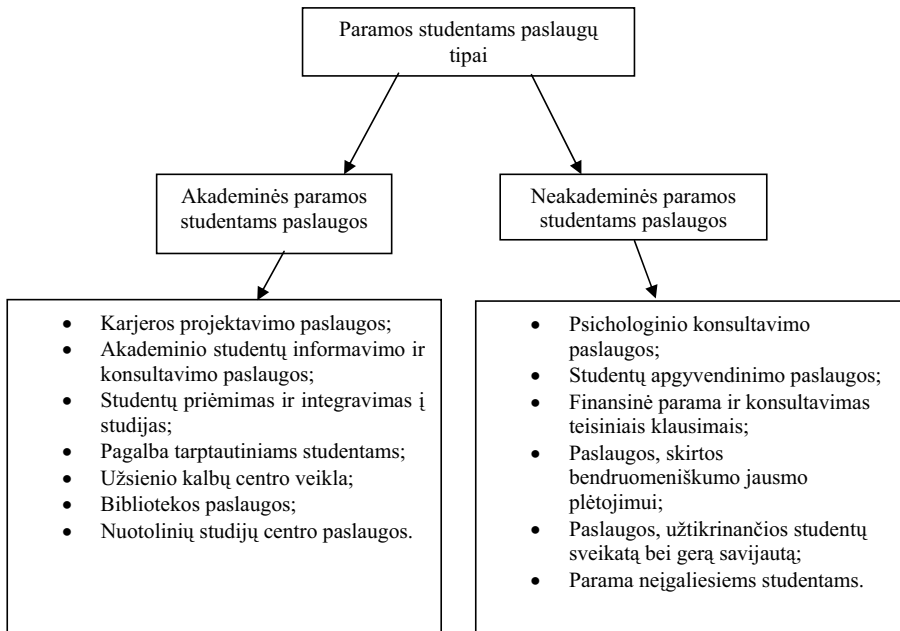
Parama neįgaliesiems studentams. Fuller ir kt. (2004) pastebi, kad nors per pastaruosius metus aukštojo mokslo sistemoje nuolat daugėja negalios turinčių studentų, vis dėlto dėmesys, skiriamas neįgaliųjų studentų integravimui į studijas, nėra pakankamas. Pažymima, kad siekiant užtikrinti efektyvią paramos studentams sistemą neįgaliesiems studentams yra lengviau pritaikyti fizinę aplinką nei sukurti palankią emocinę atmosferą (Fuller ir kt., 2004). Pasak Fuller ir kt. (2004), paramos sistemos neįgaliesiems plėtojimas turėtų prasidėti akademinio bei administracinio personalo mokymu apie neįgaliųjų psichologiją, jų išgyvenamas emocijas studijuojant.

Vickerman ir Blundell (2010) pažymi, kad negalią turintiems studentams turi būti sudaromos vienodos galimybės prisijungti prie fizinių bei socialinių aukštosios mokyklos išteklių. Vis dėlto Heaven in Goalding (2002) atliktas tyrimas parodė, kad šiandieninių bibliotekų teikiamos paslaugos nėra pakankamai pritaikytos neįgaliesiems. Vickerman ir Blundell (2010) vykdyto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad maždaug pusė negalią turinčių studentų niekada nesinaudojo karjeros projektavimo paslaugomis. Pastarieji tyrimo duomenys rodo nepakankamą asmenų, atsakingų už paramos teikimą neįgaliesiems studentams, bendradarbiavimą su kitomis studentų paramos struktūromis. Kita vertus, Fuller ir kt. (2004) pažymi, kad neįgaliųjų integravimas į studijas turėtų prasidėti dar prieš jiems tampa aukštosios mokyklos studentams. Pažymima, kad asmenys, atsakingi aukštojoje mokykloje už neįgaliųjų integravimą į studijas, turėtų sudaryti sąlygas pastariesiems studentams susipažinti su studijų sąlygomis dar prieš pasirenkant aukštąją mokyklą. Kita vertus, Heaven in Goalding (2002) pažymi, kad svarbi ir fizinė parama neįgaliesiems studentams. Tyrėjai pastebi, kad siekiant sudaryti geresnes sąlygas bibliotekose galima būtų teikti tokias paslaugas kaip knygų atvežimas, aukštosios mokyklos interneto puslapyje turėtų būti sudaromos šrifto padidinimo galimybės, pasirūpinta kalbos atpažinimo įranga. Neįgaliesiems studentams taip pat svarbu pritaikyti ir erdves: numatyti specialias stovėjimo aikšteles, poilsio kambarius bei lifthus (Heaven ir Goalding, 2002).

Apibendrinant galima pastebėti, kad siekiant teikti efektyvią paramą neįgaliesiems studentams aukštojo mokslo institucijose yra svarbu ne tik sudaryti tinkamas fizines sąlygas, tačiau ir sukurti emociškai priimančią bei palaikančią atmosferą. Kaip ir plėtojant kitas studentų

paramos paslaugas, teikiant paramą neįgaliesiems studentams svarbu užtikrinti bendradarbiavimą su kitomis paramos studentams struktūromis.

Taigi galima prieiti prie išvados, kad įgyvendinant į studentą orientuotas studijas *akademinį paramos studentams paslaugų tipą* sudaro tokios aukštojoje mokykloje teikiamos paslaugos: *karjeros projektavimas, akademinis studentų informavimas bei konsultavimas, studentų priėmimas ir integravimas į studijas, pagalba tarptautiniams studentams, užsienio kalbų centro veikla, bibliotekos bei nuotolinių studijų centro paslaugos* (2 pav.).

2 pav. Paramos studentams tipų bei jas sudarančių paslaugų struktūra

Apibendrinus mokslinę literatūrą nustatyta, kad *neakademinį paramos studentams paslaugų tipą* sudaro tokios paslaugos: *psichologinis konsultavimas, studentų apgyvendinimas, finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais, paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti, parama neįgaliesiems studentams bei paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą*. Apibendrinta paramos studentams tipų bei paslaugų struktūra pateikiama žemiau (2 pav.).

1.3. VEIKSNIAI, LEMIANTYS PARAMOS STUDENTAMS POREIKIŲ SKIRTUMUS

Aukščiau esančiame skyriuje išskyrėme pagrindinius paramos studentams tipus ir paslaugas, aktualias pereinant prie studijų rezultatais grįstų, į studentą orientuotų studijų. Vis dėlto atskirų paramos studentams paslaugų aktualumas skiriasi priklausomai nuo studento, besirenkančio konkrečią aukštojo mokslo instituciją, profilio. Apžvelgę skirtingą mokslinę literatūrą (žr. 1.3.1, 1.3.2, 1.3.3, 1.3.4 poskyrius), visus veiksnius, lemiančius paramos studentams paslaugų poreikių skirtumus, sugrupavome į keturias kategorijas: *studento charakteristikos*, *studijų proceso*, *studento įsipareigojimo darbo rinkoje* bei *studento tipologijos*. Pastarosioms kategorijoms priklausantys veiksniai išsamiai aptariami tolimesniuose poskyriuose.

1.3.1. STUDENTO CHARAKTERISTIKOS VEIKSNIAI

Pirmame skyriuje analizuojant paramos studentams sąsajas su į studentą orientuotomis studijomis buvo diskutuojama, kad planuojant ir įgyvendinant studijų turinį svarbu atsižvelgti į studento charakteristikas, su kuriomis asmuo ateina į aukštojo mokslo instituciją, t. y. studento amžių, lytį, socioekonominių šeimos statusą, ankstesnę mokymosi, darbo ir/ar gyvenimo patirtį, studentų požiūrius, vertybes, įsitikinimus. Šiame poskyryje pasitelkiant mokslinės literatūros analizę aptariama studento amžiaus, lyties, šeimos socioekonominio statuso bei ankstesnės mokymosi patirties įtaka paramos studentams poreikių skirtumams.

Mokslinėje literatūroje analizuojant paramos studentams poreikius priklausomai nuo amžiaus išskiriamos dvi studentų grupės: tradicinio ir netradicinio amžiaus (Wyatt, 2011; Fincher, 2010; Miller ir Gleeson, 2007; Zosky ir kt., 2003). Remiantis Wyatt (2011), netradiciniams studentams priskiriami besimokantieji, kurie yra vyresni nei 25 metų amžiaus. Vyresnis šių studentų amžius taip pat lemia tai, jog dažniausiai pastarieji yra finansiškai nepriklausomi nuo tėvų, sukūrę savo šeimas arba gyvenantys su partneriu (Wyatt, 2011). Šio tipo besimokantiesiems taip pat priskiriami studentai, kurie jau yra įgiję ankstesnį išsimokslinimą aukštojo mokslo institucijoje. Tradicinio amžiaus studentų grupei priskiriami besimokantieji, kurie studijas aukštojo mokslo institucijoje renkasi iš karto arba praėjus ne daugiau nei trimis metams po vidurinės mokyklos baigimo. Paprastai tradicinio amžiaus studentai, pradėję studijas aukštojo mokykloje ne iš karto po mokyklos baigimo, kelerius

metus keliauja po pasaulį, savanoriauja, bando apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo bei studijų planų (Zosky ir kt., 2003).

Wyatt (2011) pastebi, kad šiandienos aukštųjų mokyklų teikiamos paramos studentams paslaugos yra labiau orientuotos į tradicinio amžiaus studentus, nepaisant to, jog pastaraisiais metais ženkliai daugėja netradicinio amžiaus studentų (Jungtinėse Amerikos Valstijose netradiciniai studentai sudaro apie 43 procentus visų besimokančiųjų). Zosky ir kt. (2003) atliktas tyrimas parodė, kad netradicinio amžiaus studentai patiria daug vidinių konfliktų, siekdami suderinti darbo, šeimos bei studijų metu keliamus reikalavimus, todėl šie studentai gerokai dažniau nei tradicinio amžiaus studentai praleidžia paskaitas bei nutraukia studijas. Briedenhann (2007) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad netradicinio amžiaus studentai jaučiasi izoliuoti nuo aukštosios mokyklos gyvenimo, jiems sunkiau įsitraukti į bendras įvairių aukštosios mokyklos būrelių, organizacijų bei asociacijų veiklas ne tik dėl didelio užimtumo, tačiau ir dėl skirtingų tradicinio bei netradicinio amžiaus studentų poreikių. Tyrėjai pastebi (Wyatt, 2011; Briedenhann, 2007; Pearson, 2004), kad netradicinio amžiaus studentų įsitraukimas į aukštosios mokyklos bendruomenės gyvenimą galėtų būti didinamas organizuojant įvairius renginius, klubus bei asociacijas, skirtas vyresniojo amžiaus studentams, į kurių veiklas būtų įtraukiami ne tik studentai, tačiau ir jų šeimos. Briedenhann (2007) atlikto tyrimo metu taip pat buvo pastebėta, kad siekiant teikti emocinę paramą vyresniojo amžiaus besimokantiems tikslinga organizuoti atskiras paramos grupes netradiciniams studentams, kurių metu besimokantieji galėtų dalintis savo patirtimi siekiant suderinti šeimos, darbo bei studijų išsipareigojimus.

Pearson (2004) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad netradicinio amžiaus besimokančiųjų grupei priklausantiems studentams yra svarbus studijų prieinamumas ir lankstumas. Vyresniojo amžiaus besimokantiems yra aktualus paskaitų grafiko, egzaminų bei atsiskaitymų lankstumas, todėl būtų tikslinga dalį studijų perkelti į virtualią erdvę. Schaefer (2009) pastebi, kad nors vyresniojo amžiaus studentams ir yra svarbi galimybė studijuoti nuotoliniu būdu, vis dėlto jiems reikia nemažai paramos bei pagalbos naudojantis informacinėmis technologijomis.

Tyrėjai (Wyatt, 2011; Pearson, 2004) taip pat pažymi, kad netradicinio amžiaus studentams yra svarbus ir aiškus informavimas apie studijų proceso administravimą, t. y. vyresniojo amžiaus studentams reikia išsamesnio paaiškinimo apie aukštojo mokslo institucijose galiojančias taisykles, studentų teises ir pareigas, mokėjimo už studijas, egzaminų laikymo bei atsiskaitymų organizavimo tvarką. Pastebima, kad siekiant patenkinti pastaruosius netradicinio amžiaus studentų poreikius, yra tikslinga daugiau dėmesio skirti akademinio konsultavimo bei informavimo paslaugoms.

Tyrimų, analizuojančių netradicinio amžiaus studentų poreikius, metu (Fincher, 2010; Pearson, 2004) nustatyta ir finansinės paramos studentams svarba. Fincher (2010) siūlo, jog netradicinio amžiaus studentams turėtų būti sudaromos galimybės studijuoti ne tik pagal semestrus, tačiau ir renkantis atskirus studijų dalykus. Remiantis pastarąja sistema studentai turėtų galimybę pasirinkti norimus dalykus ir mokėti už išklaustyti kreditų, o ne viso semestro kainą. Tokiu būdu būtų pratęsiamas studijų laikas, tačiau sumažinama semestro studijų kaina. Atlikti tyrimai (Wyatt, 2011; Miller ir Gleeson, 2007) rodo, kad netradicinio amžiaus besimokantieji taip pat yra aktualesnės ir vaiko priežiūros paslaugos. Shea ir Stone (2011) pastebi, kad netradicinio amžiaus, moteriškos lyties, vaikų turinčioms studentėms taip pat yra aktualios ir karjeros bei psichologinio konsultavimo paslaugos, nes šio tipo studenčių studijų tikslas dažnai yra savojo identiteto atradimas, priešingai nei vyrų, kurie studijas vyresniame amžiuje pradeda dėl geresnių karjeros perspektyvų. Shea ir Stone (2011) pažymi, kad pertrauką tarp vidurinės ir aukštosios mokyklos studijų padariusiems vyresniojo amžiaus besimokantieji būtų tikslinga teikti ir mokymosi mokyti paslaugas, kurios netradiciniams studentams padėtų adaptuotis prie aukštosios mokyklos gyvenimo.

Miller ir Gleeson (2007) atliktas tyrimas regioninėse kolegijose parodė, kad didelė dalis netradicinio amžiaus besimokančiųjų menkai naudojami teikiama parama studentams paslaugomis, nes tiesiog nežinojo apie galimybes gauti tokio tipo paslaugas, paslaugos buvo teikiamos jiems nepatogiu laiku, kai kurie paramos studentams padaliniai buvo išsikūrę geografiškai nepatogioje vietoje. Wyatt (2011) teigia, jog siekiant „priartinti“ paramą prie netradicinio amžiaus studentų yra svarbu ne tik plėtoti paramos studentams paslaugas, tačiau ir apie jas informuoti studentus. Wyatt (2011) atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, kad naudojimas paramos studentams paslaugomis tarp netradicinio amžiaus studentų priklauso nuo to, kaip organizuojamos pirmo kurso studentų integravimo į studijas paslaugos. Netradicinio amžiaus besimokantieji siūloma organizuoti specialiai adaptuotas pirmo kurso studentų įtraukimo į studijas paslaugas, kurių metu būtų teikiama daugiau dėmesio būtent netradicinio amžiaus besimokantieji aktualioms paramos paslaugoms: akademinio konsultavimo ir informavimo, pagalbos organizuojant nuotoline studijas, netradicinio amžiaus studentams skirtoms bendruomeniškumą skatinančioms paslaugoms, karjeros ir psichologinio konsultavimo bei vaikų priežiūros paslaugoms.

Analizuojant tradicinio amžiaus studentų paramos poreikius pastebima, kad šiandienos tradicinis studentas ženkliai skiriasi nuo prieš kelis dešimtmečius aukštojo mokslo institucijose studijavusio tradicinio studento. Stewart ir Bernhart (2010) atlikto tyrimo metu buvo siekta palyginti 1987-1990 metų ir 2004-2008 metų absolventų asmenines charakteristikas. Tyrimas atskleidė, kad 2004-2008 metų aukštųjų mokyklų absolventų psichologinė sveikata yra gerokai

prastesnė, pastarieji studentai pasižymi aukštesniu narcicizmo lygiu, jiems sudėtingiau sekasi valdyti emocijas. Pastariesiems studentams buvo būdingas didesnis noras dominuoti, stipriau išreikštas ekstravertiškumas bei pernelyg didelis empatiškumas. Stewart ir Bernhart (2010) pastebėjo, kad tūkstantmečio²³ arba „Aš“ kartai priklausantys studentai, labiau nei ankstesniųjų kartų studentai, buvo linkę teikti prioritetą kasdieniams malonumams, paaukodami tolimesnių gyvenimo tikslų siekimą. Tyrėjai teigia, jog pastarosios „Aš“ kartos savybės yra vienas iš veiksnių, lemiančių, jog šiandienos studentų akademiniai pasiekimai yra žemesni nei ankstesniųjų kartų. Pasak Stewart ir Bernhart (2010) psichologinės paramos teikimas pastariesiems studentams galėtų būti vienas iš veiksnių, prisidedančių prie sėkmingos studentų patirties aukštojo mokslo institucijose.

Bland it kt. (2012) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad „Aš“ kartai priskiriami studentai gerokai sunkiau toleruoja stresą nei ankstesniųjų kartų studentai. Tyrėjai pastebi, kad didžioji dalis šiandieninių tradicinio amžiaus aukštųjų mokyklų studentų yra gimę šeimose, kurių tėvai yra įgyję aukštesnį išsimokslinimą, turi geriau mokamus darbus. Pastarosios kartos studentų, jiems besimokant mokykloje, gyvenimas buvo preziziškai sustruktūruotas tėvų, po mokyklinės veiklos šie vaikai dažniausiai dalyvaudavo daugybėje tėvų parinktų būrelių, todėl pastarosios kartos vaikams nebūdavo sudaroma galimybė patiems pasirinkti, klysti bei planuoti savo laiką. Dėl tos priežasties šiandien į aukštąsias mokyklas įstoja studentai, kurie yra menkai disciplinuoti, jiems reikia stiprios išorinės kontrolės. Bland it kt. (2012) pastebi, kad „Aš“ kartai priklausantys studentai patiria bene didžiausią spaudimą būti geriausi, būtinai studijuoti aukštojoje mokykloje. Elam ir kt. (2007) teigia, kad pasirenkant studijų kryptį šios kartos studentams daug įtakos daro tėvai, todėl aukštojoje mokykloje jie ne visuomet „jaučiasi savo vėžėse“ bei intensyviai ieško savojo identiteto. Elam ir kt. (2007) pažymi, kad nepaisant savo silpnybių „Aš“ kartos studentai yra lengvai bendradarbiaujantys, dirbantys komandose, pasitikintys savimi, lengvai besinaudojantys informacinėmis technologijomis, greitai gebatys perkelti dėmesį nuo vienos užduoties prie kitos. Šie studentai taip pat noriai dalyvauja įvairiose popaskaitinėse veiklose, socialinėse akcijose, įvairių asociacijų veikloje. Kita vertus, tyrėjai (Elam ir kt., 2007) pastebi, kad pastariesiems studentams sunkiai sekasi kritiškai mąstyti, nes jie užaugo aplinkoje, kurioje „už juos viskas buvo pamąstyta“. Pastarieji studentai noriai vykdo įvairius grupinius projektus, tačiau tik tuo atveju, jeigu pastarieji jiems turi prasmę ir teikia džiaugsmą. Carter (2008) pastebi, kad pastarosios kartos studentai noriai išitraukia į studijų procesą, kai mokymosi aplinka yra socialiai

²³ angl. *millennials*

interaktyvi, o studentams sudaromos sąlygos mokytis bandymų-klaidų keliu realiose gyvenimo bei darbo situacijose.

Montag ir kt. (2012) pastebi, jog šiandieniniam tradicinio amžiaus aukštosios mokyklos studentui labai svarbios yra akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugos. Šių paslaugų aktualumą lemia tai, jog, kaip jau buvo minėta, pastarosios kartos atstovai užaugo „kitų jiems griežtai struktūruotoje aplinkoje“, todėl jie nori žinoti aiškius reikalavimus, keliamus studijų proceso administravimui (tvarkaraščių sudarymo tvarka, dalykų pasirinkimas ir pan.), atskiriems studijų dalykams keliamus rezultatus bei išankstinius reikalavimus. Vis dėlto pastebėta, kad akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugos yra efetyvios šios kartos studentams tik tuo atveju, jei jie gauna individualizuotą dėmesį (Montag, 2012). Montag ir kt. (2012) teigia, kad „Aš“ kartos studentų konsultavimas bei informavimas turėtų būti vykdomas dviem kryptimis: vieni aukštosios mokyklos administracijos darbuotojai būtų atsakingi už akademinį informavimą ir pateiktą bendrinę informaciją, kiti – už konsultavimą, kurio metu studentas gautų individualizuotą dėmesį.

Lippincott (2010) pastebi, kad šiandienos tradicinio amžiaus studentams yra būdinga tai, jog jie siekia derinti akademinį gyvenimą su socialiniu gyvenimu, todėl įvairias namų darbų užduotis jie atlieka drauge su kitais bendramoksliais, aktyviai naudodami įvairias informacinės-komunikacinės technologijas. Tyrėja (Lippincott, 2010) teigia, kad atsižvelgiant į pastaruosius studentų mokymosi įpročius bibliotekose turėtų būti kuriami daugiau darbo vietų, pritaiktų grupiniams darbams, o pačios bibliotekos paslaugos turėtų būti labiau „technologizuotos“, t. y. būtų siūloma daugiau ir įvairesnių priemonių prie elektroninių išteklių. Kita vertus, atliepiant šiandieninių studentų poreikius, pastebima, kad didžioji dalis techninės paramos (kaip užsiprenumeruoti knygą bibliotekos kataloge ir pan.) turėtų būti perkeliama į virtualią erdvę, jog studentai galėtų gauti atsakymus „čia ir dabar“ (Lippincott, 2010).

Kitas studento charakteristikos veiksnys, nulemiantis paramos studentams poreikių skirtumus – lytis. Mokslinės literatūros (Grebennikov ir Skaines, 2009; Harrop ir kt., 2007) analizė atskleidė, kad paramos studentams poreikiai skiriasi ne tik priklausomai nuo amžiaus, tačiau ir nuo lyties. Harrop ir kt. (2007) teigia, kad moterų požiūris į studijas yra atsakingesnis, juos kruopščiau atlieka įvairias akademinės užduotis, taip pat jų studijavimo rezultatai yra aukštesni. Grebennikov ir Skaines (2009), apibendrinę skirtingų tyrimų rezultatus, prieina prie išvados, kad moterys labiau gilinasi, ko nori iš studijų, jas siekia labiau susieti su tolimesniais gyvenimo ir karjeros planais nei vyrai, todėl joms yra svarbesnės paramos paslaugos nei vyrams. Vis dėlto Harrop ir kt. (2007), apibendrinę skirtingų tyrimų rezultatus, pastebi, kad vyrų nubyrejimo procentas yra aukštesnis nei moterų, o tai leidžia kelti prielaidą, kad šiandieninės paramos paslaugos pakankamai neatliepia vyrų poreikių.

Grebennikov ir Skaines (2009) bei Harrop ir kt. (2007) atliktų tyrimų metu buvo empiriškai įrodyta, kad moterims yra svarbiau daugelis paramos studentams paslaugų nei vyrams. Grebennikov ir Skaines (2009) tyrimo rezultatai atskleidė, jog moterys pageidauja didesnio aiškumo pristatant studijų kursą bei aiškesnių administracinių procesų paaiškinimo. Harrop ir kt. (2007) tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad moterims labiau nei vyrams yra aktualesnės mokymosi mokytis paslaugos, joms yra svarbesnis aiškių studijų procedūrų paaiškinimas. Pastarųjų tyrimų rezultatai rodo, kad akademinio studentų informavimo bei konsultavimo paslaugos yra aktualesnės moterims nei vyrams. Kita vertus, vyrai susidūrę su problemomis studijų metu dažniau nei moterys visų pirma kreipdavosi į fakulteto administracinį ar akademinį personalą, o moterys, iškilusias problemas pirmiausia stengdavosi išspręsti remiantis bendramokslų, draugų ar šeimos pagalba (Harrop ir kt., 2007). Tai rodo, kad nors moteriškos lyties studentėms labiau reikia skirtingų paramos studentams paslaugų, vis dėlto moterys jomis naudojasi tik tuomet, kai nepavyksta jų išspręsti kitais būdais. Grebennikov ir Skaines (2009) apibendrinę tyrimo rezultatus prieina prie išvados, kad moterims taip pat aktualesnės tokios paslaugos kaip konsultavimas karjerai, vaikų priežiūros, bibliotekos, pagalba naudojantis virtualiomis mokymosi aplinkomis, studentų priėmimo ir įtraukimo į studijas. Harrop ir kt. (2007) tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad moterims sunkiau nei vyrams sekasi susidoroti su stresinėmis situacijomis, o tai rodo psichologinio konsultavimo svarbą. Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad vyrams yra aktualesnės „labiau apčiuopiamos“ paramos paslaugos kaip valgykla ar apgyvendinimas (Harrop ir kt., 2007). Harrop ir kt. (2007) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad tiek vyrams, tiek moterims yra vienodai svarbios bendruomeniškumo jausmą padedančios plėtoti paslaugos bei finansinė parama.

Prie studento charakteristikos veiksnių, nusakančių paramos studentams poreikių skirtumus, yra priskiriamas ir šeimos, kuriai priklauso studentas, socioekonominis statusas. Mokslinėje literatūroje (Franklin ir Slates, 2012; Stebleton ir Soria, 2012; Forbus ir kt., 2011) didelis dėmesys teikiamas „pirmos kartos“ studentams, t. y. studentams, kurie šeimoje yra pirmieji asmenys, siekiantys gauti aukštąjį išsimokslinimą. Forbus ir kt. (2011) apibendrinę skirtingų tyrimų rezultatus prieina prie išvados, kad „pirmos kartos“ studentai dažniau nei studentai, kurių tėvai yra įgiję aukštąjį išsimokslinimą, yra linkę nebaigti studijų. Franklin ir Slates (2012) pastebi, kad „pirmos kartos“, iš žemesnio socioekonominio statuso šeimų kilę studentai yra menkiausiai pasirengę studijoms, jie turi žemesnius lūkesčius, prasčiau save vertina, gauna menkesnę finansinę paramą iš tėvų. Stebleton ir Soria (2012) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad žemesnį socioekonominį statusą turinčioms šeimoms priklausantys studentai į aukštąsias mokyklas ateina turėdami prastesnius bendruosius mokėjimus, jie patiria daugiau streso bei yra labiau linkę į depresiją. Barry ir kt. (2008) tyrimo rezultatai atskleidė, jog

studentai, priklausantys šeimoms, kuriose tėvai nėra įgiję aukštojo išsimokslinimo, gauna mažiau instrumentinės paramos iš tėvų, t. y. jie rečiau namuose diskutuoja apie studijų procesą, pasirengimą egzaminams, tvarkaraščių susidarymą ar dalykų pasirinkimą. Pasak Barry ir kt. (2008), nors „pirmos kartos“ studentams tėvai teikia tiek pat emocinės bei socialinės paramos kaip ir „besitęsiančios kartos“ studentams (studentai, kurių tėvai yra įgyję aukštąjį išsimokslinimą) vis dėlto pirmos kartos studentų tėvai nėra studijavę aukštojo mokslo institucijoje, todėl jie tiesiog nėra pakankamai kompetetingi patarti savo vaikams studijų klausimais. Pastebima, kad tai yra vienas iš veiksnių, nulemiančių tai, jog pirmos kartos studentams labiau nei kitiems studentams reikia intensyvesnių akademinio konsultavimo bei informavimo paslaugų (Barry ir kt., 2008).

Arulmani ir kt. (2003) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad studentai iš žemesnio socioekonominio statuso šeimų savo karjeros perspektyvas darbo rinkoje vertina pesimistiškiau, jiems sunkiau sekasi planuoti karjerą pasirinktoje profesinėje veikloje. Doyle (2011) teigia, kad „pirmos kartos“ studentai sunkiau suvokia situaciją darbo rinkoje, todėl pastariesiems studentams labiau nei „besitęsiančios kartos studentams“ reikia konsultavimo karjerai paslaugų.

Kim ir Sax (2009) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad „pirmos kartos“ studentai sunkiau įsilieja į aukštosios mokyklos gyvenimą, studentai iš žemesnio socioekonominio statuso šeimų yra menkiau patenkinti studijomis. Forbus ir kt. (2011) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad „pirmos kartos“ studentai patiria mažiau gerų emocijų aukštojo mokslo institucijoje, jų integracija į aukštosios mokyklos gyvenimą yra sudėtingesnė. Vis dėlto tyrėjai (Forbus ir kt., 2011) pastebi, kad tuo atveju, jeigu „pirmos kartos“ studentų integracija į aukštosios mokyklos gyvenimą būna sėkminga, jie atsakingiau žiūri į studijas bei daugiau laiko skiria studijavimo veikloms nei „besitęsiančios kartos“ studentai. Woosley ir Shepler (2011) teigia, kad siekiant užtikrinti sėkmingą „pirmos kartos“ studentų integraciją į aukštosios mokyklos gyvenimą svarbu įvertinti studentų poreikius bei juos nukreipti į tokias bendruomeniškumą skatinančias veiklas, kurios yra aktualios studentams bei atitinka jų pomėgius.

Mokslinėje literatūroje (Walker ir kt., 2009; Pearson, 2004; Zosky ir kt., 2003) tik fragmentiškai analizuojami paramos studentams poreikiai priklausomai nuo ankstesnės mokymosi patirties. Pearson (2004) atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, kad vyresniojo amžiaus studentai, turintys ankstesnės mokymosi patirties aukštojo mokslo institucijoje, buvo linkę rečiau nutraukti studijas nei tie besimokantieji, kurie šios patirties neturėjo. Zosky ir kt. (2003) pažymi, kad netradicinio amžiaus studentai, kurie turi daugiau ankstesnės mokymosi patirties, lengviau įsilieja į studijų procesą. Walker ir kt. (2009) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad besimokantieji, kurie jau buvo įgyję aukštojo mokslo kvalifikacinį laipsnį

lengviau nei kiti studentai gebėjo išiminti studijų medžiagą. Tai rodo, kad studentai, siekiantys jau antrojo laipsnio, turi geresnius mokymosi mokytis mokėjimus, jiems yra geriau pažįstamos aukštojo mokslo institucijose galiojančios taisyklės, turi geresnius laiko planavimo mokėjimus. Siekiant sukurti komfortiškesnę studijavimo patirtį pastariesiems studentams būtų tikslinga akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugų metu suteikti informaciją apie galimybes įskaityti ankstesnių studijų metu įgytus mokėjimus, tokiu būdu sudarant sąlygas studentams sutelkti dėmesį ties specialybės, o ne bendrųjų mokėjimų ugdymu.

Apibendrinant galima teigti, kad studento charakteristikos veiksnius, nulemiančius paramos studentams poreikių skirtumus, apibrėžia studento amžius, lytis, šeimos socioekonominis statusas bei ankstesnio mokymosi patirtis. Palyginus tradicinio bei netradicinio amžiaus besimokančiųjų paramos poreikius, matyti, kad abiemis studentų grupėms yra aktualios paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti. Vis dėlto netradicinio amžiaus besimokančiųjų įtraukimas į aukštosios mokyklos socialinį gyvenimą turėtų būti plėtojamas organizuojant veiklas, į kurias būtų įtraukiami ir netradicinio amžiaus studentų šeimos nariai. Netradicinio amžiaus besimokantiejiems taip pat būtų tikslinga organizuoti grupinio psichologinio konsultavimo diskusijas, kurių metu studentai siekiant suderinti darbo, šeimos bei studijų išpareigojimus turėtų galimybes pasidalinti savo patirtimi; tradicinio amžiaus studentams yra aktualesnis individualus psichologinis konsultavimas. Nors akademinio konsultavimo ir informavimo paslaugos yra vienodai aktualios tiek tradicinio, tiek netradicinio amžiaus besimokantiejiems, vis dėlto netradicinio amžiaus besimokantiejiems teikiamos akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugos turėtų koncentruotis į instrumentinio pobūdžio informacijos suteikimą, o tradicinio amžiaus – daugiau į konsultavimo veiklas. Konsultavimo karjerai paslaugų teikimas yra aktualesnis tradicinio amžiaus besimokantiejiems bei tiems netradicinio amžiaus besimokantiejiems, kurių studijų tikslas yra savojo identiteto suradimas. Siekiant padėti netradicinio amžiaus besimokantiejiems suderinti šeimos, darbo bei studijų atsakomybes taip pat būtų tikslinga plėtoti nuotolines studijas. Tradicinio amžiaus studentams yra svarbu, jog bibliotekose būtų sudarytos sąlygos studijuoti pasitelkiant naujausias informacines-komunikacines technologijas, būtų sukuriama grupiniam darbui palanki atmosfera. Apibendrinant paramos studentams poreikių skirtumus priklausomai nuo lyties, galima teigti, kad moterims aktualesnės paramos studentams paslaugos, susijusios su jausmų bei emocijų sritimi, o vyrai yra linkę naudotis labiau instrumentinio pobūdžio paslaugomis. Studentams, priklausantiems žemesnio socioekonominio statuso šeimoms, reikia ne tik intensyvesnės finansinės paramos, ties kurios teikimu koncentruojasi didžioji dalis šiandienos aukštųjų mokyklų Lietuvoje, tačiau ir intensyvesnės akademinio informavimo ir konsultavimo, pirmos kurso studentų įvedimo į studijas, psichologinio ir konsultavimo karjerai paslaugų bei paslaugų,

skatinančių bendruomeniškumo jausmo plėtojimą. Atsižvelgiant į tai, jog žemesnio socioekonominio statuso šeimoms priklausantys studentai yra menčiau akademiškai pasirengę aukštojo mokslo studijoms, į akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugas būtų tikslinga įtraukti ir seminarus, padedančius studentams pagerinti vidurinėje mokykloje įgytus gebėjimus. Tikėtina, jog studentų, jau įgijusių kvalifikacinį laipsnį ankstesnių studijų metu, paramos poreikiai yra mažesni, o didžioji dalis paramos turėtų būti koncentruojama į anksčiau įgytų mokėjimų įskaitymą.

1.3.2. STUDENTO ĮSIPAREIGOJIMO DARBO RINKOJE VEIKSNYS

Darmody ir Smyth (2008) atliktas tyrimas vienuolikoje Europos šalių parodė, kad net 43 procentai aukštųjų mokyklų studentų turi nuolatinį darbą, o 18 procentų studentų dirba pagal terminuotas darbo sutartis. Beerkens ir kt. (2011), apibendrinę skirtingų tyrimų rezultatus pastebi, kad Europoje dirbančių studentų yra 47 procentai, Jungtinėse Amerikos Valstijose – 49 procentai, o Australijoje – 50 procentų. Dirbančių studentų procento išaugimas siejamas su padidėjusiu aukštojo mokslo prienamumu bei pasikeitusiu studento profiliu. Šiandien studijas aukštojo mokslo institucijose renkasi vis didesnis procentas studentų iš žemesnio socioekonominio statuso šeimų (Mamiseihvili, 2010), taip pat vyresniojo amžiaus, šeiminius bei darbinius įsipareigojimus turintys besimokantieji (Darmody ir Smyth, 2008). Didėjant aukštojo mokslo poreikiui valstybės tampa nepajėgios finansuoti visų norinčiųjų studijas, todėl atsakomybę už studijų apmokėjimą prisiima patys besimokantieji ar jų tėvai. Callender (2008) pažymi, kad nors esminė studentų darbo priežastis yra finansinė, vis dėlto dalis studentų dirba ir dėl kitų priežasčių: siekdami pagerinti įsidarbinamumo gebėjimus, užmegzti jiems naudingų socialinių kontaktų tinklą, norėdami būti nepriklausomi nuo tėvų bei leisti sau papildomas pramogas. Dirbančių studentų procento išaugimas taip pat siejamas ir su pasikeitusiais studentų vartojimo ir gyvenamosios įpročiais, t. y. šiandieniniai studentai nori sau leisti daugiau pramogų nei tėvai geba finansuoti.

Mokslinėje literatūroje (Huie ir kt, 2012; Ryan ir kt, 2011; Beerkens, 2011; Wang, 2010; Mamiseihvili, 2010; Darmony ir Smyth, 2008; Quirk ir kt, 2001) plačiai diskutuojama apie darbo poveikį studentų studijavimo rezultatams. Atlikti tyrimai (Callender, 2008; Wang, 2010; Ryan ir kt., 2011) rodo, kad dirbantys studentai dažniau praleidžia paskaitas bei seminarus, mažiau laiko skiria individualių darbų atlikimui bei pasirengimui atsiskaitymams, rečiau naudojasi bibliotekos ištekliais bei laboratorijomis. Pastebima, kad pastarieji studentai taip pat patiria didesnę nuovargį bei stresą, sunkiau sukonzentruoja dėmesį. Wang (2010) teigia,

kad dirbantys studentai rečiau nei nedirbantys, dalyvauja popaskaitinėse veiklose, įvairiuose aukštosios mokyklos organizuojamuose renginiuose, akcijose bei būreliuose. Pažymima, kad dirbantys studentai yra linkę dažniau nei nedirbantys nutraukti studijas ar jų nebaigti. (Perna, 2010; Darmody ir Smyth, 2008).

Quirk ir kt. (2001) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad kuo daugiau valandų per savaitę studentai dirba, tuo prastesni yra jų studijavimo rezultatai. Tyrimas parodė, kad darbo poveikis studijoms priklauso nuo darbo valandų skaičiaus. Buvo pastebėta, kad studentų, kurie dirba iki 12 valandų per savaitę, studijavimo rezultatai yra geresni nei nedirbančių studentų. Vis dėlto studentų, dirbančių per savaitę daugiau nei 12 valandų, studijavimo rezultatai buvo ženkliai blogesni nei nedirbančių ar dirbančių nedidelį valandų skaičių. Tyrimo metu buvo pastebėta, kad dažniau pradėti dirbti yra linkę studentai, kurių studijavimo pasiekimai jau iki pradėdant dirbti buvo mažesni, šie studentai buvo mažiau patenkinti savo studijavimo patirtimi, studijų metu susidurdavo su daugiau problemų (Quirk ir kt., 2001).

Darmody ir Smyth (2008) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad kolegijose dirbančių studentų skaičius yra didesnis nei universitetuose. Pastaroji išvada gali būti siejama su tuo, kad studijas kolegijoje renkasi studentai, esantys iš žemesnio socialinio statuso šeimų nei universitetuose, todėl kolegijoje studijuojančių studentų tėvai nėra pajėgūs finansuoti vaikų studijų. Tyrimas (Darmody ir Smyth, 2008) parodė, jog darbas kenkia studijoms tik tuo atveju, jeigu dirbama visą darbo dieną. Pastebėta, kad ne visos dienos darbas padeda ugdyti tokias asmenines savybes kaip didesnis pasitikėjimas savimi, geresni socialiniai gebėjimai bei aiškesnis darbo rinkos suvokimas. Ryan ir kt. (2011) atlikto tyrimo metu taip pat buvo pastebėta, kad darbas gali pagerinti studijavimo pasiekimus tuo atveju, jeigu yra dirbama nedidelį valandų skaičių ir darbas yra susijęs su studijuojama specialybe. Wang (2010) atlikto tyrimo metu prieita prie išvados, kad darbo poveikis studijoms priklauso nuo priežasties, dėl kurios dirbama. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad studentų, kurie dirba dėl finansinių priežasčių, studijavimo pasiekimai yra prastesni nei studentų, dirbančių dėl savirealizacijos. Pastebėta, kad studentai, kurių darbo priežastis yra asmeninis tobulėjimas, paprastai pasirenka jiems patinkantį, su būsima profesija susijusį darbą bei dirba mažiau valandų per savaitę. Beerkens ir kt. (2011) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad darbo poveikis studijoms priklauso nuo to, kelintame studijų kurse yra pradėdama dirbti. Pastebėta, kad studentai, kurie pradeda dirbti pirmais dvejais studijų metais, susiduria su didesniais studijavimo sunkumais nei studentai, kurie pradeda dirbti vėlesniuose kursuose. Mamiseihvili (2010) atlikto tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad studentams, pradėjusiems dirbti pirmame kurse, yra didesnė rizika nebaigti studijų nei studentams, esantiems vyresniuose kursuose.

Lang (2012) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad darbo poveikis studijavimo pasiekimams priklauso nuo darbo vietos. Pastebėta, kad studentų, kurie dirbo įvairius darbus aukštojo mokslo institucijai priklausančiuose padaliniuose, studijavimo rezultatai buvo geresni nei studentų, kurie dirbo už aukštosios mokyklos ribų. Pastarąjį tyrimo rezultatą tyrėjai sieja su tuo, jog aukštosios mokyklos teritorijoje dirbantys studentai turi lankstesnes galimybes naudotis aukštosios mokyklos bibliotekomis, laboratorijomis, jiems yra lengviau derinti konsultacijų su dėstytojais laiką. Taip pat pastebėta, kad darbo aplinka aukštojo mokslo institucijoje yra labiau įkvepianti ir skatinanti studijuoti.

Huie ir kt. (2012) tyrimas atskleidė, kad darbo poveikis studijoms priklauso ir nuo darbdavių požiūrio į studijas, t. y., tuo atveju, jei darbdavys studijavimo patirtį suvokia kaip reikšmingą bei skatina studentą studijuoti, studento studijavimo rezultatai yra geresni nei tų studentų, kurių darbdaviai nevertina studijavimo patirties. Huie ir kt. (2012) atlikto tyrimo metu taip pat buvo pastebėta, kad dirbančių studentų studijavimo rezultatai priklauso ne tik nuo darbo valandų skaičiaus ar darbo pobūdžio, tačiau ir nuo studento motyvacijos bei savidisciplinos. Pastebėta, kad dirbantys studentai, kurie turėjo geresnius studijavimo rezultatus, pasižymėjo aukštesne studijavimo motyvacija, savidisciplina bei geresniais laiko planavimo įgūdžiais. Pastarieji studentai taip pat turėjo geresnius mokymosi mokytis mokėjimus, t. y. gebėjo geriau pasirinkti studijoms reikalingus šaltinius, juos susidėlioti nuo lengviausios iki sudėtingiausios medžiagos bei laikytis savo pačių susidaryto studijavimo plano. Dėl šių mokėjimų dirbantys studentai gebėjo greičiau atlikti studijavimo užduotis nei dirbantys studentai, kurie neturėjo pastarųjų mokėjimų. Mamiseihvili (2010) atliktas tyrimas taip pat parodė, kad esminis kriterijus, nulemiantis darbo poveikį studijoms yra studento požiūris į studijas. Pastebėta, kad studentai, kurie yra motyvuoti bei studijas laiko prioritetine veikla, geba pasiekti gerus studijavimo pasiekimus nepaisant to, jog darbui skiria daug valandų per savaitę, dirba su būsima profesija nesusijusį darbą bei yra iš žemesnio socioekonominio statuso šeimos.

Vis dėlto atsižvelgiant į tai, jog tik nedidelė dalis dirbančių studentų yra motyvuoti bei turi gerus mokymosi mokytis mokėjimus, tyrėjai siūlo įvairias paramos dirbantiems studentams formas. Ryan ir kt. (2012) teigia, kad dirbantiems studentams yra svarbu organizuoti kursus bei seminarus, padedančius ugdyti laiko planavimo, savidisciplinos bei darbo ir poilsio režimo organizavimo mokėjimus. Tyrėjai siūlo, jog dirbantiems studentams studijų tvarkaraštis turėtų būti sudaromas taip, jog kontaktinis laikas auditorijose koncentruotųsi nuo dviejų iki trijų darbo dienų, o kitas laikas būtų skiriamas savarankiškomis studijoms. Perna (2010) pastebi, jog dirbantiems studentams yra svarbu, jog studijų bei egzaminų tvarkaraštis būtų pateikiamas kiek įmanoma anksčiau, kad jie galėtų suplanuoti savo darbo laiką. Siekiant įgyvendinti dirbančių studentų poreikius taip pat siūloma plėtoti nuotolineis studijas, sudaryti

sąlygas neformaliu bei savaiminiu būdu įgytų mokėjimų įskaitymui. Siūloma, kad studentams, dirbantiems pagal specialybę būtų įskaitomos profesinės praktikos, siekiant sumažinti kvalifikaciniam laipsniui įgyti reikalingų kreditų skaičių. Perna (2010) siūlo, jog aukštosios mokyklos daugiau dėmesio turėtų skirti studento darbo patirties susiejimui su studijavimo veiklomis, t. y. aukštosios mokyklos dėstytojai turėtų būti mokomi rengti įvairias savarankiškų darbų užduotis, kurios būtų siejamos su studentų patirtimi, įgyta dirbant. Tokio pobūdžio užduotys padėtų studentams labiau suvokti studijų naudą būsimai profesinei veiklai. Mamiseihvili (2010) taip pat pastebi, jog dėstytojai, siekdami didinti studijavimo motyvaciją, paskaitų metu turėtų labiau akcentuoti studijų naudą būsimai studento profesinei karjerai ir asmeniniam gyvenimui. Siekiant didinti sąsajas tarp darbo bei studijų taip pat siūloma skirti ypatingą dėmesį teikiant karjeros projektavimo paslaugas dirbantiems studentams (Perna, 2010). Perna (2010) pastebi, jog atsižvelgiant į tai, jog nemaža dirbančių studentų dalis yra iš žemesnio socioekonominio statuso, didelė jų dalis pasižymi menkesniu pasitikėjimu savimi, motyvacijos stoka. Tai rodo, jog dirbantiems studentams turėtų būti aktualios ir psichologinio konsultavimo paslaugos. Tyrėja (Perna, 2010) teigia, kad nemaža dalis dirbančiųjų studentų yra vyresniojo amžiaus, šeiminių išpareigojimų bei vaikų turintys asmenys, todėl aukštojoje mokykloje tikslinga būti teikti ir vaikų priežiūros paslaugas. Tikėtina, jog tokių paslaugų teikimas aukštojo mokslo institucijoje padidintų studentų, kurie paskaitas praleidžia dėl šeiminių išpareigojimų, lankomumą.

Apibendrinant galima teikti, kad augant dirbančiųjų studentų skaičiui aukštojo mokslo institucijoms nebepakanka rūpintis vien dėstomuoju studijų turiniu, t. y. siekiant užtikrinti kokybiškas studijas vis svarbesnis tampa reikiamų paramos studentams paslaugų plėtojimas. Aukščiaai atliktų tyrimų analizė atskleidė, kad dirbantiems studentams yra svarbu plėtoti paramos paslaugas, kurios koncentruojasi į karjeros, psichologinio bei studentų akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugas. Dirbančių studentų akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugos turėtų koncentruotis ne tik į pagalbą pasirenkant studijų dalykus bei susidarant tvarkaraštį, tačiau ir į specifinių mokymų, ugdančių tokius mokėjimus kaip mokymosis mokytis ar laiko planavimas organizavimą. Atsižvelgiant į tai, jog nemaža dalis dirbančių studentų pasižymi menkesniu pasitikėjimu savimi bei motyvacijos stoka, siūloma daugiau dėmesio teikti psichologinio konsultavimo paslaugoms. Siekiant didinti sąsajas tarp studijavimo bei profesinės veiklos tikslinga būtų daugiau dėmesio skirti ir karjeros projektavimo paslaugoms. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, jog nemaža dalis nedirbančiųjų studentų susiduria su panašiomis studijavimo problemomis (motyvacijos, mokymosi mokytis bei laiko planavimo gebėjimų stoka ir pan.), kaip ir dirbantieji studentai, tikėtina, kad dirbančiųjų ir nedirbančiųjų

studentų paramos skirtumai nėra tokie dideli šiandienos aukštojo mokslo institucijose, kaip nurodoma atliktuose tyrimuose.

1.3.3. STUDIJŲ PROCESO VEIKSNIAI

Studijų proceso veiksniais, lemiantiems paramos studentams poreikių skirtumus, buvo priskirti studijų formos ir studijų kurso veiksniai, t. y. formalūs veiksniai, kurie daro įtaką paramos skirtumams, atsirandantiems jau pradėjus studijas aukštojoje mokykloje.

Analizuojant paramos studentams poreikių skirtumus priklausomai nuo studijų kurso mokslinėje literatūroje (Morrow ir Ackermann, 2012; Bitzer, 2009; Thompson, 2008; Marina ir McGuire, 2008; Lawson ir Fuehrer, 2001) išskirtinis dėmesys teikiamas pirmojo kurso studentams. Apibendrinęs skirtingų tyrimų rezultatus Thompson (2008) pastebi, kad per pirmąjį studijų kursą vidutiniškai nubyra 20-30 procentų studijas pradėjusių studentų. Morrow ir Ackermann (2012) pastebi, kad pirmojo kurso studentai dažniausiai studijas palieka dėl akademinų sunkumų, nepakankamos socialinės integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą, neaiškaus studijų tikslo ar finansinių sunkumų. Tyrėjai (Morrow ir Ackermann, 2012) pastebi, kad studentai, kurių studijų tikslas yra susietas su instrumentinėmis vertybėmis (studijų tikslas yra gauti gerą darbą, uždirbti daug pinigų) yra linkę dažniau nubyrėti nei studentai, kurie studijas suvokia visų pirma kaip asmenybės tobulėjimą. Tai rodo, kad asmenims, kurie studijas sieja tik su instrumentinėmis vertybėmis būtų tikslinga jau pirmame kurse teikti karjeros konsultavimo paslaugas, kurių metu studentams būtų padedama susikurti savo karjeros viziją, ją susiejant ne tik su instrumentinėmis vertybėmis.

Lawson ir Fuehrer (2001) atliktas tyrimas parodė, kad pirmojo kurso studentams yra labai svarbi socialinė integracija į aukštosios mokyklos gyvenimą, kuri turėtų būtų plėtojama siekiant pirmojo kurso studentus įtraukti į bendruomeniškumo jausmą plėtojančias veiklas. Tyrėjai (Thompson, 2008) pastebi, kad kontaktų užmezgimas su kitais besimokančiais padeda pirmojo kurso studentams sumažinti patiriamą stresą bei gauti daug neformalaus pobūdžio informacijos iš aukštesnių kursų studentų. Chandler ir Porter (2012) teigia, kad pirmojo kurso studentai susiduria ir su savarankiško mokymosi, kuriam didelis dėmesys teikiamas aukštojo mokslo institucijoje, problemomis. Marina ir McGuire (2008) pažymi, kad pirmojo kurso studentai pasijunta niekieno nekontroliuojami, daugelio užduočių atlikimą pasilieka paskutinei akimirklai, todėl semestro pabaigoje jie nebegeba susidoroti su studijų krūviu, o tai tampa prielaida ankstyvajam studijų nutraukimui. Tyrėjai (Chandler ir Porter, 2012; Lawson ir Fuehrer, 2001) pastebi, jog siekiant įveikti pastaruosius iššūkius pirmame kurse

didelis dėmesys turėtų būti skiriamas akademiniam konsultavimui ir informavimui, kurio metu būtų koncentruojamasi ne tik į informacijos teikimą apie studijavimo procesą, tačiau ir organizuojami užsiėmimai, ugdatys mokymosi mokytis mokėjimus. Cho ir Karp (2013) teigia, jog siekiant gerinti pirmojo kurso studentų įsitraukimą į studijas ne mažiau aktualu teikti ir studentų įtraukimo į studijas paslaugas, kurių metu studentai būtų supažindami su institucijos struktūra, taisyklėmis, pristatomi mokymosi aukštojo mokslo institucijoje ypatumai. Cho ir Karp (2013) atliktas tyrimas parodė, kad pirmojo kurso studentai, kurie dalyvavo studentų įtraukimo į studijas programose, buvo linkę rečiau nutraukti studijas nei tie studentai, kurie šios paslaugos negauna. Nors aukščiau minėtoje mokslinėje literatūroje diskutuojant apie paramos studentams poreikius išskiriami pirmo kurso studentai, vis dėlto tikėtina, kad paskutinių kursų studentams, kurie rengiasi „išėjimui“ į darbo rinką, turėtų būti aktualesnės konsultavimo karjerai paslaugos nei kitų kursų studentams. Vis dėlto pastarosios hipotezės patvirtinimo mokslinėje literatūroje aptikti nepavyko.

Paramos studentams poreikių skirtumai priklauso ne tik nuo studijų kurso, tačiau ir nuo studijų formos. Mokslinėje literatūroje (Davies, 2013; Bennion ir kt., 2011; Laird ir Cruce, 2009) didelis dėmesys teikiamas iššestinių studijų studentų paramai. Nors mokslinėje literatūroje (Bennion ir kt., 2011; Laird ir Cruce, 2009) pastebima, kad iššestinę studijų formą yra linkę rinktis vyresniojo amžiaus, šeiminių bei darbo įsipareigojimų turintys asmenys, vis dėlto Davies (2013) teigia, kad ne visi iššestinių studijų studentai priklauso netradicinio amžiaus studentų grupei. Todėl galime daryti prielaidą, kad tyrimai, kuriuose analizuojami dirbančių, vyresniojo amžiaus studentų paramos poreikiai, nebūtinai sutampa su iššestinių studijų studentų paramos poreikiais. Kita vertus, Darmony ir Fleming (2009) atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, kad iššestinių studijų formos studentų skaičius yra didesnis kolegijose nei tradiciniuose universitetuose, o tai rodo, kad paramos poreikių analizavimas pagal studijų formą yra aktualus, siekiant identifikuoti koleginio sektoriaus studentų paramos poreikius.

Tyrėjai (Davies, 2013; Bennion ir kt., 2011) pastebi, kad nors aukštojo mokslo institucijose nuolatos auga iššestinę studijų formą besirenkančių studentų skaičius, vis dėlto pastarąją studijų formą besirenkantys studentai dažnai aukštojo mokslo institucijoje jaučiasi priklausantys „žemesniajai klasei“, nepakankamas dėmesys teikiamas jų paramai. Atliktų tyrimų metu (Laird ir Cruce, 2009; Handel, 2009) buvo pastebėta, kad iššestines studijas besirenkančiųjų studentų institucijos baigimo procentas yra mažesnis. Moro-Egido ir Panades (2010) tyrimo rezultatai atskleidė, kad iššestinių studijų studentai yra mažiau patenkinti studijavimo patirtimi nei nuolatinųjų studijų studentai. Darmony ir Fleming (2009) tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, jog iššestinių studijų studentai gauna nepakankamai paramos. Tyrime dalyvavę iššestinių studijų studentai pažymėjo, kad dauguma paramos studentams paslaugų yra

teikiama tik įprastu darbo laiku, o paskaitos iššęstinėse studijose vykdomos vakarais arba savaitgaliais, todėl studentai neturi galimybės pasinaudoti teikiama parama. Davies (2013) tyrimo metu taip pat buvo atskleista, kad iššęstinių studijų studentai dažnai praleidžia paskaitas dėl to, jog sudėtinga suderinti paskaitų grafiką su darbo laiku. Darmony ir Fleming (2009) pastebi, kad iššęstinių studijų studentai dažnai susiduria su darbdavių nenoru „išleisti“ į studijas. Tyrėjai (Darmony ir Fleming, 2009) atkreipia dėmesį, kad plėtojant mokymosi visą gyvenimą principus, įstatyminėje bazėje valstybės lygmeniu darbaviai turėtų būti įpareigojami sudaryti sąlygas darbuotojų studijoms.

Laird ir Cruce (2009) tyrimo rezultatai atskleidė, jog iššęstinių studijų studentai rečiau dalyvauja bendruomeniškumą skatinančiose veiklose, rečiau komunikuoja su fakulteto administraciniu bei akademinio personalu. Laird ir Cruce (2009) teigia, kad siekiant didinti iššęstinių studijų studentų komunikaciją su fakulteto bendruomene tikslinga skatinti bendravimą elektroniniu būdu. Padedant studentams suderinti darbo bei studijų grafiką taip pat naudinga plėtoti virtualias mokymosi erdves, kurios sudarytų sąlygas studentams prisijungti prie mokymo(-si) išteklių jiems patogiu laiku. Atsižvelgiant į tai, jog iššęstinių studijų studentams paskaitos vyksta vakarais bei savaitgaliais daugelį paramos studentams paslaugų būtų tikslinga teikti nuotoliniu būdu.

Davies (2013) pastebi, kad nemaža dalis iššęstinių studijų studentų siekia suderinti darbo, šeimos bei studijavimo atsakomybes, todėl patiria didelį stresą. Tyrėja (Davies, 2013) siūlo iššęstinių studijų studentams organizuoti seminarus streso valdymo bei laiko planavimo temomis. Pastarųjų seminarų organizavimas galėtų atlikti ne tik akademinio ir psichologinio konsultavimo funkciją, tačiau tapti viena iš veiklų, didinančių iššęstinių studijų studentų bendruomeniškumą su aukštąja mokykla.

Apibendrinant paramos studentams poreikius priklausomai nuo studijų kurso ir formos galima teigti, jog pirmojo kurso studentams yra aktualesnės tokios paramos studentams paslaugos kaip akademinis konsultavimas ir informavimas, bendruomeniškumo jausmą skatinančios plėtoti paslaugos bei studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos. Karjeros projektavimo paslaugos yra aktualesnės pirmojo bei paskutinio kurso studentams. Analizuojant paramos poreikius pagal studijų formą buvo prieita prie išvados, kad iššęstinių studijų studentams nuotolinių studijų centro, akademinio konsultavimo ir informavimo bei psichologinio konsultavimo paslaugos yra svarbesnės nei nuolatinių studijų studentams.

1.3.4. STUDENTO TIPOLOGIJOS VEIKSNYS

Mokslinėje literatūroje vis plačiau diskutuojama apie studentų tipologijos apibrėžimo svarbą. Bahr (2010) pastebi, kad šiandienos studentų tipų apibrėžimas tampa aktualus dėl to, jog aukštosios mokyklos turi pasiekti nuolat augančius tikslus su mažesniais finansiniais ištekliais. Pažymima, kad aiškios studentų grupės išskyrimas leistų švietimo politikams, administratoriams, praktikams ir kitiems socialiniams dalininkams optimizuoti turimų finansinių bei žmogiškųjų išteklių panaudojimą siekiant studentams suteikti maksimalias galimybes gauti naudą iš studijų (Bahr, 2010). Hendel ir Harrold (2007) pastebi, kad studentų tipų apibrėžimas dažnai yra kritikuojamas dėl sustabarėjusio studentų suskirstymo į vieną ar kitą kategoriją. Vis dėlto Hendel ir Harrold (2007) pastebi, kad studentų tipologizavimas gali būti naudingas švietimo praktikams, siekiantiems rengti bei realizuoti studijų programas, kurios geriausiai atlieptų studentų poreikius. Studentų tipų išskyrimas taip pat gali būti naudingas aukštojo mokslo institucijoms, siekiant užtikrinti kokybišką paramos studentams paslaugų teikimą skirtingoms studentų grupėms.

Viena iš plačiausiai taikomų studentų tipologizacijų švietimo tyrimuose yra Clark-Trown (1966 metai, cituota iš Hendel ir Harrold, 2007) studentų tipų apibrėžtis. Remiantis pastarąja tipologija išskiriami keturi studentų tipai priklausomai nuo besimokančiojo integracijos į aukštąją mokyklą lygmens: akademinis, bendradarbiaujantis, profesinis ir nekonformistinis.

Akademinio tipo studentai paprastai pasižymi aukštu įsitraukimo į aukštosios mokyklos gyvenimą lygmeniu. Pastebima, kad šiam tipui priklausantys studentai pažangūs, gerai besimokantys. Hendel ir Harrold (2007) atliktas tyrimas parodė, kad pastarajam tipui dažniausiai priklauso moteriškos lyties, jaunesniojo amžiaus (iki 21 metų) studentai. Pažymima, kad šio tipo studentai dažniausiai studijas renkasi savo gimtajame mieste, paprastai gyvena nedideliu atstumu nuo aukštosios mokyklos, didžioji dalis šių studentų dirba mažiau nei 20 valandų per savaitę.

Bendradarbiaujančiam tipui priskiriami studentai, kurie aktyviai įsitraukia į įvairias popaskaitines aukštosios mokyklos veiklas (dalyvavimas studentų atstovybėje, įvairių klubų, būrelių veikloje ir pan.). Hendel ir Harrold (2007) atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad šio tipo studentai dažniausiai gyvena studentų bendrabučiuose arba nuomojamuose būstuose, vidurinę mokyklą yra baigę kitame nei šiuo metu studijuoja mieste. Lyginant su kitomis grupėmis, šiam tipui priklausantys studentai dirba mažesni valandų skaičių per savaitę.

Profesiniam tipui priklausantys studentai yra menkai įsitraukę į aukštosios mokyklos gyvenimą. Šio tipo studentams nėra svarbus bendruomeniškumo su aukštąja mokykla jausmas.

Didžioji dalis profesinio tipo studentų turi nuosavą būstą, gyvena didesniu atstumu nuo aukštosios mokyklos. Šiam tipui priklausantys studentai dirba daugiausiai valandų per savaitę. Vis dėlto Hendel ir Harrold (2007) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad šio tipo studentai, lyginant su kitais tipais, skiria daug valandų studijoms, nepaisant to, jog vidutiniškai dirba po 40 valandų per savaitę.

Nekonformistiniam tipui priskiriami studentai pasižymi žemiausiu integracijos į aukštąją mokyklą lygmeniu. Šiam tipui priklausantys studentai studijoms skiria mažiausiai laiko. Paprastai šio tipo studentai yra nutolę nuo aukštosios mokyklos gyvenimo, vangiai lanko paskaitas, yra labiau susidomėję savo asmeniniu gyvenimu nei darbu bei studijomis. Hendel ir Harrold (2007) tyrimas atskleidė, jog šio tipo studentai yra mažiausiai patenkinti studijavimo patirtimi aukštojo mokslo institucijoje ir dažnai nutraukia studijas.

Dollinger ir kt. (2002) atlikto tyrimo metu buvo siekiama nustatyti sąsajas tarp studento integracijos į aukštąją mokyklą lygmens bei jo individualumo. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad akademinio bei nekonformistinio tipo studentai yra didesni individualistai nei profesinio ir bendradarbiaujančio tipo studentai. Pastebėta, kad bendradarbiaujančio tipo studentai didžiausią dėmesį skiria už studijų programos ribų esančioms veikloms (socialinėms veikloms, bendravimui su bendraamžiais, sportui), o profesinio tipo studentai didžiausią dėmesį teikia pasirėngimui karjerai. Tyrimas atskleidė, jog nors tiek profesinio, tiek akademinio tipo studentams studijos yra vienodai svarbi veikla, vis dėlto profesinio tipo studentai mokymąsi supranta kaip galimybę užimti aukštesnę poziciją bei gauti geriau mokamą darbą, o akademinio tipo studentams studijos visų pirma yra veikla, kuri leidžia tobulėti bei skatina asmenybės augimą. Gautieji tyrimo rezultatai leido padaryti prielaidą, kad labiausiai emociškai susiję su aukštąja mokykla yra akademinio ir bendradarbiaujančio tipo studentai, tačiau akademinio tipo studentų integracija į aukštąją mokyklą vyksta per idėjas, o bendradarbiaujančio – per veiklą. Buvo nustatyta, kad nekonformistiniam tipui priklausantys studentai yra didžiausi individualistai, atmetantys bendras aukštojo mokslo institucijos vertybes, jiems yra svarbu ieškoti, kas yra svarbu ir prasminga jų pačių gyvenime. Dėl šios priežasties nekonformistinio tipo studentai dažniausiai išitraukia tik į tas veiklas, kuriose gali išreikšti save.

Hendel ir Harrold (2007), atlikę studentų tipų kaitos longitudinalinę analizę Jungtinėse Amerikos Valstijose, pastebėjo, kad per pastaruosius metus aukštojo mokslo institucijose bene perpus sumažėjo akademinio ir dvigubai padidėjo bendradarbiaujančio tipo studentų. Pastebima, kad dvidešimtojo amžiaus aštuntajame dešimtmetyje didžioji dalis aukštojo mokslo institucijose bestudijuojančių studentų buvo akademinio ir profesinio tipo, o dvidešimt pirmajame amžiuje aukštojo mokslo institucijose dominuoja profesinis ir bendradarbiaujantis tipas. Studentų tipų

kaita aukštojo mokslo institucijose rodo ir skirtingų paramos studentams formų ir būdų poreikio kaitą.

Bahr (2010) atlikto tyrimo metu buvo siekiama išskirti studentų tipus priklausomai nuo studijavimo tikslo. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pagal studijavimo tikslą gali būti išskiriami šešių tipų studentai: pereinamasis, profesinis, „atsitiktinai įkritis“, nekreditinis, eksperimentinis ir žvalgomasis. *Pereinamojo tipo* studentams yra priskiriami besimokantieji, kurie studijas kolegijoje pasirinko todėl, kad nepavyko įstoti į universitetą. Šio tipo studentai paprastai studijas kolegijoje suvokia kaip „tiltą“ į universitetines studijas. *Profesinio tipo* studentams priklauso besimokantieji, kurie studijas kolegijoje pasirinko tikslingai, norėdami gauti ne tik teorinių, tačiau ir praktinių žinių. Šio tipo studentų pagrindinis studijų tikslas – konkrečios profesijos įgijimas. „*Atsitiktinai įkritisio*“ tipo besimokantiems priskiriami studentai, kurie rinkdamiesi studijas negalvojo apie ketinamą įgyti profesiją, pastarojo tipo studentų svarbiausias tikslas buvo tiesiog „gauti studento statusą“. *Nekreditinio* tipo studentams priklauso studentai, kurie aukštojo mokslo institucijoje studijuoja ne pagal išsistą studijų programą, tačiau renkasi tik atskirus studijų dalykus. Remiantis Bahr (2010) studentų tipologizacija, *eksperimentinio tipo* studentų grupei priklausantys asmenys dažnai studijas kolegijoje pasirenka ne iš karto po vidurinės mokyklos baigimo. Šio tipo studentai paprastai nelabai žino, ko nori iš gyvenimo ir tikisi, kad studijos kolegijoje jiems padės apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo planų. Pasak Bahr (2010), *žvalgomojo tipo* studentai yra panašūs į eksperimentinio tipo studentus. Vis dėlto pastebima, jog žvalgomojo tipo studentų studijų pasirinkimas yra tikslingesnis. Šie studentai yra apsisprendę dėl studijų srities bendriausia prasme, o jų studijų tikslas yra konkrečioje studijų srityje atrasti juos dominančią kryptį bei ją susieti su tolimesniais gyvenimo ir karjeros planais.

Bahr (2010) atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, kad pereinamojo, „atsitiktinai įkritisio“ bei žvalgomojo tipo studentams dažniausiai priklauso tradicinio amžiaus studentai, t. y. studentai, kurie studijas kolegijoje pasirenka iš karto po vidurinės mokyklos baigimo. Nekreditinio tipo besimokantieji dažniausiai yra vyresniojo amžiaus studentai, turintys darbo bei ankstesnio mokymosi (studijų) patirties. Minėto tyrimo rezultatai leido prieiti išvadą, kad dažniausiai studijas nutraukia ir jų nebaigia eksperimentinio ir „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentai. Vis dėlto pastebima, kad eksperimentinio tipo studentai uoliau lanko paskaitas bei labiau stengiasi įsilieti į aukštosios mokyklos gyvenimą nei „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentai. Tyrėjas (Bahr, 2010) pažymi, kad pastaroji studentų tipologizacija yra sąlyginė ir gali keistis studijų metu, pavyzdžiui, eksperimentinio tipo studentui pavykus atrasti sąsajas tarp studijų ir tolimesnių savo gyvenimo planų jis gali pradėti priklausyti profesinio ar pereinamojo tipo studentams.

Klasifikuojant studentus pagal studijavimo tikslą mokslinėje literatūroje randama ir kitokių studentų tipologizacijų. Pavyzdžiui, Adelman (2005, cituota iš Bahr, 2010) išskiria tris studentų tipus: *savininkus*, *nuomininkus* bei *lankytojus*. Pagal Adelman (2005, cituota iš Bahr, 2010), savininkų tipui priskirami studentai, kurių pagrindinis studijavimo tikslas yra įgyti profesinę kvalifikaciją. Nuomininko tipui priklauso studentai, kurių pagrindinis studijavimo tikslas yra patekti į universitetą, o studijos kolegijoje tėra suvokiamos kaip tramplynas siekiant tolimesnių gyvenimo bei karjeros planų. Lankytojų tipui priskiriami besimokantieji, kurie studijų kolegijoje metu surenka ne daugiau kaip 30 kreditų, o vėliau pasiima akademinės atostogas arba apskritai nutraukia studijas taip ir neįgiję siektos kvalifikacijos.

Jary ir Lebeau (2009) atlikto tyrimo metu buvo siekiama išskirti studentų tipus pagal besimokančiojo domėjimąsi atskiru studijų dalyku. Atlikto tyrimo metu buvo remtasi Dubet'o (1994, cituota iš Jary ir Lebeau, 2009) parengta studento patirčių aukštojo mokslo institucijoje tipologizacija, kuri yra grįsta trimis dimensijomis: a) asmeninio projekto prigimtimi, b) laipsniu, kuriuo studentas identifikuojasi su aukštosios mokyklos gyvenimu, c) intelektualiniu susidomėjimu studijų dalyku. Asmeninio projekto prigimties dimensija nusako studento subjektyvią patirtį apie studijų naudą, t.y. kokią studijų naudą mato studentas. Dubet (1994, cituota iš Jary ir Lebeau, 2009) teigia, kad asmeninio projekto prigimtis būna dviejų tipų: profesinė ir tobulėjimo. Profesinį projektą turinčių studentų studijavimo tikslas – įgyti pasirinktą profesiją. Tobulėjimo asmeninį projektą turintys studentai studijas suvokia kaip galimybę įgyti naujų žinių apie juos supantį pasaulį. Laipsnis, kuriuo studentas identifikuojasi su aukštosios mokyklos gyvenimu, nusako, kiek studentas žino apie fakultete ar katedroje vykstantį socialinį gyvenimą, išmano aukštosios mokyklos atskirų akademinių padalinių struktūrą, žino studijų programos turinį. Intelektualinis susidomėjimas studijų dalyku vertinamas pagal tai, kiek studentas yra įsitraukęs į studijų veiklas. Jary ir Lebeau (2009) atlikto tyrimo metu remiantis pastarųjų trijų dimensijų išreikštumo lygmeniu buvo išskirti aštuoni studentų tipai: 1) archetipiniai studentai, 2) studentai, susidomėję netradicine patirtimi, 3) aukšto strateginio išsipareigojimo studentai, 4) žemo strateginio išsipareigojimo studentai, 5) atviri patirčiai studentai, 6) „neprisirišę“ studentai, 7) „prekės ženklas“ siekiantys studentai, 8) netradicinio atvejo studentai.

Archetipinių studentų grupei yra priskiriami tradiciniai „idealieji studentai“, kurie turi aiškų asmeninį projektą (studijas sieja su tolimesniais savo gyvenimo planais), yra aktyviai įsitraukę į socialinį aukštosios mokyklos gyvenimą bei aktyviai dalyvauja studijavimo veiklose. Pastarojo tipo besimokantieji priklauso įvairioms studentų draugijoms, turi aiškų studijavimo tikslą, aktyviai lanko paskaitas bei reiškia jose savo mintis ir idėjas.

Netradicine patirtimi susidomėjusių studentų grupei priskiriami besimokantieji, kurie yra ištraukę į studijavimo veiklas, turi aiškų asmeninį projektą, tačiau jų integracija į aukštosios mokyklos gyvenimą yra menka. Šio tipo studentai paprastai uoliai vykdo dėstytojų nurodymus, nuosekliai siekia studijų programoje numatytų rezultatų. Vis dėlto Jary ir Lebeau (2009) pastebi, kad šio tipo studentai paprastai turi daug šeiminių išipareigojimų bei kitų su studijomis nesusijusių veiklų, todėl jų integracija į aukštosios mokyklos socialinį gyvenimą yra menka. Pažymima, kad pastarojo tipo studentų bendruomeniškumas galėtų būti didinamas skatinant juos bendrauti su panašaus tipo studentais.

Aukštą bei žemą strateginį išipareigojimą turintys studentai pasižymi tuo, jog abiejų tipų studentų asmeninis projektas yra siejamas su profesiniais tikslais, šie studentai taip pat pasižymi menku integracijos su aukštosios mokyklos socialinėmis veiklomis lygmeniu. Jary ir Lebeau (2009) pažymi, kad pagrindinis šių dviejų grupių studentų skirtumas yra tas, kad aukštą strateginį išipareigojimą turintys studentai yra aktyviau nei žemą strateginį išipareigojimą turintys studentai išitraukę į studijų veiklas. Pastebima, kad žemą strateginį išipareigojimą turintys studentai aktyviau į studijų veiklas gali būti įtraukiami organizuojant modulinę, o ne dalykinę studijų programos sandarą.

Atvirų patirčiai studentų grupei priskiriami besimokantieji, kurie yra aktyviai išitraukę į studijų veiklas, dalyvauja aukštosios mokyklos socialiniame gyvenime, tačiau neturi asmeninio projekto, t. y. studijų nesieja (negeba sieti) su savo tolimesniais gyvenimo planais. Jary ir Lebeau (2009) teigia, kad šio tipo studentai dažnai reiškia susirūpinimą, jog nežino, ką nori veikti gyvenime ir studijų bei popaskaitinių veiklų metu bando rasti atsakymą į pastarąjį klausimą.

„Neprisirišusių“ studentų grupei priskiriami besimokantieji, kurie neturi asmeninio projekto, nedalyvauja aukštosios mokyklos socialinėse veiklose, tačiau yra aktyviai susidomėję studijomis bei mokymo(-si) veiklomis.

„Prekės ženklo“ siekiančių studentų grupei priklauso studentai, kurie neturi asmeninio projekto, aktyviai nedalyvauja studijų veiklose, tačiau pasižymi aukštu integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą lygmeniu. Pasak Jary ir Lebeau (2009), šio tipo studentai renkasi aukštąją mokyklą dėl jos reputacijos, o ne dėl asmeninių siekių bei susidomėjimo studijų programa. Pastarojo tipo besimokantiejiems yra tiesiog svarbu turėti „prestižinio“ universiteto studento statusą. Dažniausiai šiam tipui priklauso jaunesniojo amžiaus studentai, priklausantys vidurinei klasei. Pastebima, kad „prekės ženklo“ studentams yra būdingas paviršutiniškas požiūris į studijas.

„Netradicinio atvejo“ studentams priklauso besimokantieji, kurie neturi asmeninio projekto, jų susidomėjimas studijavimo veiklomis bei integracija į aukštąją mokyklą yra menka.

Dažniausiai šiam tipui priklauso studentai, kurie pasirinko jų lūkesčių neatliepančias studijų programas. Šie studentai pasižymi akademinio nepažangumu bei dideliu iškritimo iš studijų procentu.

Jauhiainen ir kt. (2007) atlikto tyrimo metu buvo siekiama išskirti studentų tipus priklausomai nuo požiūrio į studijas bei ankstesnės gyvenimo patirties. Tyrimo metu gautųjų rezultatų pagrindu tyrėjai išskyrė keturis studentų tipus: 1) orientuoti į karjerą, 2) orientuoti į kvalifikacinio laipsnio įgyjimą, 3) siekiantys pokyčių, 4) mokymasis kaip gyvenimo būdas.

Orientuotų į karjerą studentų tipui priklauso besimokantieji pasižymintys aiškiu gyvenimo tikslų turėjimu. Pastarojo tipo studentai kruopščiai planuoja savo gyvenimą, o studijas suvokia kaip investiciją į geresnę ateitį, aukštesnį atlyginimą, lankstumą darbo rinkoje. Šio tipo studentai paprastai yra ambicingi bei trokšta siekti karjeros darbe. Dažniausiai šiai grupei priklausantys besimokantieji į studijų veiklą žiūri paviršutiniškai, didžiąją laiko dalį skiria darbinėms veikloms.

Į kvalifikacinio laipsnio įgyjimą orientuoti studentai paprastai yra jaunesniojo amžiaus. Paprastai pagrindinis šio tipo besimokančiųjų tikslas yra kvalifikacinio laipsnio įgyjimas tam, jog vėliau galėtų studijuoti universitete.

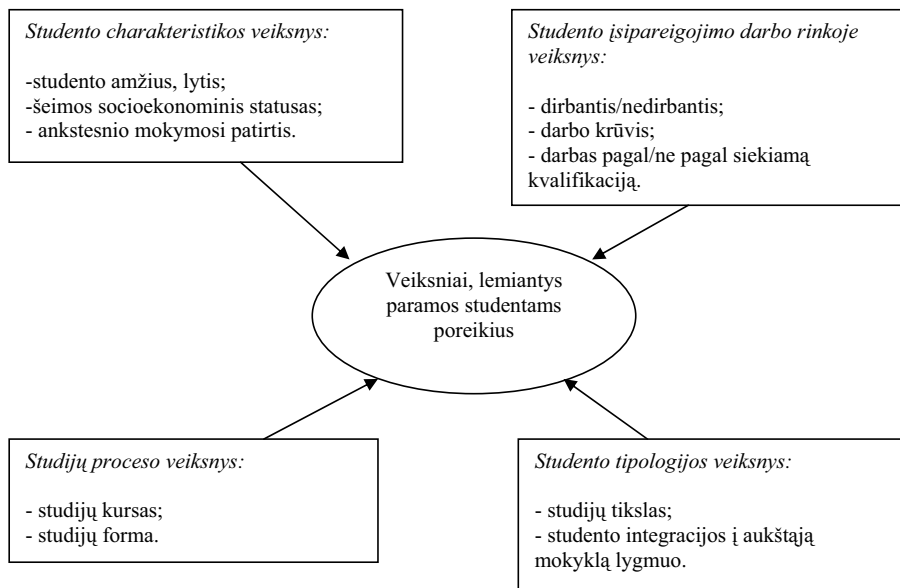
Pokyčių siekiančių studentų tipui priskiriami besimokantieji, kurie pasirinko studijas aukštojoje mokykloje todėl, kad nėra patenkinti šiuo metu egzistuojančia gyvenimo situacija. Studijavimą universitete jie suvokia tarsi tiltą tarp naujo ir seno gyvenimo. Jauhiainen ir kt. (2007) teigia, kad pastariesiems studentams priklauso asmenys, kurie nėra patenkinti darbine situacija, kurie siekia išpildyti seną svajonę, yra ieškotojai ar tiesiog „sveiksta“ po gyvenimo krizės (pavyzdžiui, skyrybų).

Mokymąsi kaip gyvenimo būdą suvokiančių studentų tipui priklauso besimokantieji, kuriems studijų procesas yra svarbesnis nei kvalifikacinio laipsnio įgyjimas. Jauhiainen ir kt. (2007) pažymi, kad pastarojo tipo studentai, mokymąsi supranta daugiau kaip laisvalaikį, gyvenimo būdą nei sunkią mokymos(-si) veiklą. Pastebima, kad šio tipo studentams dažniausiai priklauso vyresniojo amžiaus besimokantieji.

Apibendrinant skirtingų tyrėjų išskiriamus studentų tipus galime prieiti prie išvados, kad du esminiai kriterijai, pagal kuriuos besimokantieji aukštojoje mokykloje yra skirstomi į tipus, yra *studento studijavimo tikslas* bei *jo integracija į aukštąją mokyklą*. Šiame kontekste studento studijavimo tikslas nurodo priežastį, dėl kurios studentas pasirinko studijas aukštojoje mokykloje. Apžvelgus mokslinę literatūrą matyti, kad studento integracija į aukštąją mokyklą gali būti dvejopa: per studijavimo veiklas bei per dalyvavimą socialinėse aukštosios mokyklos veiklose. Studento studijavimo tikslas bei jo integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą

lygmuo gali būti vienas iš veiksnių, padedančių įvertinti paramos studentams poreikius studijų metu.

Teorinė veiksnių, lemiančių paramos studentams poreikių skirtumus, analizė atskleidė, kad paramos studentams poreikiai gali skirtis priklausomai nuo studento charakteristikos, studijų proceso, studento išsipareigojimo darbo rinkoje bei studento tipologijos veiksnių (3 pav.).

3 pav. Veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus

Prie studento charakteristikos veiksnių buvo priskirtas studento amžius, lytis, šeimos socioekonominis statusas bei ankstesnė mokymosi patirtis, o prie studijų turinio veiksnių – studijų forma ir kursas. Vertinant studento išsipareigojimą darbo rinkoje siūloma įvertinti, ar studentas yra dirbantis, koks jo darbo krūvis, ar darbas yra susijęs su siekiama įgyti kvalifikacija. Studento tipologijos veiksnys leidžia įvertinti studento studijavimo tikslą bei jo integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį. Pastebėtina, kad studento charakteristikos, studijų proceso bei studento išsipareigojimo darbo rinkoje veiksniai yra labiau orientuoti į „rizikos grupę“ priklausančių studentų identifikavimą bei paramos jiems teikimą, o studentų tipologijos veiksnys yra orientuotas į „tipinio“ studento aukštojo mokslo institucijoje išskyrimą ir paramos jam teikimą.

1.4. PARAMOS STUDENTAMS TEIKIMO ETAPAI AUKŠTOJO MOKSLO INSTITUCIJOSE

Anstesniuose skyriuose buvo atskleista paramos studentams paslaugų įvairovė bei identifikuoti veiksniai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus. Tačiau siekiant sėkmingai plėtoti paramą studentams aukštojo mokslo institucijoje svarbus ir paramos studentams paslaugų teikimo sistemos numatymas. Paramos studentams paslaugų plėtojimas aukštojo mokslo institucijoje turėtų remtis atsakymais į tris esminius klausimus: *kokią paramą teikti? - Kaip teikti? - Kas teiks?* Tolesnėje šio skyriaus dalyje remdamiesi moksline literatūra aptarsime paramos studentams teikimo etapus aukštojo mokslo institucijoje.

Pirmasis paramos studentams paslaugų plėtojimo etapas turėtų remtis aukštosios mokyklos apsisprendimu, į kokių paramos studentams paslaugų teikimą ketinama orientuotis. Anstesniuose šio darbo skyriuose pristatytas platus paramos studentams paslaugų spektras, tačiau kyla klausimas, ar kiekviena aukštoji mokykla, siekdama užtikrinti paramos studentams paslaugų kokybę, privalo teikti visas paslaugas ir, ar yra pajėgi tai padaryti finansiškai? Bolonijos proceso tikslų įgyvendinimo Europos aukštojo mokslo institucijose ataskaitoje (2012) pastebima, kad šiandien daugelis Europos aukštųjų mokyklų teikia tik pagrindines (akademinio, karjeros bei psichologinio konsultavimo) paramos studentams paslaugas, o likusios paslaugos (pavyzdžiui, studentų apgyvendinimo paslaugos) dažnai yra užsakomos iš išorės subjektų. Pastebima, kad paramos studentams kokybė aukštojo mokslo institucijoje priklauso ne nuo teikiamų paramos studentams paslaugų skaičiaus, tačiau nuo to, ar yra užtikrinamas prieinamumas prie reikiamų paramos studentams paslaugų (Bolonijos proceso tikslų įgyvendinimo aukštojo mokslo institucijose ataskaita, 2012). Tai rodo, kad aukštojo mokslo institucijos, apsispręsdamos dėl ketinamų teikti paramos studentams paslaugų, visų pirma turėtų identifikuoti tipinio konkrečios aukštosios mokyklos studento profilį (pavyzdžiui, didžiąją dalį aukštosios mokyklos studentų sudaro vyresniojo amžiaus, dirbantieji studentai) ir paramos teikimą koncentruoti į jo akademinį, socialinių bei emocinių poreikių išpildymą. Kita vertus, ketinamų teikti paramos studentams paslaugų identifikavimas gali remtis nebūtinai „tipinio“ aukštosios mokyklos studento profilio apibrėžimu, tačiau „rizikos grupei“ priklausančių studentų poreikių identifikavimu (Myers, 2013). „Rizikos grupei“ priklausantys studentai gali būti identifikuojami analizuojant studijas nutraukusiųjų, akademinį skolų turinčių ar paskaitų nelankančių studentų charakteristikas (pavyzdžiui, „pirmos kartos“ studentai, dirbantys studentai ir pan.). Atsižvelgiant į „rizikos grupei“ priklausančių studentų profilį turėtų būti numatoma paramos teikimo strategija. Vis dėlto Myers (2013) pastebi, kad šiandien aukštojo mokslo institucijose paramos studentams poreikių numatymas dažnai ateina ne „iš apačios“

(studento poreikių nustatymo), tačiau „iš viršaus“ (institucijos poreikių). Atsižvelgiant į tai, jog šiandien daugelio aukštųjų mokyklų finansavimas priklauso nuo išorės subjektų apibrėžtų rodiklių (pavyzdžiui, lidos baigimo procento, studentų įsidarbinamumo procento ir pan.), dažnai paramos studentams teikimas tampa formaliu procesu, siekiančiu parodyti, jog aukštojoje mokykloje teikiama daug įvairių paramos studentams paslaugų, tačiau nesigilinama į tai, ko iš tiesų reikia studentui, ar studentai naudojami teikiamomis paslaugomis, ar jos prieinamos studentui (Myers, 2013). Atsakant į klausimą – kokią paramą teikti? – aukštoji mokykla visų pirma turėtų remtis požiūriu „iš apačios“, koncentruodamasi į „tipinio studento“ ir/ar „rizikos grupės“ studento poreikių identifikavimą ir atitinkamų paramos studentams paslaugų teikimo numatymą. Siūloma, jog šią funkciją aukštojo mokslo institucijoje galėtų atlikti paramos studentams specialiai įkurta paslaugų grupė, kuri būtų atsakinga ne tik už ketinamų teikti paramos studentams paslaugų numatymą, tačiau ir už nuolatinį paramos studentams paslaugų teikimo stebėjimą, analizavimą bei tobulinimo veiksmų plano sudarymą (Walsh ir kt., 2009).

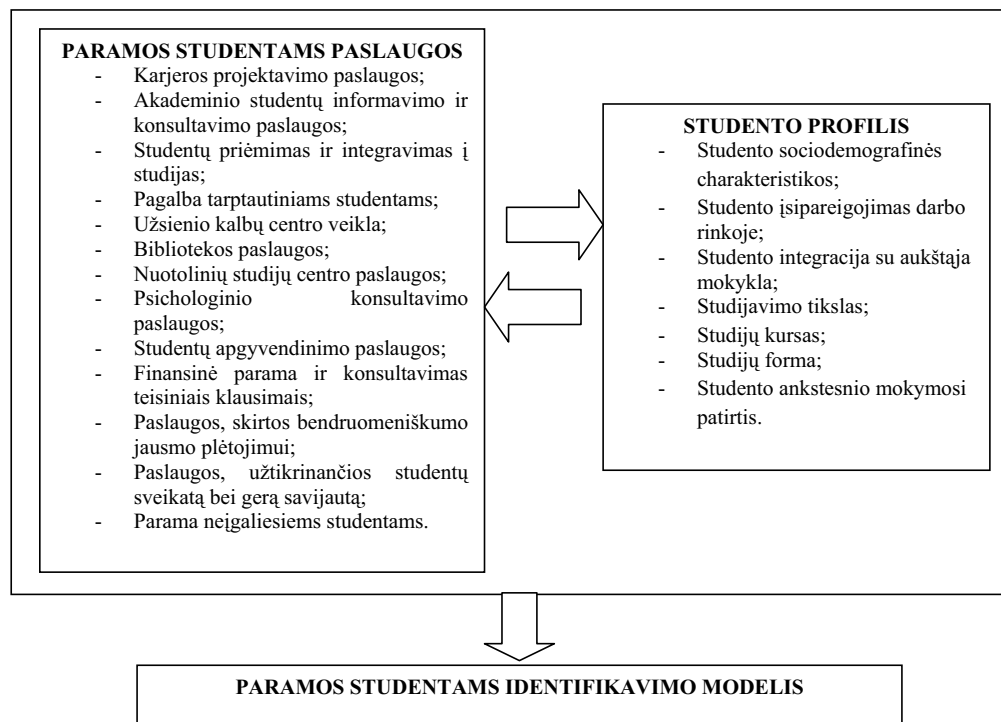
Aukštojo mokslo institucija, atsakiusi į klausimą – kokias paramos studentams paslaugas teikti – susiduria su kita problema: *kaip numatytosios paslaugos turėtų būti teikiamos, jog studentas norėtų jomis naudotis?* Myers (2013) teigia, kad galimi du paramos studentams paslaugų teikimo modeliai: vienas, kai parama studentams yra teikiama centralizuotu lygmeniu įkurtame skirtingas paslaugas teikiančiame paramos studentams padalinyje, kitas – kai už paramos studentams teikimą yra atsakingas akademinis padalinys (pavyzdžiui, fakultetas). Tyrėja (Myers, 2013) teigia, kad galimas ir mišrus paramos studentams teikimo modelis, kai akademinės paramos studentams teikimas yra integruojamas į studijų turinį (pavyzdžiui, konsultavimo karjeros klausimais paslauga centralizuotu lygmeniu pakeičiama į pasirenkamųjų dalykų sąrašą įtraukiant karjeros projektavimo dalyką), o neakademinių tipo paramos studentams paslaugos yra teikiamos centralizuotu lygmeniu. Walsh ir kt. (2009) siūlo panašią paramos studentams koncepciją. Tyrėjas (Walsh ir kt., 2009) teigia, kad parama studentams aukštojo mokslo institucijoje turėtų būti teikiama trimis sluoksniais: akademinio personalo, specialistų komandų bei studentų grupių. *Akademinio personalo* lygmeniu teikiama parama studentams apima į studijų programos lygmenį integruotų paramos studentams paslaugų teikimą, dažniausiai šiuo principu teikiama parama studentams tampa atskirų studijų dalykų dalimi. *Specialistų komandų* teikiama parama dažniausiai apima centralizuotu aukštosios mokyklos lygmeniu esančias paramos paslaugas (pavyzdžiui, studentų apgyvendinimo paslaugas). *Studentų grupių* teikiama parama apima įvairių paslaugų, susijusių su studentų bendruomeniškumo jausmo plėtojimu, teikimą (pavyzdžiui, studentų atstovybių veikla). Prie studentų grupių teikiamos paramos taip pat gali būti priskiriamos ir bendramokslų asistuojamos paramos studentams programos, kurios dažniausiai priklauso studentų akademinio informavimo

ir konsultavimo paslaugoms. Bendramokslių asistuojamos paramos studentams programos remiasi „studentas-studentui“ idėja, t. y. naujiems studentams „globoti“ yra priskiriami vyresniųjų kursų studentai, kurie padeda adaptuotis prie aukštosios mokyklos akademinės kultūros. Packham ir Miller (2000) atlikto tyrimo metu buvo siekiama parodyti, jog bendramokslių asistuojamos paramos studentams programos gali būti naudingos ne tik dalinantis instrumentinio pobūdžio informacija apie studijų procesą, tačiau ir rengiantis atsiskaitymams. Šios programos metu vyresniojo kurso studentai konsultavo žemesniųjų kursų studentus rengiantis konkrečių dalykų atsiskaitymams. Packham ir Miller (2000) pastebi, kad tokio pobūdžio programos padeda palengvinti į studentą orientuotų studijų diegimą studijų proceso metu bei skatina pačius studentus priimti atsakomybę už savo studijavimo rezultatus.

Atsakant į klausimą – *kaip turėtų būti teikiamos paramos studentams paslaugos?* – bene daugiausiai diskusijų aukštojo mokslo institucijoje kyla apsisprendžiant, kokių, t. y. centralizuotų ar akademinio padalinio lygmeniu turėtų būti teikiamos atskiros paramos studentams paslaugos. Walsh ir kt. (2009) atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, kad studentai nenoriai kreipiasi į centralizuotų lygmeniu esančias paramos struktūras, nes į jas yra reikalinga išankstinė registracija, studentai nepažįsta paslaugas teikiančių asmenų. Pastarojo tyrimo (Walsh ir kt., 2009) rezultatai parodė, kad aukštesniuose kursuose esantys studentai pradeda šiek tiek intensyviau naudotis centralizuotai teikiamomis paslaugomis lyginant su pirmuose kursuose esančiais studentais. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių studentų pažymėjo, kad pirmasis asmuo, į kurį kreipiasi studentai iškilus problemoms, yra studijų kurso kuratorius arba dėstytojas, kuriuo yra pasitikima. Studentai pažymėjo, kad į pastaruosius asmenis yra kreipiamasi dėl jų prieinamumo bei nuoširdaus ir betarpiško bendravimo su studentu (Walsh ir kt., 2009). Tai rodo, kad konkretus dėstytojas ar grupės kuratorius turėtų tapti tarpininku tarp „studento problemos“ ir centralizuotų paramos studentams teikimo padalinių ir studentui nurodytų, kur jis gali gauti profesionalią paramą.

Aukštojo mokslo institucija, apsisprendusi dėl numatytųjų paramos studentams paslaugų teikimo, turi išspręsti dar vieną iššūkį – *kas bus tie konkretūs asmenys, kurie teiks paramos studentams paslaugas?* Netinkamai parinkti asmenys, su kuriais studentai bendrauja siekdami gauti paramos studentams paslaugas, yra vienas iš esminių veiksnių, nulemiančių visos paramos studentams sistemos kokybę. West (2004) pažymi, jog aukštosios mokyklos turėtų skirti didelį dėmesį paramą teikiančio personalo atrankai bei mokymui. Tyrėjas (West, 2004) atkreipia dėmesį, jog ne mažiau svarbią poziciją nei paramą teikiantis užima ir aptarnaujantis personalas, t. y. aukštosios mokyklos sekretorės, referentės, informacinių centrų darbuotojai. Pasak West (2004), būtent šie darbuotojai yra pirmieji asmenys, kuriais remdamiesi, studentai susidaro pirmą įspūdį apie ketinamą gauti paramą, aptarnaujantis personalas dažnai tampa

lemiančiu veiksniu studentui priimant sprendimą dėl naudojimosi paramą teikiančiomis paslaugomis. Pastebima, jog siekiant didinti paramos studentams paslaugų patrauklumą yra svarbu plėtoti studento kaip kliento įvaizdį aukštojo mokslo institucijoje (West, 2004).

4 pav. Paramos studentams identifikavimo modelio teorinės gairės

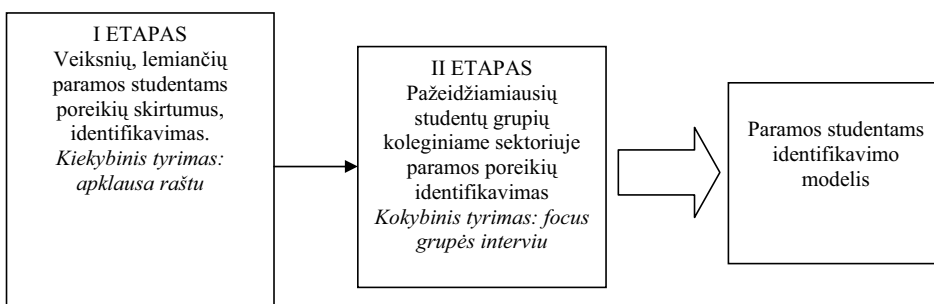
Apibendrinant paramos studentams teikimo etapus aukštojo mokslo institucijoje galime prieiti prie išvados, kad pastaroji apima tris etapus: 1) ketinamų teikti paramos studentams paslaugų identifikavimą; 2) numatytųjų paramos studentams paslaugų teikimo strategijos projektavimą; 3) konkretaus personalo, teikiančio paramą, atranką. Empirinėje disertacinio darbo dalyje bus koncentruojamasi tik ties pirmuoju paramos studentams teikimo etapu, t. y. paramos studentams identifikavimu. Empirinio tyrimo metu pagrindžiant paramos studentams identifikavimo modelį bus remiamasi teorinėje darbo dalyje parengtomis paramos studentams poreikių identifikavimo gairėmis (4 pav.), t. y. požiūriu, jog paramos studentams paslaugų poreikiai skiriasi priklausomai nuo aukštojo mokslo instituciją pasirinkusio studento profilio.

2. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO KOLEGINĖSE STUDIJOSE TYRIMO METODOLOGIJA IR METODIKA

Siekiant disertacinio tyrimo tikslo – nustatyti studentų poreikius, pagrindžiančius paramos studentams identifikavimo modelį, buvo iškelti tokie empirinio tyrimo uždaviniai:

- nustatyti paramos studentams poreikių skirtumus priklausomai nuo studento tipo, nulinio studijų turinio ir studijų proceso veiksmų bei studento išpareigojimo darbo rinkoje;
- nustatyti pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikius koleginiame sektoriuje.

Empirinis tyrimas buvo vykdomas dviem etapais (5 pav.). Siekiant nustatyti veiksnis, lemiančius paramos studentams poreikių skirtumus koleginiame sektoriuje, taikytas kiekybinis tyrimas, o atskleidžiant pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikius – kokybinis tyrimas (5 pav.).

5 pav. Paramos studentams identifikavimo tyrimo dizainas

Atliktų tyrimų metu naudoti tyrimo instrumentai, duomenų rinkimo bei analizės metodai, tyrimo dalyviai ir organizavimo procedūros išsamiau aprašomos 2.2 ir 2.2 poskyriuose.

2.1. TYRIMO „VEIKSNIAI, LEMIANČIUS PARAMOS STUDENTAMS POREIKIŲ SKIRTUMUS KOLEGINĖSE STUDIJOSE“ METODOLOGIJA IR METODIKA

Siekiant nustatyti veiksnis, lemiančius paramos studentams poreikių skirtumus koleginiame sektoriuje, vykdytas kiekybinis tyrimas. Naudotas duomenų rinkimo metodas – apklausa raštu. Flick (2011) teigia, kad kiekybinė tyrimo strategija leidžia standartizuoti gautus duomenis, tyrimo metu gautų duomenų pritaikymas populiacijai yra patikimesnis bei pagrįstesnis. Siekiant numatytų tyrimo uždavinių buvo svarbu pasiekti kuo didesnę respondentų

skaičių ir įvertinti, kaip skirtingos tiriamųjų charakteristikos lemia paramos studentams poreikius, kad galėtų būti pasiūlytas paramos studentams identifikavimo modelis kolegines studijose.

Tyrimo instrumentas. Naudotas tyrimo instrumentas – anketa – buvo sudarytas iš 28 klausimų, iš kurių 13 klausimų buvo skirti paramos studentams paslaugų poreikio svarbai įvertinti, 10 klausimų – buvo skirti studento charakteristikų, lemiančių paramos studentams poreikių skirtumus, nustatymui, 5 klausimai buvo skirti kontekstinei informacijai (aukštojo mokslo institucija, kurioje studijuojama, lytis, amžius, studijų kursas, studijų forma) įvertinti. Paramos studentams paslaugų svarbos bloko klausimai buvo konstruojami remiantis 1.2. poskyriuje išskirtais paramos studentams tipais bei paslaugomis (2 pav.), o studento charakteristikų, lemiančių paramos studentams poreikių skirtumus, klausimų blokas buvo konstruojamas remiantis 1.3 poskyriuje apibrėžtais teoriniais kriterijais (3 pav.). Klausimyne naudoti 4 atviro tipo ir 24 uždaro tipo klausimai. Klausimynas sudarytas naudojant nominalias bei rangines skales. Tyrimo metu naudoto klausimyno pavyzdys pateikiamas pirmame priede.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Siekiant patikrinti parengto tyrimo instrumento patikimumą 2012 m. lapkričio mėnesį vykdytas bandomasis tyrimas, kuriame dalyvavo 63 Kauno kolegijos studentai. Atsižvelgiant į bandomojo tyrimo metu iškilusius neaiškumus buvo pataisytos klausimų formuluotės, iš naujo sukonstruotos kai kurių klausimų vertinimo skalės.

2012 metų gruodžio – 2013 metų kovo mėnesiais buvo vykdoma Lietuvos valstybinių kolegijų studentų apklausa raštu (dalyvavo 443 studentai). Tyrimo instrumentas – anketa - buvo paskelbtas interneto portale www.apklausa.lt. Kvietimas dalyvauti tyrime su nuoroda į interneto anketą buvo išsiųstas visų valstybinių Lietuvos kolegijų studentų atstovybėms su prašymu informacija apie tyrimą pasidalinti Lietuvos valstybinių kolegijų bei studentų atstovybių „facebook“ socialiniuose tinkluose. Apklausa raštu buvo vykdoma internetino erdvėje, siekiant, jog į tyrimo imtį patektų ne tik pažangūs studentai (tokio tipo studentai dažniausiai patenka į tyrimo imtį anketas dalinant paskaitų metu auditorijose), tačiau ir studentai, kurie susiduria su nepažangumo, paskaitų nelankymo problemomis.

Daugiausiai anketų buvo užpildoma tomis dienomis, kai nuoroda su anketa buvo paskelbta socialinio tinklo „facebook“ paskyroje. Didžiausias anketų pildymo aktyvumas buvo pastebėtas gruodžio 21 dieną, kai per dieną buvo užpildytos 67 anketos ir sausio 14 dieną, kai per dieną buvo užpildytos net 79 anketos.

Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis pastebėta, kad kai kurie respondentai anketą užpildė iš kompiuterių, registruotų tuo pačiu IP adresu. Respondentų skaičius užpildytas iš tuo pačiu adresu registruotų kompiuterių pateikiamas pirmoje lentelėje.

1 lentelė. Respondentų, užpildžiusių klausimyną iš tų pačių IP adresų, pasiskirstymas

IP adresas	Respondentų skaičius	IP adreso registravimo vieta
193.219.88.198	14	Lietuva, Vilniaus apskritis
87.247.98.33	11	Lietuva, Kauno apskritis
193.219.78.61	5	Lietuva, Kauno apskritis
85.206.62.32	5	Lietuva, Vilniaus apskritis
87.247.96.206	4	Lietuva, Kauno apskritis
87.247.96.26	3	Lietuva, Kauno apskritis
193.219.167.252	3	Lietuva, Kauno apskritis
87.247.96.205	3	Lietuva, Kauno apskritis
78.61.241.132	3	Lietuva, Vilniaus apskritis
82.135.247.163	3	Lietuva, Klaipėdos apskritis
Iš viso:	54	

Kaip matyti (1 lentelė), didžioji dalis respondentų užpildė anketas iš tuo pačiu IP adresu registruotų kompiuterių, esančių Kauno ir Vilniaus apskrityse. Nemaža dalis tyrime dalyvavusių respondentų buvo Vilniaus bei Kauno kolegijų studentai (žr. tyrimo imtis), o dažnai visi aukštosiose mokyklose bei jų bendrabučiuose esantys kompiuteriai yra registruojami tuo pačiu IP adresu, taigi tikėtina, kad iš to paties IP adreso registruoto kompiuterio anketas pildė skirtingi asmenys.

Didžioji dalis respondentų (49.5 proc.) pildydami anketą sugaišo nuo 1 iki 5 minučių, 35.6 proc. respondentų anketą pildė nuo 5 iki 10 minučių (2 lentelė). Vidutinė anketos pildymo trukmė – 10 minučių.

2 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal anketos užpildymo trukmę

Anketos užpildymo trukmė	Respondentų skaičius (procentas)
Iki 1 min.	3 (0.6 proc.)
Nuo 1 iki 5 min.	241 (49.3 proc.)
Nuo 5 min. iki 10 min.	174 (35.6 proc.)
Daugiau nei 10 min.	71 (14.5 proc.)
Iš viso:	489 (100 proc.)

Analizuojant užpildytas anketas pastebėta, kad 44 tyrimo dalyviai atsakė ne į visus anketoje pateiktus klausimus (3 lentelė). Matyti, jog vienas tyrimo dalyvis neatsakė į 16

klausimų, į 11 ir 12 anketos klausimų neatsakė po du respondentus. Didžioji dalis nevisiškai anketą užpildžiusių respondentų praleido po vieną klausimą (3 lentelė).

3 lentelė. Ne į visus anketos klausimus atsakiusių respondentų skaičius

Anketoje neužpildytų klausimų skaičius	Respondentų skaičius
1	29
2	3
3	4
6	3
11	2
12	2
16	1
Iš viso:	44

Per visą anketos publikavimo ir viešinimo laikotarpį anketa buvo peržiūrėta 1152 kartus, o klausimyną užpildė 489 studentai, anketos atsakymo lygmuo - 44,45 procentai. Siekiant užtikrinti gautų duomenų analizės patikimumą iš tolimesnės analizės buvo pašalintos anketos, kurių atsakymo pildymo trukmė buvo trumpesnė nei 30 sekundžių (2 anketos) bei 44 nevisiškai užpildytos anketos (3 lentelė).

Tyrimo imtis. Tyrimo dalyviai – visų studijų kursų ir formų valstybinių kolegijų studentai. Į tyrimo imtį buvo nuspręsta įtraukti tik valstybinių kolegijų studentus, atsižvelgiant į tai, jog didžiąją koleginio sektoriaus dalį Lietuvoje sudaro valstybinės kolegijos.

Tyrimo imtis buvo konstruojama remiantis kvotinės imties sudarymo logika. Remiantis Mokslo ir studijų stebėsenos centro duomenimis (2011) nustatyta, jog Lietuvos valstybinėse kolegijose studijuoja 39 tūkstančiai studentų. Naudojant internetinę tyrimo imties skaičiuoklę (Creative Research System, 2012) įvertinta, kad užtikrinant imties reprezentatyvumą su 5 procentų paklaida, turėtų būti apklausta 380 Lietuvos valstybinių kolegijų studentų. Siekiant išpildyti kvotinės imties reikalavimus, pagal kolegijose besimokančių studentų pasiskirstymą buvo apskaičiuotas skirtingose kolegijose reikiamas apklausti studentų skaičius (skaičiavimai pateikiami trečiame priede). Numatytas studentų skaičius buvo apklaustas remiantis patogumo principu.

Tyrimo metu gautų duomenų analizės procedūros. Tyrimo duomenų analizė buvo atliekama taikant šiuos metodus:

- 1) *aprašomosios statistikos skaičiavimus*. Taikyti vidurkių, dažnių, standartinių nuokrypių skaičiavimai. Aprašomosios statistikos procedūros taikytos siekiant aprašyti tiriamųjų charakteristikas, skirtingų paramos studentams paslaugų svarbą.
- 2) *koreliacijos koeficiento Cramerio V skaičiavimus*. Taikyti siekiant nustatyti ryšį tarp paramos studentams poreikių ir studento studijų tikslo bei integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį.
- 3) *Mann-Whitney kriterijų*. Taikytas siekiant palyginti paramos studentams poreikius tarp dviejų grupių: dirbančių ir nedirbančių studentų, nuotolinių ir iššestinių studijų studentų, studentų, pasirinkusių studijas gimtajame ir kitame mieste, moterų bei vyrų.
- 4) *dispersinė analizė*. Taikyta siekiant palyginti paramos studentams poreikių skirtumus tarp daugiau nei dviejų grupių, t. y. paramos studentams poreikius pagal studijų kursą, pagal ankstesnę studijų patirtį ir kt.
- 5) *Post-hoc kriterijus: Games-Howel kriterijus*. Taikytas aptikus statistiškai reikšmingus skirtumus tarp grupių dispersinės analizės metu. Post-hoc kriterijų skaičiavimais siekta nustatyti, tarp kokių dviejų grupių egzistuoja skirtumai.
- 6) *turinio analizė*. Taikyta analizuojant kokybinio pobūdžio duomenis, gautus pildant atviro tipo klausimus.

Tyrimo duomenų analizė buvo atlikta naudojant SPSS 20 (Statistic Package for Social Sciences) programinį paketą. Rezultatų skaičiavimui bei pateikimui buvo naudojama Microsoft Excel*XP programa. Statistinės analizės duomenys darbe pateikti naudojant stulpelines diagramas bei lenteles.

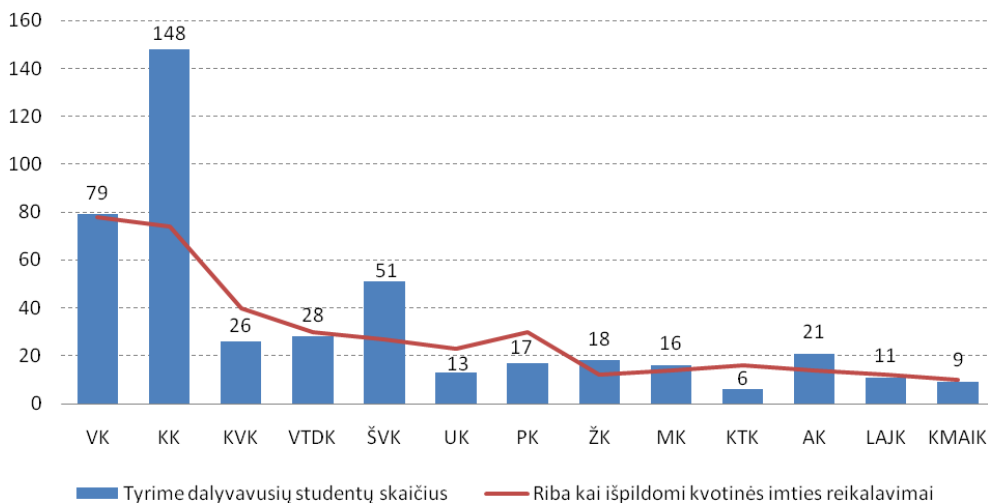
Tyrimo etika. Tyrimas buvo vykdomas laikantis tokių Amerikos švietimo tyrimų asociacijos etikos kodekso (2011) nuostatų:

- 1) *informuoto sutikimo nuostata*. Tyrimo anketos įžanginėje dalyje buvo pateiktas trumpas tyrimo tikslo bei paskirties aprašymas, nurodant, jog tyrimo duomenys bus panaudoti rengiant disertacinį tyrimą. Tyrimo dalyviai galėjo laisvai apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime, gavę kvietimą užpildyti anketą socialinio tinklo „facebook“ paskyroje arba elektroniniu paštu.
- 2) *konfidencialumo užtikrinimo nuostata*. Tyrimo anketos pradžioje buvo nurodyta, jog anketa yra anoniminė. Tyrimo metu gauti duomenys buvo pateikti tik apibendrintai, nebuvo prašoma tokios konfidencialios informacijos kaip vardas, pavardė, asmens kodas ir pan.
- 3) *grįžtamojo ryšio apie vykdytą tyrimą pateikimu*. Kolegijų studentų atstovybėms, sutikusioms dalyvauti tyrime, buvo pasiūlyta susipažinti su tyrimo metu gautais

rezultatais. Studentams, panorusiems susipažinti su tyrimo rezultatais, apibendrinti tyrimo duomenys buvo išsiųsti 2013 metų rugsėjo mėnesį.

Tyrimo apribojimai. Internetinė apklausa lengviau nei tradicinė padeda užtikrinti tokių etinių principų kaip laisvo apsisprendimo dalyvauti tyrime, konfidencialumo užtikrinimo nuostatas, vis dėlto pastarasis duomenų rinkimo metodas kelia ir tyrimo apribojimų, t. y. atliekant apklausą internetu kyla rizika, jog anketa bus užpildyta nario, neįeinančio į tyrimo tikslinę grupę. Taip pat pastebėtina, kad tyrime aktyviau dalyvavo jaunesniojo amžiaus studentai, lengviau besinaudojantys informacinėmis-komunikacinėmis technologijomis. Kita vertus, siekiant didesnio tyrimo dalyvių aktyvumo anketa buvo konstruojama taip, jog į tyrimo klausimus galėtų būti atsakoma kuo paprasčiau bei greičiau būdu, buvo vengiama įtraukti papildomų klausimų, kuriais būtų siekta patikrinti paties tyrimo instrumento vidinį patikimumą.

Tiriamųjų charakteristika. Tyrime dalyvavo 443 studentai iš 13 Lietuvos valstybinių kolegijų. Šeštame paveiksle matyti, kad didžioji dalis respondentų – Vilniaus (79) ir Kauno (148) kolegijų studentai. Mažiausiai studentų dalyvavo iš Kauno technikos (6) ir Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos (9) kolegijų. Tyrime dalyvavusių studentų pasiskirstymas pagal kolegijas leidžia teigti, kad kvotinės imties reikalavimai buvo įvykdyti iš dalies (6 pav.).

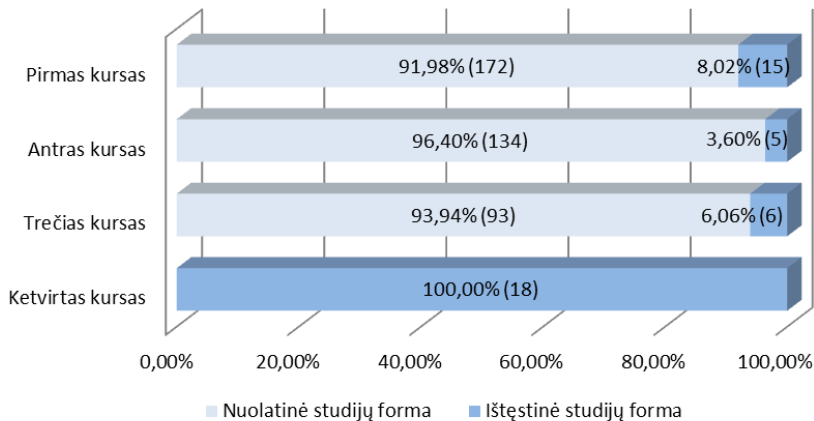

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kolegijas* (N= 443)

*kolegijų pavadinimų trumpiniai pateikiami antrame priede.

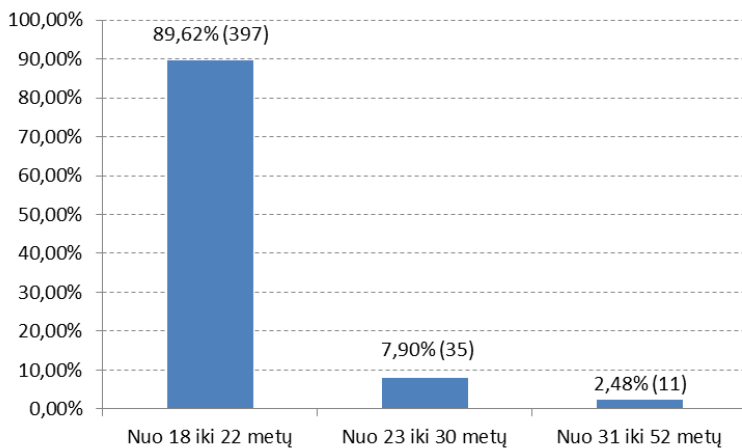
Didžioji dalis tyrime dalyvavusių studentų studijuoja pagal nuolatinę studijų formą, t. y. 91,98 proc. pirmojo kurso studentų, 96,40 proc. antrojo kurso ir 93,94 proc. trečiojo kurso studentų buvo pasirinkę nuolatinę studijų formą (7 pav.). 8.02 proc. pirmojo kurso tyrime

dalyvavusių studentų, 3,60 proc. antrojo kurso, 6,06 proc. trečiojo kurso ir visi ketvirtojo kurso studentai studijuoja pagal iššęstinę studijų formą (7 pav.).

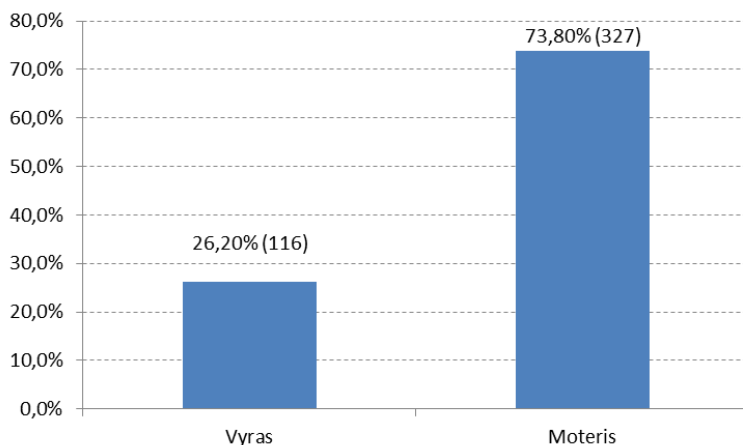
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kursą ir studijų formą (N= 443)

Matyti (8 pav.), kad 89,62 proc. tyrime dalyvavusių studentų gali būti priskiriami tradicinei studentų amžiaus grupei, t., y., nuo 18 iki 22 metų. 7,90 proc. tyrime dalyvavusių studentų buvo 23-30 metų amžiaus, 2,48 proc. nuo 31 iki 52 metų amžiaus. Jauniausias tyrime dalyvavęs respondentas buvo 18 metų, vyriausias – 52 metų amžiaus.

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (N= 443)

Didžioji dalis tyrime dalyvavusių respondentų (73,80 proc.) buvo moterys, 26,20 proc. – vyrai (9 pav.).

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (N= 443)

2.2. TYRIMO „PAŽEIDŽIAMIAUSIŲ STUDENTŲ GRUPIŲ PARAMOS POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE“ METODOLOGIJA IR METODIKA

Siekiant nustatyti pažeidžiamiausių studentų grupių („Gyvenimo realybės“ ir „Jaunatvinio maksimalizmo“) paramos poreikius buvo taikyta kokybinė metodologija. Kokybinė metodologija pasirinkta siekiant atskleisti prieš tai vykdyto kiekybinio tyrimo metu gautus netikslumus. Pasirinktas duomenų rinkimo metodas – focus grupės diskusija. Pasirinktas pastarasis duomenų rinkimo metodas, nes grupinių diskusijų metu, priešingai nei individualių diskusijų metu, tyrimo dalyviai dalinasi savo unikalia patirtimi ir prieina vieną, apibendrintą požiūrį į analizuojamą fenomeną. Focus grupė sudaro sąlygas tyrimo dalyviams išeiti už savo įprastinio požiūrio ribų ir jį apsvarstyti kituose kontekstuose (Flick, 2011).

Tyrimo instrumentas. Tyrimo metu naudotas instrumentas – pusiau struktūruotas interviu (8 priedas). Grupinės diskusijos metu buvo pateikti keturių tipų klausimai: įvedamieji, temos plėtojimo, fokusuojantys bei uždaromieji (8 priedas). Įvedamasis klausimas buvo skirtas sukurti grupinės diskusijos emocinį foną, temos plėtojimo klausimai – įtraukti tyrimo dalyvius į fokusuojančius („diskusijos šerdis“) klausimus. Uždaromųjų klausimų paskirtis – apibendrinti diskusijos metu išsakytas mintis bei baigti interviu.

Tyrimo etika, organizavimas ir eiga. Tyrimas buvo vykdytas 2013 m. rugsėjo-spalio mėnesiais gavus pasirinktos kolegijos direktoriaus bei padalinio, kuriame buvo vykdomas

tyrimas, vadovo sutikimą. Grupinės diskusijos vieta - nedidelė auditorija, kurioje dalyviai buvo susodinami ratu taip, jog galėtų matyti vieni kitų veidus. Vidutinė focus grupės diskusijos trukmė – 45 minutės. Kai kurių numatytų klausimų formuluotės buvo keičiamos priklausomai nuo diskusijos eigos. Diskusijos pradžioje dalyviai buvo pakartotinai informuojami apie tyrimo tikslą, nurodoma, jog tyrimo metu gauti duomenys bus pateikti tik apibendrintai, užtikrinamas tyrimo dalyvių konfidencialumas. Gavus tyrimo dalyvių sutikimą grupinė diskusija buvo įrašoma į diktofoną, o vėliau transkribuojama. Tyrimo metu buvo vykdytos dvi grupinės diskusijos – viena su studentais, priklausančiais „Gyvenimo realybės“ grupei, kita - su studentais, priklausančiais „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei. Grupinių diskusijų kodiniai pavadinimai buvo apibrėžti remiantis studentų, dalyvavusių skirtingose diskusijų grupėse, charakteristikomis (išsamiau aprašoma poskyryje „Tyrimo dalyviai“).

Tyrimo dalyviai. „Gyvenimo realybės“ bei „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei dalyviai buvo priskiriami remiantis eksperimentinės imties sudarymo principu, t. y. diskutuojant su dėstytojais buvo atrinkti labiausiai atitinkantys teorinius kriterijus studentai. Pagrindiniai teoriniai kriterijai, kuriais remiantis sudaryta „Gyvenimo realybės“ diskusijų grupė, buvo šie:

- 1) studentai, studijuojantys pagal iššęstinę studijų formą;
- 2) vyresniojo amžiaus, padarę pertrauką tarp vidurinės mokyklos ir studijų kolegijoje;
- 3) dirbantys ir/arba turintys įsipareigojimų namų ūkyje.

„Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupė buvo sudaryta remiantis tokiais teoriniais kriterijais:

- 1) studentai, studijuojantys pagal nuolatinę studijų formą;
- 2) tradicinio amžiaus studentai, t. y. studentai, studijas aukštojo mokslo institucijoje pasirinkę iš karto po vidurinės mokyklos baigimo;
- 3) nedirbantys ir neturintys įsipareigojimų namų ūkyje studentai;
- 4) studentai, demonstruojantys prastesnius akademinis pasiekimus bei turintys paskaitų nelankomumo problemų.

Kaip matyti 4 lentelėje, „Gyvenimo realybės“ diskusijų grupėje dalyvavo 10 studentų, iš kurių šeši buvo vyrai, keturios – moterys. Focus grupėje dalyvaujančių asmenų amžiaus vidurkis buvo 27,3 metai. Į diskusijų grupę buvo pasirinkta įtraukti tik trečiojo kurso studentus, nes pastarieji, viena vertus, yra susipažinę su aukštosios mokyklos kultūra, kita vertus, dar nėra su ja susitapatinę, kas įprastai būna būdinga paskutinio kurso studentams (4 lentelė). Visi focus grupės dalyviai studijavo pagal iššęstinę studijų formą ir turėjo įsipareigojimų darbo rinkoje arba šeimos ūkyje (4 lentelė).

4 lentelė. Focus grupių dalyvių charakteristikos.

	Focus grupės pavadinimas	
	Gyvenimo realybė	Jaunatvinis maksimalizmas
Imties dydis	10	6
Lytis	6 – vyrai, 4 - moterys	3 – vyrai, 3 - moterys
Amžiaus vidurkis	27,3 m.	20 m.
Kursas	trečias	antras
Studijų forma	iššęstinė	nuolatinė
Įsipareigojimas darbo rinkoje	Visi focus grupės dalyviai nurodė, jog yra dirbantys; devyni dalyviai nurodė, jog dirba 40 valandų per savaitę, viena dalyvė – 20 valandų.	5 focus grupės dalyviai yra nedirbantys, 1 focus grupės dalyvis nurodė, kad kartais dirba pagal neterminuotas darbo sutartis.
Įsipareigojimas namų ūkyje	Trys focus grupės dalyviai nurodė, jog yra sukūrę savo šeimas bei turi vaikų.	Visi focus grupės dalyviai nėra sukūrę šeimų, neturi vaikų.

Diskusijų su dėstytojais metu į „Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupę buvo nutarta pakviesti 10 studentų, kurie turi menkesnius akademinis pasiekimus ir susiduria su nelankomumo problemomis. Iš 10 pakviestųjų studentų į diskusiją sutartu laiku atvyko tik 6 studentai. Matyti (4 lentelė), jog „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje dalyvavo 3 moterys ir 3 vyrai, vidutinis grupinės diskusijos dalyvių amžius – 20 metų. Visi informantai buvo antrojo kurso studentai, studijuojantys pagal nuolatinę studijų formą, nedirbantys ir neturintys įsipareigojimų namų ūkyje (4 lentelė).

Gautų duomenų analizės procedūros. Gautų duomenų analizei atlikti taikyta turinio analizė. Grupinės diskusijos metu surinkti duomenys buvo transkribuojami, vėliau skaitant parengtą interviu tekstą buvo žymimi prasminiai vienetai. Remiantis išskirtais prasminiais vienetais buvo apibrėžiamos kategorijos. Kuriant kategorijas buvo taikytos atvirojo bei fokusuoto kodavimo procedūros. Atvirojo kodavimo procedūra buvo taikyta siekiant atskleisti „Gyvenimo realybės“ bei „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėms priklausančių studentų emocijų paveikslą, o fokusuoto kodavimo procedūra taikyta siekiant nustatyti skirtingų paramos studentams paslaugų poreikį.

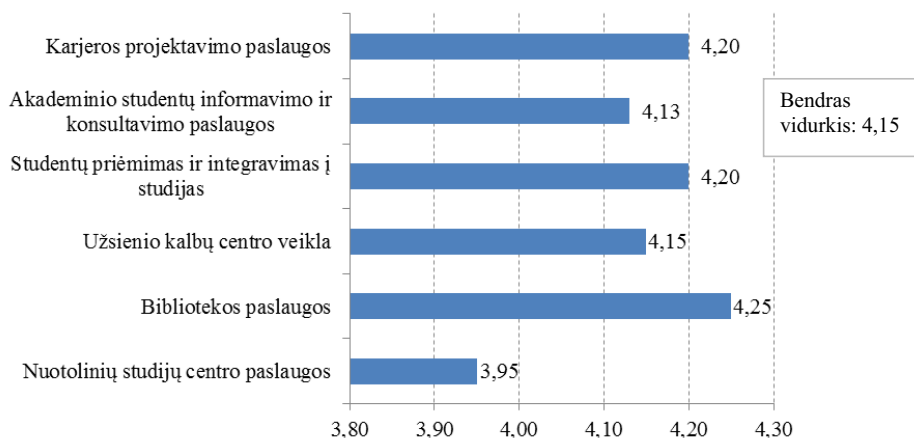
3. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE

3.1. TYRIMO „VEIKSNIAI, LEMIANTYS PARAMOS STUDENTAMS POREIKIŲ SKIRTUMUS KOLEGINĖSE STUDIJOSE“ REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1.1. PARAMOS STUDENTAMS PASLAUGŲ POREIKIŲ SVARBA KOLEGINĖSE STUDIJOSE

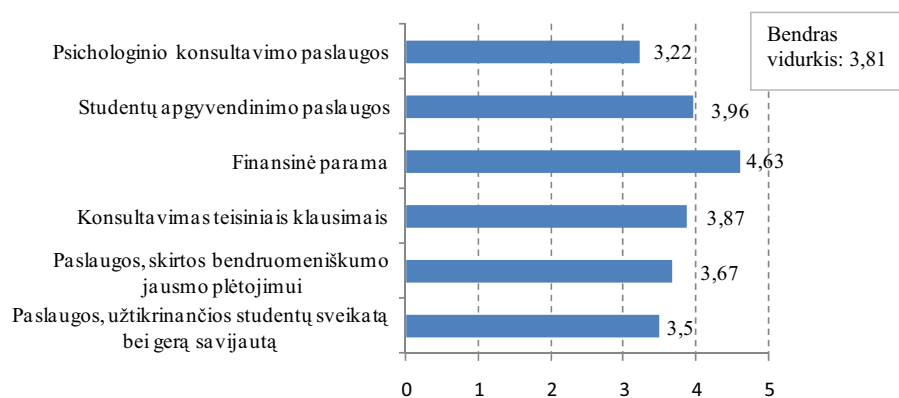
Remiantis teorinėje darbo dalyje išskirtomis paramos studentams paslaugų kategorijomis buvo vertinami akademinų ir neakademinų paramos studentams paslaugų poreikiai. Teorinėje darbo dalyje prie akademinės paramos studentams buvo priskirtos septynios paslaugos, tačiau atliekant empirinį tyrimą nebuvo vertinta pagalbos tarptautiniams studentams svarba, nes pastaroji paslauga yra aktuali tik iš užsienio šalių atvykstantiems studentams. Prie neakademinės paramos teorinėje dalyje buvo priskirtos šešios paslaugos, tačiau vertintos tik penkios, atsižvelgiant į tai, jog paramos neįgaliesiems studentams paslaugos yra aktualios tik konkrečiai studentų grupei ir pastarosios paslaugos poreikiai turėtų būti nagrinėjami tik su studentų grupe, turinčia specialiųjų poreikių.

Įvertinus skirtingų akademinų paramos studentams paslaugų poreikių svarbos vidurkius nustatyta, kad kolegijų studentams svarbiausios yra bibliotekos, karjeros projektavimo ir studentų priėmimo bei integravimo į studijas paslaugos (10 pav.). Kaip mažiau svarbias paslaugas studentai įvardijo užsienio kalbų centro ir akademinio studentų informavimo bei konsultavimo paslaugas. Nustatyta (10 pav.), kad mažiausiai svarbi akademinė parama studentams – nuotolinių studijų centro paslaugos.

10 pav. Akademiinių paramos studentams paslaugų poreikių svarbos vidurkia (N=443)

Svarbiausia neakademinės paramos studentams paslauga yra finansinė parama, studentų apgyvendinimo paslaugos ir konsultavimas teisiniais klausimais (11 pav.). Koleginio sektoriaus studentai kaip mažiau svarbias paslaugas įvardijo konsultavimą teisiniais klausimais ir paslaugas, skirtas bendruomeniškumo jausmui ugdyti. Psichologinio konsultavimo paslaugos ir paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą, buvo įvardintos kaip mažiau svarbios (11 pav.).

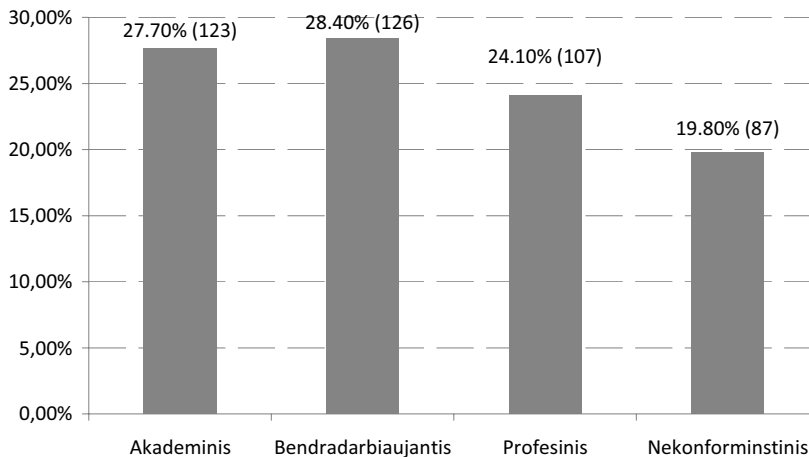
11 pav. Neakademiinių paramos studentams paslaugų poreikių svarbos vidurkia (N=443).

Lyginant akademiinių ir neakademiinių paramos studentams paslaugų svarbos vidurki, galima pastebėti, kad akademinės paramos studentams paslaugos (svarbos vidurkis 4,15; 10 pav.) yra svarbesnės nei neakademinės (svarbos vidurkis 3,81; 11 pav.). Apibendrinant galima daryti prielaidą, kad svarbiausios akademinės paramos studentams paslaugos Lietuvos

valstybinėse kolegijose yra *bibliotekos, karjeros projektavimo ir studentų priėmimo bei integravimo į studijas paslaugos*, o neakademinės - *finansinės paramos, studentų apgyvendinimo paslaugos ir konsultavimas teisiniais klausimais*.

3.1.2. PARAMOS STUDENTAMS POREIKIAI PAGAL STUDENTO INTEGRACIJOS Į AUKŠTOSIOS MOKYKLOS GYVENIMĄ LYGMENĮ

Remiantis teorinėje tyrimo dalyje aprašyta studentų tipologijos klasifikacija pagal Clark-Trown (1966, cituota iš Hendel ir Harrold, 2007) buvo siekiama įvertinti studento integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį. Pasak Clark-Trown (1966, cituota iš Hendel ir Harrold, 2007), pagal studentų integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį gali būti išskiriami keturi studentų tipai: *akademinis, bendradarbiaujantis, profesinis ir nekonformistinis* (plačiau žr. 1.3.4 poskyryje). Atlikto empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžioji dalis koleginio sektoriaus studentų priklauso akademinio (27,70 proc.), bendradarbiaujančio (28,40 proc.) ir profesinio (24,10 proc.) tipo studentams (12 pav.). 19,80 proc. tyrime dalyvavusių studentų save priskyrė nekonformistinio tipo studentams²⁴ (12 pav.).

12 pav. Studentų tipų pasiskirstymas pagal integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą lygmenį (N=443)

²⁴ *Akademinio tipo* studentams buvo priskirti studentai, kurie pažymėjo, jog studijas kolegijoje suvokia kaip galimybę tobulėti, įgyti naujų požiūrių, idėjų bei žinių apie supantį pasaulį. Teigė, kad studijos jiems yra svarbesnės nei dalyvavimas įvairiose studentų veiklose; *Bendradarbiaujančio tipo* studentams buvo priskirti asmenys, kurie pažymėjo, jog dalyvavimas neakademinėse kolegijos organizuojamuose veiklose yra ne mažiau svarbi akademinė patirtis nei studijavimas; *Profesinio tipo* studentams buvo priskirti studentai, kurie teigė, kad svarbiausias jų studijų tikslas yra pasirinktos profesijos kvalifikacinio laipsnio įgijimas, nurodė, kad dalyvavimas kolegijos bendruomenės gyvenime jiems yra antraeilis; *Nekonformistinio tipo* studentams buvo priskirti asmenys, kurie teigė, jog jaučiasi nutolę nuo kolegijos bei jose vykstančio bendruomenės gyvenimo, pažymėjo, kad šiuo metu jiems yra svarbesnis jų asmeninis gyvenimas.

Žemiau pateiktoje lentelėje (5 lentelė) matyti skirtingų tipų studentų charakteristikos. Galime pastebėti, kad didžiausias dirbančių studentų procentas yra tarp nekonformistinio tipo studentų (26,4 proc.), o dirbančių studentų procentas tarp akademinio (19 proc.), bendradarbiaujančio (19,8 proc.) ir profesinio (19,6 proc.) tipo studentų yra panašus (5 lentelė). Matyti (5 lentelė), kad daugiausiai valandų per savaitę dirba akademinio (30,75 val.) ir nekonformistinio (28,63 val.) tipo studentai. Pastebėtina, kad pastarųjų tipų studentų studijavimo rezultatai pagal paskutinio semestro vidurkį (akademinio – 9,8; bendradarbiaujančio 9,6) yra geresni nei mažiau valandų per savaitę dirbančių studentų (bendradarbiaujančio ir profesinio tipo studentų; 5 lentelė). Visų tipų studentų amžiaus vidurkis yra panašus (nuo 20,72 iki 21,55 metų), o tai leidžia teigti, kad kolegines studijas paprastai renkasi „tradicinio“ amžiaus studentai. Matyti (5 lentelė), kad didžiausias procentas studentų, turinčių ankstesnės mokymosi patirties profesinėje ar aukštojoje mokykloje, yra tarp profesinio tipo studentų (16,8 proc.). 11,5 proc. akademinio tipo studentų taip pat nurodė, jog turi ankstesnės mokymosi patirties (profesinėje ar aukštojoje mokykloje). Pastarieji rezultatai leidžia teigti, kad studentai, kurie jau įgijo patirties kitose mokymosi įstaigose (universitetuose, kolegijose ar profesinėse mokyklose), yra labiau profesiskai apsisprendę ir studijas kolegijoje pasirenko tikslingiau. Procentas studentų (5 lentelė), pasirinkusių studijas gimtajame mieste, yra panašus tarp skirtingo tipo studentų, o tai leidžia daryti prielaidą, kad gyvenamoji vieta neturi įtakos studento integracijos į aukštąją mokyklą lygmeniui.

5 lentelė. Skirtingų tipų studentų (pagal integracijos į kolegiją lygmenį) charakteristikos (N=443)

Charakteristikos:	Studento tipas			
	Akademinis	Bendradarbiaujantis	Profesinis	Nekonformistinis
Dirbančių studentų procentas	19 proc.	19,8 proc.	19,6 proc.	26,4 proc.
Vidutinis darbo valandų per savaitę skaičius	30,75 val.	21,39 val.	21,60 val.	28,63 val.
Amžiaus vidurkis (metais)	21,55	20,56	21,12	20,72
Procentas studentų, turinčių vaikus	9,8 proc.	3,2 proc.	5,7 proc.	5,7 proc.
Procentas studentų, turinčių ankstesnės mokymosi patirties profesinėje ar aukštojoje mokykloje	11,5 proc.	5,6 proc.	16,8 proc.	8 proc.
Paskutiniuose mestro pažymių vidurkis	9,8	7,8	7,8	9,6
Procentas studentų, pasirinkusių studijas savo gimtajame mieste	34,1 proc.	42,9 proc.	37,7 proc.	44,3 proc.

Analizuojant studentų integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį matyti, kad studento tipas yra susijęs su studijų kursu. Pavyzdžiui, bendradarbiaujančio tipo studentų procentas su kiekvienais studijų metais palaipsniui mažėja, o profesinio tipo didėja (6 lentelė). Tai reiškia, kad pirmuose kursuose studentams yra aktualus dalyvavimas įvairiose „popaskaitinėse“ veiklose, o vėlesniuose kursuose studentams svarbesniu uždaviniu tampa konkrečios profesijos įgijimas. Pastebėtina, jog nekonformistinio tipo studentų aukštesniuose studijų kursuose yra daugiau nei žemesniuose kursuose (6 lentelė). Tai rodo, kad su kiekvienais studijų metais studentams tampa aktualesnis jų asmeninis, o ne aukštosios mokyklos gyvenimas.

6 lentelė. Studentų tipai (pagal integracijos į kolegiją lygmenį) skirtinguose studijų kursuose (N=443)

Studento tipas	Kursas			
	Pirmas kursas	Antras kursas	Trečias kursas	Ketvirtas kursas*
Akademinis	28,9 proc.	27,3 proc.	24,2 proc.	38,9 proc.
Bendradarbiaujantis	32,6 proc.	25,9 proc.	27,3 proc.	11,1 proc.
Profesinis	19,8 proc.	29,5 proc.	23,2 proc.	27,8 proc.
Nekonformistinis	18,7 proc.	17,3 proc.	25,3 proc.	22,2 proc.

*ketvirtojo kurso studentai apima tik iššestinių studijų studentus.

Analizuojant akademinės paramos studentams poreikius pagal studento integracijos į kolegiją lygmenį matyti (7 lentelė), kad egzistuoja statistiškai patikimas ryšys tarp bendradarbiaujančio tipo studentų ir studentų priėmimo bei integravimo į studijas ($p=0.040$) ir užsienio kalbų centro paslaugų ($p=0.013$). Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingą ryšį tarp nekonformistinio tipo studentų ir užsienio kalbų centro paslaugų poreikio ($p=0.001$). Pastebėtina, kad padidinus tiriamųjų skaičių gali būti aptiktas ryšys ir tarp nekonformistinio tipo studentų ir karjeros projektavimo paslaugų bei tarp akademinio tipo studentų ir bibliotekos paslaugų poreikio (7 lentelė).

7 lentelė. Akademinės paramos studentams poreikiai pagal studento integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Studento tipas pagal integraciją į aukštąją mokyklą	Cramer'io V koeficientas	p reikšmė
Karjeros projektavimo paslaugos	Akademinis	0.058	0.830
	Bendradarbiaujantis	0.113	0.223
	Profesinis	0.050	0.891
	Nekonformistinis	0.139	0.074*
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Akademinis	0.056	0.848
	Bendradarbiaujantis	0.066	0.751
	Profesinis	0.073	0.667
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Nekonformistinis	0.060	0.806
	Akademinis	0.086	0.511
	Bendradarbiaujantis	0.150	0.040
	Profesinis	0.112	0.231
Užsienio kalbų centro paslaugos	Nekonformistinis	0.135	0.087
	Akademinis	0.071	0.689
	Bendradarbiaujantis	0.170	0.013
	Profesinis	0.111	0.246
Bibliotekos paslaugos	Nekonformistinis	0.202	0.001
	Akademinis	0.138	0.077*
	Bendradarbiaujantis	0.077	0.616
	Profesinis	0.096	0.400
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Nekonformistinis	0.133	0.099
	Akademinis	0.083	0.558
	Bendradarbiaujantis	0.024	0.993
	Profesinis	0.033	0.977
	Nekonformistinis	0.068	0.734

*egzistuoja tikimybė, kad esant didesniai respondentų skaičiui atsirastų statistinis reikšmingumas

Analizuojant neakademinės paramos studentams poreikius (8 lentelė) buvo aptiktas statistiškai reikšmingas ryšys ($p > 0.05$) tarp bendradarbiaujančio tipo studentų ir tokių paramos paslaugų kaip psichologinis konsultavimas ($p = 0.003$), studentų apgyvendinimas ($p = 0.000$) ir paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti ($p = 0.000$). Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai patikimą ryšį tarp nekonformistinio tipo studentų ir paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti ($p = 0.004$). Tai rodo, kad nepaisant to, jog nekonformistinio tipo studentai yra nutolę nuo aukštosios mokyklos gyvenimo, vis dėlto jie norėtų jame aktyviau dalyvauti.

8 lentelė. Neakademinės paramos studentams poreikiai pagal studento integracijos į aukštąją mokyklą lygmenį (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Studento tipas pagal integraciją į aukštąją mokyklą	Cramer'io V koeficientas	p reikšmė
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Akademinis	0.130	0.113
	Bendradarbiaujantis	0.192	0.003
	Profesinis	0.084	0.532
	Nekonformistinis	0.142	0.063*
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Akademinis	0.055	0.851
	Bendradarbiaujantis	0.230	0.000
	Profesinis	0.118	0.185
	Nekonformistinis	0.141	0.065*
Finansinė parama	Akademinis	0.058	0.831
	Bendradarbiaujantis	0.088	0.484
	Profesinis	0.049	0.900
	Nekonformistinis	0.110	0.251
Konsultavimas teisiniais klausimais	Akademinis	0.029	0.984
	Bendradarbiaujantis	0.085	0.526
	Profesinis	0.115	0.209
	Nekonformistinis	0.093	0.433
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Akademinis	0.066	0.748
	Bendradarbiaujantis	0.300	0.000
	Profesinis	0.122	0.160
	Nekonformistinis	0.185	0.004
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Akademinis	0.138	0.075*
	Bendradarbiaujantis	0.090	0.467
	Profesinis	0.097	0.382
	Nekonformistinis	0.100	0.347

*egzistuoja tikimybė, kad esant didesniai respondentų skaičiui atsirastų statistinis reikšmingumas

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad esant didesnei tyrimo imčiai egzistuoja tikimybė aptikti statistiškai reikšmingą ryšį tarp nekonformistinio tipo studentų ir psichologinio konsultavimo bei studentų apgyvendinimo paslaugų bei akademinio tipo studentų ir paslaugų, užtikrinančių studentų sveikatą bei gerą savijautą (8 lentelė).

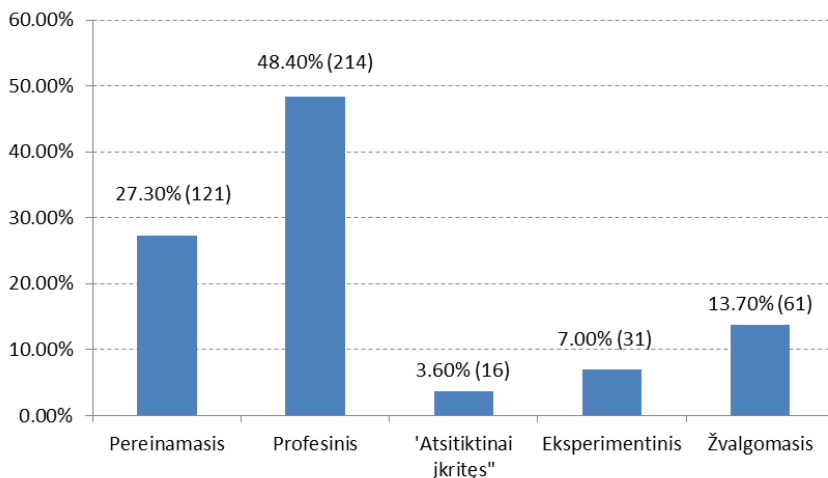
Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo rezultatai neatskleidė ryšio tarp paramos studentams poreikių ir profesinio bei akademinio tipo studentų (7 ir 8 lentelės). Tai gali būti paaiškinama tuo, jog akademinio bei profesinio tipo studentai, nors ir aktyviai nedalyvauja kolegijų bendruomenės gyvenime (įvairių sporto, meno būrelių veiklose, akcijose ir pan.), vis dėlto jų integracija į aukštąją mokyklą vyksta per idėjas, o ne veiklą, t. y. aukštojo mokslo instituciją jie mato kaip „įrankį“, suteikiantį naujų žinių bei mokėjimų, reikalingų savęs tobulinimui (akademinio tipo studentams) arba profesijos įgyjimui (profesinio tipo studentams). Kita vertus, kaip parodė tyrimo rezultatai, studentų integracija į aukštąją mokyklą tik per veiklą, neužtikrina studentų poreikių išpildymo, t. y. bendradarbiaujančio tipo studentai, nors ir aktyviai dalyvauja kolegijos bendruomenės gyvenime, vis dėlto jiems, labiau nei kitų tipų studentams, reikia tokių paramos studentams paslaugų kaip psichologinis konsultavimas, studentų priėmimas

ir integravimas į studijas, paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti bei užsienio kalbų centro paslaugų. Pastebėtina, jog šio tipo studentams labiausiai reikia tokio tipo paslaugų, kurios yra susijusios su socialinėmis veiklomis. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog nekonformistinio tipo studentai, kurie jaučiasi labiausiai nutolę nuo kolegijos gyvenimo, norėtų didesnės integracijos į aukštąją mokyklą save išreiškiant įvairiose bendruomeniškumą skatinančiose paslaugose.

3.1.3. PARAMOS STUDENTAMS POREIKIAI PAGAL STUDIJAVIMO TIKSLĄ

Paramos studentams poreikiai pagal studijavimo tikslą buvo nustatomi visus tyrime dalyvavusius studentus sugrupavus į tipus pagal Bahr (2010) siūlomą studentų tipologiją. Bahr (2010) pagal studijavimo tikslą išskiria penkis studentų tipus: *pereinamąjį*, *profesinį*, „*atsitiktinai įkritusį*“, *eksperimentinį* ir *žvalgomąjį* ²⁵(plačiau žr. 1.3.4 poskyris). Tryliktame paveiksle matyti, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių studentų yra profesinio tipo (48,40 proc.) t. y. studijas kolegijoje pasirinko tikslingai norėdami įgyti ne tik teorinių, tačiau ir praktinių žinių. Gana nemaža dalis tyrime dalyvavusių studentų yra pereinamojo tipo (27,30 proc.), t. y. studijas kolegijoje pasirinko todėl, kad nepavyko įstoti į universitetą (13 pav.). Šio tipo studentai studijas kolegijoje suvokia kaip „tiltą“, sudarantį sąlygas patekti į universitetą. Tryliktame paveiksle matyti, kad 3,06 proc. tyrime dalyvavusių studentų priklauso „atsitiktinai įkritusio“ studento tipui (šio tipo studentai studijas kolegijoje pasirinko negalvodami apie ketinamą įgyti specialybę, jiems buvo tiesiog svarbu tapti studentu), 7 proc. – eksperimentinio tipo studentams (studijas pasirinko, nes nežinojo, ką nori veikti gyvenime, pagrindinis studijavimo tikslas – apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo planų), 13,70 proc. – žvalgomojo tipo studentams (pasirinko studijas, nes studijų programa atrodė įdomi, tačiau studijų nesieja su savo tolimesne karjera). Remiantis Bahr (2010), dažniausiai būtent pastarųjų tipų („atsitiktinai įkritusio“, eksperimentinio ir žvalgomojo) studentams yra didžiausia grėsmė nubyrėti, nes jų apsisprendimas būti aukštojo mokslo institucijos bendruomenės nariu yra mažiausiai susijęs su ketinimu studijuoti pagal pasirinktą studijų programą.

²⁵ *Pereinamojo tipo* studentams buvo priskirti asmenys, kurie pažymėjo, kad pasirinko studijas kolegijoje, nes nepavyko įstoti į universitetą; nurodė, kad pabaigę kolegiją ketina tęsti studijas universitete. *Profesinio tipo* studentams buvo priskirti studentai, kurie teigė, kad studijas kolegijoje pasirinko todėl, kad norėjo gauti daug praktinių žinių; nurodė, kad jų studijų tikslas yra konkrečios profesijos įgyjimas. *Atsitiktinai įkritusio tipo* studentams buvo priskirti studentai, kurie teigė, kad studijas kolegijoje pasirinko negalvodami apie ketinamą įgyti specialybę; pažymėjo, kad jiems svarbiausia buvo gauti studento statusą; *Eksperimentinio tipo* studentams buvo priskirti asmenys, kurie nurodė, kad studijas kolegijoje pasirinko, nes nežinojo, ką nori veikti gyvenime. Šie studentai teigė, jog tikisi, kad studijos padės apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo planų; *Žvalgomojo tipo* studentams buvo priskirti asmenys, kurie teigė, kad studijas kolegijoje pasirinko, nes jiems buvo įdomi konkreči studijų programa, vis dėlto pastarojo tipo studentai nėra tikri, ar iš tiesų nori dirbti pagal specialybę, kurią įgis.

13 pav. Studentų tipų pasiskirstymas pagal studavimo tikslą (N=443)

Devintoje lentelėje yra pavaizduotos studentų, pasirinkusių studijas kolegijoje su skirtingais motyvais, charakteristikos. Matyti, kad didžiausias dirbančių studentų procentas yra tarp profesinio (22,3 proc.) ir žvalgomojo (21,7 proc.) tipo studentų, mažiausias – tarp eksperimentinio tipo studentų – 10 procentų. Daugiausiai valandų per savaitę dirba „atsitiktinai įkritis“ tipo studentai (38 val.), o kitų tipų dirbančių studentų vidutinis darbo valandų per savaitę skaičius yra panašus (9 lentelė). Visų tipų studentų amžiaus vidurkis (9 lentelė) panašus, tik profesinio ir (21.21 metai) ir eksperimentinio (21.65 metai) tipo studentų amžiaus vidurkis yra neženkliai didesnis. Matyti, kad studentų, turinčių vaikus, procentas yra panašus tarp profesinio (7,4 proc.), eksperimentinio (6,5 proc.) ir žvalgomojo (6,6 proc.) tipų studentų, o pereinamojo tipo tik 4,2 proc. studentų nurodė, jog turi vaikų. Pastebėtina, kad didžiausias studentų, turinčių ankstesnės mokymosi patirties (profesinėje ar aukštojoje mokykloje), procentas yra tarp profesinio tipo studentų (14,5 proc.), o „atsitiktinai įkritis“ ir eksperimentinio tipo studentų, turinčių ankstesnės mokymosi patirties, procentas yra panašus (9 lentelė). Mažiausias procentas studentų, turinčių ankstesnės mokymosi patirties profesinėje ar aukštojoje mokykloje, yra tarp pereinamojo tipo (4.1 proc.) studentų, tačiau pastebėta, kad šio tipo studentų studijavimo rezultatai yra geriausi (9 lentelė). Mažiausias procentas studentų (9 lentelė), pasirinkusių studijas savo gimtajame mieste yra tarp „atsitiktinai įkritis“ studentų tipo.

9 lentelė. Skirtingų tipų studentų (pagal studijavimo tikslą) charakteristikos (N=443)

Charakteristikos:	Studento tipas				
	Pereinamasis	Profesinis	Atsitiktinai įkritis	Eksperimentinis	Žvalgomasis
Dirbančių studentų procentas	20.80 proc.	22.3 proc.	18.8 proc.	10 proc.	21.7 proc.
Vidutinis darbo valandų per savaitę skaičius	25.60 val.	25.06 val.	38 val.	27 val.	24.27 val.
Amžiaus vidurkis (metais)	20.56	21.21	20.81	21.65	20.88
Procentas studentų, turinčių vaikus	4.2 proc.	7.4 proc.	0	6.5 proc.	6.6 proc.
Procentas studentų, turinčių ankstesnės mokymosi patirties profesinėje ar aukštojoje mokykloje	4.1 proc.	14.5 proc.	12.5 proc.	12.9 proc.	6.6 proc.
Paskutinio semestro pažymių vidurkis	9.5	8.6	8.2	8.2	8.2
Procentas studentų, pasirinkusių studijas savo gimtajame mieste	39.2 proc.	41.9 proc.	18.8 proc.	45.5 proc.	34.4 proc.

Analizuojant akademinės paramos studentams poreikius pagal studijavimo tikslą, pastebėtas statistiškai reikšmingas ryšys tarp karjeros projektavimo paslaugų ir profesinio ($p=0.001$), „atsitiktinai įkritisio“ ($p=0.000$) ir eksperimentinio ($p=0.003$) tipų studentų (10 lentelė). Tyrimo rezultatai atskleidė, jog eksperimentinio tipo studentams svarbesnės nei kitų tipų studentams yra tokios akademinės paramos paslaugos kaip akademinio studentų informavimo ir konsultavimo ($p=0.010$), studentų priėmimo ir integravimo į studijas ($p=0.003$), užsienio kalbų centro paslaugos ($p=0.001$), bibliotekos ($p=0.000$) ir nuotolinių studijų centro ($p=0.001$) paslaugos (10 lentelė). Pastebėtina, kad profesinio tipo studentams taip pat yra svarbios studentų priėmimo ir integravimo į studijas ($p=0.003$) paslaugos, o esant didesniai tiriamųjų skaičiui egzistuoja tikimybė aptikti statistiškai patikimą ryšį tarp profesinio tipo studentų ir akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugų (10 lentelė). Dešimtoje lentelėje matyti, kad egzistuoja ryšys tarp nuotolinio studijų centro paslaugų ir „atsitiktinai įkritisio“ studento tipo ($p=0.015$). Šis rezultatas gali būti sietinas su tuo, jog „atsitiktinai

įkritisio“ tipo studentai dirba didžiausią valandų skaičių per savaitę (9 lentelė). Padidinus tiriamųjų skaičių taip pat egzistuoja tikimybė aptikti statistiškai patikimą ryšį ($p < 0.005$) tarp „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentų ir studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugų bei tarp žvalgomojo tipo studentų ir akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugų (10 lentelė).

10 lentelė. Akademinų paramos studentams paslaugų poreikiai pagal studijavimo tikslą (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Studento tipas pagal studijų tikslą	Cramerio V koeficientas	p reikšmė
Karjeros projektavimo paslaugos	Pereinamasis	0.062	0.787
	Profesinis	0.200	0.001
	„Atsitiktinai įkritis“	0.219	0.000
	Eksperimentinis	0.192	0.003
	Žvalgomasis	0.070	0.702
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Pereinamasis	0.083	0.548
	Profesinis	0.144	0.055*
	„Atsitiktinai įkritis“	0.114	0.216
	Eksperimentinis	0.173	0.010
	Žvalgomasis	0.141	0.066*
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Pereinamasis	0.077	0.624
	Profesinis	0.190	0.003
	„Atsitiktinai įkritis“	0.139	0.071*
	Eksperimentinis	0.192	0.003
	Žvalgomasis	0.072	0.680
Užsienio kalbų centro paslaugos	Pereinamasis	0.092	0.438
	Profesinis	0.075	0.644
	„Atsitiktinai įkritis“	0.060	0.812
	Eksperimentinis	0.206	0.001
	Žvalgomasis	0.097	0.390
Bibliotekos paslaugos	Pereinamasis	0.133	0.099
	Profesinis	0.098	0.372
	„Atsitiktinai įkritis“	0.123	0.154
	Eksperimentinis	0.222	0.000
	Žvalgomasis	0.113	0.228
Nuotolinių studijų centro paslaugos.	Pereinamasis	0.097	0.391
	Profesinis	0.098	0.374
	„Atsitiktinai įkritis“	0.168	0.015
	Eksperimentinis	0.201	0.001
	Žvalgomasis	0.045	0.923

*egzistuoja tikimybė, kad esant didesniai respondentų skaičiui atsirastų statistinis reikšmingumas

Analizuojant neakademinų paramos studentams paslaugų poreikius aptiktas statistiškai reikšmingas ($p < 0,005$) ryšys tarp eksperimentinio tipo studentų ir studentų apgyvendinimo ($p = 0.006$) bei finansinės paramos ($p = 0.003$) paslaugų poreikio (11 lentelė). Pastarasis rezultatas gali būti sietinas su tuo, jog tarp eksperimentinio tipo studentų yra mažiausias dirbančių studentų procentas (9 lentelė), kas sąlygoja finansinės paramos bei apgyvendinimo paslaugų

poreikį. Nustatyta, kad egzistuoja statistiškai patikimas ryšys (11 lentelė) ir tarp pereinamojo tipo studentų bei paslaugų, užtikrinančių studentų sveikatą bei gerą savijautą ($p=0.027$).

11 lentelė. Neakademiinių paramos studentams paslaugų poreikiai pagal studijavimo tikslą (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Studento tipas pagal studijų tikslą	Cramerio V koeficientas	p reikšmė
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Pereinamasis	0.121	0.164
	Profesinis	0.106	0.287
	„Atsitiktinai įkritis“	0.075	0.646
	Eksperimentinis	0.125	0.137
	Žvalgomasis	0.058	0.824
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Pereinamasis	0.130	0.111
	Profesinis	0.109	0.261
	„Atsitiktinai įkritis“	0.083	0.548
	Eksperimentinis	0.180	0.006
	Žvalgomasis	0.123	0.153
Finansinė parama	Pereinamasis	0.054	0.860
	Profesinis	0.069	0.718
	„Atsitiktinai įkritis“	0.053	0.869
	Eksperimentinis	0.189	0.003
	Žvalgomasis	0.062	0.787
Konsultavimas teisiniais klausimais	Pereinamasis	0.127	0.126
	Profesinis	0.118	0.187
	„Atsitiktinai įkritis“	0.138	0.077*
	Eksperimentinis	0.092	0.435
	Žvalgomasis	0.075	0.640
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Pereinamasis	0.108	0.273
	Profesinis	0.054	0.863
	„Atsitiktinai įkritis“	0.066	0.810
	Eksperimentinis	0.096	0.394
	Žvalgomasis	0.034	0.972
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Pereinamasis	0.157	0.027
	Profesinis	0.103	0.322
	„Atsitiktinai įkritis“	0.069	0.719
	Eksperimentinis	0.097	0.384
	Žvalgomasis	0.127	0.129

*egzistuoja tikimybė, kad esant didesniai respondentų skaičiui atsirastų statistinis reikšmingumas

Apibendrinant paramos studentams poreikius pagal studijavimo tikslą galime teigti, kad daugiausiai paramos studentams paslaugų reikia eksperimentinio tipo studentams. Kaip buvo pastebėta teorinėje darbo dalyje, šio tipo studentai studijas mato kaip galimybę, kuri padėtų apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo planų. Paramos studentams plėtojimas šio tipo studentams galėtų padėti nusibrėžti tolimesnius gyvenimo planus bei studijų tikslus susieti su būsimoji karjeros planais. Tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad profesinio tipo studentams reikia karjeros projektavimo, akademinio studentų informavimo ir konsultavimo bei studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugų. Nepaisant to, jog profesinio tipo studentai studijas pasirinko tikslingiausiai iš visų tipų, vis dėlto jiems reikia pagalbos apibrėžiant tolimesnius

karjeros planus bei padedant planuoti studijas taip, jog nusibrėžti karjeros tikslai būtų pasiekti, t. y. turėtų būti derinamos karjeros projektavimo ir akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos. Atliktas tyrimas parodė, kad „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentams yra svarbios karjeros projektavimo, studentų priėmimo ir integravimo paslaugos. Karjeros projektavimo paslaugų svarba gali būti paaiškinama tuo, jog „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentai apskritai negalvojo apie ketinamą pasirinkti specialybę, jiems tiesiog buvo svarbu gauti „studento statusą“. Dėl šios priežasties šio tipo studentams kyla didžiausia tikimybė iškristi iš studijų, nes studijų jie nesieja su tolimesniais savo gyvenimo tikslais. Karjeros projektavimo paslaugos galėtų jiems padėti rasti studijų prasmę, pastarąsias siejant su tolimesniais karjeros planais. Nuotolinių studijų centro paslaugų poreikis tarp „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentų gali būti paaiškintas tuo, jog šiam tipui priklausantys studentai dirba daugiausiai valandų per savaitę, todėl jiems yra sudėtinga visuomet būti aukštojo mokslo institucijoje. Tyrimo metu pastebėta, kad mažiausiai paramos studentams paslaugų reikia pereinamojo ir žvalgomojo tipo studentams.

Apibendrinant galima pastebėti, kad vertinant paramos studentams poreikius pagal studijų tikslą matyti, jog studentams yra svarbesnės akademinės paramos studentams paslaugos nei neakademinės. Taip pat akivaizdu, jog didžiajai studentų daliai svarbiausios yra karjeros projektavimo paslaugos.

3.1.4. PARAMOS STUDENTAMS POREIKIAI PAGAL STUDIJŲ FORMĄ, KURSĄ IR ANKSTESNĘ MOKYMOSI PATIRTĮ

Paramos studentams poreikiai pagal studijų formą. Vertinant akademinės paramos studentams poreikius pagal studijų formą nebuvo aptiktas statistiškai patikimo skirtumo ($p < 0.05$) (12 lentelė).

12 lentelė. Akademinų paramos studentams paslaugų poreikiai pagal studijų formą (N=443)

Paramos studentams paslauga	Studijų forma	N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p reikšmė
Karjeros projektavimo paslaugos	Nuolatinė	399	221.14	8436.000	0.641
	Iššęstinė	44	229.77		
Akademiniio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Nuolatinė	399	219.31	7703.500	0.142
	Iššęstinė	44	246.42		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Nuolatinė	399	222.56	8556.500	0.765
	Iššęstinė	44	216.97		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Nuolatinė	399	219.25	8041.000	0.349
	Iššęstinė	44	236.75		
Bibliotekos paslaugos	Nuolatinė	399	223.75	7861.500	0.225
	Iššęstinė	44	201.17		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Nuolatinė	399	218.82	7867.500	0.520
	Iššęstinė	44	231.18		

Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis taip pat nebuvo aptikta statistiškai reikšmingo skirtumo tarp iššęstinių ir nuolatinų studijų studentų grupių vertinant neakademines paramos studentams paslaugas (13 lentelė).

13 lentelė. Neakademinų paramos studentams paslaugų poreikiai pagal studijų formą (N=443)

Paramos studentams paslauga	Studijų forma	N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p reikšmė
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Nuolatinė	399	222.62	8532.500	0.751
	Iššęstinė	44	216.42		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Nuolatinė	399	220.54	8197.000	0.445
	Iššęstinė	44	235.20		
Finansinė parama	Nuolatinė	399	221.81	8703.500	0.904
	Iššęstinė	44	223.69		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Nuolatinė	399	219.71	7862.500	0.219
	Iššęstinė	44	242.81		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Nuolatinė	399	225.21	7496.000	0.092
	Iššęstinė	44	192.86		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Nuolatinė	399	224.55	7761.500	0.185
	Iššęstinė	44	198.90		

Paramos studentams poreikiai pagal studijų kursą. Vertinant akademinį paramos studentams paslaugų poreikį pagal studijų kursą, aptiktas statistiškai reikšmingas ryšys ($p < 0.05$) tarp studijų kurso ir studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugų ($p = 0.001$) (14 lentelė). Analizuojant tyrimo rezultatus (14 lentelė) matyti, kad studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos yra svarbiausios pirmojo kurso studentams (svarbos vidurkis 4.42). Analizuojant likusių paramos studentams paslaugų poreikį pagal studijų kursą nebuvo aptikta statistiškai reikšmingo skirtumo ($p < 0.05$), t. y. visos akademinės paramos studentams paslaugos (karjeros projektavimo, akademinio informavimo ir konsultavimo, užsienio kalbų centro veikla, bibliotekos paslaugos, nuotolinių studijų centro paslaugos) yra vienodai svarbios visų kursų studentams (14 lentelė).

14 lentelė. Akademinį paramos studentams paslaugų poreikiai pagal kursą (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Kursas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Pirmas	187	4.21	0.977	0.671	0.570
	Antras	139	4.26	0.854		
	Trečias	99	4.16	0.987		
	Ketvirtas	18	3.95	1.211		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Pirmas	187	4.16	0.913	0.934	0.424
	Antras	139	4.18	0.919		
	Trečias	99	4.02	0.892		
	Ketvirtas	18	3.94	0.938		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Pirmas	187	4.42	0.828	5.889	0.001
	Antras	139	4.10	1.105		
	Trečias	99	4.07	1.042		
	Ketvirtas	18	3.67	1.283		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Pirmas	187	4.08	0.067	1.935	0.123
	Antras	139	4.17	0.077		
	Trečias	99	4.35	0.081		
	Ketvirtas	18	4.06	0.308		
Bibliotekos paslaugos	Pirmas	187	4.22	0.876	1.937	0.123
	Antras	139	4.37	0.870		
	Trečias	99	4.21	0.993		
	Ketvirtas	18	3.89	1.023		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Pirmas	187	3.97	0.080	0.358	0.783
	Antras	139	4.01	0.093		
	Trečias	99	3.89	0.101		
	Ketvirtas	18	3.82	0.324		

Vertinant neakademių paramos studentams paslaugų poreikį pagal studijų kursą nebuvo aptikto statistiškai reikšmingo skirtumo ($p < 0.05$) tarp grupių (15 lentelė). Tai leidžia daryti prielaidą, kad neakademinės paramos studentams paslaugų poreikiai nepriklauso nuo studijų kurso.

15 lentelė. Neakademių paramos studentams paslaugų poreikiai pagal kursą (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Kursas	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Pirmas	187	3.23	0.970	0.515	0.672
	Antras	139	3.28	1.257		
	Trečias	99	3.20	1.097		
	Ketvirtas	18	2.94	1.305		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Pirmas	187	3.82	1.189	1.955	0.120
	Antras	139	4.02	1.132		
	Trečias	99	4.07	1.145		
	Ketvirtas	18	4.33	0.767		
Finansinė parama	Pirmas	187	4.70	0.654	1.192	0.312
	Antras	139	4.54	0.919		
	Trečias	99	4.64	0.677		
	Ketvirtas	18	4.56	0.705		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Pirmas	187	3.96	0.891	0.724	0.538
	Antras	139	3.81	1.107		
	Trečias	99	3.82	1.155		
	Ketvirtas	18	3.78	0.943		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Pirmas	187	3.68	0.078	0.103	0.958
	Antras	139	3.68	0.088		
	Trečias	99	3.65	0.113		
	Ketvirtas	18	3.56	0.246		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Pirmas	187	3.57	0.076	0.746	0.525
	Antras	139	3.49	0.098		
	Trečias	99	3.44	0.115		
	Ketvirtas	18	3.22	0.207		

Paramos studentams poreikiai pagal ankstesnę mokymosi patirtį. Vertinant akademinės paramos studentams poreikius pagal ankstesnę mokymosi patirtį studentai buvo suskirstyti į tris grupes: pirmajai studentų grupei buvo priskirti studentai, pasirinkę studijas iš

karto po vidurinės mokyklos baigimo, antrajai – studentai, kurie prieš pasirinkdami studijas kolegijoje įgijo kvalifikacinį laipsnį profesinėje mokykloje ir trečiajai – studentai, kurie prieš pasirinkdami studijas kolegijoje įgijo kvalifikacinį laipsnį universitete ar kitoje koleginių studijų programoje. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas tarp užsienio kalbų centro ($p=0.000$) ir nuotolinių studijų centro ($p=0.011$) paslaugų poreikio tarp skirtingų studentų grupių (16 lentelė).

16 lentelė. Akademinių paramos studentams paslaugų poreikiai pagal ankstesnę mokymosi patirtį (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Ankstenio mokymosi patirtis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Vidurinė mokykla	397	4.18	0.969	1.000	0.369
	Profesinė mokykla	31	4.42	0.564		
	Aukštoji mokykla	15	4.07	1.387		
Akademinių studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Vidurinė mokykla	397	4.11	0.912	1.671	0.189
	Profesinė mokykla	31	4.39	0.558		
	Aukštoji mokykla	15	3.93	1.335		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Vidurinė mokykla	397	4.21	1.021	1.036	0.356
	Profesinė mokykla	31	4.32	0.871		
	Aukštoji mokykla	15	3.87	1.187		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Vidurinė mokykla	397	4.19	0.869	9.966	0.000
	Profesinė mokykla	31	4.16	1.068		
	Aukštoji mokykla	15	3.13	1.356		
Bibliotekos paslaugos	Vidurinė mokykla	397	4.26	0.888	2.212	0.111
	Profesinė mokykla	31	4.39	0.919		
	Aukštoji mokykla	15	3.80	1.320		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Vidurinė mokykla	397	3.96	1.075	4.514	0.011
	Profesinė mokykla	31	4.26	0.893		
	Aukštoji mokykla	15	3.21	1.528		

Post hoc kriterijų (pasirinktas Games-Howell kriterijus) analizė atskleidė (išsamūs post hoc kriterijų skaičiavimai pateikiami 4 priede), jog egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas tarp studentų, pasirinkusių studijas po vidurinės mokyklos, ir studentų, įgijusių kvalifikacinį laipsnį aukštojoje mokykloje ($p=0.023$; 17 lentelė). Pastebėtina, kad studentams, pasirinkusiems studijas kolegijoje iš karto po vidurinės mokyklos baigimo (svarbos vidurkis 4.19), užsienio

kalbų centro paslaugos yra svarbesnės nei studentams, pasirinkusiems studijas kolegijoje po aukštosios mokyklos baigimo (svarbos vidurkis 3.13; 15 ir 17 lentelės). Pastarasis rezultatas gali būti sietinas su tuo, jog aukštojoje mokykloje studijavę studentai jau yra įgiję reikiamą užsienio kalbų mokėjimų lygmenį. Pastebėtina, kad studentams, pasirinkusiems studijas kolegijoje po profesinės mokyklos, užsienio kalbų centro paslaugų svarba yra tokia pati, kaip ir studentų, pasirinkusių studijas po vidurinės mokyklos ($p=0.023$; 16 ir 17 lentelės).

17 lentelė. Games-Howell kriterijus užsienio kalbų centro paslaugoms

Paramos studentams paslauga (priklausomas kintamasis)	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis(I))	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis (J))	Vidurkių skirtumas (I-J)	Stand. paklaida	p
Užsienio kalbų centro paslaugos	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	0.034	0.197	0.984
		Aukštoji mokykla	1.062	0.353	0.023

Analizuojant akademinį paramos studentams paslaugų poreikius pagal ankstesnę mokymosi patirtį aptiktas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p=0.011$) tarp nuotolinių studijų centro paslaugų svarbos skirtingą mokymosi patirtį turinčių studentų grupių (16 lentelė). Vis dėlto matyti (18 lentelė), kad analizuojant, tarp būtent kurių studentų grupių egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas, nebuvo aptiktas statistiškai patikimas ryšys ($p<0.05$). Tai reiškia, jog statistinis skirtumas buvo toks nedidelis, kad vertinant skirtumus tarp grupių jis išnyko.

18 lentelė. Games-Howell kriterijus nuotolinių studijų centro veiklos paslaugoms

Paramos studentams paslauga (priklausomas kintamasis)	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis(I))	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis (J))	Vidurkių skirtumas (I-J)	Stand. paklaida	p
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-0.301	0.169	0.191
		Aukštoji mokykla	0.743	0.412	0.206

19 lentelėje yra pavaizduotas neakademinį paramos studentams paslaugų poreikis priklausomai nuo ankstesnės studijų patirties. Vertinant rezultatus matyti, kad egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas ($p<0.05$) tarp finansinės paramos ($p=0.000$) ir teisinio

konsultavimo ($p=0.014$) paslaugų poreikio skirtingą mokymosi patirtį turinčių studentų (19 lentelė).

19 lentelė. Neakademiinių paramos studentams paslaugų poreikiai pagal ankstenę mokymosi patirtį (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Ankstenio mokymosi patirtis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Vidurinė mokykla	397	3.22	1.105	0.080	0.924
	Profesinė mokykla	31	3.23	1.175		
	Aukštoji mokykla	15	3.33	1.234		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Vidurinė mokykla	397	3.99	1.162	1.465	0.232
	Profesinė mokykla	31	3.81	1.046		
	Aukštoji mokykla	15	3.53	0.990		
Finansinė parama	Vidurinė mokykla	397	4.64	0.734	10.732	0.000
	Profesinė mokykla	31	4.84	0.374		
	Aukštoji mokykla	15	3.80	1.264		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Vidurinė mokykla	397	3.83	1.046	4.332	0.014
	Profesinė mokykla	31	4.39	0.495		
	Aukštoji mokykla	15	3.80	1.265		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Vidurinė mokykla	397	3.70	1.043	1.971	0.141
	Profesinė mokykla	31	3.52	1.288		
	Aukštoji mokykla	15	3.20	1.146		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Vidurinė mokykla	397	3.50	1.107	0.088	0.916
	Profesinė mokykla	31	3.42	1.057		
	Aukštoji mokykla	15	3.53	1.060		

Games-Howell kriterijaus skaičiavimai (išsamūs kriterijaus skaičiavimai pateikiami 5 priede) atskleidė, jog egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas ($p<0.05$) tarp finansinės paramos poreikių tarp studentų, pasirinkusių studijas po vidurinės mokyklos, ir studentų, pasirinkusių studijas po profesinės mokyklos ($p=0.032$; 20 lentelė). Matyti (19 lentelė), kad

finansinė parama yra svarbesnė studentams, baigusiems profesines mokyklas (svarbos vidurkis 4.84) nei studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko po vidurinės mokyklos baigimo (svarbos vidurkis 4.64).

20 lentelė. Games-Howell kriterijus finansinės paramos paslaugoms

Paramos studentams paslauga (priklausomas kintamasis)	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis(I))	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis (J))	Vidurkių skirtumas (I-J)	Stand. paklaida	p
Finansinė parama	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-0.199	0.767	0.032
		Aukštoji mokykla	0.839	0.329	0.055*

*esant didesniai respondentų skaičiui egzistuoja tikimybė aptikti statistiškai reikšmingą skirtumą ($p < 0.05$).

Analizuojant teisinės paramos studentams poreikius Games-Howell kriterijaus skaičiavimai (21 lentelė) atskleidė, kad egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas tarp studentų, pasirinkusių studijas kolegijoje po aukštosios mokyklos baigimo, bei studentų, įgijusių kvalifikacinį laipsnį profesinėje mokykloje ($p=0.000$). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad studentams, įgijusiems kvalifikacinį laipsnį profesinėje mokykloje (svarbos vidurkis 4.39), pastarosios paslaugos yra svarbesnės nei studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko po vidurinės mokyklos baigimo (svarbos vidurkis 3.83; 19 lentelė).

21 lentelė. Games-Howell kriterijus teisinio konsultavimo paslaugoms

Paramos studentams paslauga (priklausomas kintamasis)	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis(I))	Ankstesnio mokymosi patirtis (nepriklausomas kintamasis (J))	Vidurkių skirtumas (I-J)	Stand. paklaida	p
Konsultavimas teisiniais klausimais	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-0.561	0.103	0.000
		Aukštoji mokykla	0.026	0.331	0.997

Apibendrinant paramos studentams poreikius pagal studijų formą, kursą ir anksteniąją mokymosi patirtį galima teigti, kad studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos yra svarbiausios pirmojo kurso studentams. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad kitų paramos studentams paslaugų svarba nesiskiria nuo kurso, t. y. visų kursų studentams yra vienodai svarbios akademinės bei neakademinės paramos studentams paslaugos. Pastebėta, jog

studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko po profesinės mokyklos baigimo, labiau nei kitiems studentams yra svarbi finansinė parama bei konsultavimas teisiniais klausimais. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog studentams, kurie studijas pasirinko po vidurinės mokyklos baigimo užsienio kalbų centro paslaugos yra svarbesnės nei studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko įgiję kvalifikacinį laipsnį aukštojo mokslo institucijoje. Atlikto tyrimo rezultatai neatskleidė paramos studentams poreikių skirtumų priklausomai nuo studijų formos.

3.1.5. DIRBANČIŲ IR NEDIRBANČIŲ STUDENTŲ PARAMOS POREIKIŲ SKIRTUMAI

Atsižvelgiant į teorinėje darbo dalyje išskirtus paramos studentams poreikius lemiančius veiksnius (žr. 1.3.2. poskyris) empirinio tyrimo metu buvo siekiama atskleisti dirbančiųjų bei nedirbančiųjų studentų paramos skirtumus. Vertinant skirtingų akademinį paramos studentams paslaugų poreikius koleginiuose studijose nebuvo aptikta statistiškai reikšmingų skirtumų ($p < 0.05$) tarp dirbančių ir nedirbančių studentų grupių (22 lentelė).

22 lentelė. Dirbančių ir nedirbančių studentų akademinės paramos poreikiai (N=440)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Dirbantys studentai	92	238.74	14330.000	0.089
	Nedirbantys studentai	348	215.68		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Dirbantys studentai	92	223.96	15689.500	0.747
	Nedirbantys studentai	348	219.58		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Dirbantys studentai	92	216.98	15684.000	0.745
	Nedirbantys studentai	348	221.43		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Dirbantys studentai	92	221.32	15749.000	0.867
	Nedirbantys studentai	348	224.32		
Bibliotekos paslaugos	Dirbantys studentai	92	203.72	14464.000	0.131
	Nedirbantys studentai	348	224.32		
Nuotolinių studijų centro paslaugos.	Dirbantys studentai	92	207.85	14728.500	0.332
	Nedirbantys studentai	348	221.31		

Analizuojant neakademinį paramos studentams paslaugų poreikius buvo aptiktas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0.05$) tarp psichologinio konsultavimo paslaugų poreikio dirbančių bei nedirbančių studentų grupėse ($p = 0.009$; 23 lentelė). Matyti (23 lentelė), kad

dirbantiems studentams (vidutinis rangas 249.97) psichologinio konsultavimo paslaugos yra svarbesnės nei nedirbantiems studentams (vidutinis rangas 212.71). Analizuojant kitų neakademių paramos studentams paslaugų (studentų apgyvendinimo, finansinės paramos, konsultavimo teisiniais klausimais, paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti ir paslaugų, užtikrinančių gerą sveikatą ir savijautą) poreikį neaptikta statistiškai reikšmingų skirtumų ($p < 0.05$) tarp dirbančių bei nedirbančių studentų grupių (23 lentelė).

23 lentelė. Dirbančių ir nedirbančių studentų neakademinės paramos poreikiai (N=440)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Dirbantys studentai	92	249.97	13297.00	0.009
	Nedirbantys studentai	348	212.71		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Dirbantys studentai	92	224.43	15646.500	0.724
	Nedirbantys studentai	348	219.46		
Finansinė parama	Dirbantys studentai	92	218.94	15864.500	0.863
	Nedirbantys studentai	348	220.91		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Dirbantys studentai	92	238.07	14391.500	0.107
	Nedirbantys studentai	348	215.85		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Dirbantys studentai	92	206.90	14757.000	0.223
	Nedirbantys studentai	348	224.09		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Dirbantys studentai	92	212.67	15287.500	0.485
	Nedirbantys studentai	348	222.57		

Analizuojant dirbančių studentų paramos poreikius taip pat buvo siekiama įvertinti paramos poreikių skirtumus priklausomai nuo studento darbo krūvio (24 ir 25 lentelės). Studentai pagal darbo krūvį buvo suskirstyti į tris grupes: turintys mažą darbo krūvį (nuo 1 iki 20 darbo valandų per savaitę), studentai, turintys vidutinį darbo krūvį (nuo 21 iki 40 darbo valandų per savaitę) ir studentai, turintys didelį darbo krūvį (nuo 41 iki 60 darbo valandų per savaitę). Vertinant akademinės paramos studentams skirtumus tarp skirtingą darbo krūvį turinčių studentų nebuvo aptikta statistiškai reikšmingo skirtumo ($p < 0.05$; 24 lentelė).

24 lentelė. Dirbančių studentų akademinės paramos paslaugų poreikis pagal darbo krūvį (N=71)

Paramos studentams paslaugos	Darbo krūvis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Mažas	28	4.29	1.049	0.064	0.938
	Vidutinis	30	4.33	0.959		
	Didelis	13	4.43	0.534		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Mažas	28	3.93	1.120	0.511	0.602
	Vidutinis	30	4.13	0.900		
	Didelis	13	4.29	0.756		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Mažas	28	4.14	1.146	1.510	0.229
	Vidutinis	30	4.20	0.925		
	Didelis	13	4.86	0.378		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Mažas	28	4.29	0.937	0.271	0.764
	Vidutinis	30	4.13	1.042		
	Didelis	13	4.00	1.528		
Bibliotekos paslaugos	Mažas	28	3.93	1.303	0.219	0.804
	Vidutinis	30	4.03	0.964		
	Didelis	13	3.71	1.496		
Nuotolinių studijų centro paslaugos.	Mažas	28	3.61	1.166	0.885	0.418
	Vidutinis	30	3.93	1.081		
	Didelis	13	4.14	1.464		

Analizuojant dirbančių studentų neakademinės paramos poreikius priklausomai nuo darbo krūvio (25 lentelė) taip pat nebuvo aptiktas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0.05$) tarp grupių. Atlikto tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad darbo valandų skaičius per savaitę nėra vienas iš veiksnių, lemiančių paramos studentams poreikių skirtumus.

25 lentelė. Dirbančių studentų neakademinė paramos paslaugų poreikis pagal darbo krūvį (N=71)

Paramos studentams paslaugos	Darbo krūvis	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Mažas	28	3.54	0.881	0.080	0.923
	Vidutinis	30	3.43	1.165		
	Didelis	13	3.43	0.976		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Mažas	28	4.00	0.903	0.644	0.529
	Vidutinis	30	4.07	1.172		
	Didelis	13	3.57	0.976		
Finansinė parama	Mažas	28	4.61	0.737	0.049	0.952
	Vidutinis	30	4.53	1.074		
	Didelis	13	4.57	0.535		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Mažas	28	3.89	0.832	0.754	0.475
	Vidutinis	30	4.13	0.819		
	Didelis	13	3.86	0.690		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Mažas	28	3.57	1.200	0.361	0.698
	Vidutinis	30	3.37	1.189		
	Didelis	13	3.71	0.951		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Mažas	28	3.29	1.117	0.425	0.656
	Vidutinis	30	3.53	1.001		
	Didelis	13	3.43	0.535		

Apibendrinant dirbančių ir nedirbančių studentų neakademinės paramos skirtumus galima teigti, kad dirbantiems studentams labiau reikia psichologinio konsultavimo paslaugų. Atlikto tyrimo rezultatai neatskleidė statistiškai reikšmingo skirtumo tarp akademinė paramos studentams paslaugų tarp dirbančių bei nedirbančių studentų. Atlikus statistinių duomenų analizę taip pat nepastebėti akademinė bei neakademinė paramos studentams paslaugų poreikių skirtumai tarp skirtingą valandų skaičių per savaitę dirbančių studentų grupių.

3.1.6. PARAMOS STUDENTAMS POREIKIAI PAGAL SOCIODEMOGRAFINES CHARAKTERISTIKAS

Analizuojant paramos studentams poreikius pagal sociodemografines charakteristikas buvo vertinami akademinė bei neakademinė paramos studentams poreikių skirtumai priklausomai nuo *šeiminės padėties, lyties* bei *gyvenamosios vietos*.

Vertinant paramos studentams poreikių skirtumus pagal šeiminių padėčių iš tolimesnės duomenų analizės buvo pašalinti tiriamieji, nurodę savo šeiminių statusą kaip „išsiskyres(-usi)“. Pastarasis sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į tai, jog tyrime dalyvavo tik 5 studentai, turintys šį statusą. Pastarasis respondentų skaičius buvo per mažas, siekiant atskleisti statistiškai patikimus skirtumus tarp grupių. Atliekant tyrimo duomenų analizę buvo vertinami nevedusių (netekėjusių) ir vedusių (ištekejusių) studentų akademinės bei neakademinės paramos poreikiai.

Matyti (26 lentelė) kad tyrimo rezultatai neatskleidė statistiškai reikšmingo skirtumo ($p < 0.05$) tarp akademinė paramos studentams paslaugų poreikio nevedusių (netekėjusių) ir vedusių (ištekejusių) studentų grupėse. Tai rodo, kad šeiminių padėtis neturi įtakos akademinė paramos studentams poreikių skirtumams.

26 lentelė. Akademinė paramos studentams paslaugų poreikių skirtumai pagal šeiminių padėčių (N=438)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	219.66	5481.500	0.908
	Vedęs/ ištekėjusi	27	217.02		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	218.84	5279.000	0.641
	Vedęs/ ištekėjusi	27	229.48		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Nevedęs/ netekėjusi	411	218.30	5056.000	0.399
	Vedęs/ ištekėjusi	27	237.74		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	218.86	5375.000	0.802
	Vedęs/ ištekėjusi	27	213.07		
Bibliotekos paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	218.81	5458.000	0.895
	Vedęs/ ištekėjusi	27	221.85		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	216.87	5046.500	0.656
	Vedęs/ ištekėjusi	27	227.40		

Vertinant neakademių paramos studentams paslaugų poreikį pagal šeiminių padėčių buvo aptiktas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0.05$) tarp šeiminių išsipareigojimų neturinčių ir juos turinčių studentų grupių analizuojant konsultavimo teisiniais klausimais ir paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti, poreikius (27 lentelė). Pastebėta (27 lentelė), kad konsultavimo teisiniais klausimais paslaugos yra statistiškai reikšmingai ($p = 0.016$) svarbesnės, vedusiems (ištekejusioms) studentams (-ėms) (vidutinis rangas 272.22) nei nevedusiems (netekėjusioms) studentams (-ėms) (vidutinis rangas 216.04). Matyti, kad paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti, yra statistiškai reikšmingai ($p = 0.003$) svarbesnės nevedusiems (netekėjusioms) studentams (-ėms) nei šeiminių išsipareigojimų, turintiems studentams (27 lentelė). Pastebėtina, kad padidinus tiriamųjų skaičių gali būti aptiktas statistiškai patikimas skirtumas ($p < 0.05$) tarp šeiminių išsipareigojimų turinčių studentų ir jų neturinčių studentų grupių vertinant paslaugų, užtikrinančių studentų sveikatą bei gerą savijautą svarbą, t. y. tikėtina, kad studentams, neturintiems šeiminių išsipareigojimų yra aktualesnės pastarosios paslaugos (27 lentelė). Tyrimo rezultatai neatskleidė statistiškai reikšmingų skirtumų ($p < 0.05$) priklausomai nuo šeiminių padėties tarp grupių analizuojant psichologinio konsultavimo, studentų apgyvendinimo bei finansinės paramos paslaugų poreikį (27 lentelė).

27 lentelė. Neakademių paramos studentams paslaugų poreikių skirtumai pagal šeiminių padėčių (N=438)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	219.96	5357.500	0.755
	Vedęs/ ištekėjusi	27	212.43		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Nevedęs/ netekėjusi	411	221.91	4558.000	0.099
	Vedęs/ ištekėjusi	27	182.81		
Finansinė parama	Nevedęs/ netekėjusi	411	219.11	5388.000	0.743
	Vedęs/ ištekėjusi	27	225.44		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Nevedęs/ netekėjusi	411	216.04	4125.00	0.016
	Vedęs/ ištekėjusi	27	272.22		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Nevedęs/ netekėjusi	411	223.92	3730.500	0.003
	Vedęs/ ištekėjusi	27	152.17		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Nevedęs/ netekėjusi	411	222.32	4390.500	0.056*
	Vedęs/ ištekėjusi	27	176.61		

*esant didesniai respondentų skaičiui egzistuoja tikimybė aptikti statistiškai reikšmingą skirtumą ($p < 0.05$).

Analizuojant akademinę paramos studentams paslaugų poreikių skirtumus priklausomai nuo lyties pastebėta, kad didžioji dalis paslaugų yra statistiškai reikšmingai ($p < 0.05$) svarbesnė moterims nei vyrams (28 lentelė). Matyti (28 lentelė), kad studentų priėmimo ir integravimo į studijas ($p = 0.002$), užsienio kalbų centro ($p = 0.004$) ir bibliotekos ($p = 0.000$) paslaugos yra statistiškai reikšmingai svarbesnės moterims nei vyrams. Vertinant karjeros projektavimo, akademinio studentų informavimo ir konsultavimo bei nuotolinių studijų centro paslaugų poreikį nebuvo aptikta statistiškai reikšmingo skirtumo ($p < 0.05$) priklausomai nuo lyties (28 lentelė).

28 lentelė. Akademinę paramos studentams paslaugų poreikių skirtumai pagal lytį (N=443)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Vyras	116	214.11	18051.000	0.396
	Moteris	327	224.80		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Vyras	116	212.11	17818.500	0.286
	Moteris	327	225.51		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Vyras	116	193.59	15670.500	0.002
	Moteris	327	232.08		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Vyras	116	193.99	15639.000	0.004
	Moteris	327	230.53		
Bibliotekos paslaugos	Vyras	116	177.82	13841.000	0.000
	Moteris	327	237.04		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Vyras	116	204.15	16807.000	0.095
	Moteris	327	225.63		

Neakademinę paramos studentams paslaugų poreikių analizė taip pat atskleidė, kad psichologinio konsultavimo ($p = 0.000$), studentų apgyvendinimo ($p = 0.026$), finansinės paramos ($p = 0.049$) ir paslaugų, užtikrinančių studentų sveikatą bei gerą savijautą ($p = 0.007$), svarba yra statistiškai reikšmingai didesnė moterims nei vyrams (29 lentelė). Tyrimo rezultatai (28 lentelė) neatskleidė statistiškai reikšmingo skirtumo ($p < 0.05$) tarp konsultavimo teisiniais klausimais ir paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti, skirtumų priklausomai nuo lyties.

29 lentelė. Neakademiųjų paramos studentams paslaugų poreikių skirtumai pagal lytį (N=443)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	P
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Vyras	116	180.35	14135.000	0.000
	Moteris	327	236.77		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Vyras	116	200.57	16480.500	0.026
	Moteris	327	229.60		
Finansinė parama	Vyras	116	206.52	1170.500	0.049
	Moteris	327	227.49		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Vyras	116	231.58	17855.000	0.331
	Moteris	327	218.60		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Vyras	116	228.48	18214.500	0.250
	Moteris	327	219.70		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Vyras	116	195.66	15910.500	0.007
	Moteris	327	231.34		

Analizuojant paramos studentams poreikius pagal sociodemografines charakteristikas taip pat buvo siekiama įvertinti akademinės paramos studentams paslaugų poreikius priklausomai nuo to, ar studentas studijas pasirinko gimtajame mieste, ar studijuoti išvyko į kitą miestą. Atlikto tyrimo rezultatai neatskleidė statistiškai patikimo skirtumo ($p < 0.05$) tarp akademiųjų paramos studentams paslaugų poreikio priklausomai nuo miesto, kuriame pasirinko studijas (30 lentelė).

30 lentelė. Akademinės paramos studentams paslaugų poreikiai pagal studijų vietą (N=443)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	P
Karjeros projektavimo paslaugos	Gimtasis miestas	175	223.36	23036.500	0.785
	„Svetimas“ miestas	268	220.28		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Gimtasis miestas	175	229.11	22031.000	0.264
	„Svetimas miestas“	268	216.51		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Gimtasis miestas	175	218.96	22917.500	0.712
	„Svetimas miestas“	268	223.17		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Gimtasis miestas	175	223.99	22535.500	0.614
	„Svetimas miestas“	268	218.22		
Bibliotekos paslaugos	Gimtasis miestas	175	216.58	22501.000	0.519
	„Svetimas miestas“	268	223.91		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Gimtasis miestas	175	211.44	21489.500	0.251
	„Svetimas miestas“	268	224.71		

Vertinant neakademinės paramos studentams poreikius priklausomai nuo studijų miesto buvo aptiktas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp studentų apgyvendinimo paslaugų ($p=0.000$; 31 lentelė). Analizuojant kitų neakademių paramos studentams paslaugų (psichologinio konsultavimo, finansinės paramos, konsultavimo teisiniais klausimais, paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti, paslaugų užtikrinančių studentų sveikatą bei gerą savijautą) poreikius pagal studijų miestą nebuvo aptikta statistiškai reikšmingų skirtumų (31 lentelė).

31 lentelė. Neakademinės paramos studentams paslaugų poreikiai pagal studijų vietą (N=443)

Paramos studentams paslauga		N	Vidutinis rangas	Mann-Whitney U	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Gimtasis miestas	175	218.01	22751.500	0.628
	„Svetimas“ miestas	268	223.79		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Gimtasis miestas	175	173.41	14947.500	0.000
	„Svetimas“ miestas	268	253.02		
Finansinė parama	Gimtasis miestas	175	216.75	22530.500	0.410
	„Svetimas“ miestas	268	224.62		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Gimtasis miestas	175	219.35	22986.500	0.757
	„Svetimas“ miestas	268	222.91		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Gimtasis miestas	175	226.26	22529.500	0.502
	„Svetimas“ miestas	268	218.38		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Gimtasis miestas	175	225.39	22681.000	0.585
	„Svetimas“ miestas	268	218.95		

Analizuojant akademinės paramos studentams poreikius buvo siekiama įvertinti, ar egzistuoja akademių paramos studentams poreikių skirtumai priklausomai nuo gyvenamosios vietos atstumo iki aukštosios mokyklos (32 lentelė). Tyrimo rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingą skirtumą ($p=0.000$) tarp užsienio kalbos paslaugų poreikių (32 lentelė).

32 lentelė. Akademinės paramos studentams poreikiai pagal gyvenamosios vietos atstumą nuo aukštosios mokyklos (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Atstumas iki aukštosios mokyklos	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Iki 10 km	282	4.22	0.955	1.126	0.338
	Nuo 10 km iki 50 km	108	4.25	0.822		
	Nuo 50 iki 100 km	26	3.92	1.093		
	Daugiau nei 100 km	27	4.04	1.347		
Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Iki 10 km	282	4.13	0.895	1.139	0.333
	Nuo 10 km iki 50 km	108	4.11	0.921		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.35	0.689		
	Daugiau nei 100 km	27	3.89	1.166		
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Iki 10 km	282	4.26	1.001	1.037	0.376
	Nuo 10 km iki 50 km	108	4.12	1.021		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.27	0.827		
	Daugiau nei 100 km	27	3.96	1.290		
Užsienio kalbų centro paslaugos	Iki 10 km	282	4.28	0.780	6.301	0.000
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.99	1.051		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.15	0.967		
	Daugiau nei 100 km	27	3.61	1.343		
Bibliotekos paslaugos	Iki 10 km	282	4.25	0.925	1.352	0.257
	Nuo 10 km iki 50 km	108	4.27	0.838		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.50	0.583		
	Daugiau nei 100 km	27	4.00	1.209		
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Iki 10 km	282	3.98	1.072	0.981	0.402
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.87	1.096		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.24	1.012		
	Daugiau nei 100 km	27	3.81	1.272		

Siekiant nustatyti, tarp kurių grupių egzistuoja statistiškai patikimas skirtumas vertinant užsienio kalbų centro paslaugų svarbą, buvo atlikti Post hoc skaičiavimai (išsamūs Post hoc kriterijų skaičiavimai pateikiami 6 priede). Games-Howell kriterijaus analizė atskleidė, jog pastarasis skirtumas yra menkas ir vertinant skirtumus tarp grupių statistinis reikšmingumas išnyko ($p < 0.05$) (33 lentelė). Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, jog padidinus tiriamųjų skaičių tikėtina, kad atsirastų skirtumai tarp studentų grupių, gyvenančių iki 10 kilometrų atstumu iki aukštosios mokyklos, nuo 10 kilometrų iki 50 kilometrų, nuo 50 iki 100 km ir daugiau nei 100

kilometrų. Vis dėlto siekiant paaiškinti užsienio kalbų centro paslaugų svarbą priklausomai nuo gyvenamosios vietos reikėtų atlikti išsamesnę analizę. Kita vertus, galbūt pastarasis poreikis yra veikiamas to, jog dalis studentų, nurodę, jog gyvena didesniu nei 100 kilometrų atstumu, gyvena užsienyje, todėl jiems yra aktualu mokytis užsienio kalbų.

33 lentelė. Games-Howell kriterijus užsienio kalbų centro veiklai

Paramos studentams paslauga (priklausomas kintamasis)	Atstumas iki aukštosios mokyklos (nepriklausomas kintamasis(I))	Kursas (nepriklausomas kintamasis (J))	Vidurkių skirtumas (I-J)	Stand. paklaida	p
Užsienio kalbų centro paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	0.287	0.112	0.054*
		Nuo 50 iki 100 km	0.124	0.195	0.920
		Daugiau nei 100 km	0.670	0.258	0.066*

Analizuojant neakademiinių paramos studentams paslaugų poreikius priklausomai nuo atstumo tarp gyvenamosios vietos ir aukštosios mokyklos aptiktas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp studentų apgyvendinimo paslaugų poreikių skirtingose grupėse ($p=0.004$) (34 lentelė).

34 lentelė. Neakademinės paramos studentams poreikiai pagal gyvenamosios vietos atstumą nuo aukštosios mokyklos (N=443)

Paramos studentams paslaugos	Atstumas iki aukštosios mokyklos	N	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	F	p
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Iki 10 km	282	3.19	1.096	0.413	0.744
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.28	1.183		
	Nuo 50 iki 100 km	26	3.15	1.084		
	Daugiau nei 100 km	27	3.39	1.031		
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Iki 10 km	282	4.04	1.158	4.510	0.004
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.63	1.197		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.15	0.967		
	Daugiau nei 100 km	27	4.29	0.763		
Finansinė parama	Iki 10 km	282	4.63	0.704	0.979	0.403
	Nuo 10 km iki 50 km	108	4.66	0.787		
	Nuo 50 iki 100 km	26	4.65	0.629		
	Daugiau nei 100 km	27	4.39	1.133		
Konsultavimas teisiniais klausimais	Iki 10 km	282	3.88	1.037	0.196	0.899
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.81	1.036		

	Nuo 50 iki 100 km	26	3.85	0.784		
	Daugiau nei 100 km	27	3.93	1.215		
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Iki 10 km	282	3.70	1.063	0.387	0.763
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.66	1.078		
	Nuo 50 iki 100 km	26	3.46	0.989		
	Daugiau nei 100 km	27	3.68	1.156		
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Iki 10 km	282	3.50	1.126	0.021	0.996
	Nuo 10 km iki 50 km	108	3.50	1.037		
	Nuo 50 iki 100 km	26	3.54	0.859		
	Daugiau nei 100 km	27	3.46	1.290		

Games-Howell kriterijaus skaičiavimai (išsamūs post hoc kriterijų skaičiavimai pateikiami 7 priede) atskleidė, jog studentų apgyvendinimo paslaugų poreikiai skiriasi tarp studentų, kurių gyvenamosios vietos atstumas iki aukštosios mokyklos yra iki 10 kilometrų ir studentų, gyvenančių nuo 10 iki 50 kilometrų atstumu (35 lentelė). Analizuojant dispersinės analizės metu gautuosius duomenis matyti (34 lentelė), kad studentams, gyvenantiems iki 10 kilometrų atstumu pastarosios paslaugos yra svarbesnės (svarbos vidurkis 4.04) nei studentams, gyvenantiems nuo 10 iki 50 kilometrų atstumu (svarbos vidurkis 3.63). Tikėtina, jog studentai, gyvenantys bendrabučiuose (kurie paprastai yra netoli aukštosios mokyklos), nurodė, jog studentų apgyvendinimo paslaugų kokybė jiems yra labai svarbi.

35 lentelė. Games-Howell kriterijus studentų apgyvendinimo paslaugoms

Paramos studentams paslauga (priklusomas kintamasis)	Atstumas iki aukštosios mokyklos (nepriklausomas kintamasis(I))	Kursas (nepriklausomas kintamasis (J))	Vidurkių skirtumas (I-J)	Stand. paklaida	p
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	0.409	0.134	0.014
		Nuo 50 iki 100 km	-0.115	0.202	0.941
		Daugiau nei 100 km	-0.247	0.160	0.422

Apibendrinant paramos studentams poreikius pagal sociodemografines charakteristikas galima prieiti išvadą, kad akademiniai paramos studentams poreikiai nepriklauso nuo šeiminio statuso. Kita vertus, matyti, kad teisinio konsultavimo paslaugos yra svarbesnės šeiminių išpareigojimų turintiems studentams nei studentams (-ėms), kurie (-ios) nurodė, jog yra nevedę (netekęjusios). Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad paslaugos, skatinančios studentų bendruomeniškumą ir paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą, yra

svarbesnės studentams neturintiems šeiminių įsipareigojimų. Analizuojant paramos studentams poreikius pagal lytį, pastebėta kad moterims yra svarbesnės tiek akademinės (studentų priėmimo ir integravimo į studijas, užsienio kalbų centro, bibliotekos), tiek neakademinės (psichologinio konsultavimo, studentų apgyvendinimo, finansinės paramos, paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą) paramos studentams paslaugos nei vyrams. Taip pat pastebėta, kad studentams, pasirinkusiems, studijas kitame mieste nei baigė vidurinę mokyklą, yra svarbesnės studentų apgyvendinimo paslaugos nei studentams, pasirinkusiems studijas gimtajame mieste. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad studentams, gyvenantiems arčiau aukštosios mokyklos, apgyvendinimo paslaugos yra svarbesnės nei gyvenantiems toliau. Pastarasis rezultatas gali būti nulėmtas to, jog tyrime dalyvavę studentai, nurodę, jog iki aukštosios mokyklos gyvena 10 kilometrų, buvo tiesiog bendrabučiuose gyvenantys studentai. Tyrimo rezultatai parodė, jog reikia atlikti išsamesnius tyrimus, atskleidžiančius užsienio kalbų centro paslaugų poreikius, priklausomai nuo gyvenamosios vietos.

3.1.7. PARAMOS STUDENTAMS POREIKIAI ATLIEKANT SAVARANKIŠKO DARBO UŽDUOTIS

Siekiant įvertinti paramos studentams poreikius atliekant savarankiško darbo užduotis anketoje buvo užduotas atviro tipo klausimas „Kokios paramos studentams labiausiai reikia atliekant savarankiško darbo užduotis?“. Į pastarąjį klausimą iš visų tyrime dalyvavusių studentų (N=443) atsakė 162 studentai. Atlikus kontent analizę buvo išskirtos penkios paramos studentams kategorijos, svarbios atliekant savarankiško darbo užduotis: *bibliotekos paslaugos, konsultacinė parama, metodinė parama, mokymosi mokytis paslaugos ir emocinė parama.*

Analizuojant **bibliotekos paslaugų** poreikius atliekant savarankiško darbo užduotis pastebėta, kad studentams reikia išsamesnio *informavimo apie bibliotekos paslaugas*, didesnio teikiamų *paslaugų lankstumo* ir platesnės *prieigos prie bibliotekos išteklių* (36 lentelė).

36 lentelė. Bibliotekos paslaugų poreikius apibūdinančios subkategorijos atliekant savarankiško darbo užduotis

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys pavyzdžiai (kalba netaisyta)
Informavimas apie bibliotekos paslaugas	„ <i>elementaraus pasakymo, kad kolegijos studentai turi teisę naudotis ir kitų aukštųjų mokyklų bibliotekomis</i> “; „ <i>išsamios informacijos kaip tinkamai ir naudingai naudotis bibliotekos paslaugomis</i> “; „ <i>kad būtų supažindinta kaip naudotis duomenų bazėmis ir kaip būtų įmanoma gauti kuo naujesnę informaciją</i> “.
Paslaugų lankstumas	„ <i>bibliotekos paslaugų internetu</i> “; „ <i>knygas iš bibliotekos norėčiau gauti bent savaitei, o ne vienai dienai</i> “; „ <i>manau, kad galėtų studentams būti leidžiama ilgiau likti bibliotekose</i> “; „ <i>kad būtų galima reikiamas knygas išsinešti i namus</i> “.
Prieiga prie bibliotekos išteklių	„ <i>kad kolegijos bibliotekose būtų daugiau knygų, taip pat būtų laisvai leidžiama per internetą skaityti įvairias knygas bei straipsnius</i> “; „ <i>kad literatūroje nurodytų knygų egzempliorių būtų daugiau</i> “ „ <i>mokslinės literatūros prieinamumas per mažas. Dauguma straipsnių yra mokami</i> “; „ <i>prieigos prie atliktų tyrimų medžiagos</i> “; „ <i>reikia literatūros, kuri būtų prieinama studentams atliekant savarankišką darbą</i> “. „ <i>bibliotekose turėtų knygų užtekti visiems studentams, o ne vienai grupei būtų skiriama po keletą vadovelių</i> “.

Teigdami, jog studentams reikia daugiau informacijos apie bibliotekos paslaugas tyrimo dalyviai minėjo, jog jiems trūksta (kalba netaisyta) „*elementaraus pasakymo, kad kolegijos studentai turi teisę naudotis ir kitų aukštųjų mokyklų bibliotekomis*“, „*išsamios informacijos kaip tinkamai ir naudingai naudotis bibliotekos paslaugomis*“. Tyrimo dalyviai taip pat akcentavo, kad yra svarbu, jog studentai (kalba netaisyta) „*būtų supažindinti kaip naudotis duomenų bazėmis*“ (36 lentelė). Studentai minėjo, kad siekiant didinti bibliotekos paslaugų lankstumą, svarbu išplėsti bibliotekos paslaugų teikimą internetu, siūlė, kad knygos iš bibliotekos būtų išduodamos ilgesniam laiko tarpui, būtų pailgintas bibliotekos darbo laikas, o reikiamas knygas būtų leidžiama pasiimti į namus (36 lentelė). Siekiant užtikrinti prieigą prie bibliotekos išteklių studentai minėjo, jog svarbu (kalba netaisyta) „*kad kolegijos bibliotekose būtų daugiau knygų, taip pat būtų laisvai leidžiama per internetą skaityti įvairias knygas bei straipsnius*“, kad „*bibliotekose esamų knygų turėtų užtekti visiems studentams, o ne vienai grupei būtų skiriama po keletą vadovelių*“. Akcentuodami prieigos prie bibliotekos išteklių svarbą tyrimo dalyviai teigė, kad šiuo metu bibliotekose (kalba netaisyta) „*mokslinės literatūros prieinamumas yra per mažas, o dauguma straipsnių yra mokami*“, taip pat minėjo, kad trūksta „*prieigos prie atliktų tyrimų medžiagos*“.

Atlikus tyrimo metu gautų duomenų analizę pastebėta, kad **konsultavimo paslaugų** kategoriją sudaro tokios subkategorijos: *konsultavimo individualumas, konsultavimo nuotoliniu*

būdu svarba, grįžtamojo ryšio teikimas ir galimybės gauti konsultacijas iš konkrečios veiklos srities specialistų (37 lentelė).

37 lentelė. Konsultacinės paramos poreikius apibūdinančios subkategorijos atliekant savarankiško darbo užduotis

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys pavyzdžiai (kalba netaisyta)
Konsultavimo individualumas	„konsultacijos su kiekvienu studentu asmeniškai“; „individualaus konsultavimo, tikslaus paaiškinimo“; „individualios pagalbos“; „individualių dėstytojų konsultacijų“; „individualių konsultacijų ir laisvo grafiko (žinoma, proto ribose) <...> atsižvelgimo į studento gyvenimo ritmą“; „konsultacijos, kad studentas žinotų, ar jis eina reikiama linkme“.
Konsultavimas nuotoliniu būdu	„daugiau dėstytojų bendravimo nuotoliniu būdu iškilus neiškiems klausimams“; „dažnesnių konsultacijų internetu, ne tik gyvai“; „galimybės pasikonsultuoti su dėstytojais internetu dėl neišskumų iškilusių atliekant užduotis“.
Galimybė gauti konsultacijas iš konkrečios veiklos srities specialistų	„mano nuomone, labiausiai reiktų ivairesnės konsultacijos, ne tik iš savarankišką darbą uždavusio dėstytojo“; „labai svarbi konsultacinė pagalba su atitinkamos srities specialistais“; „kolegija duodama savarankišką darbą galėtų pasiūlyti įmones, kurios mielai pateiktų informaciją apie save studentams“.
Grįžtamasis ryšio teikimas	„paaiškinti studento klaidas, kad galėtų išsitaisyti ir tobulėti, juk iš savo klaidų mokomasi“; „pabrėžti kur yra darbe netikslumai, kaip galima patobulinti savo įgūdžius, ką galima paskaityti savarankiškai, kokia paroda, ar į kokius mokymus nueiti“; „ataisymo, patikslinimo iš dėstytojo pusės“.

Tyrimo dalyviai akcentavo, jog rengiant savarankiškus darbus yra svarbu, jog dėstytojas teiktų konsultacijas kiekvienam studentai asmeniškai, būtų skiriamas individualus konsultacijų laikas (kalba netaisyta), „atsižvelgiant į studento gyvenimo ritmą“. Studentai teigė, jog pageidautų (kalba netaisyta) „daugiau dėstytojų bendravimo nuotoliniu būdu iškilus neiškiems klausimams“, „dažnesnių konsultacijų internetu, ne tik gyvai“ (37 lentelė). Buvo minima, kad atliekant savarankiško darbo užduotis būtų naudinga konsultuotis ne tik su savarankiško darbo užduotį pateikusių dėstytoju, tačiau ir su konkrečios veiklos srities specialistais (kalba netaisyta): „kolegija, duodama savarankišką darbą, galėtų pasiūlyti įmones, kurios mielai pateiktų informaciją apie save studentams, „labai svarbi konsultacinė pagalba su atitinkamos srities specialistais“ (37 lentelė). Tyrimo dalyviai teigė, jog atliekant savarankiško darbo užduotis studentams konsultacijų metu turėtų būti teikiamas grįžtamasis ryšys apie jų atliktas užduotis (kalba netaisyta): „paaiškinti studento klaidas, kad galėtų išsitaisyti ir tobulėti, juk iš savo klaidų mokomasi“, „pabrėžti, kur yra darbe netikslumai, kaip galima patobulinti

savo igūdžius, ką galima paskaityti savarankiškai, į kokia parodą, ar į kokius mokymus nueiti“ (37 lentelė).

Apibendrinus tyrimo rezultatus prieta prie išvados, kad **metodinės paramos** kategorija gali būti apibrėžiama per tokias subkategorijas: *savarankiško darbo užduoties aiškumą, pavyzdžių pateikimą ir savarankiško darbo koncepcijos sukūrimą* (38 lentelė).

38 lentelė. Metodinės paramos poreikius apibūdinančios subkategorijos atliekant savarankiško darbo užduotis

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys pavyzdžiai (kalba netaisyta)
Savarankiško darbo užduoties aiškumas	<p>„kad savarankiško darbo užduotys būtų aiškios ir konkrečiai nusakyta, ką reikia padaryti, ko siekiama šiomis užduotimis“;</p> <p>„aiškaus dėstytojo išaiškinimo, ko jis reikalauja“;</p> <p>„konkrečių reikalavimų“, „konkretaus užduoties aprašymo“;</p> <p>„dėstytojų suvokimo, kad ne kiekvienas studentas užduotis supranta taip pat“;</p> <p>„užduočių konkretumas, reikalavimai, informacijos kiekis bei darbui skirtas laikas“;</p> <p>„kryptingų ir labai aiškiai apibrėžtų savarankiško darbo užduočių“;</p> <p>„tikslinės informacijos iš dėstytojų, ko jiems iš tikrųjų reikia“;</p> <p>„tikslios informacijos iš dėstytojų, ko jie būtent tikisi iš savarankiškų užduočių, kas konkrečiai jose turi būti pateikta“;</p> <p>„tikslios instrukcijos, literatūros šaltinių, nes gaunasi nesąmonė, kai reikia po 3 kartus taisyti darbą, nes dėstytojui ne visai paaiškina kaip daryti ir iš kur bent literatūros gauti, o kartais iš viso neįmanoma jos rast....“;</p> <p>„tikslių apibūdinimų, ko dėstytojas nori iš studento“.</p>
Pavyzdžių pateikimas	<p>„duoti panašių į darbą pavyzdžių, nes studentas analizuodamas kitus darbus labiau supranta kaip daryti, jam kyla daugiau minčių kaip atlikti darbą“;</p> <p>„paruoštų pavyzdžių pagal kuriuos galima būtų daryti darbus“;</p> <p>„pavyzdžių davimo kaip atlikti nurodytą užduotį“;</p> <p>„savarankiškų darbų pavyzdžių, kurie atitiktų aukščiausiam įvertinimui“.</p>
Savarankiško darbo koncepcijos sukūrimas	<p>„patys dėstytojais turėtų daugiau dėmesio kreipti į savarankiško darbo koncepcijos kūrimą, ir tada ruošti studentus“;</p> <p>„labiausiai reikia, kad dėstytojais su kiekvienu iš studentu prieš atliekant savarankišką darbą aptartų jo turinį, nes pasitaiko atveju, kad studentas ne taip supranta savarankiško darbo temą“;</p> <p>„mano manymu, dėstytojais, turi padėti, susiaurinti šiek tiek užduotis, studentui pageidavus. Nes kartais užduotys būna per daug abstrakčios, o kad jas atlikti, studentas per daug pergyvena, jog suprato užduoti ne taip, kaip turėjo suprasti“;</p> <p>„mano nuomone dėstytojais turėtų sukonkretinti ką būtent studentas tuo darbu turi parodyti ir į ką labiau įsigilinti“.</p>

Tyrimo dalyviai teigė, jog svarbu, kad dėstytojais pateiktų aiškius reikalavimus, keliamus savarankiškam darbui (kalba netaisyta): „kad savarankiško darbo užduotys būtų aiškios ir konkrečiai nusakyta, ką reikia padaryti, ko siekiama šiomis užduotimis“, *konkrečių reikalavimų*“, „konkretaus užduoties aprašymo“, „tikslios informacijos iš dėstytojų, ko jie būtent tikisi iš savarankiškų užduočių, kas konkrečiai jose turi būti pateikta“ (38 lentelė).

Studentai minėjo, kad savarankiško darbo atlikimą galėtų palengvinti savarankiškų darbų, kurie buvo įvertinti gerais balais, pateikimas studentams (kalba netaisyta): „savarankiškų darbų pavyzdžių, kurie atitiktų aukščiausiam įvertinimui“, „duoti panašių į darbą pavyzdžių, nes studentas analizuodamas kitus darbus labiau supranta kaip daryti, jam kyla daugiau minčių kaip atlikti darbą“ (38 lentelė). Tyrimo dalyviai teigė, jog atliekant savarankiškus darbus yra svarbus ne tik „mechaninių reikalavimų“, keliamų savarankiškam darbui pateikimas, tačiau ir paties darbo koncepcijos aptarimas su studentu (kalba netaisyta): „labiausiai reikia, kad dėstytojai su kiekvienu iš studentų prieš atliekant savarankišką darbą aptartų jo turinį, nes pasitaiko atveju, kad studentas ne taip supranta savarankiško darbo temą“. Studentai taip pat minėjo, kad svarbu, jog kuriant savarankiško darbo koncepciją dėstytojai padėtų susiaurinti atliekamo darbo temą (kalba netaisyta): „mano manymu, dėstytojai, turi padėti, susiaurinti šiek tiek užduotis, studentui pageidavus. Nes kartais užduotys būna per daug abstrakčios, o kad jas atlikti, studentas per daug pergyvena, jog suprato užduoti ne taip, kaip turėjo suprasti“ (38 lentelė).

Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis taip pat buvo atskleistas **emocinės paramos** poreikis atliekant savarankiškus darbus. Tyrimo metu gauti duomenys parodė, kad emocinės paramos kategorija gali būti aprašoma dviem subkategorijomis: *emocine parama, gaunama iš dėstytojų*, ir *emociniu palaikymu, gaunamu iš bendramokslų* (39 lentelė).

39 lentelė. Emocinės paramos poreikius apibūdinančios subkategorijos atliekant savarankiško darbo užduotis

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys pavyzdžiai (kalba netaisyta)
Dėstytojų parama	<p>„dėstytojų supratimo, kai studentams reikia pagalbos vienu ar kitu klausimu, o ne atsakymas „daryk pats, tai tavo darbas“;</p> <p>„dėstytojų tolerantiškumo, supratingumo, bei taikios, atviros nuomonės“;</p> <p>„vertingiausia parama studentui - tikslingi bei informatyvūs patarimai, konsultacijos rūpimais klausimais. Tai nebūtinai gali būti dėstomo dalyko klausimas, studentus kamuoja begalė kitų klausimų, kuriuos, regis neretai, protingu patarimu dėstytojas galėtų padėti išspręsti“;</p> <p>„reikėtų didesnio pakantumo iš dėstytojų pusės, nes savarankiškas užduotis kiekvienas studentas supranta skirtingai“</p> <p>„dėstytojų noro ir sugebėjimo rasti laiko iškilusiems klausimams spręsti“;</p> <p>„daugiau dėstytojo dėmesio, išklausymo“;</p> <p>„daugiau bendradarbiavimo su studentais“.</p>
Parama iš bendramokslų	<p>„dalijimosi patirtimi su vyresniais studentais“;</p> <p>„kitų, gerai tą dalyką išmanančių studentų patarimo“;</p> <p>„prašau draugų pagalbos“.</p>

Tyrimo dalyviai teigė, kad atliekant savarankiško darbo užduotis, yra svarbus dėstytojų supratingumas, tolerantiškumas bei noras padėti studentui (kalba netaisyta): „*dėstytojų tolerantiškumo, supratingumo, bei taikios, atviros nuomonės*“, „*daugiau dėstytojo dėmesio, išklausymo*“, „*dėstytojų supratimo, kai studentams reikia pagalbos vienu ar kitu klausimu, o ne atsakymas " daryk pats, tai tavo darbas"*. Studentai taip pat minėjo, jog atliekant savarankiško darbo užduotis jiems svarbu gauti iš dėstytojų ne tik su dėstomo dalyko tematika susijusių patarimų (kalba netaisyta): „*vertingiausia parama studentui - tikslingi bei informatyvūs patarimai, konsultacijos rūpimais klausimais. Tai nebūtinai gali būti dėstomo dalyko klausimas, studentus kamuoja begalė kitų klausimų, kuriuos, regis neretai, protingu patarimu dėstytojas galėtų padėti išspręsti*“ (39 lentelė). Dalis tyrimo dalyvių minėjo, kad atliekant savarankiškus darbus yra svarbu gauti paramą iš bendramokslių (kalba netaisyta): „*dalijimosi patirtimi su vyresniais studentais*“, „*kitų, gerai tą dalyką išmanančių studentų patarimo*“ (39 lentelė).

Atlikto tyrimo duomenys atskleidė, kad siekiant palengvinti savarankiško darbo užduočių atlikimą studentams turėtų būti teikiamos ir **mokymosi mokyti paslaugos** (40 lentelė). Mokymosi mokyti paslaugų poreikis siejamas su nepakankamai išugdytais savarankiško mokymosi mokėjimais mokykloje (kalba netaisyta): „*reikia mokyti studentus mokyti savarankiškai, nes iš vidurinės ateina visiškai „žali“ studentai ir nesuvokia, kas tas „savarankiskas mokslas“, o tam suvokti prireikia ir semestro ir dvejų, o kai kurie taip ir neišmoksta*“.

40 lentelė. Mokymosi mokyti poreikius apibūdinančios subkategorijos atliekant savarankiško darbo užduotis

Subkategorija	Subkategoriją iliustruojantys pavyzdžiai (kalba netaisyta)
Informacijos paieškos mokėjimų ugdymas	„ <i>dėstytojų pagalba atsirenkant informaciją</i> “; „ <i>paramos literatūros paieškos klausimais</i> “; „ <i>padėti surasti pakankamai informacijos šaltinių</i> “.
Darbo grupėje mokėjimų ugdymas	„ <i>mokymų, tokių, kaip viešojo kalbėjimo, darbo grupėse ir pan., kurie leistų studentui lengviau komunikuoti ir dirbti efektyviau, todėl svarbu parodyti, kad galima išeiti už savo įprastų rėmų</i> “.
Laiko planavimo mokėjimų ugdymas	„ <i>manau, kad labiausiai reikia paramos patariant, kaip tinkamai išdestyti savo darbo laiką ir viską suspėti</i> “; „ <i>laiko suskirstymo, nes dažnai darbas atliekamas paskutinį vakarą</i> “.

Atlikus tyrimo duomenų analizę pastebėta, kad mokymosi mokyti paslaugos galėtų būti orientuotos į *informacijos paieškos, darbo grupėje* bei *laiko planavimo mokėjimų ugdymą* (40 lentelė). Informacijos paieškos mokėjimų trūkumą iliustruoja studentų pasisakymai, kuriuose minima, kad atliekant savarankiško darbo užduotis studentams reikia (kalba

netaisyta), „dėstytojų pagalbos atsirenkant informaciją“, „paramos literatūros paieškos klausimais“, „pagalbos susirandant pakankamai informacijos šaltinių“ (40 lentelė). Tyrimo dalyviai taip pat minėjo, jog jiems svarbu ugdyti darbo komandoje mokėjimus (kalba netaisyta): „mokyimų, tokių, kaip viešojo kalbėjimo, darbo grupėse ir pan., kurie leistų studentui lengviau komunikuoti ir dirbti efektyviau“ (40 lentelė). Kaip vieną iš probleminių sričių atliekant savarankiško darbo užduotis studentai įvardijo ir laiko planavimo mokėjimų stoką (kalba netaisyta): „manau, kad labiausiai reikia paramos patariant, kaip tinkamai išdestyti savo darbo laiką ir viską suspėti“, „laiko suskirstymo, nes dažnai darbas atliekamas paskutinį vakarą“ (40 lentelė).

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad atliekant savarankiško darbo užduotis, studentams labiausiai reikia bibliotekos ir akademinio konsultavimo bei informavimo paslaugų. Nors remiantis ankstesniuose poskyriuose aprašytų tyrimo rezultatų duomenimis, akademinio informavimo bei konsultavimo paslaugos buvo įvardintos kaip vienos iš mažiausiai svarbių (10 pav.), vis dėlto daugelio studentų įvardinti paramos studentams poreikiai atliekant savarankiško darbo užduotis apėmė tokias veiklas kaip konsultavimą, mokymąsi mokyti bei metodinę paramą. Pastarasis skirtumas, viena vertus, gali rodyti studentų nesuvokimą to, „ko jie nori, ir ko jiems iš tiesų reikia“, kita vertus, galbūt aukštojo mokslo institucijose įgyvendinamas į studentą orientuotas studijų turinys yra vis dar labiau rašytinio nei dėstomojo studijų turinio lygmens, todėl studentai nejaučia didelio poreikio gauti akademinio konsultavimo ir informavimo paslaugų.

3.2. TYRIMO „VEIKSNIAI, LEMIANTYS PARAMOS STUDENTAMS POREIKIŲ SKIRTUMUS KOLEGINĖSE STUDIJOSE“ REZULTATŲ APTARIMAS

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, jog, remiantis studentų nuomone, svarbiausios akademinės paramos studentams paslaugos yra studentų priėmimas ir integravimas į studijas, karjeros projektavimo ir bibliotekos paslaugos, o neakademinės – finansinė parama, studentų apgyvendinimo paslaugos bei konsultavimas teisiniais klausimais.

Vertinant paramos studentams poreikius pagal skirtingus veiksnius pastebėta, kad paramos studentams poreikiai labiausiai skiriasi priklausomai nuo studijavimo tikslo. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad paramos studentams paslaugų labiausiai reikia eksperimentinio ir „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentams. Tyrimo rezultatai parodė, kad *eksperimentinio tipo* studentams statistiškai reikšmingai labiau nei kitų tipų studentams reikia visų akademinų paramos studentams paslaugų: karjeros projektavimo, akademinio studentų informavimo ir

konsultavimo, studentų priėmimo ir integravimo į studijas, užsienio kalbų centro, bibliotekos ir nuotolinių studijų centro paslaugų. Atlikta statistinė analizė atskleidė, kad pastarojo tipo studentams taip pat statistškai reikšmingai labiau nei kitiems studentams reikia tokių neakademiinių paramos studentams paslaugų kaip studentų apgyvendinimas, finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais. Tyrimo rezultatai parodė, kad „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentams labiau nei kitų tipų studentams reikia karjeros projektavimo, studentų priėmimo ir integravimo į studijas, nuotolinių studijų centro paslaugų bei konsultavimo teisiniais klausimais. Bahr (2010) atliktas tyrimas parodė, kad eksperimentiniam tipui priklausantys studentai dažniausiai yra „pasimetę gyvenime“ ir tikisi, jog studijos jiems padės apsispręsti dėl tolimesnių gyvenimo planų. Šio tipo studentai, suvokę, jog studijos jiems nepadės atsakyti į rūpimus klausimus, dažniausiai palieka aukštojo mokslo sistemą ir ieško kitų būdų savo gyvenimo siekiams nusistatyti. „Atsitiktinai įkritisio“ tipo studentai renkasi studijas kolegijoje tiesiog siekdami „gauti studento statusą“ (Bahr, 2010). Studijos kolegijoje šio tipo studentams yra dažniausiai išorinės, o ne vidinės motyvacijos rezultatas. Wilmer (2008) pastebi, kad siekiant mažinti pastarųjų tipų (eksperimentinio, „atsitiktinai įkritisio“) studentų nubyrėjimą, svarbu jiems pradžioje padėti nusistatyti savo gyvenimo ir karjeros tikslus, o tik vėliau teikti pagalbą pasirenkant studijų dalykus bei sudarant tvarkaraštį. Taigi matyti, kad parama eksperimentinio bei „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentams turėtų koncentruotis ties kompleksiška teikiamomis psichologinio, karjeros ir akademinio studentų konsultavimo bei informavimo paslaugomis. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad aukštoji mokykla turėtų daug dėmesio kreipti ir į pirmo kurso studentų integravimo į studijas paslaugas, kurias teikiant būtų pristatomos visos aukštosios mokyklos teikiamos paramos paslaugos bei identifikuojami „rizikos grupė“ (eksperimentinio ir „atsitiktinai įkritisio“ tipo studentai) priklausantys studentai.

Analizuojant paramos studentams poreikius pagal studento integraciją į aukštąją mokyklą pastebėta, kad daugiausiai paramos studentams paslaugų reikia bendradarbiaujančio ir nekonformistinio tipo studentams. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendradarbiaujančio tipo studentams labiau nei kitų tipų studentams reikia studentų priėmimo ir integravimo į studijas, užsienio kalbų centro, studentų apgyvendinimo, psichologinio konsultavimo bei paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti. Nekonformistinio tipo studentai nurodė, jog jiems labiau nei kitų tipų studentams reikia karjeros projektavimo, užsienio kalbų centro, psichologinio konsultavimo bei paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti. Analizuojant bendradarbiaujančio tipo studentų paramos poreikius galima pastebėti, kad daugelis nurodytų paramos studentams paslaugų yra socialinio pobūdžio. Atsižvelgiant į tai, jog šio tipo studentai aktyviai dalyvauja aukštosios mokyklos inicijuojamose veiklose (įvairiuose būreliuose, sąjungose, asociacijose ir pan.) tikėtina, jog jie patys randa paramą, kurios jiems reikia, o

nurodytų paslaugų poreikis yra sietinas su noru dalyvauti įvairesnio pobūdžio veiklose. Remiantis Hendel ir Harrold (2007), šio tipo studentai įvardijami kaip bene geriausiai integravęsi su aukštosios mokyklos gyvenimu bei studentai, kuriems įprastai negresia „iškritimas“ iš studijų. Nekonformistinio tipo studentai yra priskiriami bene labiausiai „nubyrančiai“ studentų grupei. Pasak Hendel ir Harrold (2007), pastarojo tipo studentai yra labiausiai nutolę nuo aukštosios mokyklos ir menkai integruojasi su aukštosios mokyklos gyvenimu tiek idėjų, tiek veiklų srityse. Pastebima, kad nekonformistinio tipo studentus yra svarbu įtraukti į įvairias aukštosios mokyklos veiklas, siekiant sumažinti pastarųjų nubyrėjimą. Kita vertus, atlikto empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad, remiantis nekonformistinio tipo studentų nuomone, į aukštosios mokyklos gyvenimą jiems labiau padėtų ištraukti ne tik bendruomeniškumo jausmą plėtojančios paslaugos, tačiau ir paslaugos, susijusios su studentų gyvenimo bei karjeros tikslų nustatymu, t. y. psichologinio konsultavimo ir karjeros projektavimo paslaugos.

Paramos studentams poreikių analizė atskleidė ir kitus veiksnius, lemiančius paramos paslaugų skirtumus. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dirbantiems studentams labiau reikia psichologinio konsultavimo paslaugų. Studentai, turintys šeiminių įsipareigojimų nurodė konsultavimo teisiniais klausimais svarbą. Matyti, kad dirbančių bei šeiminių įsipareigojimų turinčių studentų poreikiai skiriasi nuo eksperimentinio ir „atsitiktinai įkritusio“ tipo studento poreikių. Eksperimentinio ir „atsitiktinai įkritusio“ tipo studentai yra „gyvenimo tikslų paieškos“ etape, o dirbantys, šeiminių įsipareigojimų bei ankstesnės mokymosi patirties turintys studentai pageidauja daug konkretesnių paramos studentams paslaugų (pavyzdžiui, teisinio konsultavimo, akademinio studentų informavimo ir konsultavimo), kurios jiems padėtų pasiekti užsibrėžtų gyvenimo tikslų. Taigi apibendrinant atlikto empirinio tyrimo rezultatus galima prieiti prie išvados, kad tyrimo metu išsiskyrė dvi studentų grupės, kurioms labiausiai reikia paramos paslaugų: 1) jaunatvinio maksimalizmo bei „gyvenimo tikslų paieškos etape“ gyvenantys studentai bei 2) „gyvenimo realybėje“ esantys studentai, kurie žino, ko nori iš gyvenimo, tačiau jų gyvenimo siekius apsunkina tokie veiksniai kaip šeiminiai įsipareigojimai ar darbas. Vis dėlto pastarųjų dviejų grupių studentų išskyrimas remiantis empirinio tyrimo rezultatais yra daugiau hipotetinis ir, remiantis kokybine metodologija, reikalauja atlikti išsamesnį tyrimą.

Atlikto empirinio tyrimo rezultatai leido atskleisti ne tik paramos studentams poreikius priklausomai nuo nulinio studijų turinio, t. y. asmenybinių ar sociodemografinių charakteristikų. Empirinio tyrimo metu taip pat buvo siekta įvertinti ir paramos studentams poreikius dėstomojo studijų turinio lygmenyje įgyvendinant į studentą orientuotas studijas. Teorinėje tyrimo dalyje akcentavus, jog vienas iš pagrindinių pokyčių dėstomojo studijų turinio lygmenyje yra didesnis

dėmesys studento savarankiškoms studijoms buvo siekiama identifikuoti paramos studentams poreikius atliekant savarankiško darbo užduotis. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog atliekant savarankiško darbo užduotis studentams yra svarbios bibliotekos ir mokymosi mokyti paslaugos bei emocinė ir metodinė parama. Vis dėlto paramos studentams poreikius atliekant savarankiško darbo užduotis siūloma analizuoti giliau atskleidžiant „jaunatvinio maksimalizmo“ bei „gyvenimo realybės“ grupei priklausančių studentų poreikius. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nors atliktas kiekybinis tyrimas leido įvardinti svarbiausių paramos studentams paslaugų poreikius pagal skirtingas studentų asmenines bei socialines charakteristikas, vis dėlto lieka neaišku, kokiais būdais pastarosios paslaugos turėtų būti teikiamos (pavyzdžiui, karjeros projektavimo paslaugos gali būti integruotos į studijų programą, teikiamos internetu, grupinių ar individualių konsultacijų metu) skirtingus poreikius turintiems studentams. Pastaruosius kiekybinio tyrimo metu gautus tyrimo rezultatų netikslumus ir prieštaravimus bus siekiama atskleisti antrojo tyrimo etapo metu.

3.3. TYRIMO „PAŽEIDŽIAMIAUSIŲ STUDENTŲ GRUPIŲ PARAMOS POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE“ REZULTATAI

3.3.1. PAŽEIDŽIAMIAUSIŲ KOLEGINIO SEKTORIAUS STUDENTŲ GRUPIŲ EMOCINIS PAVEIKSLAS

Siekiant nustatyti pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikius visų pirma buvo atskleidžiamas pastarųjų studentų emocinis paveikslas, dominavęs grupinės diskusijos metu. Atlikus atvirojo kodavimo procedūrą prieita prie išvados, kad „Gyvenimo realybės“ diskusijų dalyvių emocinį paveikslą atspindi penkios kategorijos: *darbo ir studijų suderinamumo problema*, *„kaltė dėl vaikų, šeimos“*, *stripri integracija į kolegijos gyvenimą*, *išskirtinumo jausmas bendraujant su dėstytojais*, *adaptacijos prie aukštosios mokyklos sunkumai* (41 lentelė).

41 lentelė. „Gyvenimo realybės“ ir „Jaunatvinio maksimalizmo“ focus grupių emocinio paveikslo skirtumai

„Gyvenimo realybė“	„Jaunatvinis maksimalizmas“
<ul style="list-style-type: none"> • Darbo ir studijų suderinamumo problema; • „Kaltė“ dėl vaikų, šeimos; • Stripri integracija į kolegijos gyvenimą; • Išskirtinumo jausmas bendraujant su dėstytojais; • Adaptacijos prie aukštosios mokyklos gyvenimo sunkumai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nežinomybė darbo rinkoje; • Nereikalingumo jausmas; • Nusivylimas studijomis; • Dėstytojo asmenybės svarba.

Darbo ir studijų suderinamumo problema išryškėjo šiuose tyrimo dalyvių pasisakymuose (kalba netaisyta): „*po paskaitų einu į darbą, darbą baigiu puse vienuolikos vakaro, o nuo aštuonių ryto į paskaitas. Tai namų darbo, kurį reikia pateikti kitai dienai nepadarau*“; „*nes matot tie grafikai [past. darbo] yra sudaryti iki šešių, penkių valandų vakaro. Tai jau nieko nesinori po darbo*“. Diskutuojant apie darbo ir studijų suderinamumo problemas taip pat išryškėjo ir tyrimo dalyvių jaučiama „kaltė“ dėl to, jog per mažai dėmesio skiria šeimai ir vaikams (kalba netaisyta): „*vaikai yra nuskriausti, bet ką daryt, toks gyvenimas*“; „*vaikai integruojasi į visuomenę, sužino, koks gyvenimas. Tik kad nereikėtų paskui psichologinių konsultacijų [past. vaikams]*“. Grupinės diskusijos metu tyrimo dalyviai teigė, kad jie jaučia stiprią integraciją į aukštąją mokyklą (kalba netaisyta): „*gal net labiau integruoti [past. į kolegijos gyvenimą] negu kiti studentai*“. Analizuojant grupinės diskusijos metu gautus tyrimo duomenis pastebėta, kad stiprios integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą priežastis yra išskirtinumo jausmas bendraujant su dėstytojais. Tyrimo dalyviai pastarąjį išskirtinumą patys įvardijo tokiais pasisakymais (kalba netaisyta): „*ir net patys dėstytojai pasako, kad su jumis tai įdomios paskaitos, yra apie ką padiskutuoti, turit ką pasakyt. Dieniniai tai sėdi, tyli, išsižioję ir nieko nepasakys*“; „*patys dėstytojai kitaip bendrauja. Bendrauja kaip lygus su lygiu. Jie labiau supranta. Ai čia vaikai, čia taip*“; „*žiūri į mus kitaip, nes mato, kad mes labiau į gyvenimą kabinamės, pradėdam dirbti*“.

Diskusijos metu informantai įvardijo, kad studijų pradžioje jiems buvo sudėtinga adaptuotis prie aukštosios mokyklos gyvenimo (kalba netaisyta): „*tokių nekasdieninių situacijų buvo, nes dauguma, aišku kas po mokyklos gal labai lengva iš karto išokti į tą patį ritmą, o jeigu darai tarpą, gaunasi sudėtinga vėl mokytis toliau*“; „*buvo sunku tiesiog prisiminti elementarius mokyklinius dalykus, matematikoje formules tas eilines tokias, paprastas, nes pasimiršę*“.

Analizuojant „Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupės metu surinktus duomenis buvo prieita prie išvados, kad pastarųjų tyrimo dalyvių emocinis poveikslas gali būti nusakomas tokiomis kategorijomis: *nežinomybė darbo rinkoje, nereikalingumo jausmas, nusivylimas studijomis, dėstytojo asmenybės svarba*. Nors tyrimo dalyvių nežinomybė darbo rinkoje labiausiai atsiskleidė analizuojant karjeros projektavimo paslaugų poreikį (3.3.2. poskyris), vis dėlto tokie informantų pasisakymai kaip (kalba netaisyta) „*ir dabar mes nežinom, ką mes veiksime baigę*“; „*nelabai žinom [past. kur dirbti galėsim]. Visi klausia <...> kur tu galėsi dirbti? Pagrindinis klausimas visų*“. Grupinės diskusijos su informantais metu taip pat vyravo tokios replikos kaip (kalba netaisyta) „*eisim į stroikes dirbti*“; „*eisim į fabriką*“, o tai rodo, kad informantai sunkiai geba studijas susieti su tolimesnio gyvenimo planais. Grupinės diskusijos metu išryškėja ir tai, jog aukštojo mokslo institucijoje studentai jaučiasi nereikalingi. Pastarąjį jausmą studentai įvardija šiomis frazėmis (kalba netaisyta): „*kazkokie mes kaip ir nereikalingi*

kažkokie“; „nu tokie kaip bandomieji triušiai“. Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis atsiskleidė ir tyrimo dalyvių nusivylimas studijomis, lūkesčių neišsipildymas (kalba netaisyta): *„būtume anksčiau apie viską perspėti būtų buvę mažiau nusivylimų“; „kai kuriomis paskaitomis, tai mes esam visiškai nusivylę, dėstytojais, ir paskaitomis“.* Pastarąjį nusivylimo studijomis jausmą informantai sieja su dėstytojo asmenybės svarba. Vienas tyrimo dalyvis apibendrinamas kitų informantų išsakyta nusivylimą studijomis atskleidžia, jog nusivylimas studijomis yra ir studentų nelankomumo problema (kalba netaisyta): *„yra dėstytojas, va atrodo pasidaręs skaidres viską, bet atrodo, kad jisai viską sausai beria ir pats, jam nelabai pačiam patinka ką jisai mums pasakoja. Paprasčiausiai nėra noro eiti į paskaitas, kuriose tau neįdomu sėdėti, nes gal dalykas naudingas tau specialybėje, gal jisai yra įdomus, bet jis neįdomiai pateikiamas, nes tas žmogus kuris mum dėsto jam pačiam atrodo neįdomu“.*

Apibendrinant „Gyvenimo realybės“ ir „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupių emocinius paveikslus galima prieiti prie švados, kad „Gyvenimo realybei“ priklausantys studentai turi daug artimesnį emocinį ryšį su dėstytojais nei „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantys studentai. „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantys studentai jaučiasi nusivylę studijomis, nereikalingi, neturi savo karjeros vizijos, studijų negeba susieti su tolimesniais gyvenimo planais, t. y. nemato studijų prasmės. „Gyvenimo realybės“ grupėse esantys studentai, priešingai, aiškiai mato savo studijų prasmę, supranta, jog tai, ką „jie gaus studijų metu“ priklauso tik nuo jų pačių, tačiau susiduria su darbo, studijų bei šeimos suderinamumo problemomis. Pastarieji dviejų grupių emocinio poveiklio skirtumai sudaro prielaidas ir paramos poreikių skirtumams atsirasti, kurie išsamiau yra aptariami kitame poskyryje.

3.3.2. PAŽEIDŽIAMIAUSIŲ STUDENTŲ GRUPIŲ AKADEMINĖS PARAMOS POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE

Prie akademinį paramos studentams paslaugų diskusijos metu buvo priskirtos tokios paslaugos: karjeros projektavimas, akademinis studentų informavimas ir konsultavimas, studentų priėmimas ir integravimas į studijas, užsienio kalbų centro paslaugos, bibliotekos ir nuotolinių studijų centro veikla.

Karjeros projektavimo paslaugų poreikis. Analizuojant karjeros projektavimo paslaugų poreikį „Gyvenimo realybės“ grupėje prieita prie išvados, jog pastarųjų paslaugų poreikį geriausiai apibūdina kategorija „Reikia jaunesniems studentams, bet ne mums“ (42 lentelė). Pastarąjį požiūrį į karjeros projektavimo paslaugų poreikį atspindi šie studentų pasisakymai (kalba netaisyta): *“gal tiem kur baigė tik dvylika tai ir reikia, bet mum tai manau nereikia”;* *„daugumai, pavyzdžiui, paimkim tuos jaunesnius studentus, kurie po mokyklos, ne mes. Ateina jie dauguma [pastb. į darbą] bijo, nesupranta ką tam darbe reikia jiems daryt,*

bando daryt viską, tada nespėja, tada nesigauna“: „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėse esančių studentų požiūris į karjeros projektavimo paslaugas tinkamiausiai gali būti apibūdinamas kategorija „Reikia, bet nenorim“ (42 lentelė). Diskusijos apie karjeros projektavimo paslaugų poreikį metu studentai teigė, jog (kalba netaisyta) „gal reikėtų, bet nelabai girdėję mes...“; „nu turėjom paskaitą apie karjeros valdymą, bet nežinau...“ „praverstų turbūt tokios paslaugos“; „reikėtų turbūt apie darbo rinką žinot...“. Įdomu tai, kad po skirtingų pasvartymų apie karjeros projektavimo poreikį studentai prieina išvadą, kad (kalba netaisyta) „ne, galbūt šita paslauga nėra pirmoje vietoje. Tai tikrai nėra pirmoje vietoje“, o diskusijos pabaigoje paprašyti išskirti esmines paramos paslaugas karjeros projektavimą pamini prie svarbiausių paslaugų. Paklausti, kodėl diskusijos pradžioje šias paslaugas įvardijo kaip mažiausiai svarbias, o pabaigoje kaip svarbiausias, studentai atsako (kalba netaisyta): „kai apibendrini žiūri kitaip“.

42 lentelė. Akademinė parama studentams paslaugų poreikių skirtumai pažeidžiamiausiose studentų grupėse

„Gyvenimo realybė“(kalba netaisyta)	„Jaunatvinis maksimalizmas“(kalba netaisyta)
<i>Karjeros projektavimo paslaugos</i>	
„Reikia jaunesniems studentams, bet ne mums“	„Reikia, bet nenorim“
<i>Akademinis studentų informavimas ir konsultavimas</i>	
„Padėtų sutaupyti laiko“	„Pakanka informacijos iš dėstytojų“
<i>Studentų priėmimas ir integravimas į studijas</i>	
“Pagalba grįžtant į švietimo sektorių”	“Aukštosios mokyklos taisyklių supratimas”
<i>Užsienio kalbų centro veikla</i>	
„Papildoma galimybė pagilinti užsienio kalbų žinias“	„Reikėtų, bet tingėtumėm eiti“
<i>Bibliotekos paslaugos</i>	
„Nėra to ko reikia“	„Reikia, kai internete nedandam“
<i>Nuotolinių studijų centro paslaugos</i>	
“Galimybė pagilinti žinias”	“Galimybė išvengti nemėgstamų paskaitų”

Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos. „Gyvenimo realybės“ diskusijų grupės dalyvių paklausus apie akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugas studentai pastebi, jog pastaroji paslauga nėra tinkamai teikiama. Studentai teigia, kad akademinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas jiems yra aktualus, nes gali padėti produktyviau planuoti laiką bei lengviau suderinti darbą su studijomis (kalba netaisyta): „šitas dalykas tai nežinau kiek jis gerai daromas, nes tvarkaraščio pateikimas paskutinę dieną kitą kartą problematiškas, gerai būtų, kad kokią savaitę dvi, prieš sesiją pateiktų“; “ iš tikrųjų gerai būtų, nes, pavyzdžiui, kitąkart derini, gal man net ir atostogų neprisireiktų imti”. Diskutuojant apie akademinio konsultavimo ir informavimo paslaugas paliečiama ir neformaliu bei savaiminiu metu įgytų gebėjimų įskaitymo problema. Studentai pastebi, jog (kalba netaisyta) „kitąkart ateini į paskaitą ir klausai tą patį [past. ką jau žinai iš darbinės patirties]“. Diskusijos metu studentai pažymi, kad neformaliu ir savaiminiu metu įgytų gebėjimų įskaitymas, kaip ir

laiku pateikiamas tvarkaraštis, leistų sutaupyti laiko, t. y. akademinio studentų informavimo ir konsultavimo paslauga siejama visų pirma su galimybe sutaupyti laiko (42 lentelė).

Analizuojant „Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupėje dalyvavusių studentų požiūrį į akademinio informavimo bei konsultavimo paslaugas pastebėta, kad pastarąjį geriausiai apibūdina kategorija „pakanka informacijos iš dėstytojų“ (42 lentelė). Diskusijos metu studentai teigė, jog (kalba netaisyta): „*šito mums nelabai reikia*“; „*mum kiekvienas dėstytojas paaiškina <...> seniūnei praneša arba į paštą parašo*“. Paklausus, ar tokio akademinio informavimo ir konsultavimo studentams pakanka grupės dalyviai vienareikšmiškai atsako „*aišku*“.

Studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos. Analizuojant „Gyvenimo realybės“ ir „Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupių požiūrį į studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugų poreikį pastebėta, kad pastarosios paslaugos yra vienodai svarbios abiem grupėms. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad „Gyvenimo realybės“ grupėje esantys studentai pastarųjų paslaugų svarbą sieja su aukštosios mokyklos personalo pagalba grįžtant į švietimo sektorių po padarytos pertraukos (42 lentelė). Studentai teigė, jog jiems reiktų „*adaptacinės programos*“. Paklausus, kas toje adaptacinėje programoje turėtų būti, studentai pažymėjo, jog turėtų būti (kalba netaisyta) „*visas kursas nuo penktos iki dvyliktos klasės*“.

„Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje esantys studentai studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugas visų pirma siejo su aukštosios mokyklos taisyklių supratimu (42 lentelė). Diskusijų metu studentai teigė, jog jiems trūko (kalba netaisyta) „*įvado į studijas*“, bet „*kažkaip to truputį viską patys išsiaiškinom, bet reikėjo šiaip*“. Studentai teigia, jog jei būtų buvę tinkamesnės studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos, (kalba netaisyta) „*mažiau patys būtume žioplinėje*“.

Užsienio kalbų centro veikla. „Gyvenimo realybės“ diskusijų grupėje esantys studentai teigė, jog jiems būtų naudingos užsienio kalbų centro paslaugos. Studentai pastebėjo, jog studijuojant pagal išžestinę studijų formą užsienio kalboms skiriamas nepakankamas dėmesys (kalba netaisyta): „*tas kalbos mokymasis sesijos metu tai toks, na vadinkim, vizualinis tik. Nes mes negalim per keturias savaites išmokti anglų kalbos jeigu jos mes nemokam. O jeigu mes ją mokam pagilint irgi sunku, todėl kad žmonės yra su skirtingais lygiais, sugebėjimais ir, ta prasme, mes stovim tam pačiam lygyje*“. Diskusijos metu buvo pastebėta, kad užsienio kalbų centro paslaugos galėtų sudaryti sąlygas kalbą mokytis sistemingai, o ne tik sesijų metu (42 lentelė). „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantys studentai teigė, kad pastarosios paslaugos yra svarbios, tačiau pripažino, jog vargu ar jomis naudotųsi (kalba netaisyta): „*reikalinga yra specialybei, bet jeigu būtų<...> tai va manau tada atsirastų kitų reikalų, tingėtumėm*“.

Bibliotekos paslaugos. „Gyvenimo realybės“ grupės dalyviai atkreipė dėmesį, kad bibliotekos paslaugos nėra orientuotos į studento poreikius. Diskusijos metu studentai teigė, jog (kalba netaisyta) „*liepia [past. knyga] atsišviest arba vietoj skaityt. Skurdi labai biblioteka*“; „*tiesiog nėra tu [past. knygu], kurių reikia*“; „*nėra pakankamo skaičiaus, kiekio [past. knygu]*“; „*penkis egzempliorius pasiėmė ir viskas*“ (42 lentelė). Tuo tarpu „Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupės dalyviai teigė, kad jie mažai naudojami bibliotekos paslaugomis (kalba netaisyta): „*tikrai mažai einam į biblioteką, žiauriai mažai*“. Tyrimo dalyviai pripažino, kad biblioteka reikalinga, vis dėlto, tik tuo atveju kai reikiama informacija nėra randama internete (kalba netaisyta): „*ne šiaip biblioteka tai tikrai reikalinga, nes internete visko nerandam*“ (42 lentelė).

Nuotolinių studijų centro paslaugos. Analizuojant „Gyvenimo realybės“ ir „Jaunatvinio maksimalizmo“ diskusijų grupių požiūrį į nuotolinių studijų paslaugų poreikį išryškėjo, jog studentai priklausantys „Gyvenimo realybės“ grupei pastarąsias paslaugas supranta kaip galimybę pagilinti žinias praleidus paskaitą (kalba netaisyta): „*ta mintis, kad tos kai kurios paskaitos būtų nufilmuotos ir galėtum peržiūrėti antrą kartą, arba pavyzdžiui nebuvai ir turėtum galimybę peržiūrėti tai tikrai būtų nebloga mintis*“ (42 lentelė). Tuo tarpu „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje esantys studentai nuotolinio centro paslaugas suvokia visų pirma kaip galimybę išvengti nemėgstamų paskaitų (kalba netaisyta): „*tu atveju kai dėstytojas tau nelabai patinka, neįdomiai pasakoja tai labai būtų gerai tą paskaitą pačiam perskaityt sau*“ (42 lentelė).

Apibendrinant akademinį paramos studentams paslaugų poreikius pažeidžiamiausiose studentų grupėse galime prieiti išvadą, kad „Gyvenimo realybės“ grupei priklausantiems studentams yra aktualesnės akademinio studentų informavimo ir konsultavimo, užsienio kalbų bei nuotolinių studijų centro paslaugos. „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupės dalyvių požiūriu, jiems yra aktualiausios karjeros projektavimo paslaugos. Pastebėta, kad studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos yra vienodai svarbios abiems grupėms, vis dėlto „Gyvenimo realybės“ grupėje esančias studenų studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugas tapatina su galimybe pagilinti „iš mokyklos pamirštas žinias“, o „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje esantys studentai – kaip galimybę susipažinti su aukštosios mokyklos taisyklėmis ir kultūra. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad „Gyvenimo realybės“ grupei priklausantiems studentams biblioteka yra vienas iš pagrindinių informacijos šaltinių, o „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantiems studentams - papildomas informacijos šaltinis.

3.3.3. PAŽEIDŽIAMIAUSIŲ STUDENTŲ GRUPIŲ NEAKADEMINĖS PARAMOS POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE

Prie neakademinių paramos studentams paslaugų diskusijos metu buvo priskirtos tokios paslaugos: psichologinis konsultavimas, paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti, paslaugos užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą, finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais bei studentų apgyvendinimo paslaugos.

Psichologinio konsultavimo paslaugos. Psichologinio konsultavimo paslaugų poreikio nustatymas remiantis diskusijų grupių metu surinktais duomenis yra diskutuotinas. Tiek „Gyvenimo realybės“, tiek „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje paklausus apie psichologinio konsultavimo paslaugų poreikį sekė neįdomios grupės dalyvių tylos. Išsisukinėdami nuo tiesaus atsakymo „Gyvenimo realybės“ grupės nariai pažymėjo, kad psichologinio konsultavimo paslaugų reikėtų tuo atveju, jeigu konsultavimas būtų vykdomas seminarų forma (kalba netaisyta): „*jeigu seminarai tai viskas tvarkoj*“. Vis dėlto vėliau grupės dalyviai priėjo prie išvados, jog psichologinio konsultavimo paslaugos būtų naudingos, kad (kalba netaisyta) „*nejaustum gniuždomas iš visų pusių*“.

„Jaunatvinio maksimalizmo“ grupės dalyviai po neįdomios tylos psichologinio konsultavimo paslaugų poreikį susiejo su ankstesniame kurse turėta psichologijos paskaita (kalba netaisyta): „*aš tai manau, kad reikėtų, nes vien todėl, kad pernai metais mum buvo psichologija, tai tikrai daug studentų eidavo ir pritraukdavo studentus į paskaitas*“; „*ten mus sugebėdavo pritraukti į tą paskaitą <.....> nebūdavo taip, kad ateini į paskaitą ir žiovauji, kad reikia. Vat įdomu paklausty*“. Vėliau kiti studentai pritaria psichologinio konsultavimo paslaugų poreikiui paantrindami (kalba netaisyta): „*ne šiaip, tai man psichologija ir taip patinka, tai aš nieko prieš*“ (43 lentelė).

43 lentelė. Neakademiųjų paramos studentams paslaugų poreikių skirtumai pažeidžiamiausiose studentų grupėse

„Gyvenimo realybė“ (kalba netaisyta)	„Jaunatvinis maksimalizmas“ (kalba netaisyta)
<i>Psichologinio konsultavimo paslaugos</i>	
„Jei grupėmis tai viskas gerai“	„Įdomi paskaita buvo“
<i>Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti</i>	
„Neturim tam laiko“	„Reikia, bet priklauso nuo žmogaus“
<i>Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą</i>	
„Kam reikia, tas pats susiranda“	„Nebūtų lankančių“
<i>Finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais</i>	
„Mes patys remiam kolegija, o ne ji mus, o teisinio konsultavimo gal ir reikėtų“	„Neaišku kaip ją gauti“
<i>Studentų apgyvendinimo paslaugos</i>	
„Kitiems gal ir aktualu“	„Reikia, bet ne tokių, kokios yra“

Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti. „Gyvenimo realybės“ grupės dalyvių pasiteiravus apie paslaugų, padedančių plėtoti bendruomeniškumo jausmą, poreikį vienas dalyvis retoriškai paklausia (kalba netaisyta): „*o kas turit laisvo laiko?*“. Vėliau dalyviai teigia, jog jiems pastarosios paslaugos būtų aktualios nebent tuomet, jei jų metu jie galėtų įgyti gebėjimų, kuriuos galėtų pritaikyti darbinėje veikloje (kalba netaisyta): „*gal kalbų [past. užsienio], to kas labiau padeda integruotis į darbo rinką*“. Vėliau studentai įvardija keletą „praktiškų būrelių“, kuriuos galbūt lankytų (kalba netaisyta): „*reklamos dizaino būrelį, grafikos dizaino kažkas tokio, tikrai eičiau į toki*“; „*viešos kalbos pavyzdžiui*“.

„Jaunatvinio maksimalizmo“ grupės dalyviai, teigia, jog tokių paslaugų, jų manymu, reikėtų, tačiau tai labai priklauso nuo individualaus žmogaus poreikių (kalba netaisyta): „*svarbu, bet jau čia pačiam kiekvienam žmogui*“; „*gyventumėm puikiai [past. ir be bendruomeniškumą plėtojančių paslaugų], bet reikėtų šių paslaugų*“; „*man tai pavyzdžiui, žiauriai reikia, labai gerai*“ (43 lentelė).

Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą. „Gyvenimo realybės“ grupės narių paklausus apie paslaugų, užtikrinančių studentų sveikatą ir gerą savijautą, poreikį atsako, kad (kalba netaisyta): „*kam įdomu, tas informaciją susiranda pats, o ko nedomina tai ir nereikia*“. „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupės dalyviai atsako į klausimą abejodami (kalba netaisyta): „*ar būtų lankančių?*“. Vėliau grupės dalyviai nusprendžia, kad pastarosios paslaugos yra mažai svarbios (43 lentelė).

Finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais. Analizuojant finansinės paramos ir konsultavimo teisiniais klausimais poreikį „Gyvenimo realybės“ grupėje studentai pastebi, kad (kalba netaisyta): „*mes tik kolegiją remiam: arba krepšeliais arba finansiškai,*

mokam į sąskaitą“ (43 lentelė). Paklausus apie teisinio konsultavimo paslaugas studentai išsako priešingą nuomonę teikdami, kad (kalba netaisyta): „vat gal teisinio konsultavimo reiktu, kad žinot įstatymus, kaip ten apeiti kažką, ar dar kažkas“; „pavyzdžiui ,tą pačią finansinę paramą kaip gauti. Gal yra daug teisinių nuostatų kur išmanant gali labai lengvai gauti ir finansinę paramą“.

„Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje paklausus apie finansinės paramos ir teisinio konsultavimo paslaugų svarbą pastarieji išsako dvejonę, jog nelabai žino, kaip ją gauti ir pastarųjų paslaugų studentams trūksta (kalba netaisyta): „pavyzdžiui, pernai aš norėjau tvarkytis socialinę stipendiją žinojau kur eit, aš ten nuėjau ir nieko nesupratau ir taip gavosi, kad pernai metais jos ir nesusitvarkiau, nes nežinojau pas ką eiti, kreiptis. O šiemet pati tiesiog prisėdau, bet jau išėjo [past. užpildyti dokumentus], nes draugė padėjo. Bet šiaip tai net nežinau pas ką eit. Čia tikrai yra problema“ (43 lentelė).

Studentų apgyvendinimo paslaugos. Analizuojant apgyvendinimo paslaugų poreikį „Gyvenimo realybės“ grupėje studentai pastebi, kad pastarosios paslaugos yra aktualios, tačiau ne jiems (kalba netaisyta): „kitiem, manau, aktualu, nes į naują miestą atvažiavus <...> viena mūsų grupiokė yra iš Biržų tai jai tikrai aktualu“ (43 lentelė). „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupės nariai pastebi, kad studentų apgyvendinimo paslaugos yra labai aktualios, tačiau jų kokybė yra netinkama (kalba netaisyta): „aš tai pavyzdžiui nenoriu gyventi bendrabutyje, nes ten viskas pasenę <...> „pavyzdžiui vat yra VDU, aišku jie ten daug moka, bet yra kambarys ir kambaryje yra dušai . Galima sakyti, kad ten įeini kaip į butą kokį“.

Apibendrinant neakademinių paramos studentams paslaugų poreikį galime prieiti prie išvados, jog „Gyvenimo realybės“ grupei priklausantiems studentams yra aktualiausios teisinio ir psichologinio konsultavimo paslaugos. Duomenų analizė „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupėje parodė, kad pastariesiems studentams svarbiausios yra psichologinio konsultavimo, studentų apgyvendinimo, finansinės paramos ir konsultavimo teisiniais klausimais. Nors paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti, yra svarbesnės „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupės studentams, vis dėlto „Gyvenimo realybės“ grupės studentams šios paslaugos galėtų būti aktualios tuo atveju, jeigu aukštosios mokyklos siūlomų būrelių veikla būtų orientuota į mokėjimų, svarbių integruojantis į darbo rinką, ugdymą. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą, yra mažiausiai aktualios abiejų grupių studentams.

3.4. TYRIMO „PAŽEIDŽIAMIAUSIŲ STUDENTŲ GRUPIŲ PARAMOS POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS KOLEGINĖSE STUDIJOSE“ REZULTATŲ APTARIMAS

Atlikto kokybinio tyrimo metu buvo siekiama atskleisti pažeidžiamiausių studentų grupių paramos poreikius bei sudaryti sąlygas, tyrimo rezultatų, gautų kiekybinio tyrimo metu, platesnei interpretacijai. Grupinių diskusijų metu gauti tyrimo rezultatai leido prieiti išvadą, kad *karjeros projektavimo paslaugos* yra aktualesnės jaunesniojo amžiaus pagal nuotolinę studijų formą studijuojantiems studentams, susiduriantiems su paskaitų nelankomumo problemomis. Atlikto kiekybinio tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad *karjeros projektavimo paslaugos* yra aktualesnės studentams, kurie yra nutolę nuo aukštosios mokyklos gyvenimo, t. y. nekonformistinio tipo studentams. Grupinių diskusijų metu gauti rezultatai parodė, kad „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantys studentai jaučiasi nereikalingi, yra nusivylę studijomis, nėra tikri dėl savo *karjeros planų*. Pastebėtina, kad *karjeros projektavimo paslaugos* galėtų sudaryti sąlygas pastariesiems studentams susieti savo studijas su tolimesniais gyvenimo planais, tokiu būdu galbūt prisidedant ir prie tokių problemų kaip nelankomumas, nusivylimas studijomis bei žemi akademiniai pasiekimai, sprendimo.

Atlikus grupinių diskusijų metu gautųjų duomenų analizę buvo prieita prie išvados, kad *akademinio studentų informavimo bei konsultavimo paslaugos* yra svarbesnės studentams, atstovavusiems „Gyvenimo realybės“ grupei. Pastarajai grupei priklausę studentai kokybiškų akademinio konsultavimo ir informavimo paslaugų teikimą siejo su galimybe sklandžiau derinti darbą bei studijas.

Analizuojant kiekybinio tyrimo metu gautus tyrimo rezultatus buvo prieita prie išvados, kad *studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos* yra vienodai svarbios tiek studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko tikslingai, tiek studentams, kurie studijas kolegijoje pasirinko vedami išorinės motyvacijos. Kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai patvirtino pastarąsias išvagas atskleidžiant, jog studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos yra vienodai svarbios abiem studentų grupėms. Vis dėlto pastebėta, kad „Gyvenimo realybės“ grupės nariai pastarąsias paslaugas sieja su galimybe adaptuotis prie aukštosios mokyklos gyvenimo gaunant dalykinių žinių, prisimenant mokykloje pamirštą kursą, o „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantiems studentams pastarosios paslaugos yra svarbios siekiant greičiau suprasti aukštosios mokyklos taisykles bei kultūrą.

Kiekybinio tyrimo metu, siekiant atskleisti veiksnius, lemiančius paramos studentams poreikių skirtumus, nebuvo nustatyta, jog *užsienio kalbų centro paslaugų* poreikis skirtųsi priklausomai nuo studijų formos. Kokybinio tyrimo metu surinkti duomenys leido pagilinti kiekybinio tyrimo metu gautus rezultatus, atskleidžiant, jog pastarųjų paramos studentams

paslaugų poreikis yra glaudžiai susijęs su studijų forma. Grupinės diskusijos su „Gyvenimo realybės“ grupe metu buvo atskleista, kad užsienio kalbų centro paslaugos yra aktualesnės iššęstinių studijų studentams, nes pastarųjų užsienio kalbos mokymasis vyksta chaotiškai, paprastai tik sesijų metu. Užsienio kalbų centro paslaugos iššęstinių studijų studentams galėtų sudaryti sąlygas kalbų mokytis sistemingai.

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad „Gyvenimo realybės“ grupės dalyviams *bibliotekos paslaugos* yra aktualesnės nei studentams, priklausantiems „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei. Kiekybinio tyrimo metu buvo pastebėta, kad pastarosios paslaugos yra aktualiausios akademinio tipo studentams (pastarieji nepriklauso pažeidžiamiausioms studentų grupėms).

Analizuojant kiekybinio tyrimo metu gautus rezultatus buvo nustatyta, kad *nuotolinių studijų centro paslaugos* yra aktualesnės studentams, kurie nėra tikri dėl savo studijavimo tikslo. Kokybinio tyrimo metu gauti duomenys leido paaiškinti pastarąjį rezultatą atskleidžiant, jog studentams, susiduriantiems su nepažangumo, studijavimo motyvacijos problemomis, nuotolinės studijos būtų tiesiog galimybė išvengti nemėgstamų paskaitų, tačiau ne studijas palengvinanti priemonė.

Atlikto kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai neleido vienareikšmiškai įvertinti *psichologinio konsultavimo paslaugų* poreikio. Tyrimo dalyviai teigė, jog psichologinio konsultavimo paslaugų jie norėtų tuo atveju, jeigu jos būtų organizuojamos grupinių konsultacijų forma. Nors kiekybinio tyrimo metu buvo nustatyta, kad psichologinio konsultavimo paslaugos yra aktualesnės dirbantiems studentams nei nedirbantiems, vis dėlto kokybinio tyrimo rezultatai parodė, kad pastarosios paslaugos yra aktualios ne tik dirbantiems, tačiau ir tiems nedirbantiems studentams, kurie susiduria su nelankomumo problema, o jų akademiniai pasiekimai yra žemesni nei vidurkis.

Remiantis kiekybinio tyrimo rezultatais buvo prieita prie išvados, kad *paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti*, yra aktualesnės šeiminių išsipareigojimų neturintiems asmenims, vis dėlto kokybinio tyrimo metu prieita prie išvados, kad pastarosios paslaugos gali būti aktualios ir „Gyvenimo realybės“ grupei priklausantiems studentams tuo atveju, jeigu įvairių būrelių veikla būtų orientuota į gebėjimų, leidžiančių lengviau integruotis darbo rinkoje, ugdymą.

Grupinių diskusijų su „Gyvenimo realybės“ ir „Jaunatvinio maksimalizmo“ studentais tyrimo rezultatai atskleidė, jog *paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą*, nėra aktualios abiems studentų grupėms. Pastarasis rezultatas sutapo su kiekybinio tyrimo metu gautais rezultatais, kai buvo nustatyta, kad pastarosios paslaugos yra aktualesnės aukštesnius

studijavimo pasiekimus turintiems studentams (pastarųjų studentų atstovai nedalyvavo grupinių diskusijų metu, nes jie nepriklauso pažeidžiamiausioms studentų grupėms).

Analizuojant *studentų apgyvendinimo paslaugų* poreikį tiek kiekybinio, tiek kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad pagrindinis veiksnys, lemiantis pastarųjų paslaugų poreikį, yra studento gyvenamoji vieta. Kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai apie *finansinės paramos bei teisinio konsultavimo paslaugų* poreikį leido patvirtinti kiekybinio tyrimo rezultatus. Kiekybinio tyrimo metu buvo nustatyta, kad teisinio konsultavimo paslaugos yra aktualesnės šeiminių įsipareigojimų turintiems studentams bei studentams, kurie studijas pasirinko vedami išorinės motyvacijos. Kokybinio tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad teisinio konsultavimo paslaugos yra vienodai svarbios tiek „Gyvenimo realybės“, tiek „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupių studentams. Vis dėlto kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai leido papildyti kiekybinio tyrimo metu gautus duomenis atskleidžiant, kad finansinės paramos paslaugos yra aktualesnės „Jaunatvinio maksimalizmo“ grupei priklausantiems studentams.

Atlikto kiekybinio tyrimo rezultatai leido identifikuoti esminius veiksnius, lemiančius paramos studentams poreikių skirtumus, o kokybinio tyrimo metu gauti rezultatai atskleidė koleginio sektoriaus labiausiai pažeidžiamų studentų grupių paramos poreikius. Remiantis empirinių tyrimo metu gautais duomenimis kitame skyriuje yra aprašomas paramos studentams identifikavimo modelis koleginiuose studijose.

3.5. PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO MODELIS KOLEGINĖSE STUDIJOSE

Remiantis disertacinio tyrimo metu atlikto empirinio tyrimo rezultatais buvo parengtas paramos studentams identifikavimo modelis koleginiuose studijose, pagrįstas skirtingomis charakteristikomis pasižyminčių studentų paramos poreikiais (14 pav.). Disertacinio darbo metu atlikti tyrimai leido prieiti išvadą, kad paramos studentams identifikavimas turėtų remtis tokiais žingsniais:

- a) *tikslinės studentų grupės, kuriai ketinama teikti paramą, identifikavimu.*

Remiantis disertaciniame darbe atliktu teoriniu tyrimu siūloma, kad už studentų tikslinės grupės, kuriai ketinama teikti paramą, identifikavimą būtų atsakinga paramos studentams koordinavimo grupė, veikianti instituciniame lygmenyje. Siūloma, kad šis padalinys būtų atsakingas už visų naujai studijas pradėjusių studentų paramos poreikių nustatymą. Kita vertus, tikėtina, kad studijų eigoje gali kisti studentams reikalinga parama, todėl tokiu atveju

akademiniis padalinys (fakultetas, katedra) galėtų inicijuoti pakartotini studento ir (ar) studentų grupės paramos poreikių identifikavimą. Atsižvelgiant į mažėjanti finansavimą aukštojo mokslo institucijoms ir ribotus kolegijų administracinio personalo išteklius, tikėtina, jog aukštosios mokyklos gali būti nepajėgios identifikuoti visų kolegijos studentų paramos poreikius. Tokiu atveju kolegija galėtų laikytis strategijos, jog parama bus teikiama tik pažeidžiamiausioms studentų grupėms. Disertacinio tyrimo metu buvo nustatyta, kad koleginiame sektoriuje yra dvi pažeidžiamiausios studentų grupės: 1) vyresniojo amžiaus, studijuojantys pagal iššęstinę studijų formą, darbinų bei šeiminų išpareigojimų turintys studentai bei 2) tradicinio amžiaus, pagal nuolatinę studijų formą studijuojantys studentai, kurie demonstruoja žemesnius akademinis pasiekimus, susiduria su nelankomumo problemomis ir neturi aiškaus studijavimo tikslo. Vis dėlto kiekviena institucija turi identifikuoti studentų, kuriems ketinama teikti paramą, grupę priklausomai nuo aukštojoje mokykloje dominuojančios kultūros, konteksto bei strateginių tikslų.

b) studento (studentų grupės) individualių charakteristikų, pagrindžiančių paramos poreikius, identifikavimu.

Pasirinkus studentų, kuriems ketinama teikti paramą, tikslinę grupę (pagal ankstesniame žingsnyje aprašytą logiką), instituciniame lygmenyje veikiančio paramos studentams padalinio darbuotojai turėtų identifikuoti paramos studentams poreikius. Paramos studentams poreikiai galėtų būti identifikuoti apklausos raštu forma. Naujai studijas pradedantys studentai šią procedūrą galėtų atlikti pasirašydami studijų sutartį, o jau studijuojantieji šią procedūrą galėtų atlikti akademiniam padalinyje (fakultete, katedroje). Reikiama parama studentams turėtų būti vertinama pagal šiuos aštuonis kriterijus:

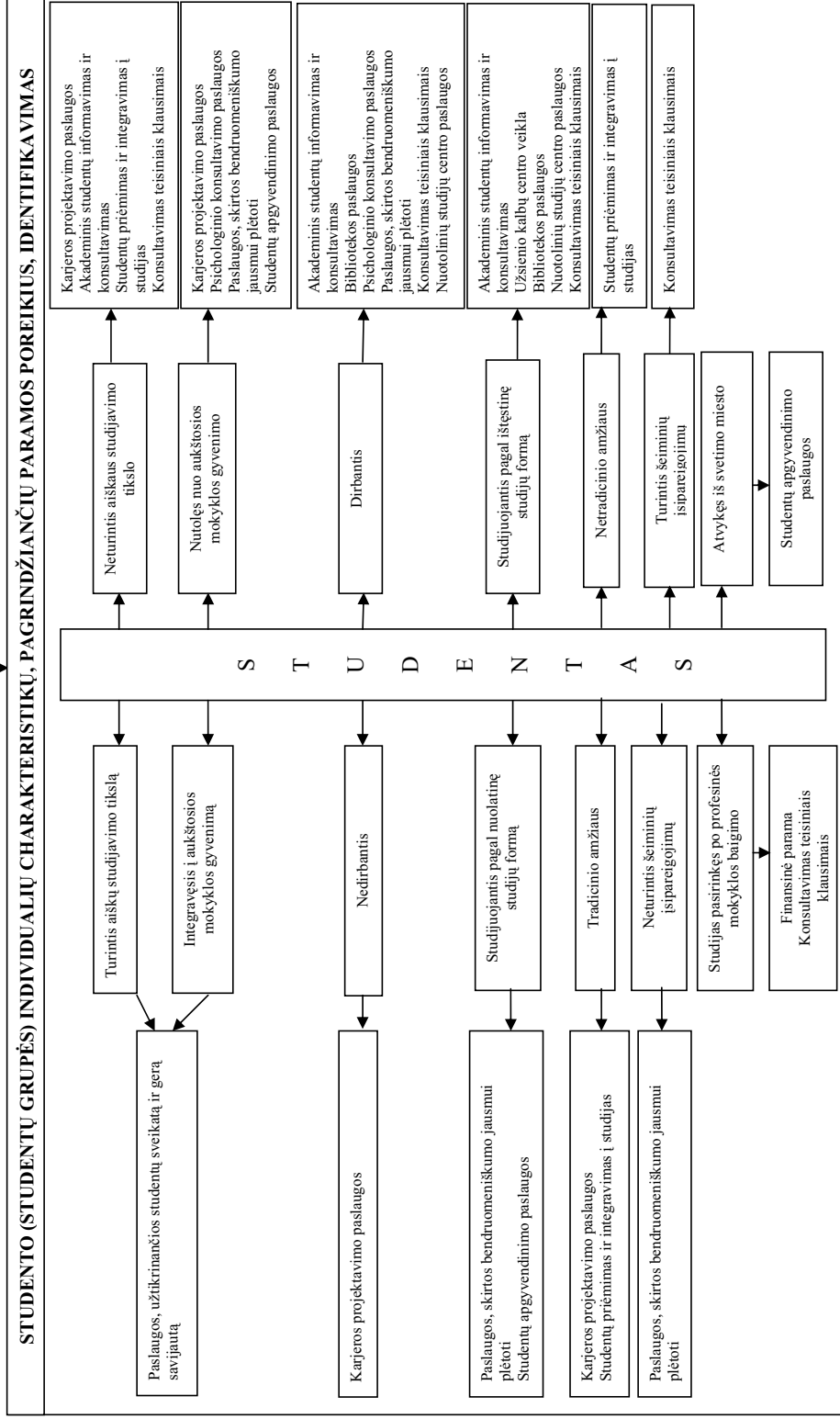
1. Ar studentas turi aiškų studijavimo tikslą?
2. Ar studentas yra integravęsis į aukštosios mokyklos gyvenimą?
3. Ar studentas yra dirbantis?
4. Pagal kokią studijų formą studentas studijuoja?
5. Kokiai amžiaus grupei (tradicinio ar netradicinio) studentas priklauso?
6. Ar studentas turi šeiminų išpareigojimų?
7. Kokia studento ankstesnė studijavimo (mokymosi) patirtis?
8. Gimtajame ar svetimame mieste studentas studijuoja?

c) paramos studentams teikimo strategijos numatymu.

Surinkę informaciją apie studento (studentų grupės) individualias charakteristikas, kolegijos personalas turi įvertinti, kokios paramos paslaugos yra aktualiausios numatytam studentui ar studentų grupei (studento individualių charakteristikų bei siūlomų teikti paramos

paslaugų sąryšis, nustatytas empirinio tyrimo metu, pateikiamas 14 paveiksle). Instituciniame lygmenyje veikianti paramos studentams grupė turėtų identifikuoti tik pirminius paramos studentams poreikius, t. y. nustatyti, kokių paramos studentams paslaugų reikia skirtingomis charakteristikomis pasižymintiems studentams. Vėliau šie duomenys turėtų būti perduodami akademiniais padaliniais (fakultetams, katedroms), kuriuose būtų numatoma, kokių lygmeniu ketinama teikti paramą: instituciniu, akademinio padalinio ar studijų programos. Teorinio tyrimo metu, atskleidžiant skirtingų paramos studentams paslaugų ypatybes, buvo pastebėta, kad bibliotekos, nuotolinių studijų centro, studentų apgyvendinimo paslaugas bei finansinės paramos ir konsultavimo teisiniais klausimais paslaugas siūloma teikti instituciniu lygmeniu. Akademinio studentų informavimo ir konsultavimo, studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos bei bendruomeniškumo jausmui plėtoti skirtos paslaugos gali būti teikiamos tiek centralizuotu, tiek instituciniu lygmeniu. Karjeros projektavimo, užsienio kalbų centro, psichologinio konsultavimo paslaugos ir paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą, gali būti teikiamos tiek instituciniu, tiek studijų programos lygmeniu (pavyzdžiui, karjeros projektavimas gali būti siūlomas kaip atskiras laisvai pasirenkamasis dalykas). Pastebėtina, kad paramos studentams integravimas į studijų programos lygmenį yra ypač naudingas tuomet, kai atskirame studijų kurse yra daug studentų, pasižyminčių pažeidžiamiausiomis grupėms būdingais bruožais. Akademinis padalinys (fakultetas, katedra) turėtų nuspręsti, kokioms studentų grupėms ar atskiriems studentams ketinama teikti paramą ir kokių lygmeniu parama bus teikiama (instituciniu, akademinio padalinio, studijų programos) bei paramos studentams padalinį informuoti apie centralizuotu lygmeniu reikalingą teikti paramą.

TIKSLINĖS STUDENTŲ GRUPĖS, KURIAI, KETINAMA TEIKTI PARAMĄ, IDENTIFIKAVIMAS

PARAMOS STUDENTAMS TEIKIMO STRATEGIJOS PROJEKTAVIMAS

14 pav. Paramos studentams identifikavimo modelis koleginiuose studijose

DISKUSIJA

Disertacinio tyrimo metu parengtas paramos studentams identifikavimo modelis buvo pagrįstas skirtingomis charakteristikomis pasižyminčių studentų poreikiais. Empirinio tyrimo rezultatai leido daryti išvadą, kad egzistuoja aštuoni esminiai kriterijai, lemiantys paramos studentams poreikių skirtumus koleginiuose studijose: 1) studento studijavimo tikslas; 2) studento integracija į aukštąją mokyklą; 3) studento išsipareigojimai darbo rinkoje; 4) studijų forma; 5) amžiaus grupė, kuriai studentas priklauso; 6) studento šeiminiai išsipareigojimai 7) ankstesnė studento studijavimo (mokymosi) patirtis; 8) gimtajame ar svetimame mieste studentas studijas pasirinko. Disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai kontrastuoja su ankstesnių mokslinių tyrimų rezultatais.

Atliktų mokslinių tyrimų (Ryan ir kt., 2012, Perna, 2010) rezultatai rodo, kad dirbantiems studentams yra svarbu teikti karjeros projektavimo, psichologinio konsultavimo ir akademinio studentų informavimo bei konsultavimo paslaugas. Disertacinio tyrimo metu gauti duomenys patvirtino akademinio studentų informavimo ir psichologinio konsultavimo paslaugų aktualumą dirbantiems studentams. Priešingai nei ankstesnių tyrimų rezultatai (Ryan ir kt., 2012, Perna, 2010), disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad dirbantiems studentams yra aktualios ir bibliotekos, nuotolinių studijų centro bei konsultavimo teisiniais klausimais paslaugos. Nors atliekant kiekybinį tyrimą buvo nustatyta, kad bendruomeniškumo jausmui plėtoti skirtos paslaugos yra aktualesnės nedirbantiems studentams, vis dėlto kokybinis tyrimas atskleidė, kad šios paslaugos gali būti aktualios dirbantiems studentams tuo atveju, jeigu jos būtų siejamos su gebėjimu, kuriuos studentai galėtų pritaikyti darbo rinkoje, ugdymu. Priešingai nei buvo nustatyta ankstesniais tyrimais (Perna, 2010), disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad karjeros projektavimo paslaugos yra vienareikšmiškai aktualios tik nedirbantiems studentams. Nors ankstesnių tyrimų (Ryan ir kt., 2011; Quirk ir kt., 2001) rezultatai rodo, jog paramos studentams poreikiai priklauso nuo to, kiek valandų per savaitę studentas dirba, disertaciniame darbe atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad skirtingą valandų skaičių per savaitę dirbančių studentų paramos poreikiai nesiskiria. Siekiant detaliau atskleisti dirbančiųjų studentų paramos poreikius siūloma atlikti minėtos studentų grupės paramos poreikių vertinimą priklausomai nuo tokių kriterijų kaip: a) ar studentas dirba pagal studijuojamą studijų programą; b) priežasties, dėl kurios studentas dirba; c) darbdavio, pas kurį studentas dirba, požiūrio į studento studijas. Atsižvelgiant į tai, jog kiekvienais metais Europos aukštojo mokslo institucijose ženkliai auga dirbančių studentų skaičius, dirbančių studentų paramos poreikių tyrimai galėtų tapti atskira aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tyrimų sritimi.

Ankstesnių tyrimų metu (Davies, 2013; Laird ir Cruce, 2009) buvo nustatyta, kad iššęstinių studijų studentams nuotolinių studijų centro, akademinio studentų konsultavimo ir informavimo bei psichologinio konsultavimo paslaugos yra svarbesnės nei nuolatinų studijų studentams. Nors kiekybinio tyrimo metu nebuvo aptikta, jog paramos studentams poreikiai skirtųsi priklausomai nuo studijų formos, vis dėlto kokybinio tyrimo metu buvo atskleista, kad iššęstinių studijų studentams yra aktualesnės ne tik akademinio studentų informavimo ir konsultavimo, nuotolinių studijų centro, tačiau ir užsienio kalbų centro, bibliotekos bei konsultavimo teisiniais klausimais paslaugos. Atlikto empirinio tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad psichologinio konsultavimo paslaugos yra aktualesnės iššęstinių studijų studentams. Disertacinio darbo rezultatai atskleidė, kad psichologinio konsultavimo paslaugos yra aktualesnės studentams, kurie pasižymi žema integracija į kolegijos gyvenimą ir (arba) yra dirbantys.

Shea ir Stone (2011) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad netradicinio amžiaus studentams, padariusiems pertrauką tarp vidurinės ir aukštosios mokyklos baigimo, būtų tikslinga teikti mokymosi mokyti paslaugas, kurios padėtų adaptuotis prie aukštosios mokyklos gyvenimo. Disertacinio darbo metu atliktas empirinis tyrimas taip pat parodė, kad studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugų paskirtis netradicinio amžiaus studentams turėtų būti pagalbos grįžtant į švietimo sektorių teikimas, tuo tarpu tradicinio amžiaus studentams – aukštosios mokyklos taisyklių supratimas. Disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai taip pat parodė, kad tradicinio amžiaus studentams yra aktualesnės karjeros projektavimo paslaugos. Elam ir kt. (2007) atlikto tyrimo metu buvo pastebėta, jog šiandienos tradicinio amžiaus studentų profesiniam apsisprendimui daug įtakos turi tėvai, dėl to tokie studentai „ne visuomet jaučiasi savo vėžėse“, dažnai studijuoja tik tam, kad pateisintų tėvų lūkesčius. Šie rezultatai patvirtina disertacinio tyrimo metu gautus rezultatus apie karjeros projektavimo paslaugų poreikį tarp tradicinio amžiaus studentų. Nors anksčiau atliktų tyrimų metu (Montag, 2012; Briedenhann 2007) buvo nustatyta psichologinio konsultavimo svarba tiek tradicinio, tiek netradicinio amžiaus studentams, vis dėlto disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad amžius nėra pagrindinis veiksnys, lemiantis psichologinio konsultavimo paslaugų poreikį. Kaip jau buvo minėta, remiantis disertacinio tyrimo rezultatais, veiksniai, lemiantys psichologinio konsultavimo paslaugų poreikį, priklauso nuo studento integracijos į aukštąją mokyklą bei studento įsipareigojimo darbo rinkoje.

Ankstesnių tyrimų metu (Fincher, 2010) buvo nustatyta, kad finansinė parama yra aktualesnė netradicinio amžiaus studentams. Disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad finansinė parama yra aktualesnė studentams, kurie studijas aukštojo mokslo institucijoje pasirinko po profesinės mokyklos baigimo. Tai gali būti sietina su tuo, jog Lietuvoje vis dar

išlieka tendencija, jog profesines mokyklas dažniau renkasi asmenys iš žemesnio socioekonominio statuso šeimų.

Nors didžiosios dalies atliktų tyrimu metu (Davies, 2013; Montag, 2012; Ryan ir kt., 2012; Shea ir Stone, 2011; Perna, 2010; Fincher, 2010; Laird ir Cruce, 2009; Briedenham 2007; Quirk ir kt., 2001) yra diskutuojama, kad paramos studentams poreikiai skiriasi priklausomai nuo tokių veiksnių kaip studento pasirinkta studijų forma, amžius, darbiniai bei šeiminiai išsipareigojimai, vis dėlto disertacinio tyrimo metu gauti rezultatai leidžia teigti, kad paramos studentams poreikis labiausiai lemia studento studijavimo tikslas ir integracija į aukštosios mokyklos gyvenimą. Tyrimų, kuriuose būtų siekiama tiesiogiai įvertinti paramos studentams poreikis priklausomai nuo studento studijavimo tikslo ir integracijos į aukštosios mokyklos gyvenimą, aptikta nebuvo, todėl disertacinio tyrimo metu gautus rezultatus būtų tikslinga patikrinti kituose kultūriniuose bei socialiniuose kontekstuose.

Disertacinio tyrimo teorinėje dalyje yra aptariama ir paramos neįgaliesiems bei tarptautiniams studentams svarba, tačiau tokių paslaugų aktualumas nebuvo empiriškai pagrįstas. Siekiant toliau tobulinti parengtą paramos studentams identifikavimo modelį siūloma atlikti atskirus tyrimus, atskleidžiančius paramos neįgaliesiems bei tarptautiniams studentams paramos poreikius.

Disertacinio tyrimo metu pagrindžiant paramos studentams identifikavimo modelį buvo vertinama tik formalios paramos, teikiamos aukštojo mokslo institucijoje, svarba studentams. Vis dėlto kitų tyrėjų (Thompson ir Mazer, 2009; Jones, 2008) atliktų mokslinių tyrimų rezultatai rodo, kad studento studijavimo sėkmei didelę įtaką turi ir neformalaus pobūdžio parama, gaunama iš kitų bendramokslų, akademinio bei administracinio personalo. Parengtas paramos studentams identifikavimo modelis galėtų būti papildytas ir šia dimensija.

Empiriniam tyrimui atlikti buvo pasirinktas koleginius Lietuvos aukštųjų mokyklų sektorius, vis dėlto tikėtina, kad parengtos paramos studentams identifikavimo modelio teorinės gairės galėtų būti pritaikomos ir universitetiniam sektoriui. Tolesnių tyrimų metu yra siūloma įvertinti disertaciniame darbe parengto paramos studentams identifikavimo modelio tinkamumą universitetiniam sektoriui.

Disertaciniame darbe konstruojant paramos studentams identifikavimo modelį buvo remiamasi studentų poreikių skirtumais. Vis dėlto paramos studentams poreikių skirtumai yra tik viena iš sudedamųjų paramos studentams identifikavimo modelio koleginiuose studijose dalių. Teorinio tyrimo metu analizuojant paramos studentams teikimo etapus aukštojo mokslo institucijose buvo teigiama, kad siekiant teikti kokybišką paramą studentams svarbu ne tik nustatyti, kokią paramą teikti, tačiau ir tai, kaip ją teikti ir kas ją teiks. Tolesnių tyrimų metu siūloma išplėsti šiame disertaciniame darbe parengtą paramos studentams identifikavimo

modelį, pagrindžiant institucinius mechanizmus, užtikrinančius paramos studentams identifikavimo procedūras bei už jas atsakingus padalinius. Taip pat siūloma parengtą paramos studentams identifikavimo modelį išplėsti iki paramos studentams teikimo modelio koleginese studijose, t. y. paramos studentams identifikavimas yra tik vienas iš paramos studentams teikimo modelio elementų.

IŠVADOS

1. Studijų programų pertvarka pagal Europos kreditų kaupimo bei perkėlimo sistemą, kuri yra grįsta studijų rezultatų koncepcija, lėmė, kad aukštojo mokslo institucijose realizuojamas studijų turinys buvo pertvarkytas taip, jog daugiau laiko yra skiriama studento savarankiškomis studijoms, sumažėjo kontakto tarp dėstytojo bei studento valandų skaičius. Dėl to studentai praleidžia mažiau laiko aukštojo mokslo institucijoje, prarandama galimybė gauti neformalią paramą iš dėstytojų, kyla grėsmė studentų bendruomeniškumo aukštojo mokykloje jausmui, sunkėja studentų adaptacija aukštojo mokslo institucijoje. Tai lemia paramos studentams, kaip alternatyvios sistemos, padedančios užpildyti atsiradusį vakuumą studijavimo veikloje, poreikį šiandienos aukštojo mokslo institucijose.

2. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad parama studentams yra dviejų tipų: akademinė ir neakademinė.

Akademinės paramos studentams tipui yra priskiriamos šios paslaugos: karjeros projektavimas, akademinis studentų informavimas ir konsultavimas, studentų priėmimas ir integravimas į studijas, pagalba tarptautiniams studentams, užsienio kalbų centro veikla, bibliotekos ir nuotolinių studijų centro paslaugos.

Neakademinės paramos studentams tipui yra priskiriamos šios paslaugos: psichologinis konsultavimas, studentų apgyvendinimas, finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais, paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti, parama neįgaliems studentams, paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą.

3. Teorinio tyrimo metu buvo prieita išvada, kad paramos studentams poreikių skirtumus lemia keturios veiksmų grupės:

- *studento charakteristikos veiksniai*. Šiuos veiksmus apibrėžia studento charakteristikos, su kuriomis studentas jau „ateina“ į aukštojo mokslo instituciją, t. y. studento amžius, lytis, šeimos socioekonominis statusas bei ankstesnio mokymosi patirtis;

- *studijų proceso veiksniai*. Šiuos veiksmus apibrėžia studento pasirinkta studijų forma bei kursas, kuriame studentas studijuoja;

- *studento įsipareigojimo darbo rinkoje veiksniai*. Šių veiksmų grupę apibrėžia tokie kriterijai: ar studentas yra dirbantis, kiek valandų per savaitę jis dirba, ar pareigybė, pagal kurią yra dirbama, yra susijusi su studijuojama studijų programa;

- *studento tipologijos veiksniai*. Šių veiksmų grupę apibrėžia tai, jog priklausomai nuo studento studijavimo tikslo bei jo integracijos į aukštąją mokyklą lygmens gali skirtis studento tipas, kuriam jis priklauso, ko pasėkoje skirsis ir paramos poreikiai.

4. Paramos studentams aukštojo mokslo institucijoje teikimas įgyvendinamas trim etapais:
- ketinamų teikti paramos studentams paslaugų identifikavimas.* Ketinamų teikti paramos studentams paslaugų identifikavimas turėtų remtis „tipinio“ studento, besirenkančio studijas aukštojo mokslo institucijoje, ir (arba) „rizikos grupei“ (dažniausiai studijas nutraukiančių, akademinį skolų turinčių, paskaitų nelankančių ir pan.) priklausančių studentų poreikių numatymu;
 - identifikuotų paramos studentams paslaugų teikimo strategijos projektavimas.* Aukštojo mokslo institucija, atsižvelgiant į konkrečios aukštosios mokyklos turimus išteklius bei organizacinę kultūrą, turėtų apsispręsti, kurias paslaugas ketinama teikti centralizuotame, o kurias akademinį padalinių lygmenyje. Šiame etape aukštoji mokykla turėtų inicijuoti padalinio, atsakingo už paramos studentams sistemos plėtojimą, įkūrimą.
 - konkretaus personalo, teikiančio paramą studentams, numatymas ir atranka.* Aukštojo mokslo institucija, apsisprendusi dėl lygmens, kuriame ketinama teikti paramos studentams paslaugas (centralizuotu ir (ar) akademinį padalinių lygmeniu), turi numatyti konkretų akademinį personalą (tuo atveju, jeigu parama studentams yra integruojama į studijų programą), specialistų komandas (tuo atveju, jeigu parama studentams apima centralizuotas paslaugas) bei studentų grupes, kurios teiks numatytą paramą.
5. Nustatyta, kad veiksniai, lemiantys paramos poreikių skirtumus koleginiuose studijose yra pagrindiniai ir papildomi. Pagrindiniai veiksniai yra:
- *studento studijavimo tikslas.* Studentams, kurie neturi aiškaus studijavimo tikslo, paramos studentams paslaugos yra aktualesnės nei tiems, kurie turi aiškų studijavimo tikslą. Studentai, neturintys aiškaus studijavimo tikslo nurodė, jog jiems yra aktualios visos akademinio tipo paramos studentams paslaugos (karjeros projektavimo, akademinio studentų informavimo ir konsultavimo, studentų priėmimo ir integravimo į studijas, užsienio kalbų centro, bibliotekos bei nuotolinių studijų centro paslaugos) bei tokios neakademinio tipo paslaugos kaip finansinė parama, studentų apgyvendinimas ir konsultavimas teisiniais klausimais.
 - *studento integracija į aukštąją mokyklą.* Studentams, kurie yra nutolę nuo aukštosios mokyklos gyvenimo, labiau nei kitų tipų studentams reikia šių paramos studentams paslaugų: karjeros projektavimo, psichologinio konsultavimo, studentų apgyvendinimo bei paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti.
- Papildomi veiksniai:
- *studento įsipareigojimas darbo rinkoje.* Nustatyta, kad dirbantiems studentams yra aktualesnės psichologinio konsultavimo paslaugos nei nedirbantiems. Tyrimo metu nebuvo

aptikta paramos studentams poreikių skirtumų tarp skirtingą valandų skaičių per savaitę dirbančių studentų grupių.

- *ankstesnė mokymosi patirtis*. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad studentams, kurie prieš pradėdami studijas kolegijoje buvo įgiję kvalifikacinį laipsnį aukštojoje (universitetinėje ar neuniversitetinėje) mokykloje, yra mažiau aktualios užsienio kalbų centro paslaugos. Nustatyta, kad studentams, studijas pasirinkusiems po profesinės mokyklos, yra aktualesnės finansinės paramos bei konsultavimo teisiniais klausimais paslaugos.

- *studento šeiminei padėtis*. Nustatyta, kad studentams, neturintiems šeiminių įsipareigojimų, yra aktualesnės paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti, ir paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą; studentams, kurie turi šeiminių įsipareigojimų – konsultavimo teisiniais klausimais paslaugos.

- *gyvenamoji vieta*. Studentams, pasirinkusiems studijas ne gimtajame mieste, yra svarbesnės apgyvendinimo paslaugos.

6. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog tradicinio amžiaus, pagal nuolatinę studijų formą studijuojantiems studentams, kurie neturi aiškaus studijavimo tikslo ir pasižymi žema integracija į aukštąją mokyklą, yra aktualesnė ši parama:

- *karjeros projektavimo paslaugos*. Nustatyta, kad šiai grupei priklausantys studentai menkai gali susieti studijas su tolesniais gyvenimo tikslais. Tai tampa viena iš nusivylimo studijomis bei sumažėjusios studijavimo motyvacijos priežasčių. Tikėtina, kad karjeros projektavimo paslaugų teikimas šios grupės studentams sudarytų sąlygas studijų prasmės radimui bei prisidėtų prie tokių problemų kaip nelankomumas, „nubyrėjimas“ bei studijavimo motyvacijos stoka sprendimo;

- *studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos*. Pastebėtina, kad pastarojo tipo studentai priklauso didžiausią „nubyrėjimo riziką“ turinčių studentų grupei, todėl tinkamos studentų priėmimo bei integravimo į studijas paslaugos pirmame kurse galėtų užtikrinti sklandų studentų „įėjimą“ į aukštosios mokyklos studijų sistemą;

- *psichologinio konsultavimo paslaugos*. Pastebima, kad psichologinio konsultavimo paslaugų teikimas turėtų būti derinamas su karjeros projektavimo paslaugomis (tokiu būdu karjeros projektavimas galėtų orientuotis į su karjera susijusių tikslų numatymą, o psichologinis konsultavimas – į gyvenimo tikslų numatymą). Atsižvelgiant į studentų nuomonę, siūloma, jog psichologinio konsultavimo paslaugos būtų teikiamos seminarų ar grupinių užsiėmimų forma, pastaruosius integruojant į studijų turinį;

- *studentų apgyvendinimo paslaugos*. Atliktas tyrimas parodė, kad studentams aktuali ne tik pati galimybė gauti tokias paslaugas, tačiau ir šių paslaugų kokybė;

- *finansinė parama ir konsultavimas teisiniais klausimais*. Studentai nurodė, jog jiems vienodai svarbios tiek finansinės paramos, tiek teisinio konsultavimo paslaugos. Tyrimo rezultatai parodė, kad studentams trūksta elementarios instrumentinio tipo informacijos apie tokias paslaugas;

- *paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti*. Šios paslaugos yra ypač aktualios nuo aukštosios mokyklos gyvenimo nutolusiems studentams. Pastebėtina, kad šiai grupei priklausantys studentai į aukštąją mokyklą menkai integruojasi tiek per studijų, tiek per popaskaitines veiklas. Paslaugų, skirtų bendruomeniškumo jausmui plėtoti, teikimas sudarytų sąlygas didesnei studentų, kurie „nemato studijų prasmės“, integracijai į aukštosios mokyklos gyvenimą per dalyvavimą įvairiose studentų sąjungose, asociacijose, sporto, meno ir pan. būreliuose.

Netradicinio amžiaus, pagal iššęstinę studijų formą studijuojantiems, darbinių ir (ar) šeiminių įsipareigojimų turintiems studentams yra aktualiausia ši parama:

- *akademinių studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos*. Tokias paslaugas šiai grupei priklausantys studentai sieja su galimybe lengviau derinti darbą su studijomis. Šių paslaugų teikimas siejamas su savalaikiu instrumentinio tipo informacijos gavimu apie studijų tvarkaraščius, atsiskaitymų laiką ir pan.

- *užsienio kalbų centro paslaugos*. Nustatyta, jog užsienio kalbų centro paslaugos šio tipo studentams sudarytų sąlygas sistemškai mokytis užsienio kalbų – to pasigendama studijuojant pagal iššęstinę studijų formą;

- *nuotolinių studijų centro paslaugos*. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog šių paslaugų poreikį studentai sieja su galimybe papildomai pasigilinti į studijuojamą dalyką ar kompensuoti praleistas paskaitas. Nuotolinių studijų centro paslaugos šiai studentų grupei yra aktualios ir padedant spręsti darbo ir studijų suderinamumo problemą;

- *studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos*. Nustatyta, kad šių paslaugų poreikį studentai sieja su adaptacine programa, kuri padėtų „įeiti“ į aukštosios mokyklos gyvenimą dėl padarytos pertraukos tarp vidurinės mokyklos ir studijų aukštojoje mokykloje.

- *bibliotekos paslaugos*. Minėtai studentų grupei yra aktualus bibliotekos paslaugų lankstumas, t. y. pakankamas reikiamų knygų egzempliorių kiekis, reikiamos literatūros išdavimas į namus ilgesniam laikui, ilgesnis bibliotekos darbo laikas;

- *psichologinio konsultavimo paslaugos*. Nustatyta, kad studentai pageidautų gauti psichologinio konsultavimo paslaugas, kurios būtų teikiamos ne individualių, tačiau grupinių konsultacijų, seminarų forma. Atkreiptinas dėmesys, kad tokios konsultacijos turėtų koncentruotis ties darbo ir studijų suderinamumo problemų sprendimu;

- *konsultavimas teisiniais klausimais.* Šių paslaugų poreikis sietinas su galimybe konsultacijų metu gautas žinias pritaikyti darbo rinkoje;
- *paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti.* Nustatyta, kad šios grupės studentams šios paslaugos galėtų būti aktualios tuo atveju, jeigu būtų siejamos su veiklomis, kurių metu būtų ugdomi mokėjimai, susieti su įsiliejimu į darbo rinką.

REKOMENDACIJOS

Mokslininkams rekomenduotina plėtoti tyrimus siekiant nustatyti:

1. neformalios paramos studentams, teikiamos koleginiuose studijose, įtaką studentų akademinį, socialinių bei emocinių poreikių išpildymui studijų metu;
2. paramos tarptautiniams bei paramos neįgaliesiems studentams poreikius;
3. paramos studentams, teikiamos Lietuvos koleginiuose studijose, atitiktį studentų poreikiams;
4. Lietuvos kolegijose esamas paramos studentams teikimo sistemas;
5. akademinį bei neakademinį paramos studentams tipą sudarančių paslaugų kokybės vertinimo dimensijas bei kriterijus į studentą orientuotų studijų paradigmoje;
6. disertaciniame darbe parengto paramos studentams identifikavimo modelio tinkamumo įvertinimą universitetinėms studijoms.

Aukštųjų mokyklų personalui:

1. Atsižvelgiant į tipinio aukštojo mokslo instituciją besirenkančio ir (ar) rizikos grupei priklausančio studento charakteristikas, identifikuoti studentų grupes, kurioms yra aktualiausia parama;
2. Remiantis disertaciniame darbe parengtu paramos studentams identifikavimo modeliu numatyti identifikuotoms studentų grupėms aktualiausias paramos paslaugas;
3. Nuolatos stebėti bei tobulinti teikiamos paramos aukštojo mokslo institucijoje atitiktį studentų poreikiams;
4. Siekiant teikti kokybišką paramą studentams institucijoje įsteigti padalinį, atsakingą už paramos studentams strategijos numatymą bei nuolatinę teikiamos paramos studentams kokybės stebėseną.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adam, S. (2007). *An introduction to learning outcomes: A consideration of the nature, function and position of learning outcomes in the creation of the European Higher Education Area*. Introducing Bologna Objectives and Tools, B2.3-1.
2. Antinienė, D., Baršauskienė, V., Merkys, G. (2004). *Lietuvos studentų socialiniai ryšiai: diagnostinis tyrimas naudojant socialinio tinklo matricą*// *Psichologija*, 30, p. 32-46.
3. Arif, M., Mahmood, K. (2008). *Off-Campus Postgraduate Students' Perceptions About Distance Library Support Services: A Case Study of Allama Iqbal Open University Libraries Network*// *Journal of Library Administration*, 48 (3-4), p. 249-263.
4. Arulmani, G., Laar, D., Easton, S. (2003). *The Influence of Career Beliefs and Socio-Economic Status on The Career Decision-Making of High School Students in India*// *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 3, p. 193-204.
5. *Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos*. (2006). Vilnius: Studijų kokybės vertinimo centras. Prieiga internete: http://www.skvc.lt/files/leidiniai/SKVC_knyga.pdf . Puslapis aplankytas: 2012-08-28 .
6. Bahr, P., R. (2010). *The Bird's Eye View of Community Colleges: A Behavioral Typology of First-Time Students Based on Cluster Analytic Classification*// *Research in Higher Education*, 51 (8), p. 724-749.
7. Baranauskienė, I., Bukauskienė, V., Valaikienė, A. (2011). *Aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimo vertinimas studentų požiūriu*// *Pedagogika*, 102, p. 16-24.
8. Barry, L., Hudley, C., Cho, S. J., Kelly, M. (2008). *College Students' Perceptions of Parental Support: Differences and Similarities by First-generation Status*// *Southeastern Teacher Education Journal*, 1 (1), p. 101-108.
9. Barron, P., Gourlay, L. J., Gannon-Leary, P. (2010). *International students in the higher education classroom: initial findings from staff at two post-92 universities in the UK*// *Journal of Further and Higher Education*, 34, (4), p. 475-489.
10. Beerkens, M., Magi, E., Lill, L. (2011). *Universities studies as a side job: causes and consequences of massive student employment in Estonia*// *Higher Education*, 61 (6), p. 679-692.
11. Bennion, A., Scesa, A., Williams, R. (2011). *The Benefits of Part-Time Undergraduate Study and UK Higher Education Policy: a Literature Review*// *Higher Education Quarterly*, 65 (2), p. 145-163.
12. *Bergen Communiqué* (2005). Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bergen, 19-20 May 2005. Prieiga internete: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/050520_Bergen_Communique1.pdf . Puslapis aplankytas: 2013-01-08.

13. Berger, P. L., Luckmann, T. (1999). *Socialinės tikrovės konstravimas: žinojimo sociologijos traktatas*. Vilnius: Pradai.
14. *Berlyn Communiqué* (2003). Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education, Berlin, 19 September, 2003. Prieiga internete: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/Berlin_Communique1.pdf. Puslapis aplankytas: 2013-01-08.
15. Bishop, J. B. (2010). *The Counseling Center: An Undervalued Resource in Recruitment, Retention, and Risk Management*// Journal of College Student Psychotherapy, 24 (4), p. 248-260.
16. Bitzer, E. M. (2009). *Academic and social integration in three first-year groups: A holistic perspective*// Sajhe, 23 (2), p. 225-245.
17. Bland, H. W., Melton, B. F., Wele, P., Bigham, L. (2012). *Stress Tolerance: New Challenges for Millennial College Students*// College Student Journal, 46 (2), p. 362-375.
18. Booth, A., Fabian, C., A. (2002). *Collaborating to Advance Curriculum-Based Information Literacy Initiatives*// Journal of Library Administration, 36 (1-2), p. 123-142.
19. Brener, N. D., Gowda, V, R. (2001). *US College Students' Reports of Receiving Health Information on College Campuses*// Journal of American College Health, 49 (5), p. 223-228.
20. Briedenhan, J. (2007). *The Mature Student Experience in Higher education: From the Horse's Mouth*// The International Journal of Learning, 14 (2), p. 265-273.
21. Brush, T., Saye, J. (2000). *Implementation and Evaluation of a Student-Centered Learning Unit: A Case Study*. Educational Technology Research and Development, 3, p. 79-100.
22. *Budapest-Vienna Declaration on the European Higher Education Area*. (2010). Prieiga internete: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/documents/Budapest-Vienna_Declaration.pdf. Puslapis aplankytas: 2012-04-02.
23. Buissinik-Smith, N., Spronken-Smith, R., Walker, R. (2010). *You're doing what? Students' experiences of advice from a New Zealand university*// Higher Education Research & Development, 29 (4), p. 357-371.
24. Bulajeva, T. (2005). *Aukštojo mokslo internacionalizavimas globalizacijos sąlygomis*// Acta Paedagogica Vilnensia, 14, p. 179-186.
25. Callender, C. (2008). *The impact of term-time employment on higher education students' academic attainment and achievement*// Journal of Education Policy, 23 (4), p. 359-377.
26. Carter, T. (2008). *Millennial Expectations and Constructivist Methodologies: Their Corresponding Characteristics and Alignment*// Action in Teacher Education, 30 (3), p. 3-10.

27. Case, K. F. (2011). *A Gendered Perspective on Student Involvement in Collegiate Clubs and Organizations in Christian Higher Education*// Christian Higher Education, 10 (3-4), p. 166-195.
28. Chandler, L., Porter, A. (2012). *Failure as Opportunity – Reflection and Retention: Approaches to Supporting First Year University Students Experiencing Early Assessment Failure*// International Journal of learning, 18(7), p. 73-88.
29. Cho, S. W., Karp, M. M. (2013). *Student Success Courses in the Community College: Early Enrollment and Educational Outcomes*// Community College Review, 41 (1), p. 86-103.
30. Code of Ethics (2011). American Educational Research Association. Prieiga internete: [http://www.aera.net/Portals/38/docs/About_AERA/CodeOfEthics\(1\).pdf](http://www.aera.net/Portals/38/docs/About_AERA/CodeOfEthics(1).pdf)
Puslapis aplankytas: 2012-11-10.
31. Code of Ethics: American Educational Research Association. (2011). Prieiga internete: http://www.tccd.edu/Documents/About%20TCC/Institutional%20Research/AERA_Code_of_Ethics.pdf. Puslapis aplankytas: 2012-09-06.
32. *Dabartinis Lietuvių kalbos žodynas* (2011). Prieiga internete: <http://dz.lki.lt/search/>
Puslapis aplankytas: 2012-07-23.
33. Damaske, S. (2005). “Unmarketable” College Graduates: The Transition from School to Work in a College Career Center// Conference Paper: American Sociological Association Annual Meeting, Philadelphia, p. 1-20.
34. Danford, G. L. (2006). Project-based Learning and International Business Education. *Journal of Teaching in International Business*. London: Routledge. 1, p.7-25.
35. Darmony, M., Fleming, B. (2009). ‘The balancing act’- Irish part-time undergraduate students in higher education// Irish Educational Studies, 28 (1), p. 67-83.
36. Darmony, M., Smyth, E. (2008). Full-time students? Term-time employment among higher education students in Ireland// Journal of Education and Work, 21 (4), p. 349-362.
37. Davies, J. (2013). *The Underclass of Higher Education? Overworked and under-supported Foundation Degree students and achieving work/study balance*// Widening Participation and Lifelong Learning, 15 (1), p. 54-70.
38. Declaration on professional oriented higher education (2005). Prieiga internete: https://docs.google.com/folderview?id=0B841P4yDYEDsNzAwYjdiN2UtMzIwNi00NTU5LTgyM2YtZjg0ZTU0MmVkJzhi&usp=drive_web&hl=en_US. Puslapis aplankytas: 2013-07-19.
39. Derby, D. C., Smith, T. (2004). *An Orientation Course and Community College Retention*// Community College Journal of Research and Practice, 28 (9), p. 763-773.
40. Devlin, M., James, R., Grigg, G. (2008). *Studying and Working: A national study of student finances and student engagement*// Tertiary Education and Management, 14 (2), p. 111-122.
41. Dhilon, J. K., McGowan, M., Wang, H. (2008). *How effective are institutional and departmental systems of student support? Insights from an investigation into the support available to students at one English University*// Research in Post-Compulsory Education, 13(3), p. 281-293.
42. Doyle, E. (2011). *Career Development Needs of Low Socioeconomic Status University Students*// Australian Journal of Career Development, 20 (3), p. 56-65.

43. Dollinger, S. J., Ross, V. J., Preston, L. N. (2002). *Intellect and Individuality*// Creativity Research Journal, 14 (2), p. 213-226.
44. Efstathiou, G. (2009). *Students' psychological web consulting: function and outcome evaluation*// British Journal of Guidance and Counselling, 37 (3), p. 243-255.
45. Eisner, E. W. (1985). *The Education imagination: on the Desing and Evaluation of School Programs: The three Curricula that all Schools Teach*. Stanford University: Merril Prentice Hall.
46. Elam, C., Stratton, T., Gibson, D. (2007). *Welcoming a New Generation to College: The Millennial Students*// Journal of College Admission, 195, p. 20-25.
47. English, F. W. (2010). *Deciding What to Teach and Test: Developing Aligning and Leading the Curriculum*. United States of America: Sage.
48. Erdogan, I., Campbell, T., Abd-Hamid, N., H. (2011). The Student Actions Coding Sheet (SACS): An instrument for illuminating the shifts toward student-centered science classrooms. *International Journal of Science Education*, 10, p. 1313-1336.
49. Escoffery, C., Miner, K., R., Adame, D., D., Edd, S., B., McCormick, L., Med, E., M. (2005). *Internet Use for Health Information Among College Students*// Journal of American College Health, 53 (4), p.183-188.
50. European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop) (2010). *Learning outcomes approaches in VET curricula: A comparative analysis of nine European countries*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
51. Fincher, M. (2010). *Adult Student Retention: A Practical Approach to Retention Improvement Throught Learning Enhancement*// The Journal of Continuing Higher Education, 58 (1), p. 12-18.
52. Flick, U. (2011). *Introducing Research Methodology: A Beginner's Guide to Doing Research Project*. London: Sage
53. Floyd, D. L. (2003). *Student health: challenges for community colleges*// Community College Journal of Research and Practice, 27 (1), p. 25-39.
54. Flores-Gonzalez, N. (2000). *The Structuring of Extracurricular Opportunities and Latino Student Retention*// Journal of Poverty, 4 (1-2), p. 85-108.
55. Forbus, P. R., Newbold, J.J., Mehta, S. S. (2011). *First-Generation University Students: Motivation, Academic Success, And Satisfaction With The University Experience*// International Journal of Education Research, 6 (2), p. 34-55.
56. Forrester, G., Motteram, G., Parkinson, G., Slaouti, D. (2005). *Going the distance: students' experiences of induction to distance learning in higher education*// Journal of Further and Higher Education, 29 (4), p. 293-306.
57. Franklin, S. L., Slates, J. R. (2012). *First-Generation Student Enrollment and Attainment beyond the Baccalaureate*// Journal of Education Research, 6 (2), p. 175-186.
58. Fraser, S. P., Bosanquet, A. M. (2006). *The curriculum? That's just a unit outline, isn't it?* //Studies in Higher Education, 3, p. 269-284.
59. Fuller, M., Bradley, A., Healey, M. (2004). *Incorporating disabled students within an inclusive higher education environment*// Disability and Society, 19 (5), p. 455-468.
60. Garcia-Milian, R., Norton, H., F., Tennant, M. R. (2012). *The Presence of Academic Health Sciences Libraries on Facebook: The Relationship Between Content and Library Popularity*// Medical Reference Services Quarterly., 31 (2), p. 171-187.

61. Giancola, K., Munz, C., Trares, S. (2008). *First- Versus Continuing-Generation Adult Students on College Perceptions: Are Differences Actually Because of Demographic Variance?*// *Adul Education Quartely*, 58 (3), p. 214-228.
62. Gibson, A. M., Slate, J. R. (2010). *Students Engagement at Two-Year Institutions: Age and Generational Status Differences*// *Community College Journal of Research and Practice*, 34 (5), p. 371-385.
63. Glatthorn, A. A., Bosche, F., Whitehead, B. M. (2009) *Curriculum Leadership*. Los Angeles: Sage.
64. Glossary of Quality Assurance in Japanese Higher Education (2007). Tokyo: National Institution for Academic Degrees and University Evaluation. Priiega internete: http://www.niad.ac.jp/english/unive/glossary/niadue_glossary.pdf . Puslapis aplankytas 2012-04-10.
65. Grebennikov, L., Skaines, I. (2009). *Gender and Higher Education Experience: A Case Study*// *Higher education Research and Development*, 28 (1), p. 71-84.
66. Greenbank, P. (2011). 'I'd rather talk to someone I know than somebody who knows' – the role of networks in undergraduate career decision-making// *Research in Post-Compulsory Education*, 16 (1), p. 31-45.
67. Gu, Q., Schweisfurth, M., Day, C. (2010). *Learning and growing in a 'foreign' context: intercultural experiences of international students*// *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 40 (1), p. 7-23.
68. Gunel, M. (2008). *Critical Elements for the Science teacher to adopt a student-centered approach: the case of a teacher in transition*// *Teacher and Teaching*, 14 (3), p. 209-224.
69. Guo, S., Chase, M. (2011). *Internationalisation of higher education: integrating international students into Canadian academic environment*// *Teaching in Higher Education*, 16 (3), p. 305-318.
70. Hallyburton, A., Kolenbrander, N., Robertson C., (2008). *College Health Professionals and Academic Librarians: Collaboration for Student Health*//*Journal of American College Health*, 56 (4), p. 395-400.
71. Handel, S. J., (2009). *Transfer and the Part-Time Student*// *Change*, 41 (4), p 48-53.
72. Harrop, A., Tattersall, A., Goody, A. (2007). *Gender Matters in Higher Education*// *Educational Studies*, 33 (4), p. 385-396.
73. Hassanain, M., A. (2007). *Post-Occupancy Indoor Environmental Quality Evaluation of Student Housing Facilities*// *Architectural Engineering and Design Management*, 3 (4), p. 249-256.
74. Heaven, S., Goulding, A. (2002). *Higher education libraries and SENDA*// *New Review of Academic Librarianship*, 8 (1), p. 175-194.
75. Hendel, D. D., Harrold, R. (2007). *Changes in Clark-Trow Subcultures from 1976 to 2006: Implications for Addressing Undergraduates' Leisure Interests*//*The Colledge Student Affairs Journal*, 27 (1), p. 8-23.
76. Hendry, G. D., Frommer, M., Walker, R. A. (1999) *Constructivism and Problem-based Learning*// *Journal of Further and Higher Education*, 23 (3), p. 369-371.

77. Hester, E., J. (2008). *Student Evaluations of Advising: Moving Beyond the Mean*// College Teaching, 56 (1), p. 35-38.
78. Huie, F. C., Winsler, A., Kitsantas, A. (2012). *Employment and first-year college achievement: the role of self-regulation and motivation*// Journal of Education and Work, DOI: 10.1080/13639080.2012.718746, p. 1-26.
79. Hunt, H. D. (2005). *The Effect of Extracurricular Activities in the Educational Process: Influence on Academic Outcomes*// Sociological Spectrum: Mid-South Sociological Association, 25 (4), p. 417-445.
80. *Information Literacy Competency Standards for Higher Education* (2000). Prieiga internete: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/standards.pdf> . Puslapis aplankytas: 2012-09-17.
81. Internetinė skaičiuoklė. Creative Research Systems. Prieiga internete: <http://www.surveysystem.com/sscalc.htm> . Puslapis aplankytas: 2012-09-05.
82. Jacklin, A., Le Riche, P. (2009). *Reconceptualising student support: from 'support' to 'supportive'*// Studies in Higher Education, 34 (7), p. 735-749.
83. Janušauskas, A., Darulis, K. (2010). *Socialiniai studijų proceso aspektai*// E.Švietimas: Mokslas Studijos ir Verslas. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas, p. 90-94. Prieiga internete: http://www.liedm.lt/cms/files/liedm/resources/3931_e_svietimas_pranesimu_medziaga.pdf#page=91 . Puslapis aplankytas: 2013-08-07.
84. Jary, D., Lebeau, Y. (2009). *The student experience and subject engagement in UK sociology: a proposed typology*// British Journal of Sociology of Education, 30 (6), p. 697-712.
85. Jarrell, C, L. (2004). *Creating a Foundation for Student Success: from Research to Practice*//Community College Journal of Research and Practice, 28 (6), p. 513-524.
86. Jauhainen, A., Nori, H., Alho-Malmelin, M. (2007). *Various Portraits of Finnish Open University Students*// Scandinavian Journal of Educational Research, 51 (1), p. 23-39.
87. Johnson, A., Kimball., R., Melendez, B., Myers, L., Rhea, K., Travis., B. (2009). *Breaking with Tradition: Preparing Faculty to Teach in a Student-Centered or Problem-Solving Environment*// PRIMUS: Problems, Resources and Issues in Mathematics Undergraduate Studies. 2, p. 146-160.
88. Joint statement of Universities of Applied Sciences to the Bologna Process Ministerial Summit (2007). Prieiga internete: https://docs.google.com/folderview?id=0B841P4yDYEDsNzAwYjdiN2UtMzIwNi00NTU5LTgyM2YtZjg0ZTU0MmVkNzhi&usp=drive_web&hl=en_US . Puslapis aplankytas: 2013-07-19.
89. Jones, A., C. (2008). *The Effects of Out-of-Class Support on Student Satisfaction and Motivation to Learn*// Communication Education, 57 (3), p. 373-388.
90. Jucevičienė, P., Tautkevičienė, G. (2004). *Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata*// Pedagogika, 71, p. 102-105.
91. Juknytė-Petrekienė, I., Pukelis, K. (2007). *Internacionalizuotų studijų kokybės vertinimas: Socrates/Erasmus programos dalyvių patirtis*// Aukštojo mokslo kokybė, 4, p. 74-101.
92. Khalifa, K. (2010) *Social Constructivism and the Aims of Science, Social Epistemology*// A Journal of Knowledge, Culture and Policy, 24 (1), p. 45-61.

93. Kim, Y. K., Sax, L., J. (2009). *Student–Faculty Interaction in Research Universities: Differences by Student Gender, Race, Social Class, and First-Generation Status*// Research in Higher Education, 50, p. 437-459.
94. Knight, P. (2007). *Promoting retention and successful completion on Masters courses in education: a study comparing e-tuition using asynchronous conferencing software with face-to-face tuition*// Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning, 22 (1), p. 87-96.
95. Lacovidou, M., Gibbs, P., Zopiatis, A. (2009). *An Exploratory Use of the Stakeholder Approach to Defining and Measuring Quality: The Case of a Cypriot Higher Education Institution*// Quality in Higher Education, 15 (2), p. 147-165.
96. Laird, T. F. N., Cruce, T. M. (2009). *Individual and Environmental Effects of Part-Time Enrollment Status on Student-Faculty Interaction and Self-Reported Gains*// The Journal of Higher Education, 80 (3), p. 290-314.
97. Lang, B. (2012). *The Similarities and Differences between working and non-working students at a Mid-sized American Public University*// College Student Journal, 46 (2), p. 243-255.
98. LaPadula, M. (2003). *A Comprehensive Look at Online Student Support Services for Distance Learners*// American Journal of Distance Education, 17 (2), p. 119-128.
99. Lassegard, J. P. (2008). *The effects of peer tutoring between domestic and international students: the tutor system at Japanese universities*// Higher Education Research & Development, 27 (4), p. 357-369.
100. Lawson, T. J., Fuehrer, A. (2001). *The Role of Social Support in Moderating the Stress that First-Year Graduate Students Experience*// Education, 110 (2), p. 186-193.
101. Leuven 2020: Europe's Knowledge Future (2009). Prieiga internete: https://docs.google.com/folderview?id=0B841P4yDYEDsNzAwYjdiN2UtMzIwNi00NTU5LTgyM2YtZjg0ZTU0MmVkJNzhi&usp=drive_web&hl=en_US . Puslapis aplankytas: 2013-07-19.
102. *Leuven Communiques*. (2009). Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009. Prieiga internete: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communiq e_April_2009.pdf . Puslapis aplankytas 2012-03-06.
103. Lietuvos Respublikos Mokslo ir Studijų įstatymas. (2009). Nr. XI-242, Vilnius. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343430&p_query=&p_tr2= Puslapis aplankytas: 2013-08-06.

104. Lietuvos Švietimas skaičiais 2012. Studijos. (2012). Vilnius: Mokslo ir studijų stebėsenos centras. Prieiga internete: http://www.mosta.lt/images/documents/stebesena/studijos/lietuvas_svietimas_skaiciais_2012_studijos.pdf . Puslapis aplankytas: 2012-11-03
105. Lietuvos Respublikos terminų bankas (2005). Prieiga internete: <http://terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.search> . Puslapis aplankytas 2014-01-17.
106. Lippincott, J. K. (2010). *Information Commons: Meeting Millennials' Needs*// Journal of Library Administration, 50 (1), p. 27-37.
107. *London Communiqué. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world.* (2007). Prieiga internete: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/London_Communique18May2007.pdf . Puslapis aplankytas: 2011-12-20.
108. Lutes, C. A. (2004). *A Leadership Strategy For Change: Attracting And Retaining Nontraditional Students Through Community Partnerships And Unique Student Services*// Community College Journal of Research and Practice, 28 (1), p. 39-40.
109. Mamiseishvili, K. (2010). *Effects of Employment on Persistence of Low-Income, First-Generation College Students*// Colege Student Affairs Journal, 29 (1), p. 65-74.
110. Marina, B., McGuire, M. (2008). *First-Year-Experience: Reform In College Freshmen Programs For First Year Students*// Educational Planning, 17 (3), p.19-27.
111. Melrose, M. J., Reid, M. D. (2001). *A Quality Career Center*// Quality in Higher Education, 7 (3), p. 207-216.
112. Menon, M., E. (2011). *The effect of career counsellors on the decision to pursue higher education: a mixed-methods investigation*// Journal of Further and Higher Education, 34 (4), p. 519–536.
113. Miller, C., Gleeson, L. (2007). *Metropolitan Universities: Serving the Needs of Adult Students*// The Journal of Continuing Higher Education, 55 (3), p. 2-13.
114. Miller, S., Liciardi, R. (2003). *Tertiary student perceptions of the benefits of Professional career management education: an exploratory study*// Career Development International, 8 (6) , p. 309 – 315.
115. Milouse, K., Platsidou, M., Samara, E. (2008). *Evaluation of Psychological Counselling Services in Higher Education: The Case of the Center for Counselling and Supporting Students of the University of Macedonia*// Crossing Internal and External Borders: Practises for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education. Athens: Elihike grammata – Fedora Psyche, p. 69-80. Prieiga internete: <http://elpub.bib.uni-wuppertal.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-1227/conf07.pdf> . Puslapis aplankytas: 2012-04-10.
116. Misiūnas, M., Tūtlys, V. (2003). *Neuniversitetinių studijų kokybės užtikrinimo sistemos kūrimoteoriniai ir praktiniai aspektai*// Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste, Konferencijos medžiaga 2003 lapkričio mėn. 23 diena, Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas, p. 55-68.
117. Myers, J. (2008). *Is personal tutoring sustainable? Comparing the trajectory of the personal tutor with that of the residential warden*// Teaching in Higher Education, 13 (5), p. 607-611.
118. Myers, J. (2013). *Why Support Students? Using the Past to understand the Present*// Higher Education Research and Development, 32 (4), p. 590-602.

119. Monkevičienė, O., Stankevičienė, K. (2007). *Mokymo praktikos vadyba: mentoriavimo kompetencijos*// Pedagogika, 85, p. 61-67.
120. Montag, T., Campo, J., Weissman, J., Walmsley, A., Snell, A. (2012). *In Their Own Words: Best Practices for Advising Millennial Students about Majors*// NACADA Journal, 32 (2), p. 26-35.
121. Montano, C.B., Hunt, M. D., Boudreaux, L. (2005). *Improving the quality of student advising in higher education – A case study*// Total Quality Management and Business Excellence, 16 (10), p.1103-1125.
122. Morgan, M. (2012). *The evolution of student services in the UK*// Perspectives: Policy and Practice in Higher Education, 1, p. 1-8.
123. Moro-Egido, A. I., Panades, J. (2010). *An Analysis of Student Satisfaction: Full-Time vs. Part-Time Students*// Social Indicators Research, 96, p. 363–378.
124. Morrow, J. N., Ackermann, M. E. (2012). *Intention to Persist and Retention of First-Year Students: The Importance of Motivation and Sense of Belonging*// College Student Journal, 46 (3), p. 483-491.
125. Motsching-Pitric, R., Holzinger, A. (2002). Student-Centered Teaching Meets New Media: Concept and Case Study. Educational Technology & Society. Nr. 4 (2002). International Forum of Educational Technology & Society. 160-172.
126. Motteram, G., Forrester, G. (2005). *Becoming an Online Distance Learner: What can be learned from students' experiences of induction to distance programmes?*// Distance Education, 26 (3), p. 281-298.
127. Mowes, D. (2005). *Evaluating the quality of student support services at the University of Namibia's Centre for External Studies*// NOLNet Open and Distance Learning Conference. Windhoek: Namibian Open Learning Network Trust (NOLNet), p. 1-26.
Prieiga internete:
<http://ir.polytechnic.edu.na/bitstream/10628/48/4/Mowes.%20NOLNET.%20Evaluating%20the%20Quality%20of%20SSS.pdf> . Puslapis aplankytas: 2012-09-18.
128. Navickienė, V. (2011). *Aukštojo koleginio mokslo misijos kaitos ir plėtros tendencijos*// Pedagogika, 102, p. 9-15.
129. Nichols, M. (2010). *Student perceptions of support services and the influence of targeted interventions on retention in distance education*// Distance Education, 31 (1), p. 93-113.
130. O'Brien, S., Brancaleone, D. (2011). Evaluating learning outcomes: in search of lost knowledge. *Irish Educational Studies*, 1, p. 5-21.
131. Opheim, V. (2011). *Changing the System of Student Support in Norway: Intended and Unintended Effects on Students*// Scandinavian Journal of Educational Research, 55 (1), p. 39-59.
132. *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. (2005). Oxford: Oxford University Press.
133. Oxford dictionary. (2012). Oxford University Press. Prieiga internete:
<http://oxforddictionaries.com/> . Puslapis aplankytas: 2012-09-18.
134. Packham, G., Miller, C. (2000). *Peer-Assisted Student Support: A new approach to learning*// Journal of Further and Higher Education, 24 (1), p. 55-65.
135. Parasuraman, A., Zeithalm, V. A., Berry, L. L. (1985). *A conceptual Model of Service Quality and Its implications for Future Research* // Journal of Marketing, 49, p. 41–50.
136. Pearson, W. (2004). *Supporting Adult Students Persistence to the Baccalaureate Degree*// The Journal of Continuing Higher Education, 52 (2), p. 23-36.

137. Perna, L. W. (2010). *Understanding the Working College Student*// *Academe*, 96 (4), p. 30-33.
138. Petersen, I., Louw, J., Dumont, K. (2009). *Adjustment to university and academic performance among disadvantaged students in South Africa*// *Educational Psychology*, 29 (1), p. 99–115.
139. Pitkethly, A., Prosser, M. (2001). *The First Year Experience Project: A model for university-wide change*// *Higher Education Research and Development*, 20 (2), p. 185-198.
140. Prebble, T., Hargraves, H., Leach, L., Naidoo, K., Suddaby, G., Zepke, N. (2004). *Impact of Student Support Services and Academic Development Programmes on Student Outcomes in Undergraduate Tertiary Study: A Synthesis of the Research*// New Zealand: Ministry of Education. Prieiga internete: http://edcounts.squiz.net.nz/_data/assets/pdf_file/0013/7321/ugradstudentoutcomes.pdf . Puslapis aplankytas: 2012-03-16.
141. Pukelis, K. (1999). „Curriculum“ sampratos adaptavimas lietuviškoje pedagoginėje kultūroje: problemas ir siūlymai// *Socialinės kaitos procesai ir profesinio rengimo vyksmas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, p. 83-91.
142. Pukelis, K., Navickienė, L. (2011). *Karjeros konsultantų profesijos problema*// *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 20, p. 116-137.
143. Pukelis, K., Savickienė, I. (2004). *Studijų kokybės vertinimo sistemos: institucinis ir programų lygmenys*//*Pedagogika*, 73, p. 5-14.
Puslapis aplankytas 2012-09-10.
144. Quirk, J., Timothy, Z., Keith, Z. Quirk, J. T. (2001). *Employment during High School and Student Achievement: Longitudinal Analysis of National Data*// *The Journal of Educational Research*, 95 (1), p. 4-10.
145. *Report on the Quality Culture Project: Developing an Internal Quality Culture in European Universities*. (2005). European University Association: Brussels. Prieiga internete: http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/QC1_full.1111487662479.pdf . Puslapis aplankytas: 2012-08-28
146. Ryan, J., Porter, M., Miller, R. (2010). *Academic Library Services in Virtual Worlds: An Examination of the Potential for Library Services in Immersive Environments*// *Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice*, 9, p. 253-274.
147. Ryan, M., Barns, A., McAuliffe, D. (2011). *Part-time Employment and effects on Australian Social Work Students: A Report on National Study*// *Australian Social Work*, 64 (3), p. 313-329.
148. Rogers, C. R. (1969). *Freedom to learn*// United States of America: Charler E. Merrill Publishing Company.
149. Rott, G. (2008). *Psychological Aspects of Student-Centred Approaches in Higher Education*// *Crossing Internal and External Borders: Practises for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education*. Athens: Elihike grammata – Fedora Psyche. Prieiga internete: <http://elpub.bib.uni-wuppertal.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-1227/conf07.pdf> . Puslapis aplankytas: 2012-04-10.
150. Rutkienė, A., Trepulė, E. (2009). *Nuotolinis suaugusiųjų mokymas(is) mokymosi visą gyvenimą kontekste*// *Acta Pedagogica Vilnensia*, 23, p. 29-42.

151. Sajienė, L., Tamulienė, R. (2013). *Paramos studentams kokybės vertinimo parametrai aukštojo mokslo institucijose*// Aukštojo mokslo kokybė, 9, p. 120-139.
152. Schaefer, J. L. (2009). *Voices of Older Baby Boomer Students: Supporting Their Transitions Back into College*// Educational Gerontology, 36 (1), p. 67-90.
153. Schumann, W. (2008). *Psychological Counselling for Students – A Future Perspective*// Crossing Internal and External Borders: Practises for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education. Athens: Elihike grammata – Fedora Psyche. Prieiga internete: <http://elpub.bib.uni-wuppertal.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-1227/conf07.pdf> . Puslapis aplankytas: 2012-04-10.
154. Shankland, R., Genolini, C., Franca, L., R., Guelfi, J., D., Ionescu, S. (2010). *Student adjustment to higher education: the role of alternative educational pathways in coping with the demands of student life*// Higher Education, 59, p. 353–366.
155. Shea, S. O., Stone, C. (2011). *Transformations and self-discovery: mature-age women's reflections on returning to university study*// Studies in Continuing Education, 33 (3), p. 273-288.
156. Stebleton, M. J., Soria, K. M. (2012). *Breaking Down Barriers: Academic Obstacles of First-Generation Students at Research Universities*// Learning Assistance Review, 17 (2), p. 7-19.
157. Stewart, K. D., Bernhardt, P. C. (2010). *Comparing Millennials to Pre-1987 Students and with One Another*// North American Journal of Psychology, 12 (3), p. 579-602.
158. *Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymas dėl aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodikos patvirtinimo*, 2010 m. spalio 25 d., Nr. 1-01-135. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=384688&p_query=auk%F0t%F8j%F8%20mokykl%F8%20vertinimo&p_tr2=2%20. Puslapis aplankytas: 2012-09-10.
159. *Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymas dėl vykdomų studijų programų vertinimo metodikos patvirtinimo*, 2010 m. gruodžio 20d., Nr. 1-01-162. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=390053&p_query=&p_tr2= Puslapis aplankytas: 2012-09-10
160. *Studijų terminų žodynas*. (2011). Vilnius: Studijų kokybės vertinimo centras. Prieiga internete: http://www.skvc.lt/studiju_zodynas/ . Puslapis aplankytas 2014-01-27
161. Stukalina, Y. (2010). *Using Quality Management procedures in education: Managing the learner-centered educational environment*// Technological and Economic Development of Economy. 1, p. 75-93.
162. Sultan, P., Wong, H. (2010). *Performance-based service quality model: an empirical study on Japanese universities*// Quality Assurance in Education, 18 (2), p. 126-143.
163. *Tarptautinių žodžių žodynas* (2012). Prieiga internete: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Socialinis&wid=18320> . Puslapis aplankytas: 2012-08-27
164. *Tarptautinių žodžių žodynas*. (1985). Vyriausioji enciklopedijų redakcija. Prieiga internete: <http://www.zodziai.lt/> . Puslapis aplankytas: 2014-01-22.
165. *Tendencijos aukštajame moksle: Suinteresuotų šalių požiūriai*. (2012). Vilnius: Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. Prieiga internete:

- http://www.mosta.lt/images/documents/analize/tyrimai_ir_ataskaitos/2012/Tendencijos_a_ukstajame_moksle.pdf . Puslapis aplankytas: 2013-08-05.
166. The Bologna Declaration on the European Space for Higher Education: An Explanation. (1999). Prieiga internete: <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf> . Puslapis aplankytas: 2012-08-28
167. *The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report*. (2012). Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. Prieiga internete: <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bologna%20Process%20Implementation%20Report.pdf> .Puslapis aplankytas: 2012-05-23.
168. Thompson, B. (2008) *How College Freshmen Communicate Student Academic Support: A Grounded Theory Study*// *Communication Education*, 57 (1), p. 123-144.
169. Thompson, B., Mazer, J. P. (2009). *College Student Ratings of Student Academic Support: Frequency, Importance, and Modes of Communication*// *Communication Education*, 58 (3), p. 433-458.
170. Thomsen, J. (2007). *Home Experiences in Student Housing: About Institutional Character and Temporary Homes*// *Journal of Youth Studies*, 10 (5), p. 577-596.
171. Tight, M. (2011). *Student accommodation in higher education in the United Kingdom: changing post-war attitudes*// *Oxford Review of Education*, 37 (1), p. 109-122.
172. *Trends 2010: A decade of change in European Higher Education*. (2010). Brussels: European University Association. Prieiga internete: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/documents/EUA_Trends_2010.pdf . Puslapis aplankytas: 2012-08-28
173. *Trends V: Universities shaping the European Higher Education Area*. (2007). Brussels: European University Association. Prieiga internete: http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Publications/EUA_Trends_V_for_web.pdf . Puslapis peržiūrėtas 2012-08-28 . Puslapis aplankytas 2012-09-10.
174. Turner, H. S. (2003). *Athletic Training Services and Student Health Services on Campus: Working Together*// *Journal of American College Health*, 51 (5), p. 217-220.
175. Vickerman, P., Blundell, M. (2010). *Hearing the voices of disabled students in higher education*// *Disability and Society*, 25 (1), p. 21-32.
176. Walker, S., Brownlee, J., Lennox, S., Exley, B., Howells, K., Cocker, F. (2009) *Understanding first year university students: personal epistemology and learning*// *Teaching Education*, 20 (3), p. 243-256.
177. Walsh, C., Larsen, C., Parry, D. (2009). *Academic tutors at the frontline of student support in a cohort of students succeeding in higher education*// *Educational Studies*, 35 (4), p. 405-424.
178. Wang, H., Kong, M., Shan, W., Vong, S. K. (2010). *The effects of doing part-time jobs on college student academic performance and social life in Chinese society*// *Journal of Education and Work*, 23 (21), p. 79-94

179. West, A. (2004). *Supporting the supporters: a framework for assisting academic staff in their support of students*// Perspectives: Policy and Practice in Higher Education, 8 (4), p. 108-112
180. Williams, J. (2007). *Disadvantage in Higher Education: A View from the Institutional Careers Service*// Tertiary Education and Management, 13 (4), p. 349-363.
181. Wilmer, E. (2008). *Student Support Services for the Underprepared Student*// The Journal of Virginia Community Colleges, 13 (1), p. 5-19.
182. Wyatt, L. G. (2011). *Nontraditional Student Engagement: Increasing Adult Student Success and Retention*// The Journal of Continuing Higher Education, 59 (1), p. 10-20.
183. Woosley, S. A., Shepler, D. K. (2011). *Understanding The Early Integration Experiences Of First-Generation College Students*// College Student Journal, 45(4), p. 700-714.
184. Zepke, N., Leach, L. (2005). *Integration and adaptation: Approaches to the student retention and achievement puzzle*// Active Learning in Higher Education, 6 (1), p. 46-59.
185. Zosky, D. L., Unger, J., White, K., Mills, S. J. (2003). *Non-Traditional and Traditional Social Work Students*// Journal of Teaching in Social Work, 23 (3-4), p. 185-201.

PRIEDAI

KIEKYBINIO TYRIMO METU NAUDOTO KLAUSIMYNO PAVYZDYS

STUDENTŲ BRUOŽŲ BEI PARAMOS STUDENTAMS PASLAUGŲ POREIKIO TYRIMAS LIETUVOS KOLEGIJOSE

Gerbiamas studente,

esu Vytauto Didžiojo universiteto Edukologijos katedros doktorantė bei atlieku disertacinį tyrimą, kurio tikslas – nustatyti šiandieninio kolegijos studento bruožus bei paramos studentams paslaugų poreikius koleginiuose studijose. Kviečiu Jus dalyvauti šioje apklausoje bei išsakyti savo nuomonę. Anketa yra anoniminė, o tyrimo duomenys bus panaudoti tik apibendrinant.

Pagarbiai, Rasa Tamulienė

1. Kodėl pasirinkote studijas kolegijoje? (pažymėkite **tik vieną**, Jums labiausiai tinkantį atsakymo variantą)

☐	Pasirinkau studijas kolegijoje, nes nepavyko įstoti į universitetą. Baigęs kolegiją ketinu tęsti studijas universitete;
☐	Pasirinkau studijas kolegijoje, nes man buvo svarbu gauti daug praktinių žinių. Mano studijų tikslas - <u>įgyti konkrečią profesiją</u> ;
☐	Pasirinkau studijas kolegijoje, negalvodamas apie ketinamą įgyti specialybę. Man svarbiausia buvo tiesiog tapti studentu;
☐	Studijas kolegijoje pasirinkau, nes nelabai žinojau, ką noriu veikti gyvenime. Tikiuosi, studijos man padės apsispręsti dėl tolimesnių mano gyvenimo planų;
☐	Pasirinkau studijas kolegijoje, nes pasirinkta studijų programa atrodė įdomi. Vis dėlto nesu tikras, ar iš tiesų noriu dirbti pagal specialybę, kurią įgysiu;

2. Kuris iš žemiau pateiktų apibūdinimų geriausiai atitinka Jūsų požiūrį į studijas kolegijoje? (pasirinkite **tik vieną** atsakymo variantą):

☐	Studijas kolegijoje suvokiu kaip galimybę tobulėti, įgyti naujų požiūrių, idėjų bei žinių apie mane supantį pasaulį. Studijos man yra svarbesnės nei dalyvavimas įvairiose studentų veiklose (studentų atstovybėje, įvairiuose studentų klubuose, akcijose, renginiuose ir pan.);
☐	Nors studijos ir akademinė patirtis man yra svarbu, vis dėlto, manau, kad dalyvavimas neakademinėse kolegijos organizuojamose veiklose (studentų atstovybės organizuojami renginiai, sporto ir meno būrelių veikla, karjeros mugės, labdaringos akcijos ir pan.) yra ne mažiau svarbi akademinė patirtis nei studijavimas;
☐	Svarbiausias mano studijų tikslas – pasirinktos profesijos kvalifikacinio laipsnio įgijimas. Dėl šios priežasties dalyvavimas kolegijos bendruomenės gyvenime (dalyvavimas įvairiuose renginiuose, akcijose ir pan.) man yra antraeilis.
☐	Atvirai tariant, jaučiuosi nutolęs nuo kolegijos bei joje vykstančio bendruomenės gyvenimo (įvairūs renginiai, akcijos ir pan.). Šiuo metu man yra svarbesnis mano asmeninis gyvenimas.

3. Pažymėkite, kiek Jums yra svarbios žemiau įvardintos akademinės paramos studentams paslaugos:

	Labai svarbu	Svarbu	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu	Neturiu nuomonės
Konsultacijos karjeros klausimais					
Individualios konsultacijos studijų klausimais (pagalba planuojant studijų krūvį, pasirenkant studijų dalykus ir pan.)					
Pirmo kurso studentų integravimas į studijas					
Galimybė mokytis įvairių užsienio kalbų					
Bibliotekos paslaugos					
Pagalba naudojantis virtualiomis mokymosi aplinkomis (pvz., Moodle)					

4. Pažymėkite, kiek Jums yra svarbios žemiau įvardintos neakademinės paramos studentams paslaugos:

	Labai svarbu	Svarbu	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu	Neturiu nuomonės
Psichologinio konsultavimo paslaugos					
Studentų apgyvendinimo paslaugos (bendrabučiai)					
Finansinė parama studentams					
Galimybė gauti konsultacijas teisiniais klausimais					
Galimybė dalyvauti įvairių sporto bei meno būrelių veikloje					
Galimybė gauti konsultacijas sveikos gyvensenos klausimais					

5. Kaip manote, kokios paramos studentams labiausiai reikia atliekant savarankiško darbo užduotis?

6. Ar dirbate?

☐	Taip
☐	Ne (pereikite prie 11 klausimo)

7. Kiek valandų per savaitę vidutiniškai dirbate? _____ (įrašykite valandų skaičių)

8. Studijas kolegijoje pasirinkote:

☐	Po vidurinės mokyklos baigimo
☐	Įgyjęs(-usi) kvalifikacinį laipsnį profesinėje mokykloje
☐	Įgyjęs(-usi) profesijos bakalauro kvalifikacinį laipsnį
☐	Įgyjęs(-usi) bakalauro kvalifikacinį laipsnį
☐	Įgyjęs(-usi) magistro kvalifikacinį laipsnį
☐	Kita _____ (įrašykite)

9. Kokių atstumų nuo aukštosios mokyklos gyvenate/nuomojatės būstą?

☐	Iki 10 km
☐	Nuo 10 km iki 50 km
☐	Nuo 50 iki 100 km
☐	Daugiau nei 100 km

10. Vidurinę mokyklą baigėte:

☐	Tame pačiame mieste, kuriame šiuo metu studijujete
☐	Kitame mieste nei šiuo metu studijujete

11. Praeito semestro Jūsų pažymių vidurkis: _____ (įrašykite)

12. Jūsų šeiminei padėtis:

☐	Nevedęs/netekėjusi
☐	Vedęs/ištekejusi
☐	Išsiskyres (-usi)

13. Ar turite vaikų? (Pažymėkite)

☐	Taip
☐	Ne

14. Jūsų lytis? (Pažymėkite)

☐	Vyras
☐	Moteris

15. Jūsų amžius? _____ (įrašykite skaičių, nurodydami metus)

16. Kelintame kurse studijuojate? (Pažymėkite)

☐	1
☐	2
☐	3
☐	4

17. Studijų forma, kurioje studijuojate? (Pažymėkite)

☐	Nuolatinė/dieninė
☐	Iššęstinė/neakivaizdinė

18. Kokioje kolegijoje šiuo metu studijuojate? (Pažymėkite)

☐	Kauno kolegija
☐	Vilniaus kolegija
☐	Klaipėdos valstybinė kolegija
☐	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija
☐	Šiaulių valstybinė kolegija
☐	Utenos kolegija
☐	Panevėžio kolegija
☐	Žemaitijos kolegija
☐	Marijampolės kolegija
☐	Kauno technikos kolegija
☐	Alytaus kolegija
☐	Lietuvos aukštesnioji jūreivystės mokykla
☐	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija
☐	Kita _____ (įrašykite)

Dėkojame už laiką, kurį skyrėte šiai anketai pildyti!

**DARBE NAUDOJAMŲ LIETUVOS VALSTYBINIŲ KOLEGIJŲ PAVADINIMŲ
TRUMPINIŲ PAAIŠKINIMAI**

- VK - Vilniaus kolegija
- KK - Kauno kolegija
- KVK - Klaipėdos valstybinė kolegija
- VTDK - Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija
- ŠK - Šiaulių kolegija
- UK –Utenos kolegija
- PK - Panevėžio kolegija
- ŽK - Žemaitijos kolegija
- MK - Marijampolės kolegija
- KTK - Kauno technikos kolegija
- AK - Alytaus kolegija
- LAJM - Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla
- KMAIK - Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija

TYRIMO DALYVIŲ SKAIČIAUS NUMATYMO PAGAL KVOTINĖS IMTIES
REIKALAVIMUS SKAIČIAVIMAI

Kolegijos pavadinimas*	Besimokančių studentų skaičius	Studentų procentas nuo viso valstybinių kolegijų studentų procento	Apklausoje turinčių dalyvauti studentų procentas	Į tyrimą ketinamų įtraukti studentų skaičius su 5 proc. paklaida
VK	8001	20.49	77.85	78
KK	7668	19.63	74.61	74
KVK	4128	10.57	40.17	40
VTDK	3082	7.89	29.99	30
ŠK	2781	7.13	27.06	27
UK	2398	6.14	23.33	23
PK	3175	8.13	30.89	30
ŽK	1228	3.14	11.95	12
MK	1459	3.74	14.20	14
KTK	1656	4.24	16.11	16
AK	1106	2.83	10.76	14
LAJM	1280	3.28	12.46	12
KMAIK	1090	2.79	10.61	10

*kolegijų pavadinimų santraukos pateikiamos antrame priede

GAMES-HOWELL KRITERIJAUS SKAIČIAVIMAI AKADEMINIŲ PARAMOS
STUDENTAMS PASLAUGŲ POREIKIAMS PRIKLAUSOMAI NUO ANKSTESNĖS
MOKYMOŠI PATIRTIES

Priklausomas kintamasis	Nepriklausomas kintamasis (I)	Nepriklausomas kintamasis (J)	Vidurkių skirtumas (I-J)	Standartinė paklaida	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,23548	,11239	,102
		Aukštoji mokykla	,11721	,36141	,944
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,23548	,11239	,102
		Aukštoji mokykla	,35269	,37218	,619
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,11721	,36141	,944
		Vidurinė mokykla	-,35269	,37218	,619
Akademinių studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,27627*	,11024	,042
		Aukštoji mokykla	,17750	,34760	,867
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,27627*	,11024	,042
		Aukštoji mokykla	,45376	,35887	,434
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,17750	,34760	,867
		Vidurinė mokykla	-,45376	,35887	,434
Studentų priėmimas ir integravimas į studijas	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,11603	,16467	,762
		Aukštoji mokykla	,33988	,31080	,533
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,11603	,16467	,762
		Aukštoji mokykla	,45591	,34418	,397
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,33988	,31080	,533
		Vidurinė mokykla	-,45591	,34418	,397
Užsienio kalbų centro paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	,03365	,19668	,984
		Aukštoji mokykla	1,06160*	,35278	,023
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-,03365	,19668	,984
		Aukštoji mokykla	1,02796*	,39913	,043
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-1,06160*	,35278	,023
		Vidurinė mokykla	-1,02796*	,39913	,043
Bibliotekos paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,12952	,17104	,731
		Aukštoji mokykla	,45758	,34378	,401
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,12952	,17104	,731
		Aukštoji mokykla	,58710	,37875	,289
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,45758	,34378	,401
		Vidurinė mokykla	-,58710	,37875	,289
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,30121	,16932	,191
		Aukštoji mokykla	,74257	,41198	,206
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,30121	,16932	,191
		Aukštoji mokykla	1,04378	,43879	,071
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,74257	,41198	,206
		Vidurinė mokykla	-1,04378	,43879	,071

GAMES-HOWELL KRITERIAUS SKAIČIAVIMAI NEAKADEMINIŲ PARAMOS
STUDENTAMS PASLAUGŲ POREIKIAMS PRIKLAUSOMAI NUO ANKSTESNĖS
MOKYMO PATIRTIES

Priklausomas kintamasis	Nepriklausomas kintamasis (I)	Nepriklausomas kintamasis (J)	Vidurkių skirtumas (I-J)	Standartinė paklaida	P
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,00918	,21820	,999
		Aukštoji mokykla	-,11671	,32351	,931
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,00918	,21820	,999
		Aukštoji mokykla	-,10753	,38226	,957
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	,11671	,32351	,931
		Vidurinė mokykla	,10753	,38226	,957
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	,18599	,19676	,616
		Aukštoji mokykla	,45911	,26230	,219
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-,18599	,19676	,616
		Aukštoji mokykla	,27312	,31734	,669
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,45911	,26230	,219
		Vidurinė mokykla	-,27312	,31734	,669
Finansinė parama	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,19891*	,07660	,032
		Aukštoji mokykla	,83980	,32867	,055
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,19891*	,07660	,032
		Aukštoji mokykla	1,03871*	,33343	,018
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,83980	,32867	,055
		Vidurinė mokykla	-1,03871*	,33343	,018
Konsultavimas teisiniais klausimais	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	-,56090*	,10326	,000
		Aukštoji mokykla	,02620	,33079	,997
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	,56090*	,10326	,000
		Aukštoji mokykla	,58710	,33849	,223
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,02620	,33079	,997
		Vidurinė mokykla	-,58710	,33849	,223
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	,18664	,23712	,713
		Aukštoji mokykla	,50277	,30060	,248
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-,18664	,23712	,713
		Aukštoji mokykla	,31613	,37564	,680
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	-,50277	,30060	,248
		Vidurinė mokykla	-,31613	,37564	,680
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą ir gerą savijautą	Profesinė mokykla	Vidurinė mokykla	,08190	,19789	,910
		Aukštoji mokykla	-,03207	,27930	,993
	Vidurinė mokykla	Profesinė mokykla	-,08190	,19789	,910
		Aukštoji mokykla	-,11398	,33316	,938
	Aukštoji mokykla	Profesinė mokykla	,03207	,27930	,993
		Vidurinė mokykla	,11398	,33316	,938

GAMES-HOWELL KRITERIJAUŠ SKAIČIAVIMAI AKADEMINIŲ PARAMOS
STUDENTAMS PASLAUGŲ POREIKIAMS PRIKLAUSOMAI NUO GYVENAMOSIOS
VIETOS ATSTUMO IKI AUKŠTOSIOS MOKYKLOS

Priklausomas kintamasis	Nepriklausomas kintamasis (I)	Nepriklausomas kintamasis (J)	Vidurkių skirtumas (I-J)	Standartinė paklaida	p
Karjeros projektavimo paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	-,03014	,09740	,990
		Nuo 50 iki 100 km	,29678	,22170	,547
		Daugiau nei 100 km	,18414	,26077	,894
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	,03014	,09740	,990
		Nuo 50 iki 100 km	,32692	,22841	,490
		Daugiau nei 100 km	,21429	,26650	,852
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	-,29678	,22170	,547
		Nuo 10 km iki 50 km	-,32692	,22841	,490
		Daugiau nei 100 km	-,11264	,33269	,986
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,18414	,26077	,894
		Nuo 10 km iki 50 km	-,21429	,26650	,852
		Nuo 50 iki 100 km	,11264	,33269	,986
Akademinių studentų informavimo ir konsultavimo paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,02364	,10336	,996
		Nuo 50 iki 100 km	-,21140	,14533	,476
		Daugiau nei 100 km	,24189	,22662	,712
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	-,02364	,10336	,996
		Nuo 50 iki 100 km	-,23504	,16165	,473
		Daugiau nei 100 km	,21825	,23741	,795
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	,21140	,14533	,476
		Nuo 10 km iki 50 km	,23504	,16165	,473
		Daugiau nei 100 km	,45330	,25846	,309
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,24189	,22662	,712
		Nuo 10 km iki 50 km	-,21825	,23741	,795
		Nuo 50 iki 100 km	-,45330	,25846	,309
Studentų priėmimo ir integravimo į studijas paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,13495	,11488	,644
		Nuo 50 iki 100 km	-,01391	,17287	1,000
		Daugiau nei 100 km	,29103	,25106	,656
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	-,13495	,11488	,644
		Nuo 50 iki 100 km	-,14886	,18967	,861
		Daugiau nei 100 km	,15608	,26291	,933
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	,01391	,17287	1,000
		Nuo 10 km iki 50 km	,14886	,18967	,861
		Daugiau nei 100 km	,30495	,29293	,726
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,29103	,25106	,656
		Nuo 10 km iki 50 km	-,15608	,26291	,933
		Nuo 50 iki 100 km	-,30495	,29293	,726
Užsienio kalbų centro paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,28693	,11171	,054
		Nuo 50 iki 100 km	,12373	,19530	,920

	Nuo 10 km iki 50 km	Daugiau nei 100 km	,67044	,25798	,066	
		Iki 10 km	-,28693	,11171	,054	
		Nuo 50 iki 100 km	-,16319	,21515	,872	
		Daugiau nei 100 km	,38351	,27332	,506	
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	-,12373	,19530	,920	
		Nuo 10 km iki 50 km	,16319	,21515	,872	
		Daugiau nei 100 km	,54670	,31681	,322	
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,67044	,25798	,066	
		Nuo 10 km iki 50 km	-,38351	,27332	,506	
		Nuo 50 iki 100 km	-,54670	,31681	,322	
	Bibliotekos paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	-,02029	,09770	,997
			Nuo 50 iki 100 km	-,25177	,12694	,212
Daugiau nei 100 km			,24823	,23910	,729	
Nuo 10 km iki 50 km		Iki 10 km	,02029	,09770	,997	
		Nuo 50 iki 100 km	-,23148	,13995	,358	
		Daugiau nei 100 km	,26852	,24625	,698	
Nuo 50 iki 100 km		Iki 10 km	,25177	,12694	,212	
		Nuo 10 km iki 50 km	,23148	,13995	,358	
		Daugiau nei 100 km	,50000	,25925	,233	
Daugiau nei 100 km		Iki 10 km	-,24823	,23910	,729	
		Nuo 10 km iki 50 km	-,26852	,24625	,698	
		Nuo 50 iki 100 km	-,50000	,25925	,233	
Nuotolinių studijų centro paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,10725	,12413	,823	
		Nuo 50 iki 100 km	-,26482	,21215	,602	
		Daugiau nei 100 km	,16036	,25300	,920	
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	-,10725	,12413	,823	
		Nuo 50 iki 100 km	-,37208	,22862	,376	
		Daugiau nei 100 km	,05311	,26696	,997	
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	,26482	,21215	,602	
		Nuo 10 km iki 50 km	,37208	,22862	,376	
		Daugiau nei 100 km	,42519	,31760	,543	
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,16036	,25300	,920	
		Nuo 10 km iki 50 km	-,05311	,26696	,997	
		Nuo 50 iki 100 km	-,42519	,31760	,543	

GAMES-HOWELL KRITERIAUS SKAIČIAVIMAI NEAKADEMINIŲ PARAMOS
STUDENTAMS PASLAUGŲ POREIKIAMS PRIKLAUSOMAI NUO GYVENAMOSIOS
VIETOS ATSTUMO IKI AUKŠTOSIOS MOKYKLOS

Priklausomas kintamasis	Nepriklausomas kintamasis (I)	Nepriklausomas kintamasis (J)	Vidurkių skirtumas (I-J)	Standartinė paklaida	P
Psichologinio konsultavimo paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	-,08629	,13120	,913
		Nuo 50 iki 100 km	,03764	,22241	,998
		Daugiau nei 100 km	-,20137	,20542	,762
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	,08629	,13120	,913
		Nuo 50 iki 100 km	,12393	,24116	,955
		Daugiau nei 100 km	-,11508	,22558	,956
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	-,03764	,22241	,998
		Nuo 10 km iki 50 km	-,12393	,24116	,955
		Daugiau nei 100 km	-,23901	,28834	,840
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	,20137	,20542	,762
		Nuo 10 km iki 50 km	,11508	,22558	,956
		Nuo 50 iki 100 km	,23901	,28834	,840
Studentų apgyvendinimo paslaugos	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,40938*	,13419	,014
		Nuo 50 iki 100 km	-,11484	,20181	,941
		Daugiau nei 100 km	-,24671	,15981	,422
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	-,40938*	,13419	,014
		Nuo 50 iki 100 km	-,52422	,22188	,099
		Daugiau nei 100 km	-,65608*	,18450	,004
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	,11484	,20181	,941
		Nuo 10 km iki 50 km	,52422	,22188	,099
		Daugiau nei 100 km	-,13187	,23825	,945
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	,24671	,15981	,422
		Nuo 10 km iki 50 km	,65608*	,18450	,004
		Nuo 50 iki 100 km	,13187	,23825	,945
Finansinė parama	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	-,02266	,08659	,994
		Nuo 50 iki 100 km	-,01909	,13025	,999
		Daugiau nei 100 km	,24189	,21824	,687
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	,02266	,08659	,994
		Nuo 50 iki 100 km	,00356	,14473	1,000
		Daugiau nei 100 km	,26455	,22718	,653
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	,01909	,13025	,999
		Nuo 10 km iki 50 km	-,00356	,14473	1,000
		Daugiau nei 100 km	,26099	,24714	,718
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,24189	,21824	,687
		Nuo 10 km iki 50 km	-,26455	,22718	,653
		Nuo 50 iki 100 km	-,26099	,24714	,718

Konsultavimas teisiniais klausimais	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,08097	,11730	,901
		Nuo 50 iki 100 km	,04037	,16578	,995
		Daugiau nei 100 km	-,04205	,23777	,998
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	-,08097	,11730	,901
		Nuo 50 iki 100 km	-,04060	,18334	,996
		Daugiau nei 100 km	-,12302	,25033	,961
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	-,04037	,16578	,995
		Nuo 10 km iki 50 km	,04060	,18334	,996
		Daugiau nei 100 km	-,08242	,27639	,991
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	,04205	,23777	,998
		Nuo 10 km iki 50 km	,12302	,25033	,961
		Nuo 50 iki 100 km	,08242	,27639	,991
Paslaugos, skirtos bendruomeniškumo jausmui plėtoti	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	,03763	,12153	,990
		Nuo 50 iki 100 km	,23350	,20407	,666
		Daugiau nei 100 km	,01646	,22753	1,000
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	-,03763	,12153	,990
		Nuo 50 iki 100 km	,19587	,21998	,810
		Daugiau nei 100 km	-,02116	,24191	1,000
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	-,23350	,20407	,666
		Nuo 10 km iki 50 km	-,19587	,21998	,810
		Daugiau nei 100 km	-,21703	,29222	,879
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,01646	,22753	1,000
		Nuo 10 km iki 50 km	,02116	,24191	1,000
		Nuo 50 iki 100 km	,21703	,29222	,879
Paslaugos, užtikrinančios studentų sveikatą bei gerą savijautą	Iki 10 km	Nuo 10 km iki 50 km	-,00355	,12021	1,000
		Nuo 50 iki 100 km	-,04201	,18139	,996
		Daugiau nei 100 km	,03217	,25293	,999
	Nuo 10 km iki 50 km	Iki 10 km	,00355	,12021	1,000
		Nuo 50 iki 100 km	-,03846	,19584	,997
		Daugiau nei 100 km	,03571	,26349	,999
	Nuo 50 iki 100 km	Iki 10 km	,04201	,18139	,996
		Nuo 10 km iki 50 km	,03846	,19584	,997
		Daugiau nei 100 km	,07418	,29644	,994
	Daugiau nei 100 km	Iki 10 km	-,03217	,25293	,999
		Nuo 10 km iki 50 km	-,03571	,26349	,999
		Nuo 50 iki 100 km	-,07418	,29644	,994

GRUPINĖS DISKUSIJOS METU PATEIKTI KLAUSIMAI BEI JŲ PASISKIRSTYMAS
PAGAL PASKIRTĮ

Eil. Nr.	Klausimas	Klausimo paskirtis
1.	Kaip Jums sekėsi įsitraukti į aukštosios mokyklos gyvenimą?	Įvadinis klausimas
2.	Su kokiais sunkumais susidūrėte pradėję studijuoti?	Temos plėtojimo klausimai
3.	Kokios paramos Jums labiausiai reikėjo siekiant įveikti iškilusius sunkumus kolegijoje?	
4.	Kaip Jums sekėsi įsitraukti į studijų veiklą aukštojo mokslo institucijoje? Su kokiais sunkumais susidūrėte?	
5.	Kokiais būdais, remiantis Jūsų nuomone, kolegijos dėstytojai bei administracijos darbuotojai galėtų Jums padėti aktyviau įsitraukti į studijų veiklas?	
6.	Kaip dažnai dalyvaujate aukštosios mokyklos organizuojamose popaskaitinėse veiklose?	
7.	Kas galėtų Jus paskatinti aktyviau dalyvauti popaskaitinėse veiklose?	
8.	Lentoje matote išvardintas skirtingas paramos studentams formas. Kurias iš jų įvardintumėte kaip svarbiausias? Kodėl?	Fokusuojantys klausimai
9.	Apibendrinami, koku balu (nuo 1 iki 10) galėtumėte įvertinti Jūsų aukštojoje mokykloje teikiamą paramą studentams?	Uždaromasis klausimas

Rasa TAMULIENĖ

**PARAMOS STUDENTAMS IDENTIFIKAVIMO MODELIS
KOLEGINĖSE STUDIJOSE**

Daktaro disertacija

Išleido ir spausdino – Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos Leidybos skyrius
(S. Daukanto g. 27, LT-44249 Kaunas)

Užsakymo Nr. K14-029. Tiražas 15 egz. 2014 04 18.

Nemokamai.